

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

TUT (ADIYAMAN) İLÇESİ'NİN BEŞERİ VE
EKONOMİK COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Ayşe ÇAĞLIYAN

HAZIRLAYAN
Fatma ÖNAL

ELAZIĞ - 2013

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI
TÜRKİYE COĞRAFYASI BİLİM DALI

TUT (ADIYAMAN) İLÇESİ’NİN
BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Ayşe ÇAĞLIYAN

HAZIRLAYAN
Fatma ÖNAL

Jürimiz, tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezi oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu seminerin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Enver ÇAKAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Tut (Adıyaman) İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası****Fatma ÖNAL****Fırat üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Coğrafya Anabilim Dalı****Türkiye Coğrafyası Bilim Dalı****Elazığ – 2013, Sayfa: XVII + 148**

Tut, Güneydoğu Torosların eteğinde kurulmuş, geçmişi 300-400 yıla dayanan bir yerleşim merkezidir. Güney ve Batı sınırı Göksu Çayı, doğu sınırı ise Şepker çayı ile çevrilidir. Tut 1954 yılına kadar köy, 1954 yılında bucak, 1990 yılında ise ilçe olmuştur. Besni İlçesinin kuzeyinde yer alan Tut 1990 yılında Besni İlçesi'nden ayrılarak yeni oluşturulmuştur. Kuzeyde Malatya İli'nin Doğanşehir İlçesi, doğuda Merkez İlçe, batıda Gölbaşı ve güneyde Besni İlçesi ile çevrilidir. Kamu kurum ve kuruluşları 1990 yılından sonra teşkilatlanmıştır. İlçeye bağlı 14 köy bulunmaktadır. İlçe merkezinde iyi bir imar uygulamasının yapılmaması nedeniyle sağlıklı bir yapılaşma sağlanamamıştır. Bu nedenle konutlar az olan tarım arazileri üzerine inşa edilmeye başlamıştır. Eski yapıların birçoğu taş ve kerpiç gibi toprak malzemelerden yapılmış olduğu için oturmaya elverişli değildir. Buna bağlı olarak özellikle son yıllarda ilçe genelinde betonarme binaların sayısı artmaktadır.

İlçede kırsal yerleşmeler nüfusun çoğunluğunu barındırmaktadır. Birçok kır yerleşmesi sahadaki iktisadi faaliyetlere bağlı olarak meydana gelmiştir. Araştırma sahasındaki yerleşmelerin çoğu toplu ve daimi yerleşmelerden oluşmaktadır. Bu yerleşmeler büyümeye devam etmektedir. Yerleşmeler fiziki unsurların etkisiyle oluşmuş çeşitli birimler üzerinde yer almaktadır.

İlçedeki geleneksel yapı ekonomik gelişmeye paralel bir değişme süreci içindedir. Çoğu kez modern ve geleneksel hayat tarzını bir arada görmek mümkündür.

Kırsal hayat nakliyyede motorlu araçlara ek olarak hayvan kullanımını da gerekli kılar. Toprak işlemede ise makineli tarım geleneksel toprak işleme yöntemini henüz ortadan kaldırmamıştır. İlçede yurtdışına işçi olarak çalışmaya gidenlerin sayısı oldukça fazladır. Tarım alanları az ve sanayi kuruluşu bulunmamaktadır. Gençlerin birçoğu özellikle yazın Mersin ve Adana gibi illere çalışmaya gitmektedir. Bu illerle ticari, ekonomik ve sosyal ilişkiler, ileri düzeyde gelişmiştir.

İlçedeki yerleşmelerdeki hâkim iktisadi faaliyet tarımdır, hayvancılık oldukça az olup, hizmet sektörü ilçe merkezi dışında yok denecek kadar azdır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Şehir, Göç, Tut, Adıyaman, Kırsal

ABSTRACT**Master Thesis****The Humman and Economic Geography of Tut (Adıyaman) Distric****Fatma ÖNAL****The University of Fırat****The Institute of Social Science****The Department of Geography****Department of Geography of Turkey****Elazığ – 2013, Sayfa: XVII + 148**

Tut is the center of a very old settlement was established at the foot of the Taurus Mountains Southeast. South and west bound Göksu River, the eastern boundary is surrounded by tea Şepker. Tut, until 1954 the village, in 1954 township and in 1990, became the county. The north of the province of Malatya Dogansehir District, Central District, east, and south of Golbasi with Besni District is located. Public institutions and corporations organized after 1990. There are 14 villages connected to the district. Failure to the application of the zoning district in the heart of a healthy construction achieved. For this reason, at houses began to be built on farmland. Old buildings are made of stone and adobe materials such as soil, while many of them are not suitable to sit across the county in recent years, an increasing number of reinforced concrete buildings.

Contains the majority of the population in rural settlements in the district. Depending on the field of economic activity in many rural settlement has occurred. Most of the settlements in the study area consists of public and permanent settlements. These settlements continue to grow. The effect of physical factors on the various units are formed settlements.

A traditional building in the district varies in parallel with economic development. Often a combination of modern and traditional of life can be seen. The life of rural requires the use of animals in addition to transport motor vehicles. In the

conventional tillage method of soil cultivation mechanized agriculture has not removed yet. The number of those who go abroad to work as laborers is quite high in the district of Tut. Agricultural lands are few and there is no industry organization. Many young people, such as Mersin and Adana provinces, especially in the summer go to work. These provinces, commercial, economic and social relations, has developed an advanced level.

Agriculture is the dominant economic activity in the district settlements, farming is quite low, the service sector is negligible outside the center of town.

Key Words: Geography, Urban, Immigration, Tut, Adiyaman, Distric

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	VI
TABLOLAR LİSTESİ	IX
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XII
HARİTALAR LİSTESİ	XIV
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	XV
ÖNSÖZ	XVII

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Alanının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri	1
1.2. Amaç ve Metot	7

İKİNCİ BÖLÜM

2. TUT İLÇESİ'NİN NÜFUS COĞRAFYASI.....	9
2.1. Tut İlçesi'nde Nüfusun Gelişimi	9
2.1.1. 1935-1990 Arası Dönemde Tut İlçesi'nde Nüfusun Gelişimi.....	12
2.1.2. 1990-2010 Arası Dönemde Tut İlçesi'nde Nüfusun Gelişimi.....	14
2.2. Tut İlçesi'nde Nüfusun Dağılışı	16
2.2.1. Tut İlçesi'nde Nüfusun Dağılışına Etki Eden Doğal Çevre Ve Beşeri Faktörler	17
2.2.2. Tut İlçesi'nde Dönemlere Göre Nüfusun Dağılışı.....	18
2.2.2.1. 1935-1990 Arası Dönemde Tut İlçesi'nde Nüfusun Dağılışı	18
2.2.2.2. 1990-2010 Arası Dönemde Tut İlçesi'nde Nüfusun Dağılışı	22
2.3. Tut İlçesi'nde Nüfus Yoğunluğu.....	26
2.3.1. Tut İlçesi'nde Aritmetik Nüfus Yoğunluğu	26
2.3.2. Tut İlçesi'nde Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu.....	31
2.4. Tut İlçesi'nde Nüfusun Cinsiyet Yapısı	36
2.5. Tut İlçesi'nde Nüfusun Yaş Yapısı	39
2.6. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu	43

2.7. Tut İlçesi'nde Nüfusun Ekonomik Yapısı.....	49
2.8. Tut İlçesi'nde Göçler.....	50
2.8.1. Tut İlçesi'nde Daimi Göçler	50
2.8.1.1. Tut İlçesi'nde Daimi Dış Göçler	51
2.8.1.2. Tut İlçesi'nde Daimi İç Göçler	52
2.8.2. Tut İlçesi'nde Mevsimlik Göçler.....	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TUT İLÇESİ'NİN YERLEŞME COĞRAFYASI.....	54
3.1. Yerleşmelerin Tarihçesi	54
3.2. Yerleşmeler Üzerinde Etkili Olan Faktörler	57
3.3. Tut İlçesi'nde Kır Yerleşme Tipleri	59
3.3.1. Geçici Yerleşme Tipleri	60
3.3.1.1. Bağ Evleri	60
3.3.2. Daimi Yerleşme Tipleri	61
3.3.2.1. Mezralar	61
3.3.2.2. Mahalleler	66
3.3.2.3. Köyler	66
3.3.2.3.1. İsimlerine Göre Köyler	67
3.3.2.3.2. Kuruluş Yerine Göre Köyler.....	68
3.3.2.3.3. Yerleşme Dokusuna Göre Köyler	70
3.3.2.3.4. Geçim Kaynaklarına Göre Köyler	72
3.4. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutlar	74
3.4.1. Konutların Özellikleri.....	75
3.5. Tut Kasabası.....	84
3.5.1. Tut Kasabası'nın Kuruluşu ve Gelişmesi	84
3.5.2. Tut Kasaba'sında Nüfus Dağılışı.....	90
3.5.3. Tut Kasabası'nın Fonksiyonları	91
3.5.3.1. Tut Kasabası'nın İdari Fonksiyonları	91
3.5.3.2. Tut Kasabası'nın Eğitim Fonksiyonu	93
3.5.3.3. Tut Kasabası'nın Sağlık Fonksiyonu	94
3.5.3.4. Tut Kasabası'nın Sosyal ve Kültürel Fonksiyonları	96
3.5.3.5. Tut Kasabası'nın Ekonomik Fonksiyonları	98

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TUT İLÇESİ'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI.....	100
4.1. Ekonomik Faaliyetleri Etkileyen Doğal Çevre Faktörleri ve Beşeri Faktörler..	100
4.2. Tut İlçesi'nde Genel Arazi Kullanımı.....	110
4.3. Tut İlçesi'nde Bitkisel Üretim.....	115
4.3.1. Kuru Tarım	115
4.3.2. Sulamalı Tarım	117
4.3.3. Sebze ve Meyvecilik.....	120
4.3.3.1. Bağcılık ve Antep Fıstığı Tarımı	120
4.3.3.2. Diğer Meyveler	126
4.3.3.3. Sebzecilik.....	128
4.4. Tut İlçesi'nde Hayvancılık	130
4.4.1. Küçükbaş Hayvancılık.....	130
4.4.2. Büyükbaş Hayvancılık.....	133
4.4.3. Diğer Hayvancılık Faaliyetleri	134
4.5. Tut İlçesi'nde Ulaşım.....	135
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	136
5. SONUÇ	136
KAYNAKÇA.....	139
EK 1. KÖY ANKETİ.....	144
ÖZGEÇMİŞ	148

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Tut İlçesi'nde Nüfusun Gelişimi (1935-2010)	10
Tablo 2. Adıyaman İli Nüfusunun İlçelere Göre Kır-Şehir Nüfusları (2010)	11
Tablo 3. Tut İlçesi'nin Sayım Yıllarına Göre Nüfus Artış Miktarı, Nüfus Artış Hızı (%) ve Nüfus Artış Oranı (%), Yıllık Ortalama Artış Miktarı (1935-2011)	13
Tablo 4. Tut İlçesi'nin, Adıyaman İli'nin ve Türkiye Nüfuslarının Artış Hızları ve Oranları (1940-2010)	14
Tablo 5. Tut İlçesi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Adıyaman İli ve Türkiye Nüfusuna Oranı (1940-2010)	15
Tablo 6. Tut İlçesi'nde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi (1935-2010)	20
Tablo 7. Tut İlçesi ve Köylerinin Arazi Miktarları ve Aritmetik Nüfus Yoğunlukları (1950,1980,2010)	26
Tablo 8. Tut İlçesi ve Köylerinin Tarımsal Arazi Miktarları ve Fizyolojik nüfus Yoğunlukları (1950-1980-2010)	31
Tablo 9. Tut İlçesi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Cinsiyet Bölünüşü (1940-2010)	36
Tablo 10. Adıyaman İli Nüfusunun İlçelere Göre Cinsiyet Bölünüşü (2010)	38
Tablo 11. Tut İlçesi'nde Nüfusun Geniş Yaş Gruplarına Göre Bölünüşü (1990,2010) ..	39
Tablo 12. Tut İlçesi'nde Nüfusun Yaş Gruplarına Bölünüşü (1990)	40
Tablo 13. Tut İlçesi'nde Nüfusun Yaş Gruplarına Bölünüşü (2000)	41
Tablo 14. Tut İlçesi'nde Nüfusun Yaş Gruplarına Bölünüşü (2010)	42
Tablo 15. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Durumu (1990)	43
Tablo 16. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Durumu (2000)	44
Tablo 17. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Durumu (2010)	45
Tablo 19. Adıyaman İli'nde İlçe Nüfuslarının Eğitim Düzeylerine Göre Durumu (2010)	48
Tablo 20. Tut İlçesi ve Köylerinde Nüfusun Geçim Kaynaklarına Bölünüşü (%)	49
Tablo 21. Tut İlçesi'nden Yurtdışına Olan Göçler	51
Tablo 22. Tut ilçesinden Yurtiçine Olan Göçler	52
Tablo 23. Tut İlçesi'nde Yerleşmelerin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Aşiretler	56
Tablo 24. Tut İlçesi'nde Köyden Küçük Yerleşmelerin Dağılışı (2012)	63
Tablo 25. Tut İlçesi'nde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı	63

Tablo 26. Tut İlçesi'ndeki Köylerin Eski İsimleri	67
Tablo 27. Tut İlçesi'nde Köylerin Morfolojik Birimlere Göre Dağılışı	68
Tablo 28. Tut İlçesi'nde Köylerin Yerleşme Dokularına Göre Durumu	70
Tablo 29. Tut İlçesi'nde Köylerin Geçim Kaynaklarına Göre Durumu (1980)	72
Tablo 30. Tut İlçesi'nde Köylerin Ağırlıklı Ekonomik Faaliyetlerin Köylere Göre Durumu (1980).....	73
Tablo 31. Tut İlçesi'nde Köylerin Geçim Kaynaklarına Göre Durumu (2012)	74
Tablo 32. Tut İlçesi'nde Kat Sayılarının Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012).....	75
Tablo 33. Tut İlçesi'nde İnşa Malzemesi Türlerinin Köylere Göre Bölünüşü (1980,- 2012)	77
Tablo 34. Tut İlçesi'nde Çatı Örtü Malzemesi Türlerinin Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012)	79
Tablo 35. Tut İlçesi'nde Oda Sayısına Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012).....	81
Tablo 36. Tut İlçesi'nde Konutların Durumunun Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012).....	82
Tablo 37. Tut İlçesi'nde Ahırların Kırsal Konutlardaki Yeri (2012)	83
Tablo 38. Tut Kasabası'nda Nüfusun Cinsiyete Göre Bölünüşü (1990-2011).....	89
Tablo 39. Tut Kasabası'nda Konut Sayısı ve Nüfus Miktarının Mahallelere Göre Bölünüşü (2011).....	90
Tablo 40. Tut Kasabası Nüfusunun Eğitim Düzeylerine Göre Durumu (2011).....	93
Tablo 41. Tut İlçe Hastanesi, Personel Durumu ve Lojman Sayıları (2011).....	95
Tablo 42. Tut İlçesi Merkez Sağlık Ocağına Bağlı Birimler, Personel ve Lojman Durumu (2011).....	95
Tablo 43. Tut Şehri'nde Küçük İşletmelerin Sayısı ve İstihdam Ettikleri Nüfus (2011).....	99
Tablo 44. Tut İlçesi'nde Tarımsal Arazinin, Arazi Büyüklüğü Gruplarına Bölünüşü (1980).....	109
Tablo 45. Tut İlçesi'nde Köylere Göre Genel Arazi Kullanımı (1980-dekar)	110
Tablo 46. Tut İlçesi'nde Köylere Göre Genel Arazi Kullanımı (2012-dekar)	113
Tablo 47. Tut İlçesi'nde Kuru Tarım Alanlarının Ürün Gruplarına Göre Bölünüşü (2011).....	116
Tablo 48. Tut İlçesi'nde Bağ ve Antep Fıstığı Alanlarının Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012).....	121
Tablo 49. Tut İlçesi'nde Antep Fıstığı Ekim Alanı ve Ağaç Sayısı (2011).....	122

Tablo 50. Adıyaman İli'nde İlçelere Göre Antep Fıstığı Üretim Miktarları (Ton) (1995-2011).....	123
Tablo 51. Adıyaman İli'nde İlçelere Göre Üzüm Üretim Miktarları (Ton) (1995-2011).....	125
Tablo 52. Tut İlçesi'nde Meyve Ağacı Sayısının Türlerine Göre Bölünüşü (2011)	126
Tablo 53. Tut İlçesi'nde Sebze Tarımı Alanlarının Ürün Gruplarına Göre Bölünüşü (2011).....	128
Tablo 54. Tut İlçesi'nde Küçükbaş Hayvan Sayısının Köylere Bölünüşü (1980,2012)	131
Tablo 55. Tut İlçesi'nde Büyükbaş Hayvan Sayısının Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012)	133
Tablo 56. Tut İlçesi'nde Kovan Sayısının Köylere Bölünüşü (1980,2012)	134

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Tut İlçesi'nin Sayım Yıllarına Göre Kır-Kasaba Nüfusu (1940-2010).....	10
Grafik 2. Tut İlçesi'nin ve Adıyaman İli'nin Nüfus Artış Hızları (1940-2010)	14
Grafik 3. Tut İlçesi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Nüfus Artış Oranı (1935-2011). 15	
Grafik 4. Tut İlçesi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Cinsiyet Bölünüşü (1940-2010) 37	
Grafik 5. Tut İlçesi'nde Nüfusun Geniş Yaş Grupları Oranları (1990,2010).....	39
Grafik 6. Tut İlçesi'nin Nüfus Piramidi (1990)	40
Grafik 7. Tut İlçesi'nin Nüfus Piramidi (2000)	41
Grafik 8. Tut İlçesi'nin Nüfus Piramidi (2010)	42
Grafik 9. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu (1990)	44
Grafik 10. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu (2000)	45
Grafik 11. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu (2010)	46
Grafik 12. Tut İlçesi'nde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı	65
Grafik 13. Tut İlçesi'nde Köylerin Morfolojik Birimlere Göre Oransal Dağılışı	69
Grafik 14. Tut İlçesi'nde Köylerin Yerleşme Dokularına Göre Oransal Durumu	71
Grafik 15. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutların Kat Sayılarına Göre Oransal Bölünüşü (1980,2012).....	76
Grafik 16. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutların İnşa Malzemesine Göre Oransal Bölünüşü (1980,2012).....	77
Grafik 17. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutların Çatı Örtü Tipine Göre Oransal Bölünüşü (1980,2012).....	80
Grafik 18. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutların Oda Sayısına Göre Oransal Bölünüşü (1980,2012).....	81
Grafik 19. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutların Durumunun Oransal Bölünüşü (1980,2012)	82
Grafik 20. Tut İlçesi'nde Ahırların Kırsal Konutlardaki Yerinin Oransal Bölünüşü (2012).....	83
Grafik 21. Tut Kasabası'nda Nüfusun Sayım Yıllarına Göre Gelişimi (1990-2011).....	89
Grafik 22. Tut Kasabası'nda Konut Sayısı ve Nüfus Miktarının Mahallelere Göre Bölünüşü (2011)	90
Grafik 23. Tut Kasabası Nüfusunun Eğitim Durumunun Oransal Bölünüşü (2011).....	94
Grafik 24. Tut İlçesi'nde Genel Arazi Kullanımının Oransal Bölünüşü (1980)	112

Grafik 25. Tut İlçesi'nde Genel Arazi Kullanımının Oransal Bölünüşü (2012)	114
Grafik 26. Tut İlçesi'nde Kuru Tarım Alanlarının Ürün Gruplarına Göre Oransal Bölünüşü (2011)	116
Grafik 27. Tut İlçesi'nde Meyve Veren ve Meyve Vermeyen A. Fıstığı Ağaçlarının Oransal Bölünüşü (2011)	122
Grafik 28. Tut İlçesi'nde Sebze Tarımı Alanlarının Ürün Gruplarına Göre Oransal Bölünüşü (2011)	129
Grafik 29. Tut İlçesi'nde Küçükbaş Hayvanların Oransal Bölünüşü (1980,2012)	132
Grafik 30. Tut İlçesi'nde Kovan Sayısı (1980,2012).....	135

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Tut İlçesinin Lokasyon Haritası.....	2
Harita 2. Tut İlçesinin Topografyası.....	4
Harita 3. Tut İlçesinin Nüfus Dağılışı 1950	23
Harita 4. Tut İlçesinin Nüfus Dağılışı 1980	24
Harita 5. Tut İlçesinin Nüfus Dağılışı 2010	25
Harita 6. Tut İlçesinin Aritmetik Nüfus Yoğunluğu 1950	28
Harita 7. Tut İlçesinin Aritmetik Nüfus Yoğunluğu 1980	29
Harita 8. Tut İlçesinin Aritmetik Nüfus Yoğunluğu 2010	30
Harita 9. Tut İlçesinin Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu 1950	33
Harita 10. Tut İlçesinin Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu 1980	34
Harita 11. Tut İlçesinin Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu 2010	35
Harita 12. Tut İlçesi ve Yakın Çevresinin Morfografya Haritası	62
Harita 13. Tut İlçesinde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı.....	64
Harita 14. Tut (Adıyaman) ve Çevresinin Topografyası	86
Harita 15. Tut (Adıyaman)'un Tarihi Gelişim Haritası I.....	87
Harita 16. Tut (Adıyaman)'un Tarihi Gelişimi II	88
Harita 17. Tut (Adıyaman)'un Arazi Kullanımı	97
Harita 18. Tut İlçesinin Toprakları	104
Harita 19. Tut İlçesinin Arazi Kabiliyet Sınıfları	106
Harita 20. Tut İlçesinin Genel Arazi Kullanımı	111

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Hacımuhammed Dağı güneyinde yer alan Tut İlçesi'ne kuzeyden bir bakış.	6
Fotoğraf 2. Tut İlçesi'nin genel görünüşü	6
Fotoğraf 3. Taşımalı eğitim kapsamında öğrenci kabul eden Dağyalankoz (Yalankoz) İlköğretim Okulu.....	47
Fotoğraf 4. Mezralar, engebeli topografyaya sahip alanlarda sıkça görülen, tarımsal faaliyetin ön plana çıktığı, bağlı bulundukları köye yakın, ancak köyün arazisi dışında kurulmuş olan yerleşmelerdir	65
Fotoğraf 5. Araziye yakıştırılan özellikler ile adlandırılan köyler içerisinde, yeşil alanlarının fazla olmasından ismini alan Yeşilyurt Köyü.....	68
Fotoğraf 6. Kuruluş yeri bakımından sınıflandırılan köylerin büyük çoğunluğunun vadilerde yer aldığı görülmektedir	69
Fotoğraf 7. Tut İlçesi'ne bağlı köylerdeki hakim yerleşme dokusu sık yerleşmelerdir .	71
Fotoğraf 8. Araştırma sahasının katsayısına göre hakim mesken tipini iki katlı konutlar oluşturmaktadır	76
Fotoğraf 9. Araştırma sahasında yer alan kırsal yerleşmelerde konutlar daha çok taştan inşa edilmiştir.....	78
Fotoğraf 10. Araştırma sahasında yer alan kırsal yerleşmelerde son dönemlerde betonarme evlerin sayısının giderek arttığı görülmektedir	78
Fotoğraf 11. Kırsal yerleşmelerde geçmişten bu yana konutların çatı örtü tipi çoğunlukla toprak düz dam şeklinde yapılmıştır. Zamanla betonarme evlerin yapılması ile birlikte çatılar betonarme düz dam olarak örtülmeye başlanmıştır.	80
Fotoğraf 12. Tut İlçesi'nin idari fonksiyon merkezi olan Tut Kaymakamlığı.....	92
Fotoğraf 13. Tut İlçesi'nin idari fonksiyon merkezlerinden bir diğeri olan Tut Belediyesi	92
Fotoğraf 15. İlçede sağlık hizmeti veren Tut Devlet Hastanesi.....	95
Fotoğraf 16. Yalankoz ve çevresindeki diğer köylere sağlık hizmeti veren Yalankoz Sağlık Ocağı	96
Fotoğraf 17. Yaylımlı, Öğütlü ve Ünlüce köylerinin topraklarını sulayan sulama kanalı	118
Fotoğraf 18. Sulamalı tarımda tarlaların sulaması açısından büyük öneme sahip olan yağmurlama sistemi kullanılmaktadır	119

- Fotoğraf 19. Sulamalı tarımda sulama açısından en etkili ve verimin en fazla olduğu, ancak maliyetinin yüksek olması nedeniyle insanların çok fazla tercih edemediği yöntem damlama sistemi..... 119
- Fotoğraf 20. İlçe ekonomisinde önemli bir paya sahip olan Antep fıstığı alanları..... 121

ÖNSÖZ

Yaşanan kentleşme ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sosyal, ekonomik faaliyetler ile birlikte kırsal ve şehrsel yerleşmelerde oldukça belirgin farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Tut İlçesi fiziki açıdan elverişsiz bir yapıya sahip olması hem beşeri ve ekonomik unsurları hem de gelişimini ve büyümesini olumsuz yönde etkilemiştir. Buna bağlı olarak gerek ilçe nüfusunun gerekse köy nüfuslarının azalmasına göç hareketine neden olmuştur. Köylerde hayvancılık ve bitkisel üretim faaliyetleri yapılmaktadır, ancak istenilen boyutta değildir. 1990 yılına kadar kırsal yapının hâkim olduğu Tut'a 1990 yılı itibari ile hizmet sektörü artmaya başlamıştır.

Tut İlçesi'nin kırsal ve kentsel yapısını, geçmişteki ve günümüzdeki durumunu tespit etmek çalışmanın başlıca amaçlarındandır. Bunun için ilgili literatür taraması, arazi çalışmaları ve gözlemleri ile birlikte gerekli çözümlemeler yapılarak, değerlendirmeler beşeri coğrafya sistematiğine uygun coğrafi yaklaşımlarla ele alınmış ve mekan-insan ilişkisi ön planda tutulmuştur.

Çalışmam boyunca bana yardımcı olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Ayşe ÇAĞLIYAN'a, katkılarından dolayı hocalarım Ali YİĞİT ve İlhan Oğuz AKDEMİR'e tüm destek ve yardımlarından dolayı canım ANNEM'e, BABAM'a, KARDEŞLERİM'e ve sevgili eşim Mustafa ÖNAL'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Araştırma Alanının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

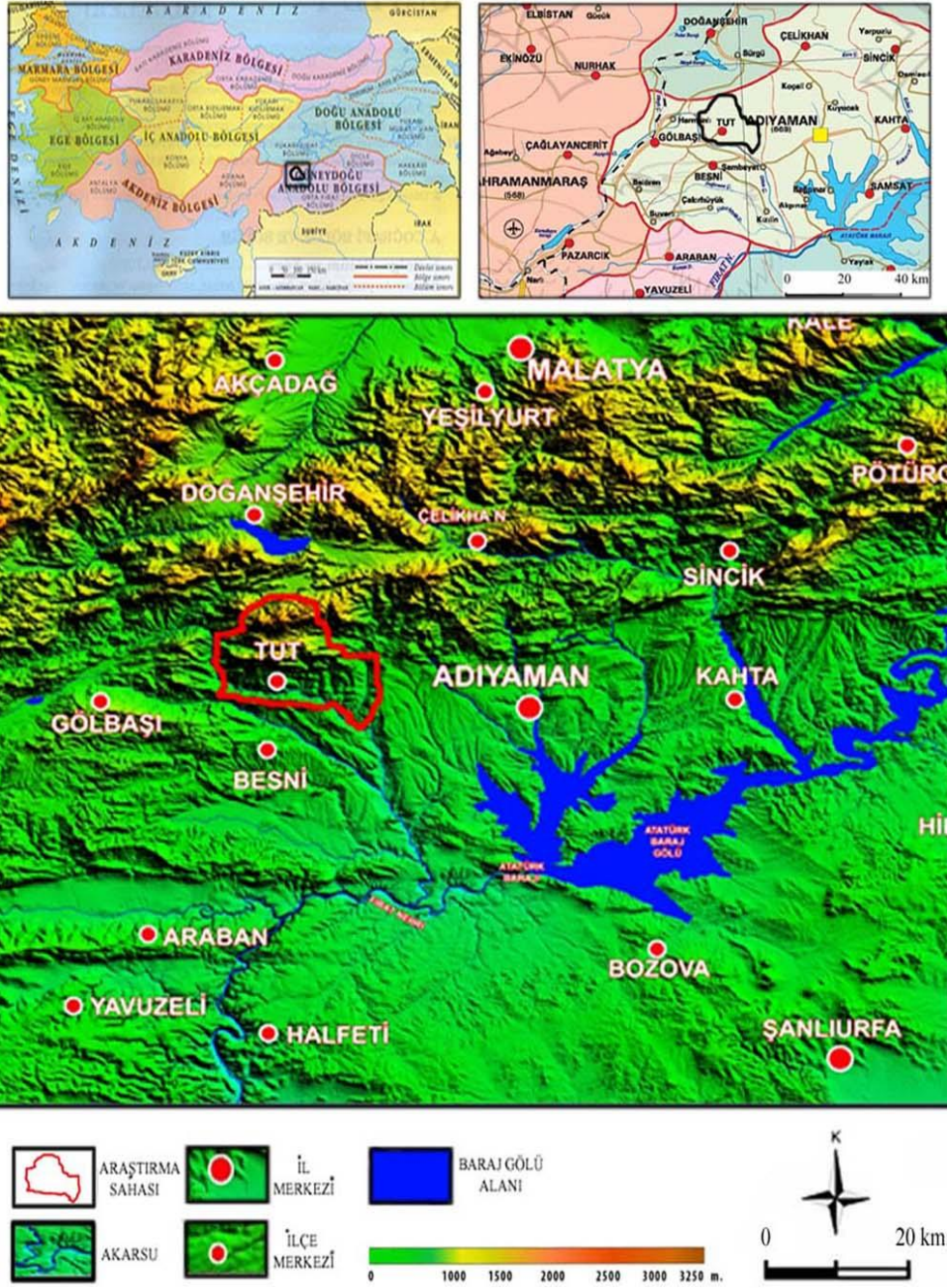
Tut İlçesi Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Orta Fırat Bölümü sınırları içerisinde yer almaktadır. İlçe Güneydoğu Torosların eteklerindeki Akdağ ve güneyinde bulunan Göksu Çayı'nın yer aldığı sahada kurulmuştur.

İlçe sınırlarına bakılacak olursa; kuzeyde Akdağ (2551 m.) ve Gilisi Dağı'nın (2358 m.) kuzey eteklerinden başlayarak batıya Kocaboğan Tepesi'ne doğru uzanıp Cankara Köyü'nün doğusundan geçip Göksu Çayı boyunca Belen Tepesi'nin (1184 m.) batısından geçerek güneye doğru uzanır, güney sınırı da Göksu Çayı ve Çedirge Dağları (1230 m.) boyunca uzanıp Öğütlü Köyü civarında güneydoğuya doğru Yeşilyurt Köyü'nün güneyinden doğuya doğru ve doğuda Şepker Çayı boyunca Tepecik Köyü'ne kadar kuzeye doğru devam eder. Burada batıya uzanarak Akçatepe Köyü kuzeyine kadar uzayıp burada kuzey batıya yönelir ve Manimağara Tepesi'nin doğusundan geçip Sehman Tepesi'ne (1942 m.) ulaşır. Kuzeydoğu yönlü uzanan doğu sınırı Naldöken Deresine ulaşır ve kuzey yönde ilerleyip Gilisi Dağı'nın eteklerinde kuzey sınır ile birleştiği alan ilçe sınırlarını oluşturmaktadır (Harita 2).

Çalışma sahasının doğusunda Adıyaman Merkez İlçe, batısında Adıyaman'ın Gölbaşı İlçesi, kuzeyinde Malatya'nın Doğanşehir İlçesi, güneyinde ise Adıyaman'ın Besni İlçesi yer almaktadır (Harita 1).

Araştırma sahası toplam 352 km² alana sahip olup bu miktar bağlı olduğu Adıyaman İli yüzölçümünün % 4'üne karşılık gelmektedir. Araştırma sahası genel olarak dağlık ve engebeli bir yapıya sahiptir. Ortalama yükseltisi 1.050 m. olan araştırma sahasının en yüksek noktası Akdağ üzerinde yer alan Karamusa Tepesi (2.510 m.)'dir (Harita 2).

HARİTA 1. TUT İLÇESİNİN LOKASYON HARİTASI

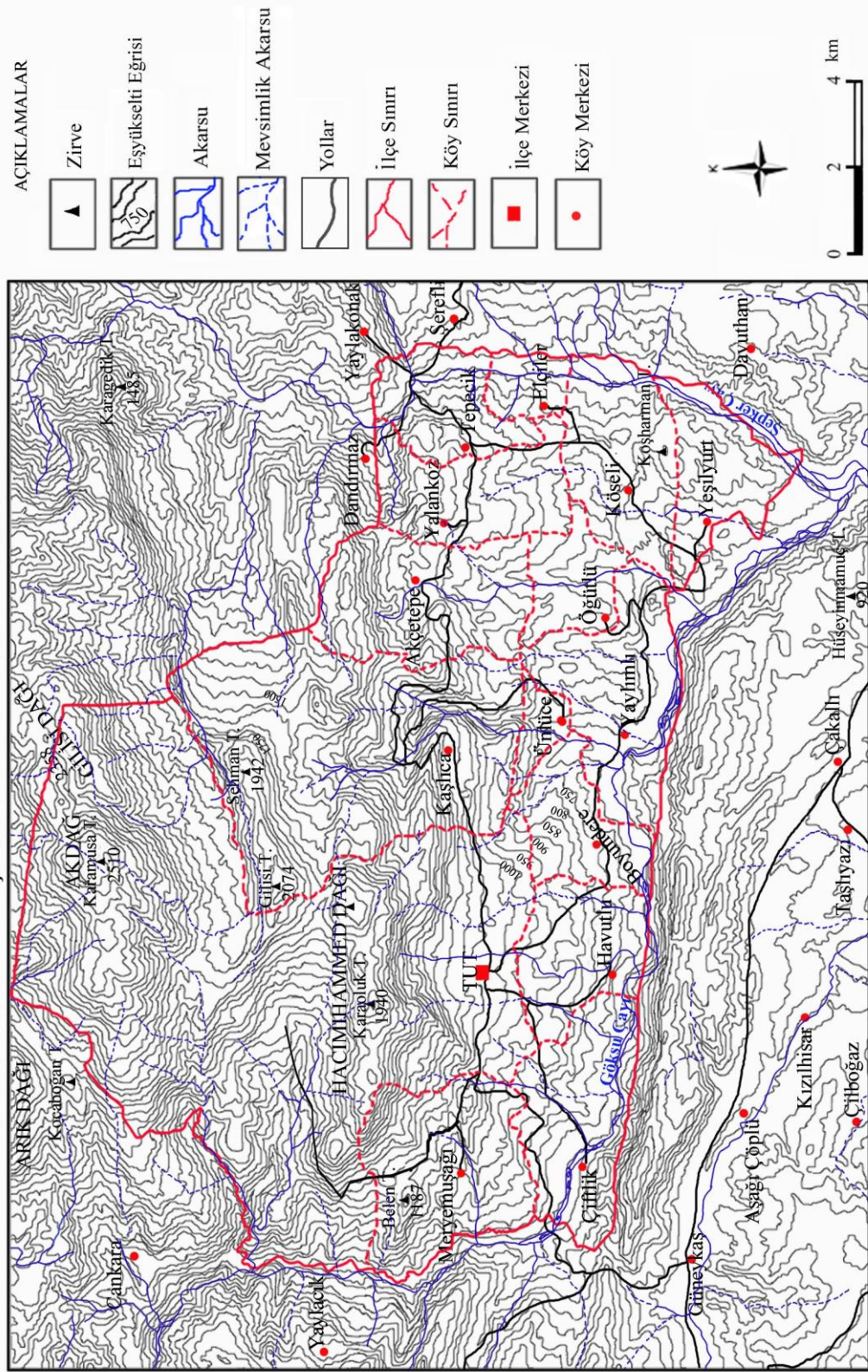
Güneydoğu Torosların uzantısı olan sahada kurulan Tut İlçesi'nde arazi genelde engebelidir. Güneydoğu Toroslar içerisinde tektonik hareketlerle oluşmuş farklı büyüklükte ve yükseltide ovalar bulunmaktadır. Küçük alanlı bu ovalar tarım ve yerleşme amaçlı kullanılmaktadır. Dağlık bölgelerde, tarım alanları parçalı ve küçük alanlı olduğu için asıl geçim kaynağı hayvancılıktır. Sürekli göç veren bu sahalarda nüfus yoğunluğu oldukça düşüktür. Güneydoğu Torosların batı bölümünde yer alan yörede dağlık alanlar fazla alan kaplar, düzlükler ise sınırlıdır. D-B doğrultusunda uzanan Akdağ'ın (2.506 m.) yapısını mermerler oluşturmaktadır. Dağın kuzey yamacı DAF, güney yamacı Güneydoğu Anadolu Bindirmesi tarafından parçalanmış olup, Akdağ bu iki yapı arasında yükselmiştir. Eğim, kuzey ve güney yamaçlarındaki fay dikliklerinde % 40-50, batı yamacında ovaya doğru % 25-35'dir. Dağın üzerindeki aşınım düzlükleri faylarla parçalandığı için basamaklı bir görünüme sahiptir (Özdemir-Sunkar, 2005; 158-159). Araştırma sahasında bu alanlara karşılık gelen sahalarda yerleşmelerin kuruluşunu kısıtlamakta yani eğimin fazla olduğu sahalarda yerleşmelere ve buna bağlı olarak nüfusa rastlanılmamaktadır.

Tut çevresi ve Akdağ'da Eosen-Oligosen formasyonlarından oluşmuş bulunan Kozdağ temelinde ise, kuzey doğuya doğru Kretase kalkerleri ve ofiolitler bulunur. Üst Miyosen yaşlı tortulların kapladığı alanlarda eğimler genelde % 25 den fazladır. Pliyo-Kuvaterner yaşlı tortul örtüsünün kapladığı alanlar genelde % 10 dan az eğimlidir.

Tut İlçesi sınırını çizen Göksu'nun yukarı çıkışı, Nurhak Dağı'nın (3.081 m.) güney etekleri ile Koçdağı'nın (2.562 m.) doğu eteklerine kadar uzanır. Göksu, yaz mevsiminde tarım alanlarının sulanmasında önemli rol oynar; ancak teknik bir sulama yöntemi uygulanmadığı için Göksu'dan yeterince faydalanılamamaktadır.

İlçenin kuzey kesiminde Karasal İklim görülürken, güney kısmında ılıman bir iklim hüküm sürmektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları yükselti nedeniyle soğuk ve kar yağışlı geçmektedir. İlçede orman varlığı oldukça azdır. Göksu vadisi civarında iklimin elverişli olmasından dolayı birçok meyve ve sebze türü yetiştirilmektedir.

HARİTA 2. TUT İLÇESİNİN TOPOGRAFYASI

İlçedeki geleneksel yapı, ekonomik gelişmeye paralel değişme süreci içindedir. Çoğu kez modern ve geleneksel hayat tarzını bir arada görmek mümkündür. Yeryüzü şekillerinden dolayı kırsal kesimdeki ulaşım, motorlu araçlara ek olarak yük ve çeki hayvanları da kullanılmaktadır. Toprak işlemede ise makineli tarım geleneksel toprak işleme yöntemini ortadan kaldıramamaktadır. İlçe’de sağlıklı bir imar uygulamasının yapılmaması nedeniyle sağlıklı bir yapılaşma sağlanamamıştır. Az olan tarım arazileri üzerinde yapılaşma hızla artmaktadır (Tut Kaymakamlığı Brifing Raporları, 2011).

Eski yapılar taş ve kerpiç gibi malzemelerden yapılmış olup birçoğu oturmaya elverişli değildir. 1986 yılında meydana gelen iki depremden (05.05.1986 Doğanşehir depremi, 06.06.1986 Sürgü depremi) dolayı birçok evin oturulmayacak duruma gelmesi nedeniyle devlet tarafından Tut Kasabası’nda 30 adet prefabrik afet evi yapılmıştır. Son yıllarda betonarme binaların sayısı Türkiye genelinde de olduğu gibi giderek artmaktadır (Fotoğraf 1).

İlçe yer aldığı engebeli relief itibariyle verimli topraklara ve zengin yeraltı kaynaklarına sahip değildir. Bundan dolayı da alternatif geçim alanlarına yönelme olmuştur. Bunların başında dış ülkelere göç yer almaktadır. Tut halkının önemli bir bölümü İsviçre, Fransa, Almanya gibi ülkelerde çalışmaktadır. Dış göçe ilave olarak iç göç önemli boyuttadır. Mevcut ekonomik yapı tarım, hayvancılık ve ticaret alanında yoğunlaşmaktadır. Tarım alanları azdır. Sanayi kuruluşu ise bulunmamaktadır. Gençlerin birçoğu özellikle yaz aylarında Gaziantep, Mersin ve Adana gibi illere çalışmaya gitmektedir. Bu illerle ticari, ekonomik ve sosyal ilişkiler gelişmiştir.

Tut’ta krom ve mermer madeni bulunmaktadır. Bugüne kadar sürekli bir işletme yapılmamıştır. 2013 yılı itibariyle yöre de maden aramak için ruhsat almış beş madenci vardır. Bu sahadaki çalışmalar sürmektedir. Fakat günümüzde de henüz herhangi bir maden işletmesi açılmamıştır.

Fotoğraf 1. Hacımuhammed Dağı güneyinde yer alan Tut İlçesi'ne kuzeyden bir bakış.

Fotoğraf 2. Tut İlçesi'nin genel görünüşü (Google Earth)

Bahsettiğimiz bu doğal faktör unsurları Tut ve çevresinde beşeri faktörlerle birlikte sosyal yaşamı ve iktisadi faaliyetleri şekillendirmiştir. 1990'dan önce Adıyaman İli'nin Besni İlçesi'ne bağlı bir belde iken bugün 8 mahalleli bir kasaba ve 14 köyü olan bir ilçe konumundadır (Fotoğraf 2).

1.2. Amaç ve Metot

Çalışmanın amacı coğrafi olarak mekan-insan arasındaki ilişki esas alınarak araştırma sahasında nüfusun mekan ile ilişkisini belirtmektir. Bu kapsamda nüfus coğrafyası adlı bölümde; nüfusun tarihsel gelişimi, seyri, sahadaki dağılışı, yoğunlaştığı ve seyredtiği yerler, nüfus hareketleri, nüfusun artışı ve azalışı, yoğunluğu ve nüfusun yaş yapısı, cinsiyet bölünüşü, eğitim düzeyi, istihdam durumu gibi başlıklar altında tüm bunların nedenleri, değerlendirmeleri ve ortaya çıkardığı sonuçların coğrafyanın ilkeleri doğrultusunda ele alınması da çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır. Ayrıca kırsal ve kentsel alanların karakterlerinin belirlenmesi ve incelenmesi amaçlanmıştır.

Yerleşme coğrafyası bölümünde ise yerleşmelerin ve konutların yapıları, şekilleri, dokuları, konumları, ekonomik faaliyetleri gibi farklı özellikleri incelenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca köy muhtarları veya köy halkından birkaç kişi ile anketler yapılarak araştırma sahası ile ilgili çeşitli bilgiler elde edilmiştir. Arazi gözlemleri yapılarak çeşitli amaçlar için fotoğraflar çekilmiştir. Bu sayede saha içerisinde yer alan yerleşmeler üzerinde gerek doğal çevre faktörlerinin gerekse beşeri faktörlerin etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda kurulan yerleşmelerin araştırma sahasının büyüyüp gelişmesine katkı sağlayıp sağlamadığı ve çevresine olan etkileri de incelenmeye çalışılmıştır.

Ekonomik coğrafya kapsamında sahanın arazi varlığı, genel arazi kullanımı, hayvancılık, bitkisel üretim, ulaşım fonksiyonları üzerinde etkili olan faktörler ve bu fonksiyonların çevreye olan etkileri ele alınmıştır. Bunun için gerekli tarım, hayvancılık, hizmet, yol, toprak ve arazi kullanım verileri temin edilmiştir.

Konular coğrafyanın mekâna bakış biçimlerinden olan beşeri coğrafya sistematigi içinde ele alınmıştır. Kıyaslamalar yapılmış, istatistikî veri ve metotlardan faydalanılmıştır.

Çalışmanın ilk aşaması olarak araştırma sahası belirlenmiştir. Belirlenen araştırma sahası doğrultusunda literatür taraması yapılmıştır. Bu doğrultuda çeşitli tezler, makaleler ve kitaplar taranmıştır.

Sahanın yeryüzü şekillerini tanımaya yardımcı olacak 1:100 000 ölçekli topografya haritasının Urfa-M-39, M-40 paftaları ve yeryüzü şekilleri hakkında daha ayrıntılı bilgi edinebilmek için 1:25 000 ölçekli topografya haritasının Urfa-M-39-b3, M-39-b4, M-39-c2, M-40-d1 paftaları temin edilmiş ve altlık olarak kullanılmıştır.

Saha içerisinde yer alan kırsal birimler ile ilgili veriler eski adıyla Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığının yapmış olduğu 1981 Köy Envanter Etütlerinde yer alan köy karneleri, TÜGEM (Tarımsal Üretimi Geliştirme Merkezi)'den temin edilerek kullanılmıştır.

İlçenin ve köylerin nüfusları, genel nüfus sayımları kitapları ve TÜİK'in internet sitesinden sağlanmıştır. Ayrıca Tut İlçe Kaymakamlığı'na ait brifing raporları da çalışmada kaynak olarak kullanılmıştır.

Tüm bunlar sonucunda sahanın nüfus, yerleşme ve ekonomik özellikleri belirtmeye çalışılmış ve bunun için çalışma sahası ile ilgili çeşitli tablo ve grafikler oluşturularak, çeşitli çizim programları kullanılarak haritalar çizilmiş ve elde edilen malzemeler yorumlanarak tez metni hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TUT İLÇESİ'NİN NÜFUS COĞRAFYASI

2.1. Tut İlçesi'nde Nüfusun Gelişimi

Tut İlçesi, Güneydoğu Toroslar'ın eteğinde kurulmuş olan bu yerleşme yaklaşık olarak 300-400 yıllık bir geçmişe sahiptir. Yöredeki yerleşim, Oğuz boylarıyla Türkmen ve Yörük izlerini taşır. Kurulan Deresi yanında Ernişdere (Kaşlıca) adında bir kale, bucağın batısında yer alan Sürmen'de ev kalıntıları, yatak yerleri ve mezarlar bulunmaktadır. Tüm bu bilgilere rağmen Tut ve çevresinin nüfusları ile ilgili çok eski dönemlere ait kesin bilgiler yoktur (Tut Kaymakamlığı Brifing Raporları, 2011).

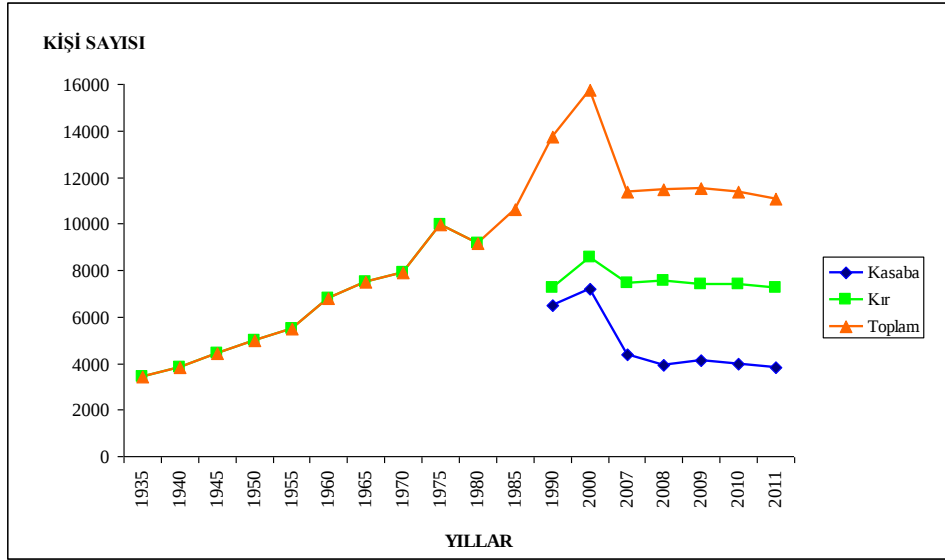
Tut ilçesi, 16. yy'dan itibaren daimi yerleşmelere sahne olmuştur. Tut İlçesi'nin tarihi dönemlerdeki durumu bazı tahrir defterlerinde yer alsa da buradaki bilgiler yeterli boyutta değildir. Tut nüfusu ile ilgili bilgiler Cumhuriyet Döneminde yapılmaya başlanan Genel Nüfus Sayımları ile tespit edilmiştir.

Tut ve Tut'a bağlı kırsal yerleşmelerin nüfusları ile ilgili ilk resmi verilere 1935'te yapılmış olan Genel Nüfus Sayımları ile ulaşılmaktadır. Eski dönemlerde Tut'a bağlı olup da sonradan Tut'tan ayrılan Baylan Köyü 1955 sayım dönemine kadar, Cankara Köyü 1960 sayım dönemine kadar ve Dandırmaz Köyü 1970 sayım dönemine kadar Tut'a bağlı kalarak Tut nüfusu içerisinde yer almıştır. Tepecik, Elçiler, Yeşilyurt ve Ünlüce'nin köy olmaları ile birlikte bu yerleşmelerin nüfus bilgileri de nüfus kayıtlarında yer almaya başlamıştır.

Araştırma sahamız olan Tut'ta nüfusun gelişimi konusunda günümüzde idari sınır içerisinde yer alan yerleşmelerin nüfusları esas alınmıştır. İlçede nüfusun gelişimine bakıldığında 1980 yılı hariç 2000 yılı nüfus sayımlarına kadar sürekli bir artış söz konusudur. Tut'un 1954 yılında bucak, 1990 yılında da ilçe olması ile idari açıdan sınırlarının değişmesi nüfusun da artmasına neden olmuştur (Tablo 1,Grafik 1).

Tablo 1. Tut İlçesi'nde Nüfusun Gelişimi (1935-2010)

Yıllar	Kır	Kasaba	Toplam
1935	3.422	-	3.422
1940	3.833	-	3.833
1945	4.429	-	4.429
1950	4.962	-	4.962
1955	5.462	-	5.462
1960	6.795	-	6.795
1965	7.491	-	7.491
1970	7.915	-	7.915
1975	9.939	-	9.939
1980	9.133	-	9.133
1985	10.638	-	10.638
1990	7.248	6.466	13.714
2000	8.571	7.213	15.784
2007	7.429	4.369	11.798
2008	7.548	3.934	11.482
2009	7.401	4.101	11.502
2010	7.399	3.984	11.383
2011	7.246	3.848	11.094

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.**Grafik 1.** Tut İlçesi'nin Sayım Yıllarına Göre Kır-Kasaba Nüfusu (1940-2010)

Tut ilçe olduktan sonra 1990-2000 yılları arası nüfus en yüksek seviyeye ulaşarak 15.784 kişi olmuştur. Bu durum yapılan nüfus sayımlarındaki yanlış nüfus beyanlarından kaynaklanmaktadır. Nitekim 2000 yılında ülke çapında nüfusun fazla gösterildiği ve gerçeği yansıtmadığı düşünülmektedir. 2000 yılından sonra nüfusun

azalma göstermesinin temel nedeni 2007 yılı itibari ile uygulanan ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi)'dir. Bu sistem ile birlikte yerleşmelerin gerçek nüfus bilgileri tespit edilmiştir. 2007 yılından sonra günümüze kadar ise nüfus miktarı fazla değişmemiştir (Tablo 1, Grafik 1).

Tablo 2. Adıyaman İli Nüfusunun İlçelere Göre Kır-Şehir Nüfusları (2010)

İlçeler	Kır	%	Şehir	%	Toplam	%
Merkez	59.614	22,7	202.735	77,3	262.349	44,4
Besni	52.202	64,2	29.102	35,8	81.304	13,7
Çelikhan	7.163	46,5	8.263	53,5	15.426	2,6
Gerger	21.387	86,9	3.235	13,1	24.622	4,5
Gölbaşı	19.834	41,4	28.072	58,6	47.906	8,1
Kâhta	54.439	46,3	63.216	53,7	117.655	19,8
Samsat	5.505	55,8	4.367	44,2	9.872	1,6
Sincik	16.156	79,1	4.262	20,9	20.418	3,4
Tut	7.399	65	3.984	35	11.383	1,9
Toplam	243.699	41,2	347.236	58,8	590.935	100

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Adıyaman İli genelinin kır ve şehir nüfusu oranına baktığımızda araştırma sahası olan Tut'ta kır nüfusunun % 65'lik oranla, % 86,9 oranlı Gerger ve % 79,1'lik orana sahip Sincik'den sonra geldiğini görmekteyiz. Bunun nedeni hizmet sektörünün gelişmemiş olmasından dolayı insanların kısıtlı olan tarım alanlarını değerlendirmeye çalışmaları, engebeli ve dağlık alanlarda da hayvancılıkla uğraşarak geçimlerini sağlamaya çalışmaları sonucunda nüfusun büyük bölümünün kırsal alanlarda yaşamasından kaynaklanmaktadır. 11.383 kişilik nüfusun 7.399'u kırsal alanlarda yaşarken 3.984 kişi kasabada yaşamaktadır. Özellikle Gerger de araştırma sahası Tut gibi hizmet sektörünün gelişmediği, arazi yapısının dağlık ve engebeli olduğu bir alan olması sebebiyle nüfusun büyük bölümünün tarım ve hayvancılık amaçlı kırsal alanları tercih ettiği bir ilçedir. 24.622 kişilik nüfusun 21.387 kişisi kırsal alanlarda yaşamakta iken 3.235 kişi kasabada yaşamaktadır (Tablo 2).

Merkez ilçe, Kâhta ve Gölbaşı ilçelerinde hizmet sektörünün gelişmesine bağlı olarak şehir nüfusu kır nüfusundan fazladır. Özellikle Gölbaşı ilçesinde şehir nüfusunun fazla olmasının nedenlerinden biri de Gölbaşı'nın kavşak noktasında yer almasıdır. Bu alanlarda tarım alanlarının ve hayvancılığın mevcudiyetine bağlı olarak kırsal nüfus da fazladır. Merkez İlçe nüfusunun fazlalığına bağlı olarak şehir ve kır nüfusunun da en fazla olduğu ilçedir. 262.349 kişilik nüfusun 202.735 kişisi şehirde yaşarken 59.614 kişi

kırsal alanlarda yaşamaktadır. Şehir nüfusu ve kır nüfusunun oran olarak birbirine en yakın olduğu alanlar Kâhta, Samsat ve Çelikhan ilçeleridir. Bunun nedeni ise gelişmiş olan hizmet sektörü ile birlikte tarım alanlarının geniş yer kaplaması ve hayvancılığın yapılmasıdır (Tablo 2).

Nüfusun tarihsel gelişimini 2 dönemde ele almak mümkündür. Bunlardan birincisi nüfusun genelde artış gösterdiği 1935-1990 yılları arası dönem, diğeri ise nüfusun azalışa geçtiği 1990-2010 yılları arası dönemdir.

2.1.1. 1935-1990 Arası Dönemde Tut İlçesi'nde Nüfusun Gelişimi

Tut İlçesi'nde 1935 öncesine ait kesin veriler olmadığından 1935 ve öncesine ait nüfus artış miktarı ve oranları ile ilgili bilgi edinilememektedir. 1935 yılında Tut nüfusu 3.422 kişidir. Ancak 1940-1945 arası dönemde I. Dünya Savaşı'nın nüfus üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

1940 yılında nüfus 3.833 kişi iken 1945'te nüfus 4.429 kişidir. Bu artış ülkenin savaştan çıkması ile tüm Türkiye genelinde meydana gelen genel nüfus artışı ile paralellik göstermektedir. 1950'de % 12'lik nüfus artış oranı (553 kişi) ve ‰ 22,6'lık nüfus artış hızı ile 4.962 kişiye yükselmektedir. 1950-1955 yılları arasında %10'luk nüfus artış oranı ve ‰ 19'luk nüfus artış hızı ile 5.462'e yükselmektedir. 1954 yılına kadar köy olan Tut 1954 yılında belde olmuştur. 1955-1960 yılları arasında nüfus % 24,4 (1.333 kişi) artış ile 6.795 olmuştur. Bu durum Tutun idari sınırlarının değişmesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye nüfusunun en fazla arttığı bu yıllar arasında tut nüfusunun azalması, sahanın elverişsiz olması ve bu nedenle kırsal alanlardan şehirsal alanlara doğru gerçekleşen göçlerle açıklanmaktadır. Nitekim o dönemde Tut nüfusunun tamamını kırsal nüfus oluşturmaktadır. 1960-1965 yılları arasında nüfus % 102, 1965-1970 yılları arasında ise %5,6, 1970-1975 yılları arasında ise % 25,5 oranında artış göstererek 9.939 kişiye ulaşmıştır. Bu artışlar doğal nüfus artışlarıdır (Tablo 3, Grafik 2, Grafik 3).

Tablo 3. Tut İlçesi'nin Sayım Yıllarına Göre Nüfus Artış Miktarı, Nüfus Artış Hızı (‰) ve Nüfus Artış Oranı (‰),Yıllık Ortalama Artış Miktarı (1935-2011)

Yıllar	Nüfus Miktarı (Kişi)	Nüfus Artışı (Kişi)	Yıllık Ortalama Artış Miktarı	Nüfus Artış Hızı (‰)	Nüfus Artış Oranı (‰)
1935	3.422	...	...	...	...
1935-1940	3.833	411	82,2	22,6	12,3
1940-1945	4.429	596	119,2	31,4	15,5
1945-1950	4.962	553	110,6	22,6	12
1950-1955	5.462	500	100	19	10
1955-1960	6.795	1.333	266,6	43	24,4
1960-1965	7.491	696	139,2	27,9	10,2
1965-1970	7.915	424	84,8	9,7	5,6
1970-1975	9.939	2.024	404,8	44,6	25,5
1975-1980	9.133	-806	-161,2	-21	-8,1
1980-1985	10.638	1.505	301	29,6	22,1
1985-1990	13.714	3.076	615,2	49,3	45,3
1990-2000	15.784	2.070	207	13,9	15,1
2000-2007	11.798	-3.986	-569,4	-50,9	-25,3
2007-2008	11.482	-316	-316	-105,3	-2,7
2008-2009	11.502	20	20	0	0,2
2009-2010	11.383	-119	-119	-105,3	-1,1
2010-2011	11.094	-289	-289	-105,3	-0,1

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

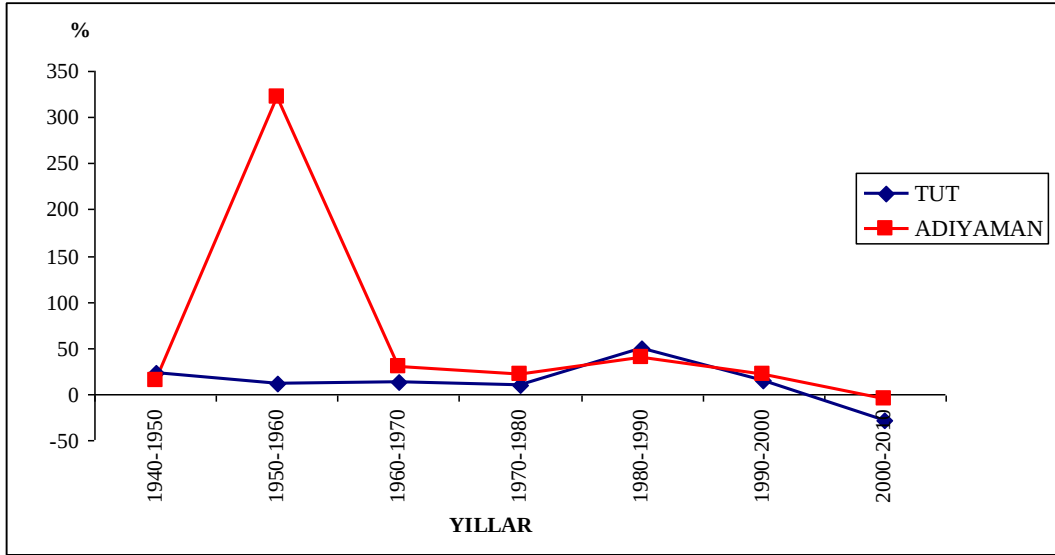
1975-1980 yılları arasında nüfus artış oranı % -8,1, nüfus artış hızı ise ‰ -21 olup toplam nüfus miktarı 806 kişi azalarak 9.133 kişi olmuştur. Kentlere ve yurtdışına olan göçlerin artması nüfustaki bu düşüşün ana sebepleridir. 1980-1985 yılları arasında ortalama 301 kişilik artış miktarı ile 1.505 kişidir. 1985-1990 yılları Tut nüfusunun en fazla artış gösterdiği yıllar olmuştur. Bu yıllar arasında nüfus 3.076 kişi artmıştır. Bu dönemde yıllık ortalama nüfus artış miktarı ise 615,2'dir (Tablo 3).

1935-1990 arası dönemde Tut nüfusunun Türkiye nüfusu içerisindeki oranı %0,01 ve 0,03 arasında değişmekte olup, genel itibari ile oldukça düşüktür. Bu dönemde Tut nüfusunun Adıyaman nüfusu içerisindeki oranı daima %10'un altında olmuştur. 1954 yılında Adıyaman'ın il olması ile birlikte bu oran daha da oldukça azalmış ve günümüzde yaklaşık olarak % 0,02 civarındadır (Tablo 5). Adıyaman'ın 1954 yılında il olup idari sınırlarının değişmesi ile birlikte nüfus artış oranı 1950-1960 yılları arasında oldukça artmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Tut İlçesi'nin, Adıyaman İli'nin ve Türkiye Nüfuslarının Artış Hızları ve Oranları
(1940-2010)

Yıllar	Tut İlçesi		Adıyaman İli	
	Nüfus Artış Hızı (%)	Nüfus Artış Oranı (%)	Nüfus Artış Hızı (%)	Nüfus Artış Oranı (%)
1940-1950	25,4	23,2	131	14,56
1950-1960	30,7	11,2	144	322,5
1960-1970	14,8	13,2	25,5	29,9
1970-1980	13,9	9,5	19,1	21,1
1980-1990	40,5	50,2	32,9	39,6
1990-2000	13,1	15,1	19,1	21,6
2000-2010	-35,6	-27,9	-6,2	-5,3

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Grafik 2. Tut İlçesi'nin ve Adıyaman İli'nin Nüfus Artış Hızları (1940-2010)

2.1.2. 1990-2010 Arası Dönemde Tut İlçesi'nde Nüfusun Gelişimi

Bu dönemde nüfusun 2000 yılına kadar artması ve 2000 yılından sonra 2010 yılına kadar ise azalması söz konusudur.

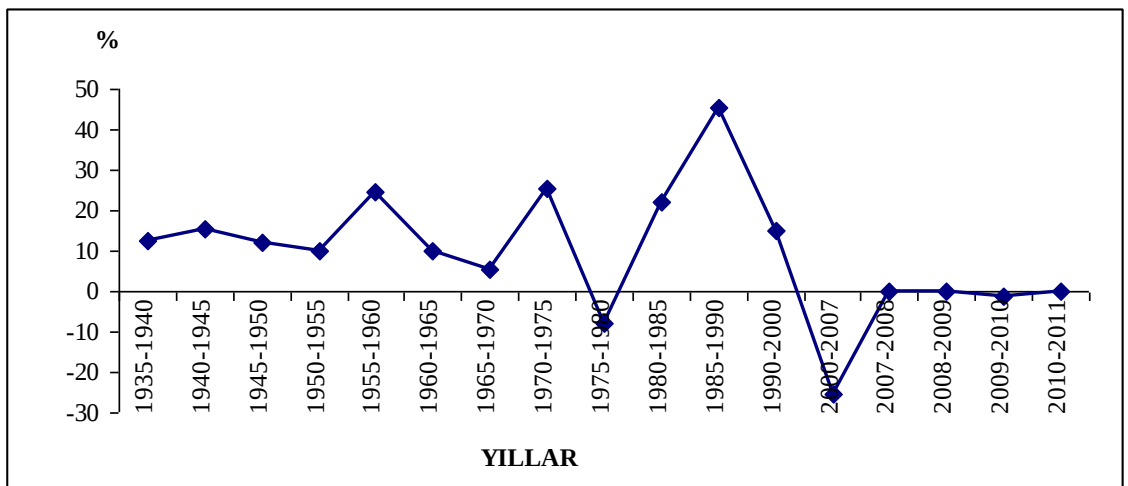
1990 yılında ilçe olan Tut'ta kentsel fonksiyonların belirginleşmeye başlaması ile 1990-2000 yılları arasında bir nüfus artışı meydana gelmiştir. Bu nüfus artışı üzerinde doğal nüfus artışı ve köylerden alınan göçler etkili olmuştur. Fakat bu artış Tut'un tamamen bir şehir kimliği kazanmasını sağlayamamıştır. Günümüzde Tut bir kasaba yerleşmesidir. 2000-2007 yılları arasında ise araştırma sahasının elverişsiz fiziki durumu, geçim kaynaklarının yetersiz ve kısıtlı olması, ayrıca barındırdığı nüfus için cazibe merkezi haline gelememesinden kaynaklanan sebeplerden dolayı ilçe gerek

yurtiçine gerekse yurtdışına göç olan göçlerin nüfusun azalmasına yol açsa da bu durumun asıl nedeni uygulanan yeni nüfus kayıt (ADNKS) sistemidir. Bu dönem 3.986 kişi azalma ile nüfusun en fazla azaldığı dönem olmuştur. Bu dönemde nüfus artış oranı % -25,, nüfus artış hızı ise % -43'e kadar gerilemiştir (Tablo 3, Grafik 2, Grafik 3).

Tablo 5. Tut İlçesi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Adıyaman İli ve Türkiye Nüfusuna Oranı (1940-2010)

Yıllar	Türkiye Nüfusu	Adıyaman İli Nüfusu	Tut İlçesi Nüfusu	Adıyaman İli Nüfusu'na Oranı (%)	Türkiye Nüfusu'na Oranı(%)
1940	17.820.950	48.285	3.833	7,9	0,02
1945	18.790.174	47.622	4.429	5,1	0,02
1950	20.947.188	55.318	4.962	8,9	0,02
1955	24.064.763	208.755	5.462	2,6	0,02
1960	27.754.820	233.717	6.795	2,9	0,02
1965	31.391.421	267.288	7.491	2,8	0,02
1970	35.605.176	303.511	7.915	2,6	0,02
1975	40.347.719	346.892	9.939	2,9	0,02
1980	44.736.957	367.595	9.133	2,5	0,02
1985	50.064.458	430.728	10.638	1,4	0,02
1990	56.473.035	513.131	13.714	2,3	0,02
2000	67.803.927	623.811	15.784	2,5	0,02
2007	70.586.256	582.762	11.798	2	0,02
2008	71.517.100	585.067	11.482	2	0,02
2009	72.561.312	588.475	11.502	2	0,02
2010	73.722.988	590.935	11.383	1,9	0,02

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Grafik 3. Tut İlçesi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Nüfus Artış Oranı (1935-2011)

2007-2008 yılları arasında % -2,7'lik azalış ile Tut nüfusu 11.482'e düşmüş, 2008-2009 yılları arasında ise doğal artış ile 20 kişilik bir artış yaşanmış ve nüfus 11.502 kişiye ulaşmıştır. 2009-2010 yılları arasında ise tekrar nüfus oranında % -1,1'lik, nüfus artış hızında ise % -20,2'lik azalma yaşanarak 2010 nüfusu 11.383 olarak tespit edilmiştir. Nüfusun gelişimine baktığımızda toplam kır nüfusunun kasabanın nüfusundan oldukça fazla olduğu görülmektedir. 2010 yılı itibari ile nüfusun % 35'ini kasaba nüfusu, % 65'ini ise kır nüfusu oluşturmaktadır (Tablo2).

2.2. Tut İlçesi'nde Nüfusun Dağılışı

Doğal çevre içerisinde yaşayan ve devamlı faaliyet halinde olan insanların yeryüzündeki dağılışı ve bu dağılışı etkili olan faktörler ile birim alana düşen insan sayısının o sahanın her yerinde hangi değerlerde bulunduğu tespiti, “nüfus dağılışı” ve “nüfus yoğunluğu” konularının ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Özçağlar, 1992; 109). İklim, bitki örtüsü, yer şekilleri toprak ve madenler gibi doğal faktörlerin nüfus ve dağılışı ve büyüklüğünün şekillenmesinde önemli yerleri vardır (Tümertekin, 1994; 212). Bir yer yaşama sahası olarak araştırılmak istenirse, en önde gelen meselelerden birisi şüphesiz nüfus dağılışının incelenmesidir. Çünkü yerden yere, bölgeden bölgeye değişen nüfus sıklığı insanın yaşama sahası olarak adı geçen yerin hem elverişliliği hem de ekonomik açıdan iyice değerlendirilmesi bakımından daima önemli belgeler verir (Karaboran, 1984; 29). Nüfus dağılışı kompozisyonu doğal veya beşeri faktörlere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Nüfus dağılışı, çeşitli yerleşim birimlerinin, farklı özellikleri etkisini gösterir. Yerleşim birimlerinin özellikle kuruluş aşamalarında etkili olan faktörler, genelde yerleşim birimlerinin gelişiminde de etkisini devam ettirirler. Yerleşim birimlerindeki nüfusun artışı veya azalışı, nüfus hareketleri ve nüfus yoğunlukları üzerinde doğal çevre faktörleri veya beşeri faktörleri, tek tek veya birlikte etkisini gösterir. Yerleşim sahası olarak seçilen morfolojik birim, dağ, ova, vadi kenarında, yamaç üzerinde nüfusun gelişimi farklı olabilmektedir. Fakat bunun yanında nüfusun gelişiminde, antropojen unsurlar, yani iktisadi fonksiyonlar, ulaşım, ticareti turizm, teknoloji oldukça belirleyici faktör olabilmektedir. Bunun tersi olarak, toprak özellikleri, iklim, bitki örtüsü, su yüzeyleri, eğim, nüfusun yerleşim alanı olarak belirlenmesinde ve alana yayılmasında ana belirleyici faktör olabilirler. Bu tür fiziki ve beşeri coğrafya unsurları nüfus dağılışının çok kısa mesafelerde farklı özellikler göstermesine neden olabilmektedir. Birbirine komşu iki köy çok farklı nüfus özellikleri

gösterebilirler. Bir köy veya şehirde nüfus dağılışındaki yoğunluk, sokaklar arasında dahi çok büyük farklılıklar gösterebilir. Bu nedenle nüfus dağılışının nedenleri izah edilmeye çalışılırken ortaya konan, doğal veya beşeri unsurlar sadece genellemelere yardımcı olabilmektedir. Yerleşim yerinin daha ayrıntılı gözlemlerinde, daha büyük ölçekli haritalarda dahi, yerleşme dokusundaki bu tarz özellikleri ortaya koymak oldukça zordur (Akdemir, 2004; 59).

Araştırma sahasında nüfusun dağılışına bakıldığında ilçe sınırları içerisinde dengeli dağılmadığı açıkça görülmektedir. Bu durum yukarıda da belirttiğimiz gibi fiziki ve beşeri faktörlerin farklılığından kaynaklanmaktadır.

2.2.1. Tut İlçesi'nde Nüfusun Dağılışına Etki Eden Doğal Çevre Ve Beşeri Faktörler

Nüfusun dağılışı, miktarı, süreç içerisindeki gelişimi vs. üzerinde doğal çevre faktörleri ve beşeri faktörler rol oynamaktadır. Yerleşmelerin bulunduğu sahanın fiziki ve beşeri özelliklerinin farklı olması da nüfusun miktarı ve alandaki dağılımı üzerinde etkili olmaktadır.

Çalışma sahasındaki morfolojik birimler, sahanın jeomorfolojisi, iklimi, hidrografyası nüfusun dağılışına etki eden doğal çevre faktörlerinin başında gelmektedir. Nitekim araştırma sahasının kuzey sınırını oluşturan Akdağ (2.551 m.), Gilisi Dağı (2.358 m.) ve çevreleri nüfusun dağılışına engel teşkil eden birimlerdir.

Hidrografik açıdan bakıldığında ise su ihtiyacının yeterince karşılanabildiği sahalarda nüfus dağılışını dengeli bir şekilde görebilmekteyiz. Örneğin Göksu Çayı; Çiftlik, Boyundere, Havutlu, Yaylımlı, Köseli, Yeşilyurt ve Öğütlü köyleri alanlarının (%35) su ihtiyacını karşılayarak kırsal nüfusun % 44'ünden fazlasının bu alanda toplanmasını ve barınmasını sağlamaktadır.

Araştırma sahasında nüfus dağılışına etki eden beşeri faktörlerin başında olumsuz fiziki şartlardan kaynaklanan ekonomik nedenler ve yerleşmelerin sarp alanlarda kurulmasına bağlı olarak ortaya çıkan ulaşım güçlüğü gelmektedir. Öyle ki geçim kaynaklarının az ve sınırlı olması nüfusun dağılışını da sınırlamıştır. Hatta bu durum daha çok ilçenin dış göç vermesine neden olarak başta nüfus miktarı olmak üzere nüfusun dağılışını da olumsuz yönde etkilemiştir.

Öğütlü, Meryemuşağı, Kaşlıca gibi birçok köy ve kasabadan Adana, Mersin, Almanya' ya çok sayıda işçi göçü olmuştur. Araştırma sahasının dağlık ve engebeli,

ulaşımı zor bir alanda kurulmuş olması sahanın kalkınması önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu durumdan sosyal yaşamda oldukça fazla etkilenmektedir.

2.2.2. Tut İlçesi'nde Dönemlere Göre Nüfusun Dağılışı

İlçe genelinde nüfusun dağılışını 1935-1990 arası dönem ve 1990-2010 arası dönem olarak iki ayrı dönemde ele alabiliriz.

2.2.2.1. 1935-1990 Arası Dönemde Tut İlçesi'nde Nüfusun Dağılışı

Yani araştırma sahasının idari sınırlarında zaman içerisinde değişiklikler meydana gelmiştir ve bu durum hem nüfus miktarını hem de nüfus dağılışını etkilemiştir. Araştırma sahasında 1935 yılında Tut Kasabası dahil olmak üzere 10 yerleşme vardır.

1980 yılında Tut Kasabası'nın ve bağlı bulunan 10 köyün nüfus dağılışına baktığımızda 700 ile 1.000 metre arasındaki yükseltilerde dağılış gösterdiği görülmektedir. Tut Kasabası 1.050-1.100 metre yükseltide kurulmuş iken ilçenin en yüksek yerleşmesi 1.250 metrede kurulmuş olan Kaşlıca Köyü, en alçak yerleşmesi ise 632 metrede kurulmuş olan Yaylımlı Köyü'dür. Bu dönemde ilçede 700 metrenin altında kurulmuş 1, 700-1.000m arasında kurulmuş 6, 1.000 metrenin üzerinde kurulmuş olan 4 yerleşmesi (Tut kasabası dahil) bulunmaktadır (Harita 4). Yerleşmelerin büyük çoğunluğunun iklim, yer şekilleri, morfolojik yapı, bitki örtüsü ve tarımsal faaliyetler açısından elverişli olan 700-1.000 metreleri arasında toplandığı görülmektedir. İlçenin kuzeyi dağlık ve engebeli (Akdağ 2.551 m.) olduğundan Akdağ'da Eosen-Oligosen formasyonlarının ve daha kuzeydoğuya doğru Kretase kalkerleri ve ofiolitlerin varlığı taşlık ve verimsiz arazilerin varlığı bu alanlardaki tarım ve hayvancılığı kısıtlayarak yerleşmelerin kuruluşuna da engel teşkil etmektedir. Ayrıca Üst Miyosen yaşlı tortulların kapladığı alanlarda eğimler genelde % 25'den fazladır. Sıraladığımız tüm bu nedenlerden ötürü buralarda nüfusa rastlanmamakta, bu yüzden herhangi bir nüfus dağılışından da söz edilememektedir. İlçenin batısında yer alan tek yerleşme olan Meryemuşağı Köyü'nde nüfus 900 m. yükseklikte, Göksu Çayı kolu çevresinde su sıkıntısı olmayacak şekilde dağılış göstermiştir. Ancak oldukça az nüfusa sahip olan köy, ilçe nüfusun % 2,7'sini barındırmaktadır.

İlçenin güneyinde yer alan Çiftlik, Boyundere, Havutlu, Yaylımlı, Köseli ve Öğütlü köyleri ortalama 710 m. yükseklikte kurulmuş, Göksu Çayı'nın sulama

alanlarında nüfuslanan yerleşmeler olup, ilçenin güneyinde yer alan bu yerleşmeler toplam nüfusun % 39,9'unu barındırmaktadır. Bu oran içerisinde en fazla paya sahip yerleşmeler ise Boyundere (835 kişi) ve Yaylımlı (870 kişi)'dir. İlçenin doğusunda yer alan Kaşlıca, Akçatepe, Yalankoz köyleri ise ortalama 1.100 m. de kurulmuş yerleşmelerdir. Yine buralarda da yerleşmeler akarsu boylarının etrafında yoğunlaşmıştır. Bu köyler toplam nüfusun % 22,5'ini barındırmaktadır. Tut Kasabası ise toplam nüfusun % 37,6'sını barındırmaktadır.

Geçmiş dönemlerde Tut'a bağlı olan Balyan, Cankara ve Dandırmaz köylerinin nüfusları çalışmaya dahil edilmemiştir. Araştırma sahasında dönem dönem idari değişimler yaşanmıştır. 1945 yılında 9 köy vardır. 1950 yılı nüfus sayımlarında araştırma sahasına Dandırmaz Köyü eklenmiştir. 1954 yılında Tut'un bucak olması ile belediye teşkilatı kurulmuştur. Tut'a bağlı olup da sonradan Tut'tan ayrılan yerleşmeler de bulunmaktadır. Balyan Köyü 1955 sayım dönemine kadar, Cankara 1960 sayım dönemine kadar ve Dandırmaz 1970 sayım dönemine kadar Tut nüfusu içerisinde yer almıştır. Günümüzde Cankara Köyü Adıyaman'ın Gölbaşı İlçesi'ne, Balyan ve Dandırmaz köyleri ise Merkez İlçe'ye bağlıdır. Havutlu Boyundere'den, Çiftlik ise Meryemuşağı'ndan ayrılarak köy olmuştur. O dönemde henüz köy olmamış Tepecik, Elçiler, Yeşilyurt ve Ünlüce'nin nüfusları ile ilgili bilgi köy olmaları ile birlikte nüfus kayıtlarında yer almıştır. Bunlardan Tepecik, Yalankoz Köyü'nden ayrılmış ve daha sonra Elçiler de Tepecikten ayrılarak köy olmuşlardır. Yeşilyurt da araştırma sahasında yer alan Köseli Köyü'ne bağlı Muş ve Mezere mezralarının birleşmesi ile köy olmuştur. Ünlüce ise Öğütlü Köyü'nden ayrılarak köy olmuştur. Araştırma sahası içerisinde daha önceden başka bir idari birime bağlı olup ayrıldıktan sonra Tut'a bağlanan tek köy ise Yaylımlı'dır. Yaylımlı Köyü 1985 yılına kadar Adıyaman İli'nin Besni İlçesi'ne bağlı Şambayat Bucağı'nın bir köyü iken 1990 yılı nüfus sayımı itibari ile Tut nüfusu içerisinde yer almaya başlamıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Tut İlçesi'nde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi (1935-2010)

Yıllar		1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2010
Yerleşmeler															
TUT	E	-	989	1.086	-	1.451	1.651	1.751	1.773	2.551	1.858	2.399	3.324	3.791	1.979
	K	-	1.082	1.137	-	1.473	1.631	1.693	1.858	2.283	1.903	2.354	3.142	3.422	2.005
	T	1.767	2.071	2.223	2.409	2.924	3.282	3.444	3.626	4.834	3.762	4.753	6.466	7.213	3.964
Akçatepe	E	-	105	128	-	181	216	244	291	275	293	325	328	399	440
	K	-	113	128	-	180	214	228	269	250	261	286	312	365	400
	T	198	218	256	305	361	430	472	56	525	554	611	640	764	840
Boyundere	E	-	189	202	-	297	343	364	313	288	424	475	453	863	431
	K	-	182	223	-	287	342	347	328	259	411	468	443	763	404
	T	306	371	425	483	584	685	711	641	547	835	943	896	1625	835
Çiftlik	E	-	-	-	-	-	-	141	130	154	154	173	167	136	134
	K	-	-	-	-	-	-	126	132	149	149	140	122	123	139
	T	-	-	-	-	-	-	267	262	303	303	313	289	259	273
Havutlu	E	-	-	-	-	-	-	-	149	170	183	175	166	155	177
	K	-	-	-	-	-	-	-	151	156	179	169	174	179	164
	T	-	-	-	-	-	-	-	300	326	359	344	340	334	341
Kaşlıca	E	-	121	160	-	248	289	328	304	416	390	396	469	404	709
	K	-	131	149	-	219	252	277	296	351	325	337	481	426	674
	T	220	252	309	350	467	541	605	600	767	719	733	950	830	1383
Köseli	E	-	148	180	-	254	284	440	403	354	416	847	466	522	272
	K	-	144	162	-	229	231	286	335	337	406	449	469	538	265
	T	276	292	242	422	483	515	726	738	691	824	936	935	1060	537
Meryemuşağı	E	-	100	113	-	185	190	135	132	139	144	160	162	193	184
	K	-	101	117	-	173	183	106	113	130	131	160	171	198	188
	T	105	201	230	249	364	373	241	245	269	275	320	333	391	372
Öğütlü	E	-	83	94	-	138	183	157	167	204	253	297	285	322	301
	K	-	85	86	-	141	136	182	190	224	272	285	342	371	305
	T	208	168	180	226	279	319	339	357	428	525	582	672	693	606

Yalankoz	E	-	109	101	-	276	332	340	330	400	503	380	394	281	280
	K	-	111	99	-	252	318	346	321	422	474	356	412	318	272
	T	173	220	200	418	528	650	686	651	822	977	716	806	599	552
Tepecik	E	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	180	258	213	206
	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	207	247	237	190
	T	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	387	505	450	396
Yaylımlı	E	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	482	742	357
	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	445	683	333
	T	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	927	1.425	690
Elçiler	E	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	74	57
	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	67	59
	T	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	141	116
Yeşilyurt	E	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	164
	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	138
	T	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	156
Ünlüce	E	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	74
	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82
	T	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	156
TOPLAM	E	-	1.858	2.199	-	2.751	3.428	3.903	3.951	5.179	4.616	5.427	6.954	8.094	5.765
	K	-	1.975	2.330	-	2.711	3.307	3.588	3.964	4.760	4.517	5.211	6.760	7.690	5.618
	T	3.422	3.833	4.429	4.962	5.462	6.795	7.491	7.915	9.939	9.133	10.638	13.717	15.769	11.383

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

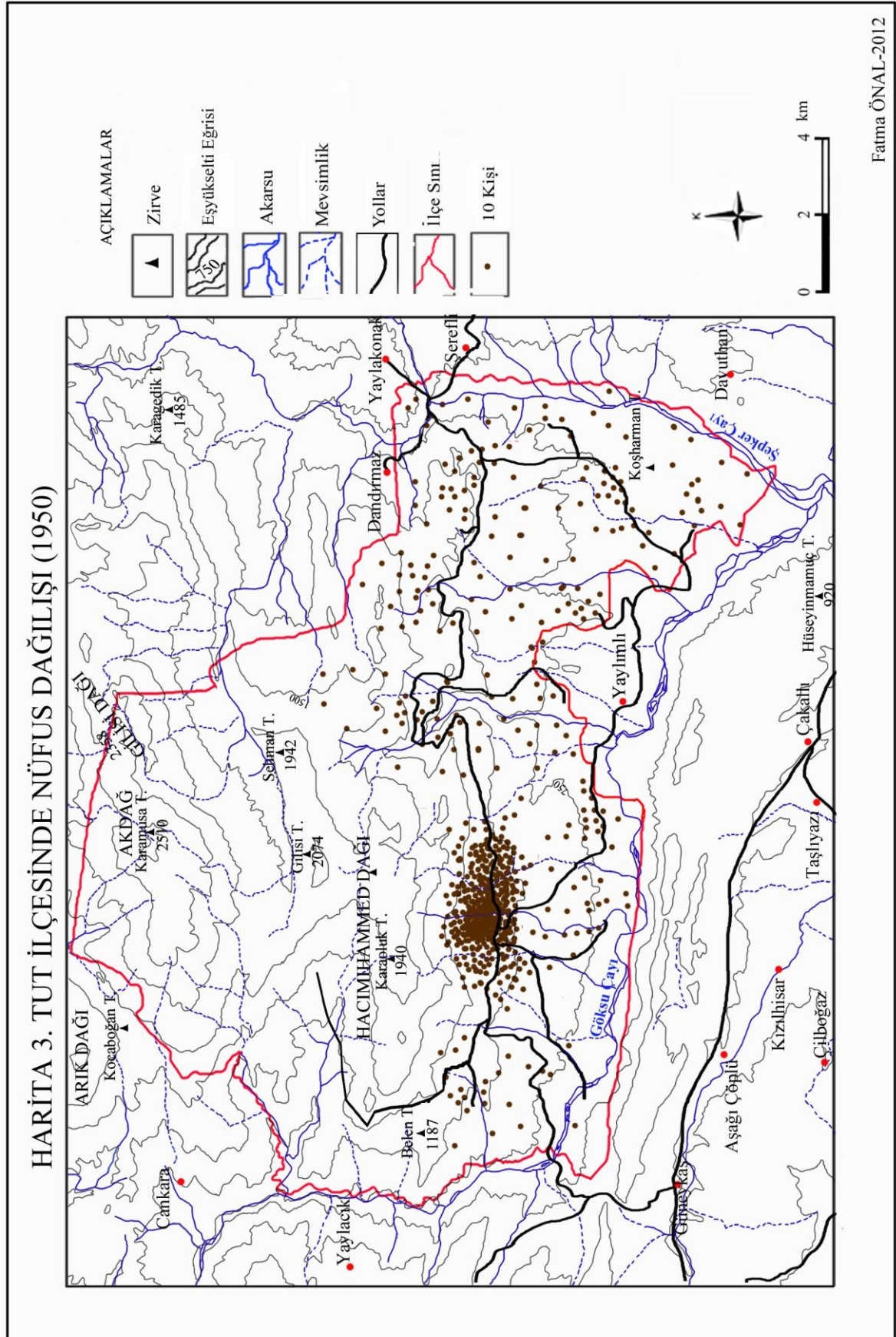
2.2.2.2. 1990-2010 Arası Dönemde Tut İlçesi'nde Nüfusun Dağılışı

Bu dönemde nüfusun dağılışıında belirgin bir farlılık söz konusu değildir. Ancak artan nüfus ve eklenen yeni yerleşmelerin etkisi söz konusudur.

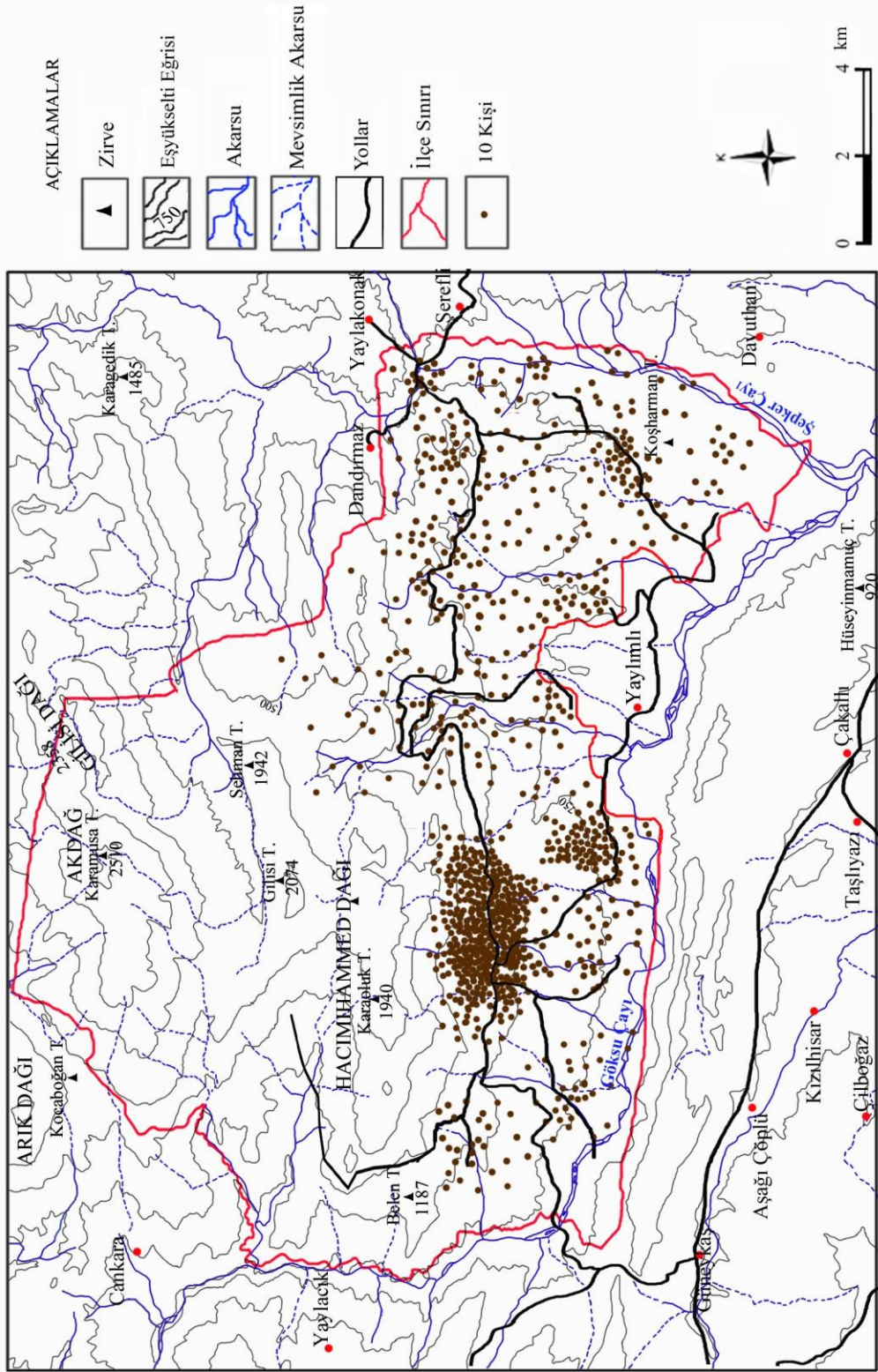
Elçiler Köyü 2000 nüfus sayımında Yeşilyurt ve Ünlüce köyleri ise 2010 nüfus sayımında Tut nüfusuna dahil olmuştur. Bu köyler var olan diğer köylerden ayrılarak köy statüsünü kazandığından nüfusun dağılışıında fazla değışikliklere yol açmamışlardır.

Tüm yerleşmeler akarsu çevrelerinde ve yol güzergâhları üzerinde konumlanmışlardır. Yerleşmelerin iktisadi faaliyetleri ve konumları nüfusun dağılışı üzerinde etkili olmaktadır.

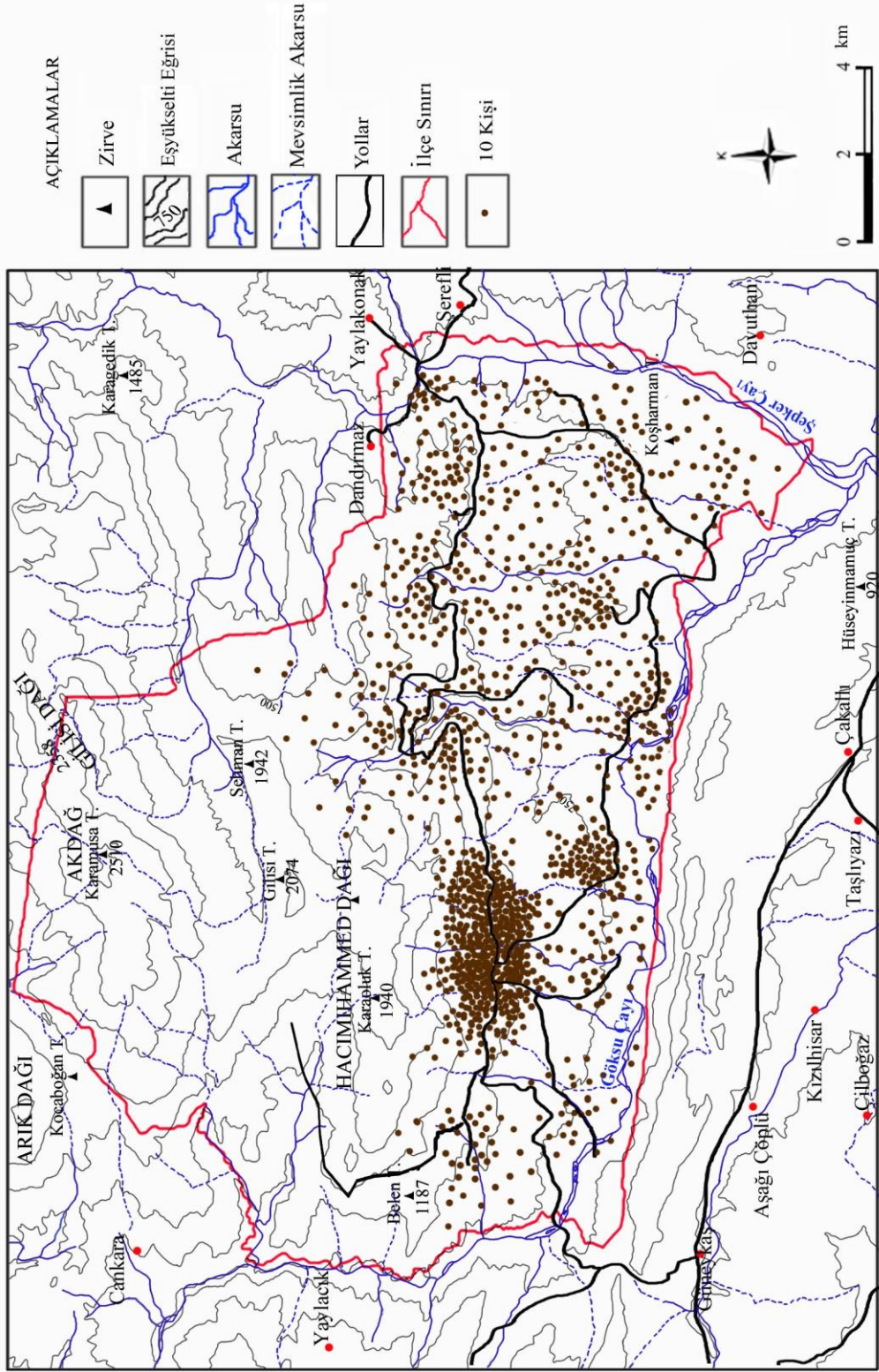
1990 yılında Tut'un ilçe olması ile birlikte gerek kasaba nüfusunda gerekse kırsal alandaki nüfusta bir artış yaşanmamıştır. Bu nedenle sahadaki nüfusun dağılışıında gözle görülür bir artış da yaşanmamıştır. Aksine göç veren bu saha nüfus kaybetmiştir. Fakat günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte insanların ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda nüfuslanan sahaların yatay ve dikey dağılımında değışiklikler meydana gelmemektedir. Özellikle konut kat sayısının artması, çeşitli eğlence alanlarının artması ilçe olmanın getirdiğı kurumsallaşma ile nüfus azda olsa çevreye doğru yayılmıştır. Ancak bu durum kısıtlı olan tarım arazilerine doğru olduğundan sahanın ekonomisine oldukça zarar vermektedir (Harita 5).

HARİTA 4. TUT İLÇESİNDE NÜFUS DAĞILIŞI (1980)

HARİTA 5. TUT İLÇESİNDE NÜFUS DAĞILIŞI (2010)

2.3. Tut İlçesi'nde Nüfus Yoğunluğu

2.3.1. Tut İlçesi'nde Aritmetik Nüfus Yoğunluğu

Tut İlçesi'nin fiziki ve beşeri şartları göz önüne alındığında nüfus yoğunluğunun farklı olduğu görülmektedir. Araştırma sahasındaki yerleşmelerin, toplam nüfusun yüzölçümüne bölünmesi ile elde edilen aritmetik nüfus yoğunlukları sonuçları şu şekildedir. Sahanın aritmetik nüfus yoğunluğu 1950 yılında 23,96 kişi/km² olup, 1980 yılında 51,25 kişi/km²'ye, 2010 yılında ise 63,02 kişi/km²'ye yükselmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Tut İlçesi ve Köylerinin Arazi Miktarları ve Aritmetik Nüfus Yoğunlukları (1950,1980,2010)

Yerleşmeler	1950			1980			2010		
	Arazi (dekar)	Nüfus Miktarı	Aritmetik N. Y. (kişi/km ²)	Arazi (dekar)	Nüfus Miktarı	Aritmetik N. Y. (kişi/km ²)	Arazi (dekar)	Nüfus Miktarı	Aritmetik N. Y. (kişi/km ²)
TUT	52.108	2.409	46,23	52.108	3.762	72,20	52.108	3.984	76,46
Akçatepe	14.611	305	20,87	14.611	554	37,91	16.125	840	52,17
Boyundere	19.999	483	24,16	12.562	835	66,48	8.600	835	97,09
Çiftlik	-	-	-	14.062	303	21,55	10.757	273	25,51
Havutlu	-	-	-	7.437	359	48,31	6.767	341	50,44
Kaşlıca	20.885	350	16,76	20.885	719	34,43	20.428	1.383	67,79
Köseli	22.750	422	18,54	22.750	824	36,21	9.348	537	57,49
Meryemuşağı	27.314	249	9,11	13.252	275	20,75	8.903	372	41,79
Öğütlü	11.937	226	18,94	11.937	525	44	5.837	606	103,94
Yalankoz	16.625	418	25,15	16.625	977	58,78	7.946	552	69,52
Yaylımlı	-	-	-	8.937	870	97,42	16.889	690	42,33
Tepecik	-	-	-	-	-	-	4.644	396	86,08
Elçiler	-	-	-	-	-	-	1.920	116	61,05
Yeşilyurt	-	-	-	-	-	-	10.383	302	29,32
Ünlüce	-	-	-	-	-	-	5.850	156	26,89
Toplam	186.229	4.462	23,96	195.166	10.003	51,25	186.505	11.383	61,03

Kaynak: Köy Karneleri (1981), Tut İlçe Kaymakamlığı Brifing Raporları 2011, <http://www.tuik.gov.tr>

Araştırma sahasında bazı dönemlerde idari değişiklikler meydana gelmiştir. Bu nedenle 1950 yılı nüfus sayımı hesaplamaları yapılırken o yıla ait arazi miktarı verileri olmadığından 1980 yılında kullanılan arazi miktarları kullanılmıştır. Ayrıca o dönemde henüz köy olmamış Çiftlik ve Havutlu köylerinin 1980 yılı arazi miktarları bağlı oldukları Meryemuşağı (Çiftlik) ve Boyundere (Havutlu) köylerinin arazi miktarlarına eklenmiştir. O dönemde Tut'a bağlı olmayan Yaylımlı Köyü ise haritada gösterilmemiştir.

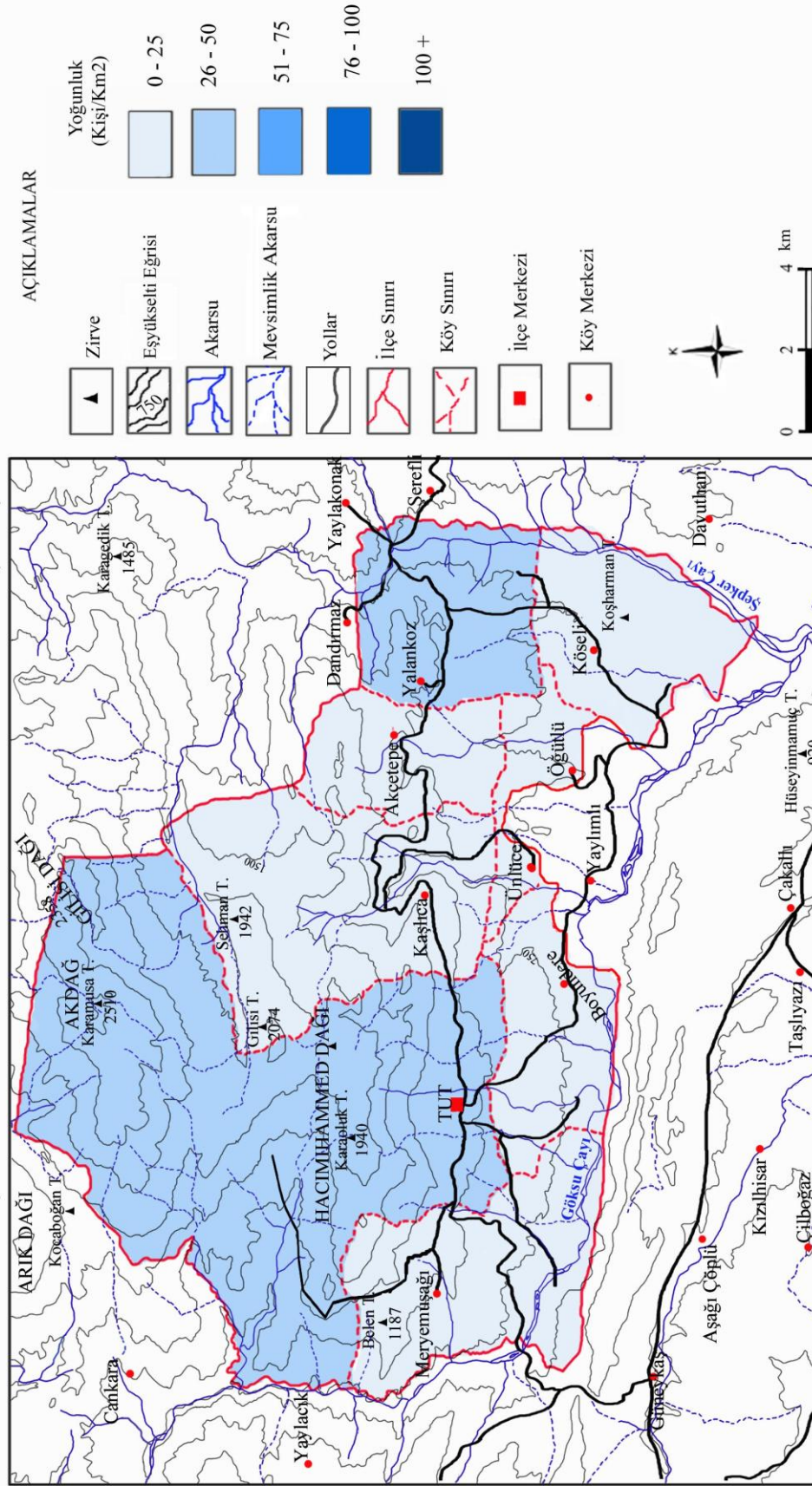
1950 yılında Tut kasabasının aritmetik nüfus yoğunluğu 46,23 kişi/km²'tür. Aritmetik nüfus yoğunluğu en fazla olan köy 25,15 kişi/km² ile Yalankoz iken, aritmetik nüfus yoğunluğu en az olan köy ise 9,11 kişi/km² ile Meryemuşağı'dır. Arazi miktarlarının fazla nüfusun ise az olması aritmetik yoğunluğunun da az olmasına yol açmıştır (Harita 6).

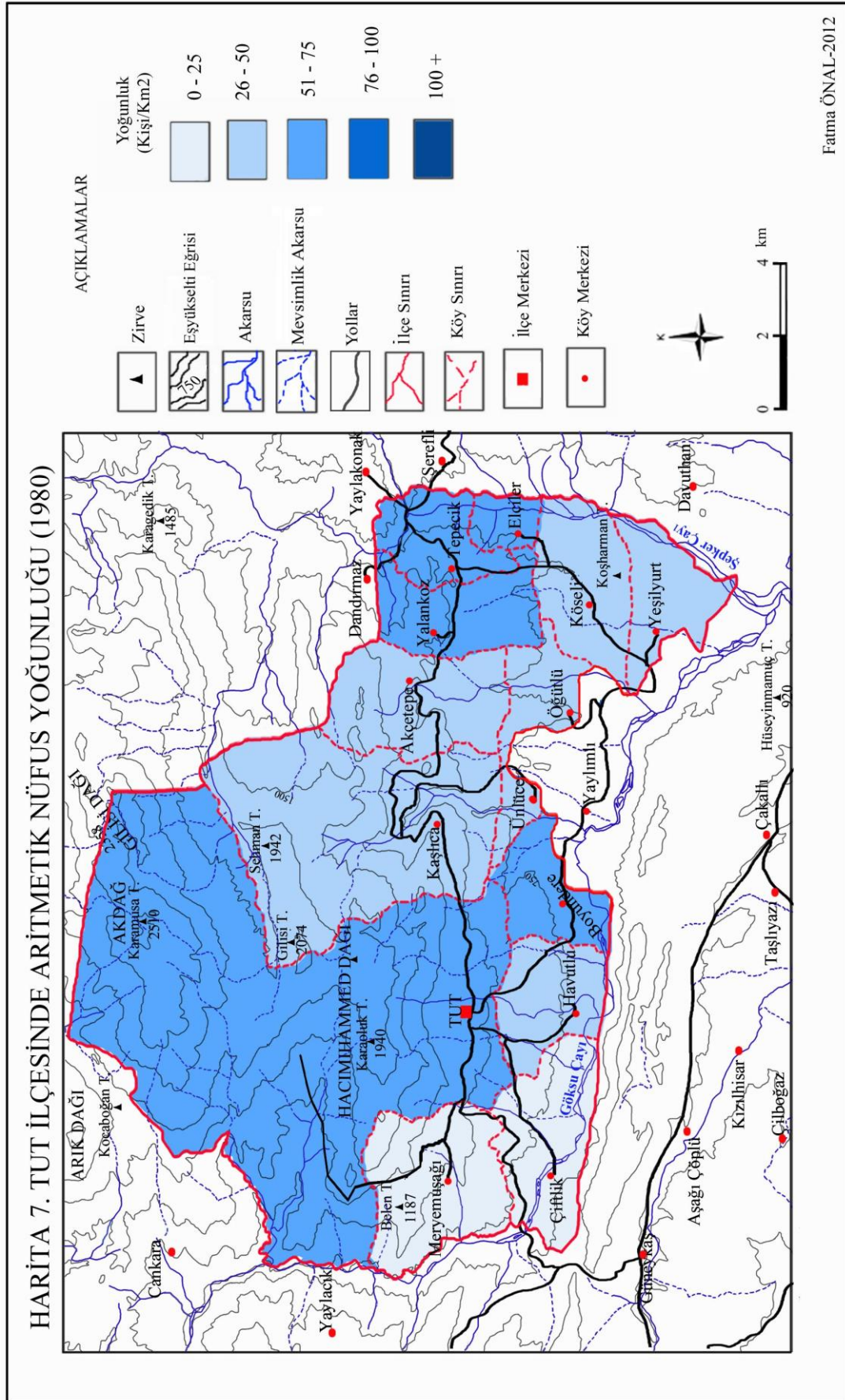
1980 yılında Tut kasabası dışında en büyük alana sahip köy olan Köseli (22.750 da), en küçük alana sahip köy ise Havutlu (7.437 da) Köyü'dür. Fakat bu durum aritmetik nüfus yoğunluğu ile örtüşmemektedir. Aritmetik nüfus yoğunluğu en fazla olan köy Yaylımlı iken (97,42 kişi/km²), aritmetik nüfus yoğunluğu en az olan köy ise Meryemuşağı (20,75 kişi/km²) Köyü'dür. Tut kasabasının aritmetik nüfus yoğunluğu ise 52.108 da alan ve 3.762 kişi nüfusu ile 72,20 kişi/km²'dir (Tablo 7, Harita 7).

2010 yılında ise yılında 14 köye sahip ilçede Tut kasabası dışında en büyük alana sahip köy Kaşlıca (20.428 da), en küçük alana sahip köy ise Öğütlü (5.837 da) Köyü'dür. Aritmetik nüfus yoğunluğu en fazla olan köy Öğütlü iken (103.94 kişi/km²), aritmetik nüfus yoğunluğu en az olan köy ise Çiftlik (25,51 kişi/km²) köyüdür. Tut kasabasının ise 52.108 dekar ve 3.984 kişi nüfusu ile aritmetik nüfus yoğunluğu 76,46 kişi/km²'dir. Boyundere (97,09 kişi/km²) ve Tepecik (86,06 kişi/km²) köylerinde de nüfus yoğunluğu fazladır. Araştırma sahasındaki yerleşmelerin, toplam nüfusunun yüzölçümüne bölünmesi ile elde edilen aritmetik nüfus yoğunlukları sonuçları bu şekildedir. Sahanın aritmetik nüfus yoğunluğu 1980 yılında 51,25 kişi/km² iken, 2010 yılında ise 61,03 kişi/km²'ye yükselmiştir (Tablo 7, Harita 8).

2010 yılında 1980 yılına göre sadece Akçatepe ve Yaylımlı köylerinin toplam arazi miktarlarında artış yaşanırken diğer tüm köylerin toplam arazi miktarlarında azalma meydana gelmiştir. Yaylımlı Köyü'nün aritmetik nüfus yoğunluğu 97,42 kişi/km²'den 42,33 kişi/km²'e düşerken diğer tüm köylerin ve Tut kasabasının aritmetik nüfus yoğunluğu artmaktadır (Tablo 7). En son açıklanan ADNKS 2011 nüfus verileri incelendiğinde de nüfus miktarlarının 2010 verileri ile paralellik gösterdiği ve önemli bir değişimin olmadığını söylemek mümkündür.

HARİTA 6. TUT İLÇESİNDE ARİTMETİK NÜFUS YOĞUNLUĞU (1950)

2.3.2. Tut İlçesi'nde Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu

Yerleşmelerin toplam nüfuslarının toplam ekili-dikili araziye bölünmesi ile elde edilen fizyolojik nüfus yoğunluğu 1950 yılında 29 kişi/km² olup, 1980 yılında 65 kişi/km²'ye, 2010 yılında 146,68 kişi/km²'ye yükselmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Tut İlçesi ve Köylerinin Tarımsal Arazi Miktarları ve Fizyolojik nüfus Yoğunlukları (1950-1980-2010)

Yerleşmeler	1950			1980			2010		
	Tarımsal Arazi (dekar)	Nüfus Miktarı	Fizyolojik N. Y. (kişi/km ²)	Tarımsal Arazi (dekar)	Nüfus Miktarı	Fizyolojik N. Y. (kişi/km ²)	Tarımsal Arazi (dekar)	Nüfus Miktarı	Fizyolojik N. Y. (kişi/km ²)
TUT	19.065	2.409	12,639	19.065	3.762	198	19.065	3.984	209,68
Akçatepe	14.261	305	21,38	14.261	554	38,84	5.780	840	145,32
Boyundere	18.142	483	26,62	10.982	835	76,04	5.523	835	151,26
Çiftlik	-	-	-	13.175	303	23	3.741	273	72,99
Havutlu	-	-	-	7.160	359	50,13	2.768	341	123,55
Kaşlıca	19.385	350	18,05	19.385	719	37,1	3.483	1.383	397,41
Köseli	21.842	422	19,32	21.842	824	37,72	7.152	537	75,10
Meryemuşağı	26.177	249	9,5	13.002	275	21,15	2.712	372	137,77
Öğütlü	11.687	226	19,34	11.687	525	44,94	4.155	606	146,02
Yalankoz	16.325	418	25,61	16.325	977	59,86	6.006	552	92
Yaylımlı	-	-	-	6.975	870	124,82	6.508	690	106,15
Tepecik	-	-	-	-	-	-	2.729	396	146,66
Elçiler	-	-	-	-	-	-	1.652	116	70,30
Yeşilyurt	-	-	-	-	-	-	6.387	302	47,93
Ünlüce	-	-	-	-	-	-	3.850	156	41,05
Toplam	146.884	4.462	29	153.859	10.003	65,01	81.517	11.383	139,65

Kaynak: Köy Karneleri (1981), Tut İlçe Kaymakamlığı Brifing Raporları 2011, <http://www.tuik.gov.tr>

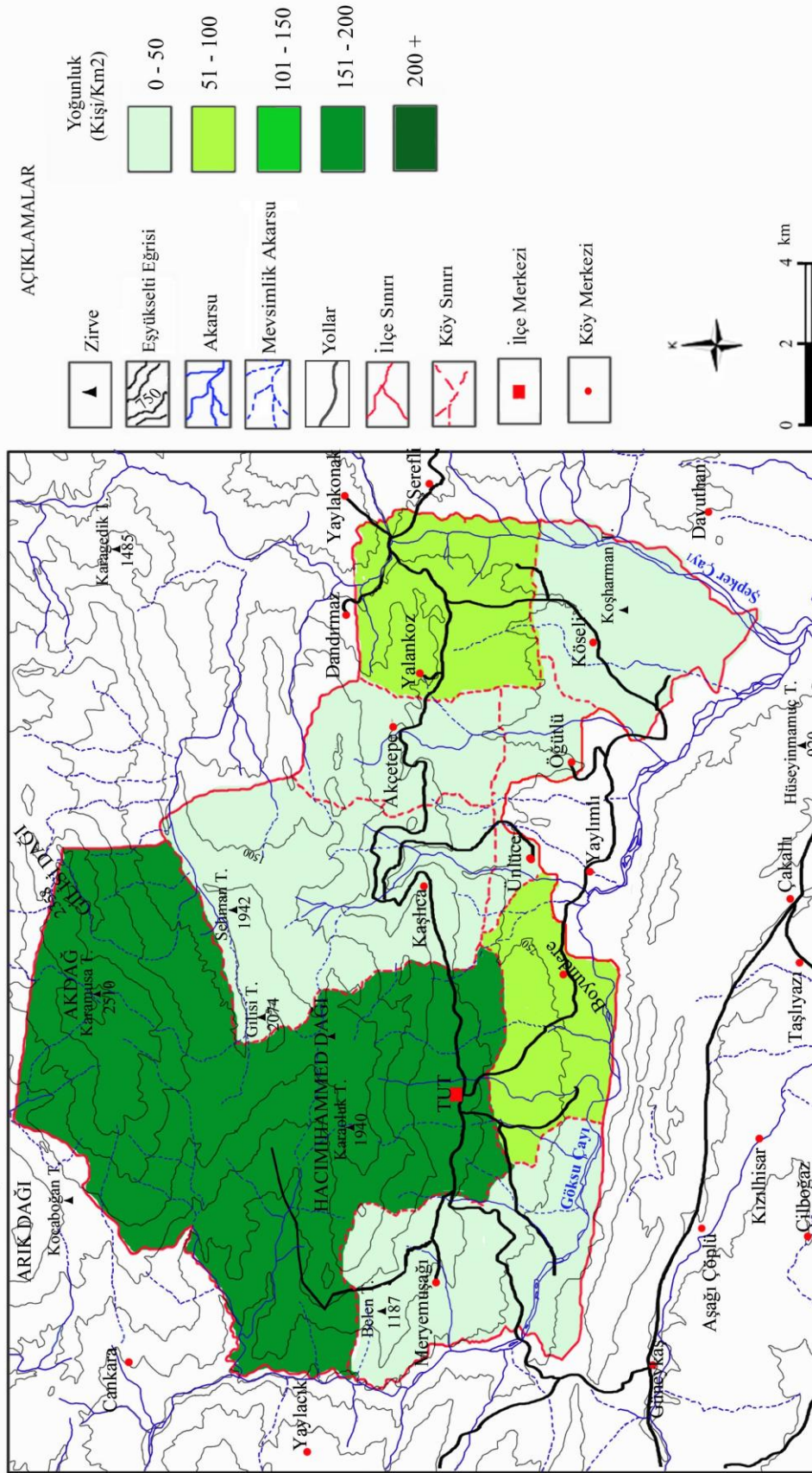
Araştırma sahasında bazı dönemlerde idari değişiklikler meydana gelmiştir. Bu nedenle 1950 yılı nüfus sayımı hesaplamaları yapılırken o yıla ait arazi miktarı verileri olmadığından 1980 yılında kullanılan arazi miktarları kullanılmıştır. Bu dönemde henüz köy olmamış Çiftlik ve Havutlu köylerinin 1980 yılı arazi miktarları bağlı oldukları Meryemuşağı ve Boyundere köylerinin arazi miktarlarına eklenmiştir. O dönemde Tut'a bağlı olmayan Yaylımlı Köyü ise haritada gösterilmemektedir (Tablo 8, Harita 9).

Fizyolojik nüfus yoğunlukları hesaplanırken 1980 yılında hazırlanmış köy envanter etütlerindeki tarım arazileri miktarları kullanılmıştır. 2010 yılı hesaplamalarında ise brifing raporları ele alınmıştır.

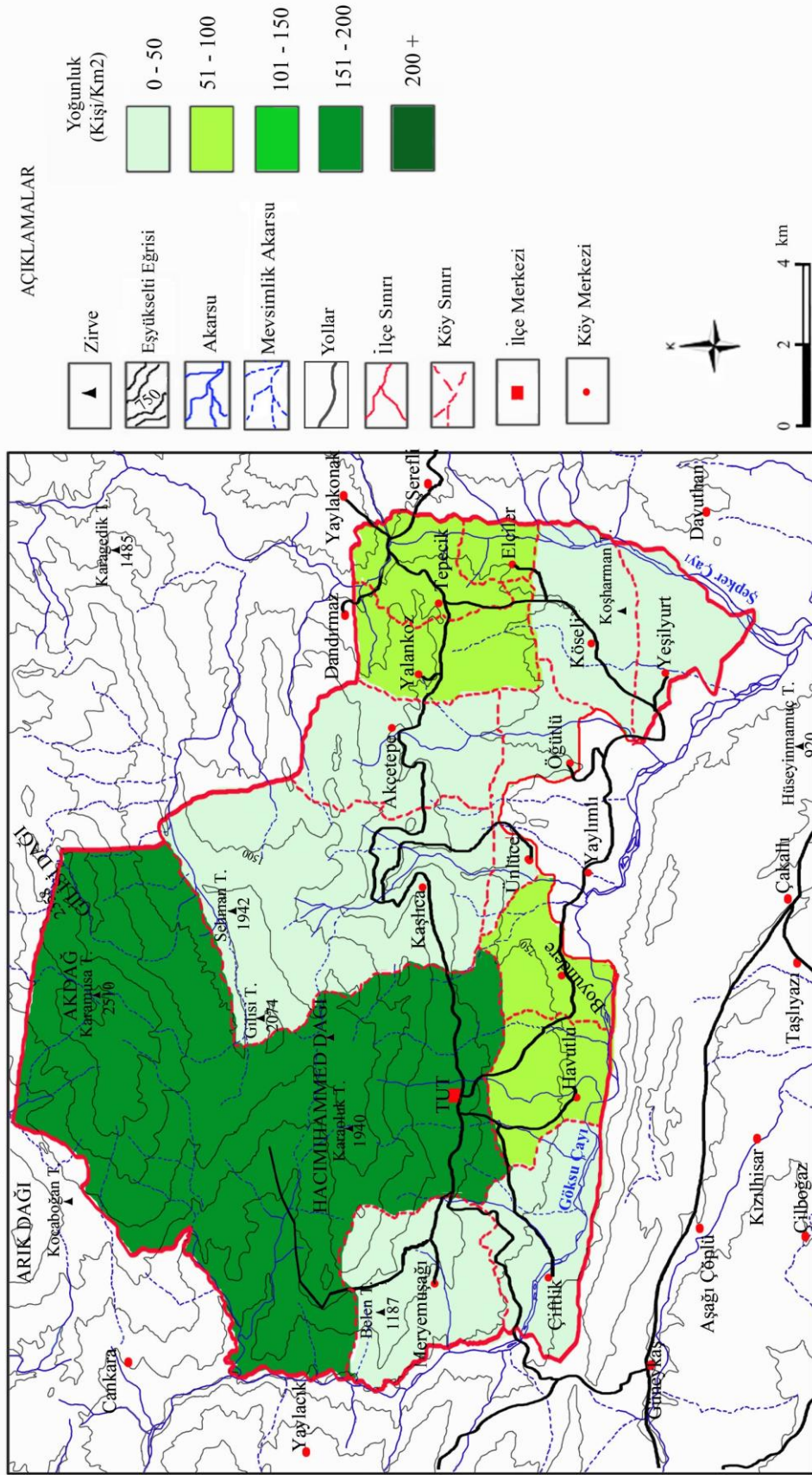
1980 yılında Tut'a bağlı 10 köy yerleşmesi içerisinde en fazla tarım arazisi Köseli Köyü'ne aittir (21.842 dekar). Burada fizyolojik nüfus yoğunluğu 37,72 kişi/km²'dir. Fizyolojik nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu köy ise Yaylımlı Köyü'dür (124,82 kişi/km²). Bu durum tarım arazisinin az, nüfusunun fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bunu 76,04 kişi/km² ile Boyundere, ardından 59,86 kişi/km² ile Yalankoz takip etmiştir. Fizyolojik nüfus yoğunluğu en az olan köy ise 21,15 kişi/km² ile Meryemuşağı Köyü'dür. Çiftlik Köyü'nde ise fizyolojik nüfus yoğunluğu 23 kişi/km²'tür. Bu köylerde yoğunluğun bu kadar az olmasında tarım arazisi miktarının fazla, nüfusun ise az olması rol oynamaktadır. Tut kasabasının fizyolojik nüfus yoğunluğu ise 19.065 da tarım arazisi miktarı ve 3.762 kişi nüfusu ile 198 kişi/km²'dir. 100 kişi/km²'nin üstünde 2 tane, 50-75 kişi/km² arasında 3 tane, 0-50 kişi/km² arasında 6 tane yerleşme bulunmaktadır (Tablo 8, Harita 10).

2010 yılında artan köy sayısı ve nüfus ile doğru orantılı olarak fizyolojik nüfus yoğunluklarındaki artışlar dikkati çekmektedir. 2010 yılında 1980 yılına göre tüm köylerin tarım arazisi miktarlarında azalma olmuştur. En büyük azalma 1980 yılında 19.385 dekar tarım arazisine sahip iken 2010 yılına gelindiğinde 15.902 da azalarak tarım arazisi 3.483 da olan Kaşlıca Köyü'ne aittir. Tarım arazisi azalan köyde fizyolojik nüfus yoğunluğu 360,3 kişi/km² artarak 397,41 kişi/km²'ye yükselmiştir. Kaşlıca'yı 1980 yılında 13.002 da tarım arazisi olan ve 2010 yılına gelindiğinde 10.290 da azalarak tarım arazisi 2.712 da olan Meryemuşağı Köyü takip etmektedir. Tarım arazisi azalan köyün fizyolojik nüfus yoğunluğu ise 116,62 kişi/km² artarak 137,77 kişi/km² olmuştur. 2010 yılında fizyolojik nüfus yoğunluğu 100 kişi/km²'nin üstünde olan 8 köy bulunmaktadır. 4 tane köyün fizyolojik nüfus yoğunluğu 50-100 kişi/km², 2 tane köyün fizyolojik nüfus yoğunluğu ise 0-50 kişi/km² arasındadır. Tut kasabasının fizyolojik nüfus yoğunluğu ise 19.065 da tarım arazisi miktarı ve 3.984 kişi nüfusu ile 209,68 kişi/km²'dir (Tablo 8, Harita 11). Köylerin tarım arazi miktarlarındaki azalmanın başında artan nüfusa bağlı olarak yapılan konutların tarım arazileri üzerine kurulması ve birçok yerleşim sahasının büyüyerek bağlı olduğu köyden ayrılıp ayrı bir köy statüsü kazanması yer almaktadır. En son açıklanan ADNKS 2011 nüfus verileri incelendiğinde de nüfus miktarlarının 2010 verileri ile paralellik gösterdiğini ve önemli bir değişimin olmadığını söylemek mümkündür.

HARİTA 9. TUT İLÇESİNDE FİZYOLOJİK NÜFUS YOĞUNLUĞU (1950)

HARİTA 10. TUT İLÇESİNDE FİZYOLOJİK NÜFUS YOĞUNLUĞU (1980)

2.4. Tut İlçesi'nde Nüfusun Cinsiyet Yapısı

Doğum ve ölüm oranları veya ortalama yaşam süresinde meydana gelen büyük bir değişim, yerleşmelerin gelecekteki sosyal ve iktisadi yapısını tamamen değiştirecek sonuçlar doğurabilir. Yapılan araştırmalara göre, ailelerin çocuk sahibi olma istekleri, oturduğu yerleşim birimindeki durumuna göre değişmektedir. Yani kırsal kesimde yaşayan aileler ile kentte yaşayan ailelerin çocuk sahibi olma istekleri farklılık arz edebilmektedir. Eğitim düzeyi ve gelir seviyesi bu durum üzerinde etkili olan başlıca unsurlardır.

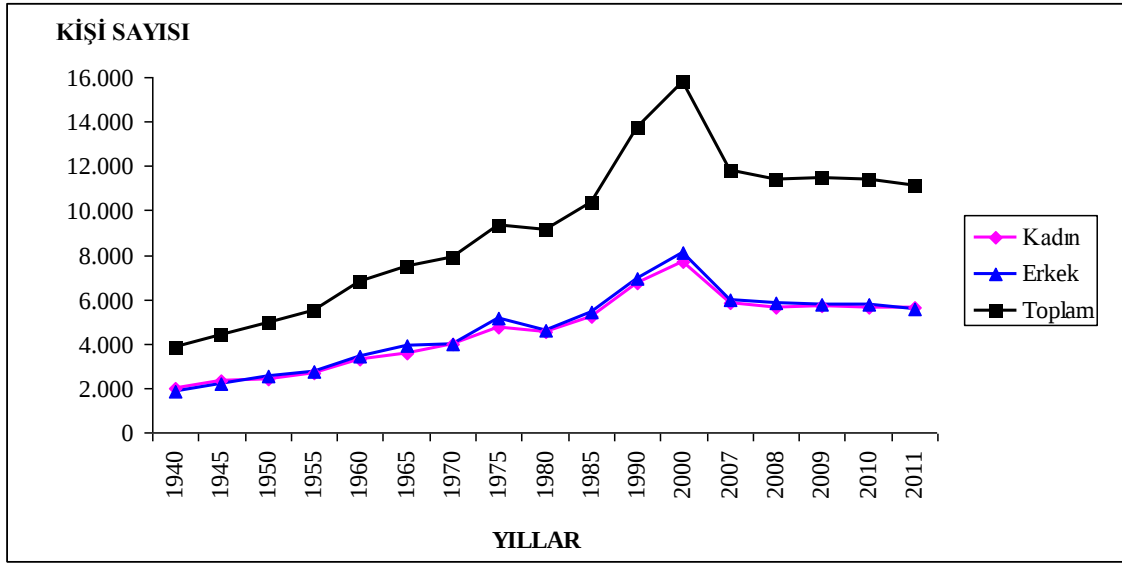
Araştırma sahasının nüfusuna baktığımızda 1940 yılı nüfus sayımı hariç her sayım döneminde az da olsa erkek nüfusun fazlalığı söz konusudur. Sayım yılları arasında cinsiyet yapısında belirgin farklılıklar söz konusu olmamaktadır.

Tablo 9. Tut İlçesi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Cinsiyet Bölünüşü (1940-2010)

Yıllar	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
1940	1.858	47,8	1.975	52,2	3.833
1945	2.199	50,4	2.330	49,6	4.429
1950	2.551	51,5	2.411	48,5	4.962
1955	2.751	50,9	2.711	49,1	5.462
1960	3.428	50,8	3.307	49,2	6.795
1965	3.903	52,3	3.588	47,7	7.491
1970	3.951	50,1	3.964	49,9	7.915
1975	5.179	52,1	4.760	47,9	9.339
1980	4.616	50,5	4.517	49,5	9.133
1985	5.427	52,3	5.211	47,7	10.368
1990	6.954	50,7	6.760	49,3	13.714
2000	8.094	51,3	7.690	48,7	15.784
2007	5.992	50,8	5.806	49,2	11.798
2008	5.842	51	5.640	49	11.428
2009	5.800	50,4	5.702	49,6	11.502
2010	5.765	50,6	5.618	49,4	11.383

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>

1940 yılı nüfus sayımında erkek nüfus oranı % 47,8, kadın nüfus oranı ise % 52,2'dir. 1945 yılı nüfus sayımında erkek nüfus oranı % 50,4, kadın nüfus oranı ise % 49,6'dir. 1955 yılında erkek nüfusu %50,9, kadın nüfusu ise 49,1'lik paya sahiptir. 1945 ve 1955 yıllarında Tut Kasabası'nın nüfusuna baktığımızda kadın nüfusun her iki yılda da erkek nüfustan fazla olduğunu görmekteyiz. Bu duruma o dönem kırsal yerleşme olan Tut'tan dışarıya yapılan göçler neden olmaktadır (Tablo 9).

Grafik 4. Tut İlçesi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Cinsiyet Bölünüşü (1940-2010)

1960 yılında da nüfusun cinsiyet yapısındaki oransal değerler hemen hemen aynı gibidir. 1965 yılı cinsiyet bölünüşündeki en belirgin farklılığın meydana geldiği sayım dönemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki erkek nüfus % 52,3'lük, kadın nüfus ise % 47,7'lik orana sahiptir. Bu dönemde erkek nüfusu kadın nüfusundan 354 kişi fazladır. 1970 yılında erkek nüfus % 50,1, kadın nüfus % 49,9 oranları ile fark tekrar azalırken, 1975 yılında % 52,1 ve % 47,9'luk oranlar ile erkek nüfus 419 kişi daha fazladır (Tablo 9, Grafik 4). Bu durum 2010 nüfus sayımına kadar erkek nüfusun fazlalığı şeklinde devam etmiştir. Ancak bu genelleme Tut kasabasında kadın nüfusun fazlalığı şeklindedir.

Adıyaman İl'i nüfusunun cinsiyet yapısı ele alındığında toplam 590.935 kişi olan nüfusun 296.015'ini kadın nüfus, 294.920'sini ise erkek nüfus oluşturmaktadır. Toplam nüfus içerisinde kadınlar %50,09'luk orana sahip iken erkekler %49,91'lik bir orana sahiptir. Kadın nüfusun az da olsa erkek nüfustan fazla olmasının nedenlerinin başında doğal nüfus artışı ve erkeklerin bir kısmının iş bulmak amacıyla başka illere ve ülkelere göç etmeleri gelmektedir (Tablo 10).

Tablo 10. Adıyaman İli Nüfusunun İlçelere Göre Cinsiyet Bölünüşü (2010)

İlçeler	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
Merkez	131.444	50,1	130.905	49,9	262.349
Besni	40.358	49,6	40.946	50,4	81.304
Çelikhan	7.793	50,5	7.633	49,5	15.426
Gerger	11.882	48,3	12.740	51,7	24.622
Gölbaşı	23.983	50,1	23.923	49,9	47.906
Kâhta	58.929	50,1	58.726	49,9	117.655
Samsat	4.844	49,1	5.028	50,9	9.872
Sincik	9.922	48,6	10.496	51,4	20.418
Tut	5.765	50,6	5.618	49,4	11.383
Toplam	294.920	49,9	296.015	50,1	590.935

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Kadın ve erkek nüfus tüm ilçelerde birbirine yakın değerler göstermektedir. Bazı ilçelerde kadınların lehine gelişen nüfus, bazı ilçelerde ise erkeklerin lehine gelişme göstermektedir. Merkez İlçe, Kâhta, Gölbaşı ilçelerinin nüfuslarının fazla olması, diğer ilçelere nazaran iş imkânlarının ve tarım alanlarının fazla olması ile ilgili olup bu ilçelerde erkeklerin daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle bu alanlarda hizmet sektörünün gelişmiş olması ve bu sektörde çalışan nüfusun çoğunluğunu erkeklerin oluşturması bu alanlarda erkeklerin fazla olmasına neden olmuştur. Bu ilçelerde erkeklerin oranı % 50,1 iken kadınların oranı % 49,9'dur. Nüfus olarak bu ilçeler kadar nüfusa sahip olmayan Çelikhan da ise erkeklerin oranı %50,5 iken kadınların oranı %49,5'dir. Bu farkı doğal nüfus artışı meydana getirmiştir (Tablo 10).

Araştırma sahamız olan Tut ise erkeklerin oran olarak en fazla olduğu ilçedir. Erkeklerin oranı % 50,6 iken kadınların oranı %49,4'tür. Tut göç vermesine rağmen erkeklerin oran olarak kadınlardan fazla olması doğal nüfus artışından kaynaklanmaktadır (Tablo 10).

Bu durumun aksine Gerger, Samsat, Sincik gibi ilçelerde hizmet sektörünün ve sanayinin gelişmemiş olması, tarım alanlarının kısıtlı olması, ulaşımın zor olması gibi nedenlerden dolayı erkek nüfusun geçimini sağlamak için başka illere ve ülkelere göç etmesinden dolayı kadınların sayısı erkeklerin sayısından fazladır. Gerger % 51,7'lik oranla kadınların oranının en yüksek olduğu ilçe olurken Sincik % 51,4'lük, Samsat ise % 50,9'luk orana sahiptir (Tablo 10).

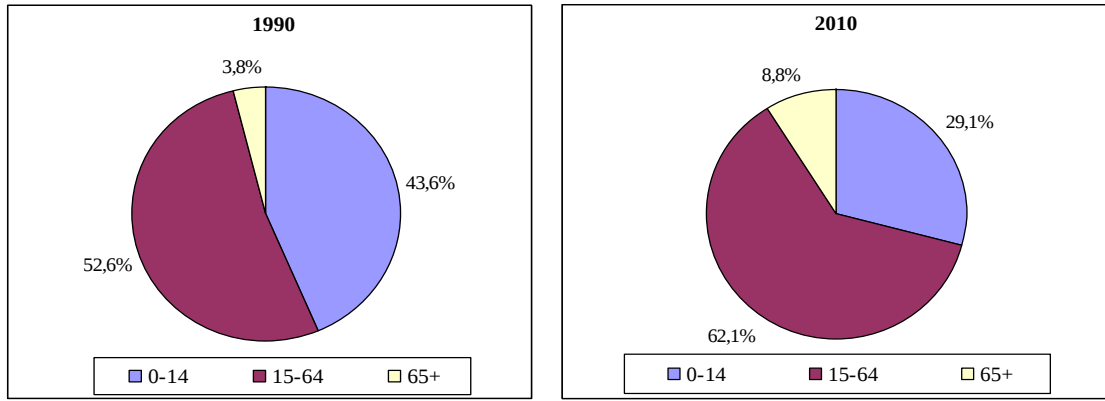
2.5. Tut İlçesi'nde Nüfusun Yaş Yapısı

Yerleşmedeki eğitim, elektrik, su, sağlık gibi gereksinimlerin belirlenmesinde ilçe nüfusunun yaş yapısının bilinmesi gerekir. Yani yaş bölünüşü eğitimden sağlığa birçok konunun ana kaynağını oluşturur. Yaş yapısı üzerinde doğumlar, ölümler, sağlık alanındaki ilerlemeler, yaşam koşullarının iyileşmesi gibi unsurlar etkili olmaktadır.

Tablo 11. Tut İlçesi'nde Nüfusun Geniş Yaş Gruplarına Göre Bölünüşü(1990,2010)

Yaş Grubu	1990	%	Bağımlı Nüfus Oranı %	2010	%	Bağımlı Nüfus Oranı %
0-14	5981	43,6	90,10	3317	29,1	61,09
15-64	7214	52,6		7066	62	
65+	519	3,8		1000	8,9	
Toplam	13.714	100		11.383	100	

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Grafik 5. Tut İlçesi'nde Nüfusun Geniş Yaş Grupları Oranları (1990,2010)

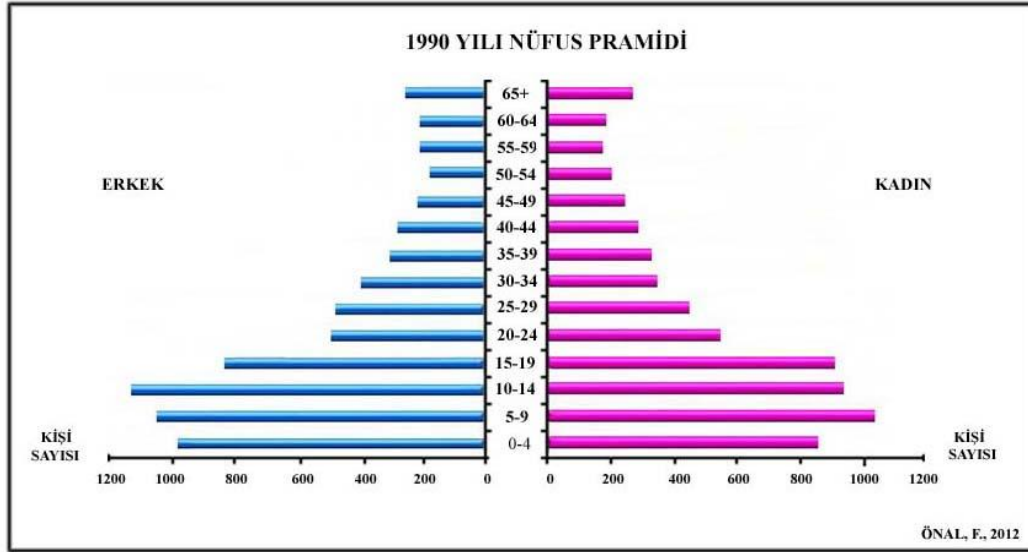
Araştırma sahasının 1990 yılı geniş aralıklı yaş bölünüşüne baktığımızda nüfusun % 43,6'sını 0-14 arası yaş grubu, % 52,6'sını 15-64 arası yaş grubu ve % 3,8'ini 65 yaş üzeri grup oluşturmaktadır. Sahadaki üretken nüfus üzerindeki bağımlı nüfusun fazla olduğu görülmektedir.

2010 yılında ise ilçe nüfusun % 29,1'ini 0-14 arası yaş grubu, % 62'sini 15-64 arası yaş grubu ve % 8,9'unu 65 yaş üzeri grup oluşturmaktadır. 2010 yılında 0-14 arası bağımlı yaş grubunda bir azalışın olduğu, 65 üstü bağımlı yaş grubunda ise az da olsa artış görülmektedir (Tablo 11, Grafik 5). Bunda Tut'un genel nüfusundaki azalmanın yanı sıra doğum oranının azalması, eğitim seviyesinin yükselmesi ve kadınların iş hayatına girmesi ile birlikte az sayıda çocuk sahibi olma gibi faktörler etkili olmuştur.

Tablo 12. Tut İlçesi'nde Nüfusun Yaş Gruplarına Bölünüşü (1990)

Yaş Grubu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
0-4	978	14	859	12,7	1.837
5-9	1.041	15	1.039	15,4	2.080
10-14	1.126	16,2	938	13,9	2.064
15-19	828	12	910	13,5	1.738
20-24	487	7	546	8	1.033
25-29	475	6,8	446	6,6	921
30-34	393	5,6	347	5,1	740
35-39	300	4,3	329	4,9	629
40-44	278	4	282	4,2	560
45-49	214	3,1	241	3,6	455
50-54	173	2,5	201	2,9	374
55-59	206	3	172	2,5	378
60-64	203	2,9	183	2,7	386
65+	252	3,6	267	3,9	519
Toplam	6.954	100	6.760	100	13.714

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Grafik 6. Tut İlçesi'nin Nüfus Piramidi (1990)

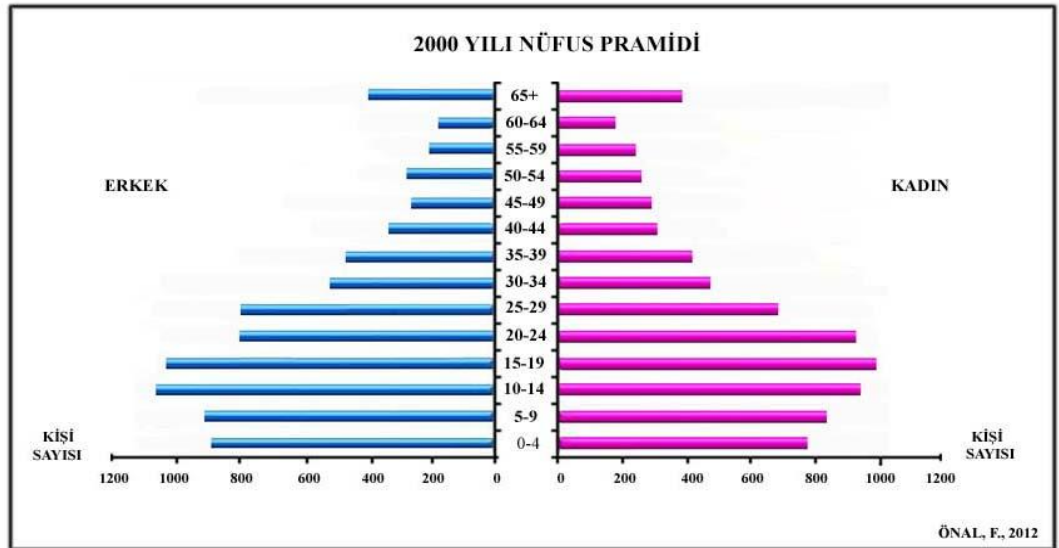
Tut İlçesi'nin 1990 yılı nüfus piramidini incelediğimizde tabanının oldukça geniş yani genç nüfusun fazla olduğu görülmektedir. Erkek nüfusun 0-4 yaş arası grup ile 5-9 yaş arası grubunda belirgin bir farklılık söz konusu değilken kadın nüfusta 180 kişilik belirgin bir artış söz konusudur. 5-9 arası yaş grubu (1.039 kişi) 1990 yılı kadın nüfusunun da en fazla olduğu yaş grubudur. Erkek nüfusta ise 10-14 arası yaş grubu (1.126 kişi) en fazladır. Hem kadın hem de erkek nüfusun yaş gruplarında bu yaş

aralıklarından sonra daralma olmuştur. Özellikle 15-19 yaş aralığından sonra belirgin bir daralma meydana gelmiştir. 1990 yılında geniş tabanlı nüfus piramidine sahip olan Tut İlçesi'nde yaş ortalamasının fazla olmadığı söylenebilir (Tablo 12, Grafik 6).

Tablo 13. Tut İlçesi'nde Nüfusun Yaş Gruplarına Bölünüşü (2000)

Yaş Grubu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
0-4	885	10,9	775	10,1	1.660
5-9	904	11,3	832	10,8	1.736
10-14	1.058	13	941	12,4	1999
15-19	1.025	12,7	989	12,9	2.014
20-24	796	9,8	926	12	1.722
25-29	793	9,8	685	8,9	1.478
30-34	513	6,3	475	6,3	988
35-39	477	5,9	417	5,4	894
40-44	331	4,1	303	3,5	634
45-49	259	3,2	289	3,9	548
50-54	275	3,4	258	3,4	533
55-59	203	2,5	239	3,1	442
60-64	176	2,2	177	2,3	353
65+	399	4,9	384	5	783
Toplam	8.094	100	7.690	100	15.784

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Grafik 7. Tut İlçesi'nin Nüfus Piramidi (2000)

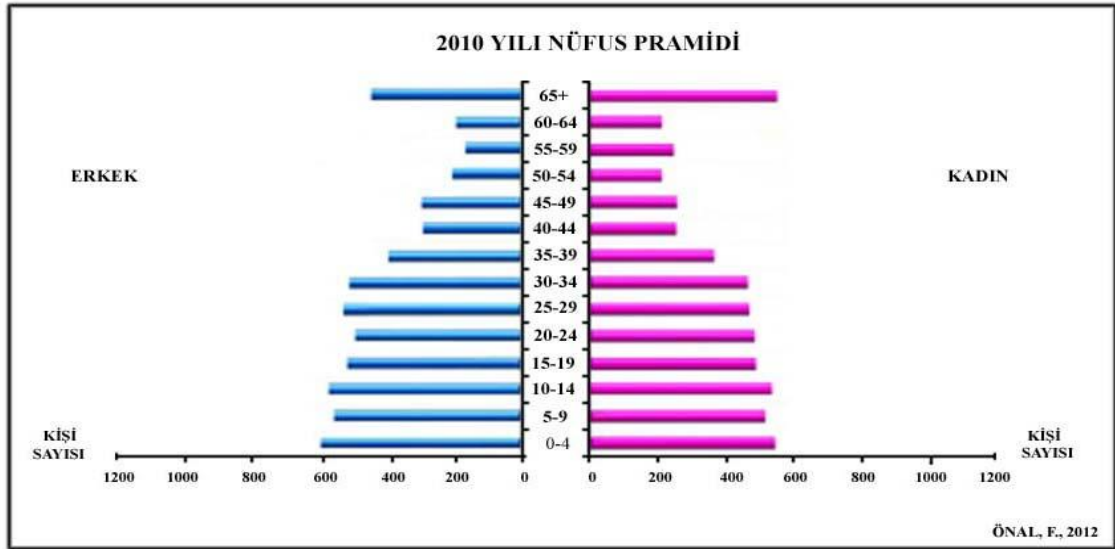
İlçenin 2000 yılı nüfus piramidine baktığımızda miktar olarak nüfusun artmasına bağlı olarak yaş aralık gruplarındaki nüfus miktarlarında da artış yaşanmıştır. 2000 yılında en fazla kadın nüfus 989 kişi ile 15-19 yaş aralığında toplanmışken, en fazla

erkek nüfus 1.058 kişi ile 10-14 yaş aralığı grubunda toplanmıştır. Bu durum ortaöğretim öğrenimi gören nüfustan kaynaklanmaktadır (Tablo 13, Grafik 7).

Tablo 14. Tut İlçesi'nde Nüfusun Yaş Gruplarına Bölünüşü (2010)

Yaş Grubu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
0-4	594	10,3	547	9,7	1.141
5-9	553	9,6	519	9,2	1.072
10-14	568	9,8	536	9,5	1104
15-19	516	8,9	491	8,7	1.007
20-24	491	8,5	488	8,7	979
25-29	526	9,1	470	8,4	996
30-34	512	8,9	463	8,2	975
35-39	395	6,9	369	6,6	764
40-44	290	5,0	253	4,5	543
45-49	299	5,4	259	4,6	558
50-54	206	3,5	211	3,8	417
55-59	169	2,9	248	4,4	417
60-64	199	3,6	211	3,8	410
65+	447	7,6	553	9,8	1.000
Toplam	5.765	100	5.618	100	11.383

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Grafik 8. Tut İlçesi'nin Nüfus Piramidi (2010)

1990 ve 2000 nüfus piramitlerini karşılaştırdığımızda 2000 nüfus piramidinde doğumların azalmasına bağlı olarak 0-4 ve 5-9 yaş aralığındaki belirgin azalma dikkati çekmektedir. 65 yaş üstü nüfus ise 264 kişilik bir artış göstermiştir. Toplam nüfus içerisindeki genç nüfus miktarı da artmıştır (Tablo 13, Grafik 7).

2010 yılı nüfus piramidine baktığımızda önceki iki piramide göre nüfusun oldukça azaldığı dikkati çekmektedir. 65 üzeri yaş aralığı dışındaki tüm yaş aralıklarında nüfus azalmıştır. 1990 yılında 519, 2000 yılında 783 olan 65 üzeri yaş nüfusu 2010 yılında 1.000 kişiye yükselmiştir (Tablo 14, Grafik 8). Yine doğumların azalmasına bağlı olarak 0-4 arası yaş grubunda 2000 yılına göre toplamda 519 kişilik büyük bir düşüş yaşanmıştır.

Ancak bu yaş aralığı 2010 yılında en fazla nüfusa sahip yaş aralığıdır (1.141 kişi) en az nüfus ise 60-64 arası yaş aralığına aittir (410 kişi). 2010 yılı nüfus piramidine baktığımızda gerek toplam nüfusun azalması gerekse genç nüfusunu kaybetmesinin temel nedeni kullanılan nüfus sayım yönteminin değişmesidir. 2007 yılından bu yana ADNKS'nin uygulamaya geçmesi ayrıca az da olsa ekonomik nedenlerden kaynaklanan iç ve dış göçler oluşturmaktadır.

2.6. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu

Tut ilçesi'nde nüfusun eğitim durumuna baktığımızda 1990 yılında nüfusun % 29'u herhangi bir okul bitirmemiştir. Nüfusun yarısından fazlası (% 57,7) ilkokul mezunudur. %7,5'i ortaokul, %4,5'i lise ve dengi okul mezunu iken %1,2'lik orana sahip nüfus ise üniversite mezunudur. 1990 yılında nüfusun cinsiyet açısından durumuna bakıldığında okul bitirmeyen kadın nüfus oranının (%33), erkek nüfusa (%26,4) oranla daha fazla olduğu görülmektedir (Tablo 15, Grafik 9-10).

Tablo15. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Durumu (1990)

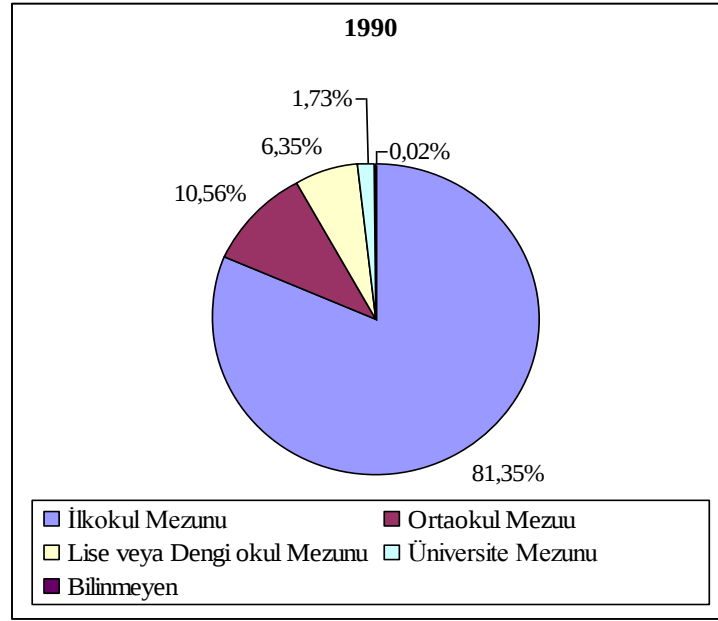
Eğitim Durumu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Bir Okul Bitirmeyen	1.243	26,4	1.057	33	2.300	29
İlkokul Mezun	2.632	55,9	1.930	60,3	4.562	57,7
Ortaokul Mezun	472	10	120	3,8	592	7,5
Lise veya Dengi Okul	277	5,9	79	2,5	356	4,5
Üniversite Mezun	85	1,8	12	0,4	97	1,2
Bilinmeyen	1	0,02	-	-	1	0,01
Toplam	4.710	100	3.198	100	7.908	100

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

1990 yılında eğitim düzeyi bilinmeyenler ise nüfusun % 0,01'lik bir kısmını oluşturmaktadır. 1990 yılında erkek nüfusun eğitim düzeyi kadın nüfusun eğitim düzeyinden fazladır. Eğitimli erkek nüfus miktarı 4.710 kişi olup toplam nüfus

içerisinde %59,5'lik orana sahip iken bu miktar kadın nüfusta 3.198 olup toplam nüfusun 40,5'lik orana sahiptir (Tablo 15, Grafik 9).

2000 yılının eğitim düzeyi 1990 yılı ile paralellik içindedir ancak 2000 yılı verilerine ilköğretim mezunları da eklenmiştir. Bu yılda da en fazla orana % 41,7'lik pay ile ilkokul mezunları sahiptir. Toplam nüfus içerisinde eğitilmiş erkek nüfus oranı % 56,9, kadın nüfus oranı ise %43,1'dir (Tablo 16, Grafik 10).

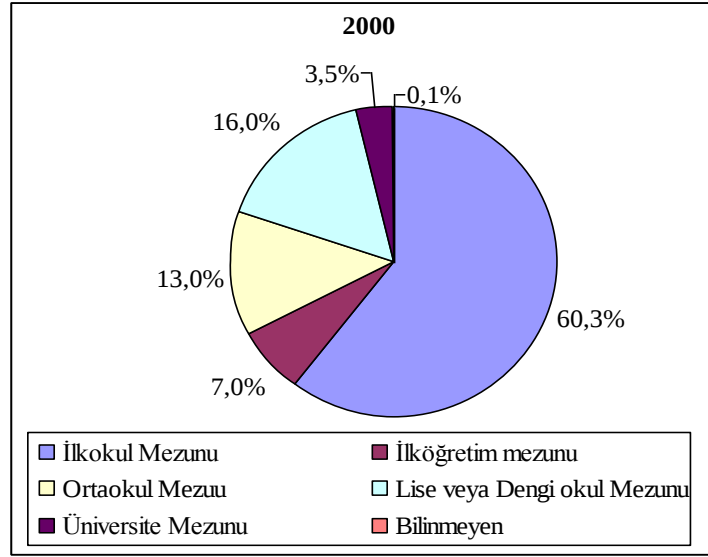
Grafik 9. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu (1990)

2000 yılı eğitim düzeyinde okuma yazma bilmeyen nüfus %31'dir. İlkokul mezunları %41,7'lik, ortaokul mezunları % 9'luk paya sahiptirler. Bu yılda lise ve dengi okul mezunlarının oranı % 11, üniversite mezunlarının oranı %2,4'dir. Bilinmeyenler ise % 0,05'lik orana sahiptir.

Tablo 16. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Durumu (2000)

Eğitim Durumu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Bir Okul Bitirmeyen	1.778	28,6	1.619	34,2	3.407	31
İlkokul Mezunu	2.416	38,6	2.162	45,7	4.578	41,7
İlköğretim Mezunu	320	5,1	212	4,5	532	4,9
Ortaokul Mezunu	733	11,7	256	5,4	989	9
Lise veya Dengi Okul	799	12,8	414	8,7	1.213	11
Üniversite Mezunu	200	3,2	68	1,4	268	2,4
Bilinmeyen	1	0,01	5	0,1	6	0,05
Toplam	6.257	100	4.736	100	1.0993	100

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

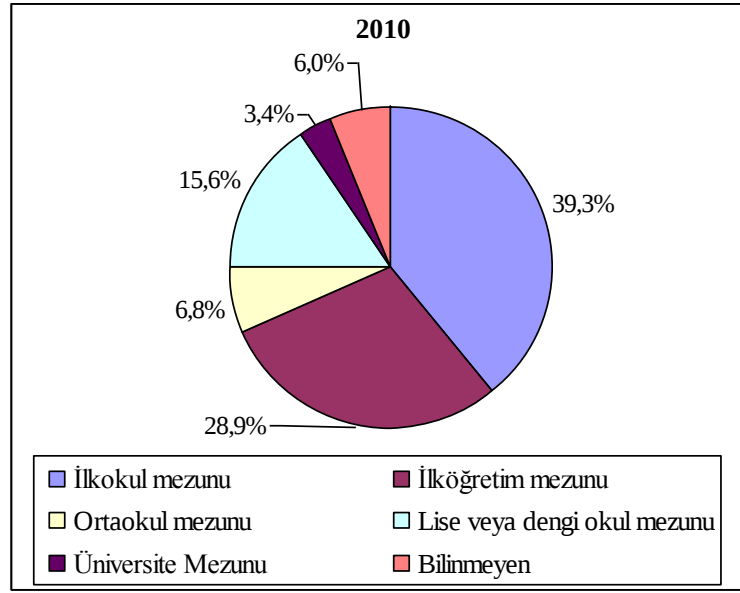
Grafik 10. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu (2000)

2010 yılı eğitim düzeyinde okuma yazma bilmeyen nüfus %14,7'dir. Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmemiş nüfus %22,5'lik orana sahipken, ilköğretim mezunları %24,7, ortaokul mezunları % 4,2'lik paya sahiptirler. İlkokul ve ortaokul mezun oranlarındaki bu düşüşün başında eğitim sisteminin değişmesi, ilköğretim ve ortaokul kademelerinin ilköğretim olarak birleştirilmesi neden olmuştur. Bu yılda lise ve dengi okul mezunlarının oranı % 9,8, üniversite mezunlarının oranı %2,1'dir. Bilinmeyenler ise % 3,8'lik oranı kapsamaktadır (Tablo 17, Grafik 11).

Tablo 17. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Durumu (2010)

Eğitim Durumu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Okuma Yazma Bilmeyen	294	5,8	1.182	23,8	1.476	14,7
Okuma Yazma Bilen	1.156	22,7	1.105	22,2	2.261	22,5
İlkokul Mezunu	1.301	25,7	1.184	23,8	2.485	24,7
İlköğretim Mezunu	994	19,5	836	16,8	1.830	18,2
Ortaokul Mezunu	320	6,3	108	2,2	428	4,2
Lise veya Dengi Okul	643	12,6	346	6,9	989	9,8
Üniversite Mezunu	148	2,9	64	1,4	212	2,1
Bilinmeyen	235	4,5	147	2,9	382	3,8
Toplam	5.064	100	4.972	100	10.063	100

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Grafik 11. Tut İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu (2010)

Cinsiyet açısından baktığımızda kadın nüfusun fazla olduğu tek durum ise okuma yazma (%34,2) bilmeyenlerdedir. Tüm eğitim durumlarında yine erkek nüfusun daha fazla olduğu görülmektedir. Toplam nüfus içerisinde eğitilmiş erkek nüfus oranı % 50,3, kadın nüfus oranı ise %49,7'dir (Tablo 17, Grafik 11).

Son dönemlerde kadın nüfusun eğitim seviyesinin giderek arttığı görülmektedir. Düzenlenen eğitim kampanyaları ve kadınların iş hayatına katılarak etkinliklerinin artması bu durumun başlıca nedenleridir. İlçedeki bazı köy okullarında yeterli personel bulunmadığından bazı köylerde taşınmalı eğitim yapılmaktadır (Tablo 18, Fotoğraf 3).

Tablo 18. Tut İlçesi'nde Yapılan Taşınmalı Eğitim (2011)

Taşıma Merkezi Okulun Adı	Taşıma Yapılan Yerleşme Adı	Kız	Erkek	Toplam
Merkez Atatürk İ.Okulu	Çiftlik Köyü	9	5	14
	Sürmen ve Akbel Mezrası	12	10	22
	Havutlu Köyü	21	19	40
	Meryemüşağı Köyü	20	18	38
Ayşe Aydın İ. Okulu	Elçiler Köyü	2	5	7
Kaşlıca İ. Okulu	Pamuklu Mezrası	32	35	67
Yaylımlı Köyü İ.O	Ünlüce Köyü	13	13	26
	Yeşilyurt Köyü	6	10	16
	Yeşilyurt Köyü	11	11	22
	Öğütlü Köyü	19	13	32
Dağyalangoz Köyü İ.O.	Akçatepe Köyü	24	22	46
Toplam	10	169	161	330

Kaynak: Tut İlçe Kaymakamlığı Brifing Raporu

Fotoğraf 3. Taşımalı eğitim kapsamında öğrenci kabul eden Dağyalankoz (Yalankoz) İlköğretim Okulu (Fatma Önal-2012).

Tablo 19. Adıyaman İli'nde İlçe Nüfuslarının Eğitim Düzeylerine Göre Durumu (2010)

İlçeler	Merkez	Besni	Çelikhan	Gerger	Gölbaşı	Kâhta	Samsat	Sincik	Tut
Eğitim Durumu									
Okuma Yazma Bilmeyen	19.768	8.270	16.703	3.892	4.208	11.079	909	3.194	1.476
Okuma Yazma Bilen Ama Okul Bitirmemiş	51.931	1.451	3.102	7.781	8.705	32.548	2.295	5.355	2.261
İlkokul Mezunu	39.121	17.308	2.767	3.334	10.429	18.609	1.639	3.292	2.458
İlköğretim Mezunu	46.876	13.300	2.424	3.227	8.323	20.083	2.020	3.903	1.830
Ortaokul Mezunu	11.003	2.007	526	169	1.965	2.448	230	214	428
Lise Veya Dengi Okul Mezunu	41.824	9.196	2.399	628	5.646	9.198	972	700	989
Üniversite Mezunu	12.484	1.965	533	183	1.635	2.260	195	176	212
Yüksek Lisans -Doktora Mezunu	761	147	23	8	99	110	12	7	13
Bilinmeyen	5.940	2.907	375	1.812	1.565	4.952	246	911	369
Toplam	229.710	71.803	13.600	21.034	42.572	101.287	8.518	17.752	10.036

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Adıyaman İli nüfusunun eğitim durumu nüfus ile paralellik göstermektedir. Yani nüfusun fazla olduğu Merkez İlçe, Kâhta, Besni, Gölbaşı ve Gerger gibi ilçelerde eğitim seviyesi, okuma-yazma bilen ve bilmeyen nüfus fazla iken, nüfusu az olan Çelikhan, Samsat, Sincik ve araştırma sahamız olan Tut'ta eğitim seviyesi, okuma-yazma bilen ve bilmeyen nüfus da azdır (Tablo 19). Nüfus miktarının fazla olduğu ilçelerde öğrenci sayısına bağlı olarak okullaşma oranı da fazladır.

Okuma yazma bilmeyenlerin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Bunun nedeni eğitimin zorunlu olmaması, ailelerin maddi imkânsızlıklarından dolayı kız çocuklarının okula gönderilmeyip ev işlerinde ailesine yardımcı olması ve küçük yaşta evlendirilmeleridir. Ancak son dönemlerde özellikle yurt çapında düzenlenen eğitim kampanyaları, eğitimin zorunlu hale getirilmesi ve devlet desteği ile birlikte ailelerin üzerindeki maddi yükün azaltılması ile birlikte kadınların okuma oranlarında da artış meydana gelmiştir.

2.7. Tut İlçesi'nde Nüfusun Ekonomik Yapısı

İlçe nüfusu geçimini daha çok tarımdan sağlamaktadır. Gerek Tut Kasabası'nda gerekse köylerde hâkim geçim kaynağı tarım olup kasabada nüfusun % 50'si geçimini bitkisel üretimden, % 20'si hayvancılıktan, % 30'u ise hizmet sektöründen sağlamaktadır. Köylerde ise bitkisel üretimin payı daha da artmakta, bazı köylerde % 90'ları bulmaktadır (Tablo 20).

Tablo 20. Tut İlçesi ve Köylerinde Nüfusun Geçim Kaynaklarına Bölünüşü (%)

Yerleşmeler	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
TUT	50	20	30
Akçatepe	85	13	2
Boyundere	80	18	2
Çiftlik	90	9	1
Havutlu	85	14	1
Kaşlıca	70	28	2
Köseli	70	25	5
Meryemuşağı	75	25	-
Öğütlü	70	18	2
Yalankoz	95	4	1
Yaylımlı	95	3	2
Tepecik	90	9	1
Elçiler	95	4	1
Yeşilyurt	95	4	1
Ünlüce	80	19	1

Kaynak: Tut İlçe Kaymakamlığı Brifing Raporu (2011)

Yalankoz, Yaylımlı, Elçiler ve Yeşilyurt köylerinde nüfusun % 95'i geçimini tarımdan sağlarken % 4'ü hayvancılık, % 1'i ise hizmet sektöründen sağlamaktadır. Kaşlıca, Köseli, Öğütlü köylerinde hayvancılık faaliyetlerinin biraz daha öne çıktığını ve buralarda tarımın payının % 70'lere gerilediğini görmekteyiz. Bu köylerde hayvancılık faaliyetleri % 25-28'lik paylara sahiptir (Tablo 20).

İlçede yapılan tarım, arazinin engebeli olmasın, toprak yapısının elverişli olmamasından dolayı istenen düzeyde değildir. Ancak halk zorunlu olarak burada tarımsal faaliyetlerini gerçekleştirmeye devam etmektedir. Tarımda hala geleneksel yöntemler kullanılmaktadır. Tarım ürünleri arasında sebze ve meyveler başta gelmektedir. Bazı köylerde yapılan tarımsal üretim pazara yönelik olup sulu ve kuru tarım yapılmaktadır.

2.8. Tut İlçesi'nde Göçler

Göç nüfus üzerinde oldukça etkili olan bir unsurdur. “Göçler, nüfus ile kaynaklar arasında daha iyi bir denge kurulmasını sağlama amacıyla kendiliğinden meydana gelen bir çabadır” (Tümertekin, 1994; 122-123). Göçlerin temelinde ekonomik, idari ve çeşitli sosyal nedenler vardır.

Meydana gelen göçlerde bahsettiğimiz nedenlerden dolayı itici ve çekici faktörler oluşmakta ve bunun sonucunda göçün şekli, zamanı, yönü belirlenmektedir. “Göçler doğrudan doğruya ülkelerin veya daha küçük toplulukların nüfusunun gelişmesini (artış veya azalmasını) etkileyen faktörlerden olup, nüfusun yaş ve cinsiyet yapısında değişikliğe yol açarlar. Bu değişimler göç alan ve göç veren çevrelerde birbirine zıt şekilde gerçekleşir (Akkayan, 1979; 20) ”.

Tarihi süreç içerisinde nüfus doğal olarak artmaktadır. Ancak çalışma sahasında ki yerleşmelerin barındırdığı nüfusun ihtiyaçlarına karşılık veremez duruma gelmesi ile buradaki yerleşmeler itici faktörleri bünyesinde barındıran bir hal almaktadır. Nüfusun geçimini sağlayabileceği, sosyal ve ekonomik açıdan daha iyi koşullarda yaşayacağı tüm alanlar ise çekici bir hal almaktadır.

Ülkemizde bir yandan sağlık hizmetlerinin daha etkin ve yaygın hale getirilmesi, diğer yandan ise nüfusun artması için doğumların teşvik edilmesi ve ölüm oranlarının düşürülmesi sonucunda süratli bir nüfus artışı meydana gelmiştir. Önce çevre ile irtibatını güçlkle sağlayan, kendi yağı ile kavrulan kapalı bir tarım ekonomisinin hüküm sürdüğü köy toplumu, ülkedeki gelişmelere paralel olarak dışa açılmış ve yeni iş alanlarına doğru akın etmiştir (Tandoğan, 1989; 2).

Araştırma sahasının en büyük problemlerinden biri olan dış göçlerin en önemli nedeni yer şekillerinin engebeli olması ve bunun halkın geçim kaynaklarını kısıtlıyor olmasıdır. Kentlerdeki iş imkânlarının daha iyi olması, hizmet sektörünün daha aktif çalışması, verimli arazilerde konut yapılması sonucu var olan kısıtlı toprağın da kaybedilmesi, öğrencilerin eğitim kalitesini arttırmak ve öğrenimini devam ettirme isteği de diğer nedenler arasında yer alır.

2.8.1. Tut İlçesi'nde Daimi Göçler

Tut ilçesi'nden yurtiçine ve yurt dışına doğru gerçekleşen göçler yaşanmaktadır. Araştırma sahasının en büyük problemlerinden biri olarak kaşımıza çıkan göçlerin büyük çoğunluğu köylerden olmaktadır. Bunun yanı sıra Tut Kasabası'ndan da göçler olmaktadır.

2.8.1.1. Tut İlçesi'nde Daimi Dış Göçler

Araştırma sahasındaki olumsuz fiziki şartlar (engebeli ve yüksek) nedeniyle parçalanarak küçülmüş tarım arazilerinden istenilen düzeyde verim elde edilememiştir. Nüfusun artması ile birlikte halkın geçim sıkıntısı da artmış ve insanlar iş imkânları fazla olan alanlara göç etmek zorunda kalmışlardır.

Belirtilen nedenlerden dolayı meydana gelen göçlerin bir kısmı yurtdışına doğru gerçekleşmiştir. Tut ilçesinde kırsal alandan gerçekleşen bu göçler daha çok Almanya'ya gerçekleşmiştir. 1980 yılı öncesinde toplam Almanya'ya 19 kişi göç etmiştir. Bu göçlerin yarısından fazlasını Boyundere Köyü'nden gidenler oluşturmaktadır. Bunun dışında 5 kişi ise İsviçre, Fransa ve diğer Avrupa ülkelerine göç etmiştir (Tablo 21).

Tablo 21. Tut İlçesi'nden Yurtdışına Olan Göçler

Köyler	1980 Öncesi		1980-2012 Arası		Toplam
	Almanya	Diğer	Almanya	Diğer	
Akçatepe	-	-	5	3	11
Boyundere	10	-	3	2	5
Çiftlik	1	-	4	2	6
Havutlu	4	-	2	1	3
Kaşlıca	-	3	-	-	3
Köseli	-	-	-	-	-
Meryemuşağı	-	2	8	5	13
Öğütlü	-	-	1	2	3
Yalankoz	-	-	2	-	2
Yaylımlı	4	-	-	-	4
Tepecik	-	-	-	-	-
Elçiler	-	-	-	-	-
Yeşilyurt	-	-	3	2	5
Ünlüce	-	-	-	-	-
Toplam	19	5	27	16	66

Kaynak: Köy Karneleri (1981) ve Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

1980-2012 arasında gerçekleşen göçlerin çoğunluğu Almanya'yadır. Göç edenlerin yarısından fazlasını ise Akçatepe ve Meryemuşağı köylerinden gidenler oluşturmaktadır. Köyün sınırlı olan geçim kaynakları halkı bu yönlü bir göçe zorlamıştır. Ayrıca diğer Avrupa ülkelerine göç edenlerin sayısı da oldukça fazladır ve bunlar daha çok Fransa, İsviçre, Hollanda, Danimarka gibi ülkelere göç etmiştir. 1980 yılı sonrası Almanya'ya 27, diğer Avrupa ülkelerine ise 16 kişi göç etmiştir (Tablo 21).

Göçler sonucu yurt dışına yerleşen aileler özellikle yaz aylarında memleketlerine gelmeyi tercih etmektedirler. Böylece ilçenin yaz nüfusunda artış meydana geldiği

bilinmektedir. Yaz aylarında tatil amaçlı yapılan bu seyahatler sayesinde kısmen de olsa ticari bir canlılık yaşanmaktadır. Ayrıca yurtdışından yakınlarla gönderilen dövizler de kırsal kesimdeki halkın geçimi ve kasabanın ticari hayatı üzerinde etkili olmaktadır.

2.8.1.2. Tut İlçesi'nde Daimi İç Göçler

İç göçler de Tut'un olumsuz fiziki ve beşeri şartlarından kaynaklanan nedenlerin dışında; kentlerin cazibesi, eğitim, sağlık hizmetlerinin yetersiz olması ve artan nüfus ile birlikte geçim sıkıntısının baş göstermesi büyük rol oynamaktadır. Tüm bu nedenler sonucunda meydana gelen iç göçler kırdan kente şeklinde gerçekleşmektedir.

Sanayinin olmadığı, ulaşım ve ticari hayatın istenen düzeyde gelişmediği Tut'ta nüfus daha cazip olan özellikle Adana ve Mersin illerine göç etmiştir. 1980 Öncesinde Adana'ya 178 kişi göç etmiştir. Bunlardan çoğunu Akçatepe (50) ve Öğütlü (50) köylerinden gidenler oluşturmaktadır. Bu sırayı Meryemuşağı (30) ve Yalankoz (30) köylerinden gidenler takip etmektedir. Mersin'e 37 kişi göç etmiş ve bunların neredeyse tamamına yakını Havutlu ve Çiftlik köylerinin sakinleridir. Adıyaman'a 7 kişi göç etmiştir. Bunların tamamı Havutlu Köyü'ndendir. 1980 öncesinde toplam 224 kişi göç etmiştir (Tablo 22).

Tablo 22. Tut ilçesinden Yurtiçine Olan Göçler

Köyler	1980 Öncesi				1980-2012 Arası				Toplam
	Adıyaman	Adana	Mersin	Diğer	Adıyaman	Adana	Mersin	Diğer	
Akçatepe	-	50	-	-	5	10	15	3	83
Boyundere	-	-	-	-	4	10	10	5	29
Çiftlik	-	3	15	-	-	-	20	15	53
Havutlu	7	5	16	-	-	5	5	-	38
Kaşlıca	-	10	5	-	3	20	10	5	53
Köseli	-	-	-	-	5	20	20	10	55
Meryemuşağı	-	30	1	-	-	-	-	-	31
Öğütlü	-	50	-	1	-	5	5	-	61
Yalankoz	-	-	-	-	5	-	-	10	15
Yaylımlı	-	30	-	1	5	10	15	10	71
Tepecik	-	-	-	-	5	20	10	5	40
Elçiler	-	-	-	-	-	5	5	5	15
Yeşilyurt	-	-	-	-	-	-	-	5	5
Ünlüce	-	-	-	-	3	8	10	5	26
Toplam	7	178	37	2	35	113	125	78	575

Kaynak: Köy Karneleri (1981) ve Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

1980-2012 arasında gerçekleşen göçler üzerinde 1986 yılında meydana gelen iki depreminde kısmen etkisi söz konusudur. Deprem sonrası gerçekleşen bu göçlerde de nüfus yine yakınlarının bulunduğu Adana ve Mersin illerini tercih etmişlerdir. Bu göçlerin 113'ü Adana'ya, 125'i Mersin'e, 35'i Adıyaman'a, 78'i ise diğer illere olmuştur. 1980 sonrası Adana'ya göç edenlerin çoğunluğu Akçatepe (83), Yaylımlı (71) ve Öğütlü (61) köylerinden olmuştur (Tablo 22). Bunun dışında Gaziantep İli'ne de oldukça fazla kişi göç ederek oraya yerleşmişlerdir.

Araştırma sahasının göç tablosuna baktığımızda toplam 575 kişinin göç ettiğini ve bu göçler ile giden birçok kişinin geri dönmediği fakat köyleri ile bağlantılarını kesmedikleri görülmektedir.

2.8.2. Tut İlçesi'nde Mevsimlik Göçler

Araştırma sahasında görülen mevsimlik göçlerin neredeyse tamamına yakını tarımsal faaliyetlere bağlı nedenlerle gerçekleşmektedir. Gerçekleşen bu göçlerin bir kısmı ilçeden dışarıya doğru olurken bir kısmı ise dışarıdan ilçeye doğru gerçekleşmiştir. Nitekim Yeşilyurt Köyü az da olsa pamuk için gelenlerle göç alırken, Tepecik, Elçiler, Yalankoz köyleri özellikle antepfıstığı sayesinde il dışından göç almaktadır. Fıstık toplama döneminde gerçekleşen bu göçler fazla uzun süreli olmamasına rağmen birçok kişi için önemli bir geçim kaynağı olmuştur. Yalankoz (25), Akçatepe (20), Köseli (15), Tepecik (60), Çiftlik (10), Öğütlü (25), Havutlu (5), Ünlüce (5) köyleri kayısı, fındık, patates gibi tarım ürünlerinin yetiştirildiği Malatya, Giresun, Niğde, Bursa gibi illere farklı dönemlerde göç vermektedir.

Mevsimlik göç alan ve veren köylerin yaz ve kış nüfusları arasında önemli farklılıklar olmaktadır. Mevsimlik göçlerin yaşanmadığı köylerde ise yaz-kış nüfus miktarlarında kayda değer bir farklılık söz konusu olmamaktadır. Sonuç olarak yaz ve kış nüfus farkının en fazla olduğu köy Yalankoz Köyü (900 kişi) iken, en az olduğu köy ise Yaylımlı Köyü (50 kişi)'dir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TUT İLÇESİ'NİN YERLEŞME COĞRAFYASI

3.1. Yerleşmelerin Tarihçesi

Yerleşmeler kuruldukları alanların fiziki ve beşeri özelliklerine bağlı olarak şekillenen ve gerek kırsal gerekse kentsel yerleşmeler bulundukları çevrenin özelliklerini yansıtan birimlerdir.

Yerleşmenin yer seçiminde ve yerleşmeyi oluşturan konutların şekillenmesinde doğal çevre koşulları ile ekonomik faaliyetler ve kültürel olayların etkileri söz konusudur. Doğal faaliyetlerle, beşeri ve ekonomik faaliyetlerin karışımından meydana gelen şekiller, sadece bölgeler arasında birtakım farklılıkların meydana gelmesini değil, aynı bölge içinde yaşayan insanların ekonomik faaliyetlerine göre de, yerleşmeler ve meskenler şekil ve fonksiyon bakımından bir takım farklılıklar gösterir (Tunçdilek, 1967; 29). Bu açıdan kırsal yerleşmeler bulundukları çevrenin fiziki özelliklerini daha çok taşımaktadır. Ancak şehir yerleşmeleri fiziki faktörlerden çok insan etkisinin daha da belirginleştiği ve buna bağlı olarak farklı fonksiyonların ortaya çıktığı karmaşık yapıya sahip yerleşmeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anadolu uygun konumu, doğal çevre özellikleri, zengin kaynakları, fiziki ortamı ile insanlığın en eski yerleşim sahalarından birisi olmuştur (Sevin, 1994; 8). Öyle ki Anadolu' da yerleşmelerin tarihçesi insanların avcılık ve toplayıcılık ile hayatlarını devam ettirdikleri, ilk meskenlerinin mağara, ağaç kovukları ve ilkel barınaklar olduğu Paleolitik Çağ'a kadar uzanmaktadır.

Doğal çevre özelliklerinde ki belirgin değişimler bölgelerdeki Paleolitik kültürlerini etkilemiştir ve etkileri Mezolitik'te de devam etmiştir. İnsanların ilkel besin toplayıcılığına devam ederken, yerkürenin glasiyal dönemden çıkıp plüvyal bir döneme geçmesi, buzul alanlarının geriye doğru çekilmesi, yerleşme alanlarının genişlemesi ve insanın daha geniş bir coğrafi alana yayılmasına neden olmuştur (Akdemir, 2004; 116).

Yerleşme coğrafyası açısından en büyük evrim, insanların doğal barınakları bırakarak, kendi oluşturdıkları meskenleri tercih etmeleridir. İnsanoğlunun ilk çiftlik deneyimi bu dönemde olmuş ve bu durum semi-sedanter ve sedanter yerleşme tarzını da beraberinde getirmiştir. Neolitik dönemin Anadolu'daki ilk izlerine Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan Malatya-Diyarbakır-Mezopotamya ve Murat-Karasu-Van gölü

tabii yollarının bulunduğu sahalarda rastlanmaktadır (Gürsoy, 1975; 28-29). Bu alanın ticaret sahası olmasından dolayı neolitik kültürleri Anadolu'da, önce Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgelerine, sonrada batıya doğru yaşama alanını genişletmiştir (Sevin, 1994; 13).

İlkçağdan bu yana ulaşım güzergâhlarında genel olarak vadiler, havzalar, oluklar, dağ geçitleri, bel noktaları ve boğazlar gibi ulaştırmayı kolaylaştırıcı yeryüzü şekilleri tercih edilmiştir. Dolayısıyla vadi boyları geçitler ve boğazlar çevrelerindeki stratejik önemi yüksek konumlarda kurulan yerleşmeler daha çabuk gelişmişler ve hatta belli bir zaman önce yerleşme olmayan alanlar da ulaşımın gelişmesi ve onun teşvik ettiği ticari aktivite sonucu yerleşmeye açılmışlardır (Doğanay ve Koca, 1998; 3). Nitekim bu gün Tut İlçesi'nin kurulduğu sahada da önce yerleşme bulunmamasına rağmen yukarıda belirttiğimiz bazı etkenler ile birlikte bu alanda 16. yy.dan beri yerleşmeler ortaya çıkmıştır.

Hiç kuşkusuz yerleşmelerin bu denli geniş bir coğrafyaya yayılmasında, çeşitlenmesinde ve şekillenmesinde göç faktörü en büyük rolü üstlenmektedir.

Tarih devreleri içinde zaman zaman meydana gelen göç hareketlerini, kuşkusuz iklimde meydana gelen değişimler organize etmiştir. Nitekim kuraklığın yaygınlaştığı devrelerde göçler hızlanmış, nemli devrelerde ise (daha doğudaki ülkelerde koşullar iyileştiği için) göçlerin durmuş olması, göç olayının beşerî faktörlerden değil, iklimin insan ve uğraşısı üzerinde yaptığı baskı ile gerçekleşmiştir. Özellikle kuraklığın etkisinin şiddetlendiği devrelerde her bir göç dalgasının getirdiği yüz binlerce insan ve beraberlerinde getirdikleri sürüler, kuşkusuz yerleşik tarımın karşısında yer almıştır. Özellikle ekili ve dikili sahalara, gelenlerin sürüleri tarafından yok edilmiştir. Bölgelerin yerli halkı, bu koşullar altında tarlaları ile uğraşma olanağını kaybetmişlerdir. Onlar da bu koşullar altında, aynı uğraşmayı benimsemek zorunda kalmışlar, zorunlu olarak köylerini terk ederek ve hayvancı olarak yaylalara çıkmışlardır. Böylece iklim koşullarının yarattığı bu baskının sonucu, tüm bölgeler üzerinde hayvancılığa dayanan bir ekonominin ön plana geçmesi zorunlu olmuştur. Zamanla onlarında bu yeni koşulları benimsemesi ile tarla kültürleri tekrar ön plana geçmiştir. Konar-göçer yaşam tarzı, yeniden yerleşik düzene dönüşmüş; o güne kadar çadıra dayanan yaşam, yerini toplu köy ünitelerine bırakmıştır (Tunçdilek, 1978; 112). Tut İlçesi de gerek iklimin elverişli olması gerekse korunaklı bir konuma sahip olmasından dolayı çok eski

dönemlerden itibaren göç almaya başlamış ve burada çeşitli yerleşmeler kurulmaya başlamıştır.

Araştırma sahasındaki yerleşmeler, Osmanlı Devleti Dönemi'nde, Diyarbakır, Kahramanmaraş, Malatya ve Gaziantep illerine bağlı bir sancak olarak idari yapısını sürdüren Besni'ye bağlı bir yerleşme olarak bilinmektedir. Tut'un bağlı olduğu Besni, Cumhuriyet döneminde 1926'da Malatya İli'nden ayrılarak Gaziantep İli'ne bağlanmıştır. 1933'de ise Gaziantep'ten ayrılarak yeniden Malatya İli'ne bağlanmıştır. 22 Haziran 1954'te çıkarılan bir kanun ile Besni yeni kurulan Adıyaman İli'ne bağlanarak Adıyaman İli'nin ilçesi olmuştur. Besni'nin ilçe olması ile birlikte Besni'ye bağlı bir köy olan Tut da 1954 yılı itibari ile bucak statüsünü kazanmıştır.

Araştırma sahasındaki Osmanlı-Türk yerleşiminin öncüsü, Şeyh Abdurrahman Erzincani'nin oğlu Mehmet Erzincani olarak bilinmektedir. Abdurrahman Erzincani, Erzincan'dan Adıyaman'ın merkez Zey Köyü'ne gelerek yerleşmiştir. Oğlu Mehmet Erzincani ise Zey Köyü'nden Tut'a gelip, buradaki Türk iskân hareketine öncülük etmiştir. Mehmet Erzincani yöreye gelerek yerleştiğinde ilk etapta Ulu Cami'yi yapmış, yöredeki Türk yerleşiminin ilk mührünü koymuştur. Caminin yanı sıra Göksu çayı üzerindeki Vijne köprüsü, ilçenin doğu sınırını oluşturan Şepker Çayı üzerindeki Şepker Köprüsü, Ayniye Mahallesi ile Fethiye arasındaki halen harap olan Dışpınar çeşmesinin de Mehmet Erzincani tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır (Tut İlçe Kaymakamlığı Brifing Raporları, 2011).

Mehmet Erzincani'nin Tut'a gelişi konusundaki rivayeti ise şöyledir; Mehmet Erzincani'nin babası Abdurrahman Erzincani, Zey Köyü'ne bir cami yaptırır. Oğlu Mehmet Erzincani, babasına caminin kiblesinin yanlış olduğunu söyler, baba ise caminin mihrabına geçtiğinde Kâbe'yi görebileceğini söyler. Gerçektende oğlu Mehmet Erzincani mihraba geçip Kâbe'yi görür ve babasına karşı sözlerinden mahcup olarak Zey'den Tut'a gelerek yerleşir. Böylece bugünkü Tut İlçesi sınırı içinde yer alan sahada yerleşmeler kurulmaya başlar.

Tablo 23. Tut İlçesi'nde Yerleşmelerin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Aşiretler

Aşiretler	Köyler
Karakoyunlu	Akçatepe
Karakeçili	Boyundere, Çiftlik, Kaşlıca, Köseli, Öğütlü, Ünlüce, Yeşilyurt
Beydilli	Havutlu, Meryemuşağı, Yalankoz

Kaynak: Araştırma Sahası Kişisel Görüşmeler

Araştırma sahasındaki yerleşmelerin kurulup gelişmesinde, yaklaşık 300-400 yıl önce çeşitli nedenlerle buraya göç eden Türkmen boylarının etkisinden söz etmek mümkündür. Yerleşmeler Oğuz boylarıyla Türkmen ve Yörük izlerini taşır. Bu yerleşmelerin kurulmasında Türkmen boylarına bağlı Karakeçili, Beydilli ve Karakoyunlu aşiretleri önemli rol almışlardır (Tablo 23). Oğuzların Kayı Boyu'ndan olan Karakeçili Aşireti; Boyundere, Çiftlik, Kaşlıca, Köseli, Öğütlü, Ünlüce, Yeşilyurt köylerinin kurulmasında etkili olurken, Beydilli Aşireti; Havutlu, Meryemuşağı, Yalankoz köylerinin kurulmasında etkili olmuştur.

3.2. Yerleşmeler Üzerinde Etkili Olan Faktörler

Yerleşmelerin kuruluşunda, gelişmesinde veya gelişmemesinde, mekân kullanımında, yerleşim tipinde, yerleşme tarzında ve yerleşmelerin dağılışıda kesinlikle en etkili faktör doğal çevre faktörüdür (Tunçdilek, 1967; 27). Yerleşim yerinin dolaylı olarak ömrünü belirleyen ve nüfus hareketlerinin oluşmasına sebep olan iktisadi faaliyetlerin şekli, süresi ve verimi üzerinde doğal çevre faktörleri mutlak etkilidir (Akdemir, 2004; 121). Yerleşmelerin bulunduğu sahanın fiziki ve beşeri özelliklerinin farklı olması nüfuslarını ve nüfusların alandaki dağılımına da etki edeceği gibi sahadaki yerleşmelerin de birçok açıdan birbirinden farklı olmasına veya benzer özellikler taşımasına neden olmaktadır.

Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin sınırını aynı zamanda araştırma sahasından geçmektedir. Bu saha Permo-Karbonifer yaşlı ve çoğunlukla mikaşist, kıltaşı, kumtaşı, marn, fillat ve kristalize kalkerli metamorfik kayalardan meydana gelen bu eski yapı, araştırma sahasında sokulduğu alanları yükseltmiştir ve bu tip yapılar araştırma sahasında temel konumdadır (İmamoğlu, 1996; 177). Araştırma sahasının kuzeyine karşılık gelen yüksek kütle bahsedilen özelliklerden dolayı tarım alanlarını sınırlandırmaktadır.

Araştırma sahasındaki morfolojik birimler, sahanın jeolojisi, jeomorfolojisi, iklimi, hidrografyası gelişmesine veya gelişmemesine, mekân kullanımına, yerleşim tipine, yerleşme tarzına ve yerleşmelerin dağılışına etki eden doğal çevre faktörlerinin başında gelmektedir.

Araştırma sahasının kuzey sınırını oluşturan Akdağ (2.551 m.), Gilisi Dağı (2.358 m.) ve çevreleri yerleşmelerin kurulması için engel teşkil eden birimlerdir. Özellikle zemin açısından uygun olmayan jeomorfolojik birimlerin varlığına eğimli ve

arızalı topografyanın da eklenmesi ile zaten yüksekte kurulmuş olan ilçenin kuzeyinde hiçbir yerleşmeye rastlanılmamaktadır. Kuzeydeki bu yüksek kütleler iklim ve yüzey şekilleri açısından yerleşmelerin kurulmasına uygun olmadığından yerleşmeleri kısıtlayan birimlerdir. Bu birimler engebeli bir topografik yapıya sahiptir.

Hidrografik açıdan baktığımızda ise akarsuların olduğu su ihtiyacının yeterince karşılanabildiği sahalarda ise nüfus toplanarak yerleşmelerin kurulmasına katkı sağlamıştır. Örneğin Göksu Çayı; toplam arazi miktarının %35'ini kaplayan Çiftlik, Boyundere, Havutlu, Yaylımlı, Köseli ve Öğütlü köyleri alanlarının su ihtiyacını karşılayarak yerleşmelerin bu alanda kurulmasına ortam sağlamıştır. Bu yerleşmeler hidrografyanın olumlu etkisiyle kurulmuştur ancak hepsi aynı konumda, tarzda, yapıda, gelişmişlikte ve aynı tipte değildirler. İşte bu noktada doğal çevre faktörlerinden olan jeoloji ve jeomorfolojinin etkisi daha da belirginleşmiştir. Araştırma sahasına baktığımızda yerleşmelerin bazılarının vadilerde, bazılarının sırtlarda ve bazılarının ise nehir kenarında kurulmuş olduğunu görebilmekteyiz (Harita 12).

Araştırma sahasında yüksek plato sahalarının kapladığı alanlara baktığımızda yerleşmeler için uygun olmayan alanlara karşılık geldiği ve bu nedenle bu sahalarda yerleşmelerin yer almadığını görmekteyiz. Yaklaşık olarak 1500-2000 m. yükseklikleri arasındaki yüksek platolar araştırma sahasının kuzey kesiminde yer almaktadır. Bu alanlar daha öncede belirtildiği gibi yerleşmeye elverişsiz alanlara karşılık gelmektedir.

Yaklaşık olarak 1000-1500 m. yükseklikleri arasında yer alan alçak platolar ise ilçemizde yerleşmelerin çoğunluğunun bulunduğu alana karşılık gelir. İlçe merkezi de dahil olmak üzere sahadaki yerleşme birimlerinin bir kaçı bu alan kurulmuştur. Sahada yükselti kuzeyden güneye doğru azalmaktadır. Araştırma sahasındaki en yüksek yerleşme Kaşlıca Köyü (1250 m.), en alçakta yer alan köyü ise Yaylımlı Köyü (632 m.)'dür. Araştırma sahası konum itibari ile sarp ve yüksek bir alanda olsa da iklimi çok sert değildir. Bu durum yerleşmeler ve yerleşmelerin dağılışı açısından olumlu bir etkiye sahiptir. İklim faktörü aynı zamanda meskenler, ekonomik faaliyetler üzerinde de oldukça etkili bir unsurdur. Ekonomiyi de etkileyen iklim faktörü yerleşmelerin çeşitlenmesine ve yapısına da etki etmektedir. Böylece tarım ile daha çok ilgili olan mezra ve bağ evi gibi birçok kırsal yerleşmenin oluşmasına yol açmıştır. Saha engebeli bir topografyaya sahip olduğundan kısa mesafede çok belirgin olmamakla birlikte küçük çaplı iklim değişikliklerine yol açmıştır.

Yerleşmelerin kuruluşunda doğal çevre faktörlerinin belirleyici faktörler olsa da araştırma sahasında yerleşmelerin kuruluşunda ve dağılışına etki eden önemli beşeri faktörlerde bulunmaktadır. Özellikle halkın ekonomik faaliyetleri, güvenlik, ulaşım, sosyal hayat, gelişen teknoloji ve insanların daha iyi şartlarda yaşama isteği vb. unsurlar yerleşmeler üzerinde etkili rol oynayan faktörlerin başında gelmektedir. Ancak araştırma sahasında yerleşmelerin kuruluşunda etkili olan beşeri faktörlerin başını olumsuz fiziki şartlardan kaynaklanan ekonomik kaynaklı sorunlar ve sahanın sarp bir alanda olup ulaşım güçlüğüne olması oluşturmaktadır. Öyle ki geçim kaynaklarının az ve sınırlı olması yerleşmelerin kuruluşunu da sınırlamaktadır. Hatta bu durum daha çok Tut'un göç vermesine neden olmakta ve başta nüfus miktarı, nüfusun dağılışı olmakla birlikte doğrudan ve dolaylı olarak yerleşmeleri de olumsuz yönde etkilemektedir.

Araştırma sahasındaki kırsal yerleşmelere baktığımızda yerleşmelerin dokusu ve yapısı üzerinde beşeri faktörlerin etkisinin daha da belirgin olduğu görülmektedir. Öyle ki yerleşmelerin konumunda ve yerleşmelerdeki konutların şeklinde ekonomik faaliyetlerin etkisi ön plana çıkmaktadır. Nitekim konutlar iktisadi faaliyetlerin yapıldığı arazilere çok yakın inşa edilirken, meskenlerin kat sayısında ve kullanım şeklinde de yapılan iktisadi faaliyetin etkisi belirleyici faktör olmaktadır.

Çalışma sahası oldukça yüksek bir yerde ve ulaşımın zor olması ilçenin gelişip kalkınmasının önünde büyük bir engel olmuştur. Bu durumdan sosyal yaşamda oldukça fazla etkilenmektedir. Araştırma sahasında bulunan yerleşmeler açısından ulaşım faktörünün olumlu bir etkisinden bahsetmek pek de mümkün değildir. Ulaşım imkânları zor olmasa dahi yerleşmelerin gelişmesine ve büyümesine katkı sağlayacak boyutta bir etki söz konusu değildir. Yani ulaşım faktörü bu alanda yerleşmelerin gelişmesine, büyümesine, kalkınmasına, yayılmasına katkı sağlamamaktadır.

3.3. Tut İlçesi'nde Kır Yerleşme Tipleri

Tut ilçesi sınırları içerisinde günlük kullanılan, mevsimlik kullanılan ve daimi ikametgâh olarak kullanılan farklı tiplerdeki yerleşmelere rastlamak mümkündür. Günlük ve mevsimlik olarak kullanılan küçük yerleşme birimlerinin ana kaynağını hâkim ekonomik faaliyetler belirlemiştir. Bu doğrultuda araştırma sahasında bağ evleri, mezralar, mahalleler ve köyleri görmek mümkündür.

Günümüz itibari ile araştırma sahasında çok sayıda bağ evi bulunurken 5 köye bağlı 7 mezra bulunmaktadır (Tablo 24). Fakat nüfusun çoğunluğu köylerde

yaşadığından bu yerleşme alanları fazla bir nüfusu barındırmamaktadır. Araştırma sahasında köyden küçük yerleşme birimleri olarak sadece mahalle, mezra ve bağ evlerine rastlanmaktadır.

3.3.1. Geçici Yerleşme Tipleri

Araştırma sahası olan Tut İlçesi sınırları içerisinde geçici yerleşmelere pek rastlanılmamaktadır. Sadece az sayıda olsa birkaç bağ evi yer almaktadır.

3.3.1.1. Bağ Evleri

Bağ evi geçici yerleşmeleri ile ülkemizde bağcılık tarım bölgelerinin dağılışı arasında kuşkusuz sıkı bir paralellik vardır. bu münferit yerleşmeler, bağlıklar içinde veya kenarlarında inşa edilmişlerdir (Doğanay, 1995; 316).

Araştırma sahasında da özellikle bağcılık faaliyetine bağlı olarak oluşan bağ evleri araştırma sahasının tek geçici yerleşmesini oluşturmaktadır. İlçe genelinde tarım yapılan arazinin 5.430 dekarlık kısmında bağcılık faaliyeti yapılmaktadır. Araştırma sahası içerisinde yer alan bağlar ve fıstık bahçeleri genellikle yerleşim birimlerinin hemen yanında yer almaktadır. Bu nedenle bağcılık ve fıstıkçılığın yoğun yapıldığı yerlerde bağ evlerinin sayısı beklenen kadar fazla değildir.

Araştırma sahasında bağ evleri 1980 yılından önce bağcılık faaliyetlerinin de oldukça fazla olmasından dolayı çok sayıda iken, günümüze doğru bağcılık faaliyetlerinin eskisi kadar yoğun olarak yapılmaması sonucunda giderek azalmıştır. Ayrıca çoğunun mevsimlik olarak kullanılmak üzere inşa edildiği için tahribata uğramış ve hiçbirisi günümüze ulaşamamıştır. Günümüzde kırsal kesimdeki halkın konutlarını tarım arazisinin yanına-yakınına inşa etmesi veya tarım arazisine gidip işleri bittikten sonra tekrar evlerine geri dönmeleri ile birlikte bağ evlerine ihtiyaç kalmamıştır. Bu nedenlerden dolayı araştırma sahasında bağ evlerinin sayısı oldukça azdır (Tablo 24).

Araştırma sahasında daha çok kullanımı kısa süreli olan ve çoğu zaman her bağ sezonunda yenilenen küçük yerleşim birimi olan bağ evleri, kış aylarında tamamen boş iken, ilkbahar sonunda havaların ısınması ile birlikte bağ-bahçe sahipleri bağ evlerine gelerek burada mevsimlik olan iktisadi faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler.

3.3.2. Daimi Yerleşme Tipleri

Tut İlçesi sınırları içerisinde yer alan başlıca daimi yerleşme tipleri mezralar, mahalleler ve köylerdir.

3.3.2.1. Mezralar

Mezralar idari olarak bir köyün sınırları içinde, ancak köyden uzaklarda, bazen sadece birkaç ev ve tarım alanlarından oluşan kır yerleşme tipidir (Karabağ ve Şahin, 2009; 118).

Temelde kır yerleşme şekillerinden biri olan mezraa, bu sözcüğün ifade şekli bakımından, ülkemizin farklı bölgelerinde değişiklikler gösterir. Örneğin birkaçı şöyle sıralanabilir: Mezra, mezra, mezri, mezria, mezere, mezrü, mezru, mezari, gibi. Ekilmiş, çift sürülüp tohum atılmış, tarım yapılan arazi anlamına geldiği gibi; en küçük yerleşme şekli anlamına da gelir (Doğanay, 1995, 287).

Kelime anlamı olarak ziraat yapılan yer anlamına gelmektedir. Ancak hayvancılıkta yapılmaktadır. Mezraların çoğu geçici yerleşme olarak kurulmuş, gelişerek günümüzde birçoğu sürekli yerleşme haline dönüşmüştür. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan mezraların büyük bir kısmı sürekli yerleşmelerdir (Doğanay, 1997; Tunçel 1996).

Tablo 24. Tut İlçesi'nde Köyden Küçük Yerleşmelerin Dağılışı (2012)

Köyler	Mezra	Bağ Evi
Akçatepe	-	-
Boyundere	-	-
Çiftlik	Akbel, Sürmen, Kurukütük	-
Havutlu	-	-
Kaşlıca	Pamuklu	4
Köseli	-	-
Meryemuşağı	-	1
Öğütlü	-	-
Yalankoz	-	1
Yaylımlı	Kılılı	-
Tepecik	Yeşilyamaç	1
Elçiler	-	-
Yeşilyurt	Pınarlı	1
Ünlüce	-	-

Kaynak: Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde fazla olan mezralar topografyanın arızalı olduğu sahalarda yoğunluk kazanmaktadır (Tunçdilek, 1967; 125). Araştırma sahasının engebeli ve arızalı olmasından da kaynaklanarak karşımıza çıkmaktadır. Mezralar bitkisel üretimin hâkim olduğu yerleşmeler olup bağlı oldukları köylerin çok yakında kurulmuştur. Ancak köy arazisi içerisinde yer almamaktadır.

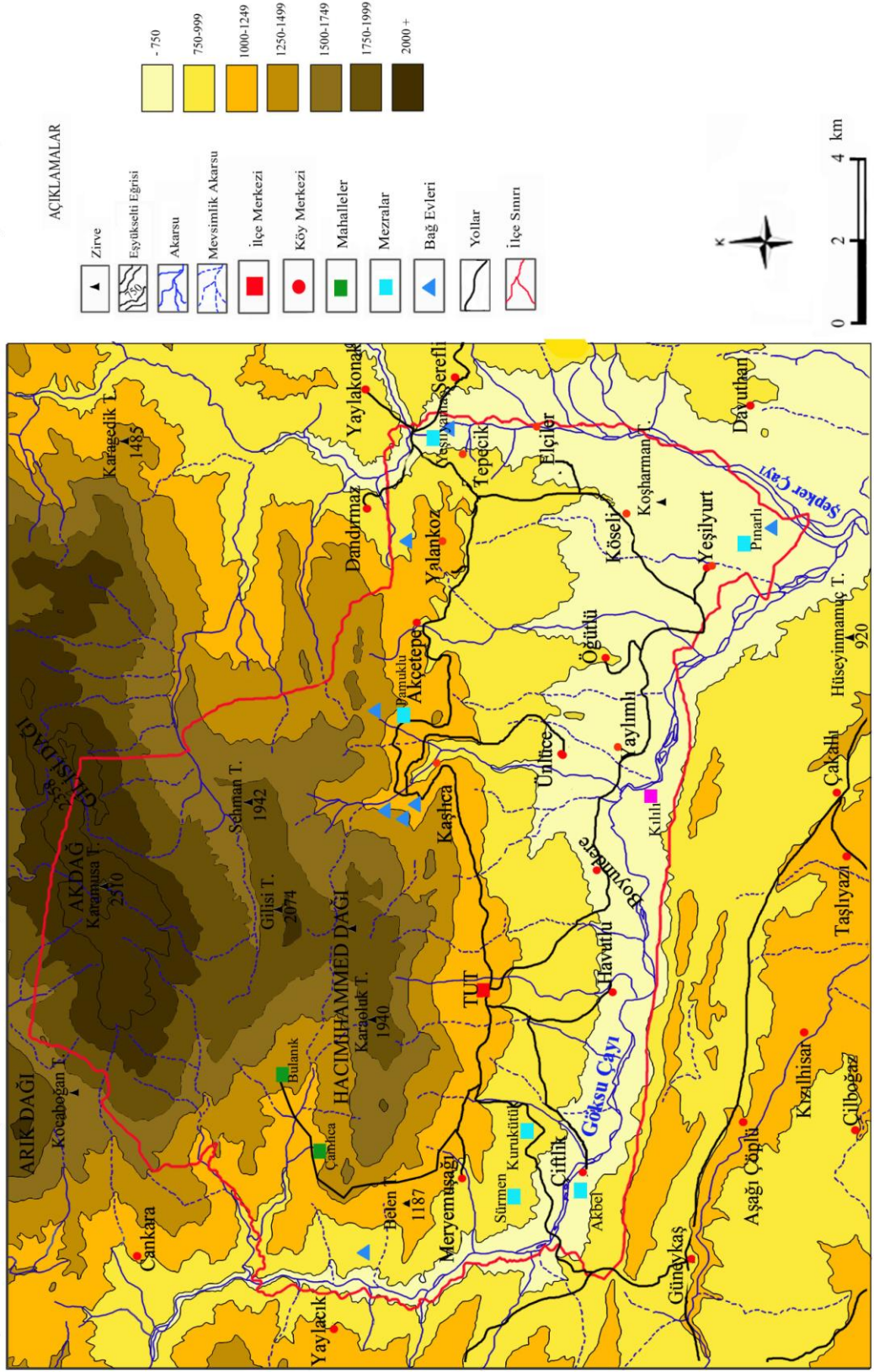
Araştırma sahasında toplam 7 mezra bulunmaktadır. Bunlarda Akbel, Sürmen ve Kurukütük mezraları Çiftlik Köyü'ne, Pamuklu mezarası Kaşlıca Köyü'ne, Kılılı mezarası Yaylımlı Köyü'ne, Yeşilyamaç mezarası Tepecik Köyü'ne, Pınarlı mezarası ise Yeşilyurt Köyü'ne bağlıdır (Tablo 24, Harita 12).

Tablo 25. Tut İlçesi'nde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı

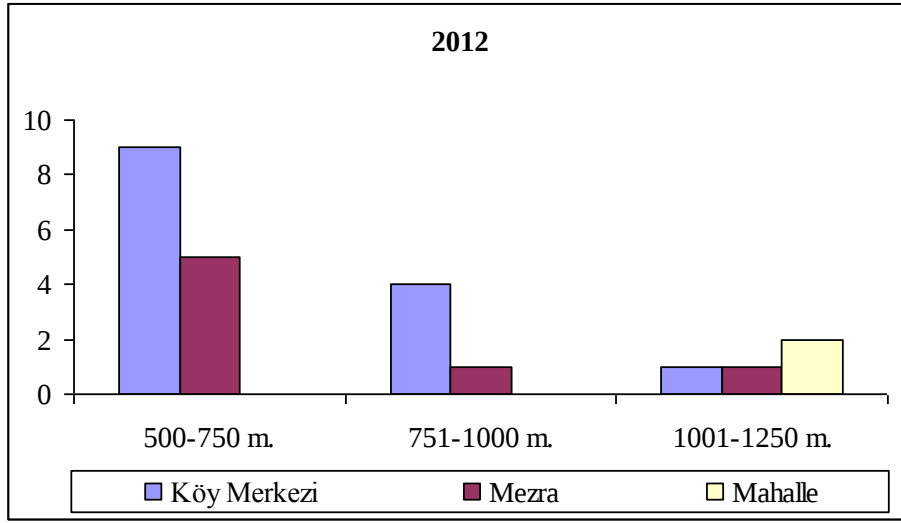
Yükselti Basamakları	Köy Sayısı	%	Mezra Sayısı	%	Mahalle Sayısı	%	Toplam	%
500-750	9	57,14	5	71,42	-	-	14	60,87
751-1000	4	35,71	1	14,29	-	-	5	21,74
1001-1250	1	7,15	1	14,29	2	100	4	17,39
Toplam	14	100	7	100	2	100	23	100

Kaynak: Araştırma Sahası Anket Sonuçları ve Arazi Gözlemleri (2012)

HARİTA 13. TUT İLÇESİNDE YERLEŞMELERİN YÜKSELTİ BASAMAKLARINA GÖRE DAĞILIŞI

Araştırma sahasındaki mezraların % 71,42'si 500-750 m. yükseltileri arasında, % 14,29'u 751-1000 m. yükseltileri arasında, % 14,29'u 1001-1250 m. yükseltileri arasında yer almaktadır (Tablo 25, Grafik 12).

Grafik 12. Tut İlçesi'nde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı

Köylerin araştırma sahasında yükselti basamaklarına göre dağılışına baktığımızda köylerin % 57,14'ü 500-750 m. yükseltileri arasında, % 35,71'ı 751-1000m. yükseltileri arasında, % 7,15'inin ise 1001-1250 m. yükseltileri arasında yer aldığı görülmektedir (Harita 13).

Fotoğraf 4. Mezralar, engebeli topografyaya sahip alanlarda sıkça görülen, tarımsal faaliyetin ön plana çıktığı, bağlı bulundukları köye yakın, ancak köyün arazisi dışında kurulmuş olan yerleşmelerdir (Pamuklu Mezrası 1001-1250 m.-Kaşlıca Köyü, Fatma Önal-2012).

Sahada yer alan mezraların yükselti basamaklarına göre dağılışına baktığımızda Çiftlik Köyü'ne bağlı Akbel, Sürmen, Kurukütük, Yeşilyurt Köyü'ne bağlı Pınarlı Mezrası ve Yaylımlı Köyü'ne bağlı Kılılı Mezrası 500-750 m. yükseltileri arasında, Tepecik Köyü'ne bağlı Yeşilyamaç Mezrası 751-1000 m.. yükseltileri arasında, Kaşlıca Köyü'ne bağlı Pamuklu Mezrası (Fotoğraf 7) ise 1001-1250 m.. yükseltileri arasında dağılış göstermektedir.

3.3.2.2. Mahalleler

Tut İlçesi'nde köyden küçük yerleşme birimlerinden biri de mahallelerdir. Tut Kasabası'na bağlı 2 mahalle vardır. Bunlar; 14 km. uzaklıkta yer alan Bulanık Mahallesi ve 9 km uzaklıkta yer alan Çamlıca Mahallesi'dir. Eski bir kom yerleşmesi olan Çamiçi komu Tut'un ilçe olması ile birlikte mahalle statüsüne geçmiştir. Bugünkü Çamlıca Mahallesi'ni oluşturmaktadır. İmar alanı dışında yer alan bu yerleşmeler belediye tarafından sağlanan hizmetlerden de yararlanamamaktadırlar (Harita 15).

Mahalle yerleşmelerinde hâkim iktisadi faaliyet türü diğer yerleşmelerde olduğu gibi bitkisel üretimdir. Hayvancılık faaliyetleri hane halkının ihtiyacını karşılamaya yönelik olup hemen her evin bu ihtiyaçlarını giderecek bir bahçesi bulunmaktadır. Yerleşmelerdeki konutlar tıpkı kırsal yerleşmelerde olduğu gibi birbirine yakın olup hemen hemen aynı tarzda, yapıda, malzemelerle şekillenmiştir.

3.3.2.3. Köyler

İdari açıdan en küçük kırsal yerleşme birimleri köylerdir. Bu birimler idari niteliğe sahip olduğundan mahalleden büyük, kasabadan ise küçük idari ünitelere karşılık gelmektedir.

1924 tarihli 442 Sayılı Köy Kanunu'na göre; okul, cami, mera, otlak gibi ortak malları olan tek veya çok merkezli yerleşime sahip olan konutlar, bağ, bahçe, tarlaları ile birlikte köy olarak kabul edilmiştir. Coğrafi anlamda ise; tarımsal fonksiyonların geliştiği, ağırlıklı olduğu, enformel ilişkilerin yoğun olduğu, sınırlarının idarece belirlendiği bir yerleşim sahasına sahip idari merkezlere köy denebilir (Akdemir, 2004; 161). Araştırma sahasında 14 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Köyleri konumlarına, dokularına, adlarına, iktisadi fonksiyonlarına vb. şekilde sınıflandırmak mümkündür.

3.3.2.3.1. İsimlerine Göre Köyler

Arazi özellikleriyle mevki adlarının toponomik ilişki yönünden karşılaştırılması sonucu bazı coğrafi bilgiler ortaya konabilir (Yiğit, 1994; 106). Araştırma sahasında yer alan köylerin bazılarında bu ifadeyi kısmen destekleyici örneklerle rastlamak mümkündür. Tepecik Köyü ismini çevresine göre tepe olan bir alanda kurulmasından alırken, Yeşilyurt Köyü yeşil alanların fazla olmasından almıştır (Fotoğraf 8). Köy yerleşmelerinin eski adlarına bakıldığında çoğunun Türkçe’de karşılığının olmadığı görülmektedir.

Ülkemizdeki köylerin ortalama % 35’inin ismi değiştirilmiş durumdadır. İsim değiştirme işlemleri yapılırken daha çok Türkçe olmayan veya olmadığı düşünülen ve karışıklığa sebep olan isimlerin öncelikle ele alınması ve değiştirilmesi söz konusu olmuştur (Tunçel, 2000; 27). Bu doğrultuda araştırma sahasında Çiftlik, Havutlu ve Köseli köyleri dışındaki tüm köylerin isimleri değiştirilmiştir (Tablo 26).

Tablo 26. Tut İlçesi’ndeki Köylerin Eski İsimleri

Köyler		Eski İsimleri	Köyler		Eski İsimleri
1	Akçatepe	Bayıl	8	Öğütlü	Koziken
2	Boyundere	Hüs	9	Yalankoz	Dağyalankoz
3	Çiftlik	-	10	Yaylımlı	Sallak
4	Havutlu	-	11	Tepecik	Terentil
5	Kaşlıca	Ernişdere	12	Elçiler	Mestikeloğlu
6	Köseli	-	13	Yeşilyurt	Mezere
7	Meryemuşağı	Garellez	14	Ünlüce	Kemolar

Kaynak: Köy Karneleri (1981) ve Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Araştırma sahasında yer alan köylerin isimlendirilmesinde köyde etkin olan ailelerin soyadları da belirleyici olmuştur. Bunun en güzel örneği Elçiler Köyü’dür. Ayrıca akraba olan ailelilerin fazla olması ve kimlerden olduklarını belirten adlarda köylerin isimlendirilmesinde belirleyici olmuştur. Bu duruma ise Meryemuşağı Köyü örnek verilebilir.

Fotoğraf 5. Araziye yakıştırılan özellikler ile adlandırılan köyler içerisinde, yeşil alanlarının fazla olmasından ismini alan Yeşilyurt Köyü (Fatma Önal-2012).

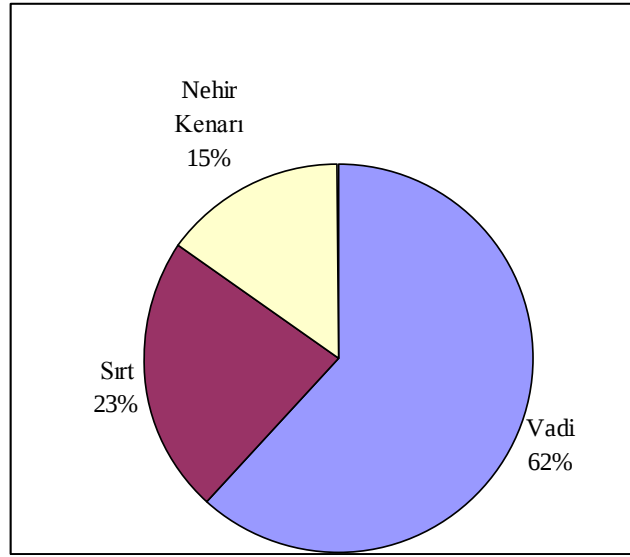
3.3.2.3.2. Kuruluş Yerine Göre Köyler

Köylerin kuruluş yeri bakımından sınıflandırılmasında ova, etek, vadi, sırt, yamaç vb. morfolojik birimler ön plana çıkmaktadır. Araştırma sahası boyunca da farklı morfolojik üniteler üzerinde yer alan köylere rastlanılmıştır.

Tablo 27. Tut İlçesi’nde Köylerin Morfolojik Birimlere Göre Dağılışı

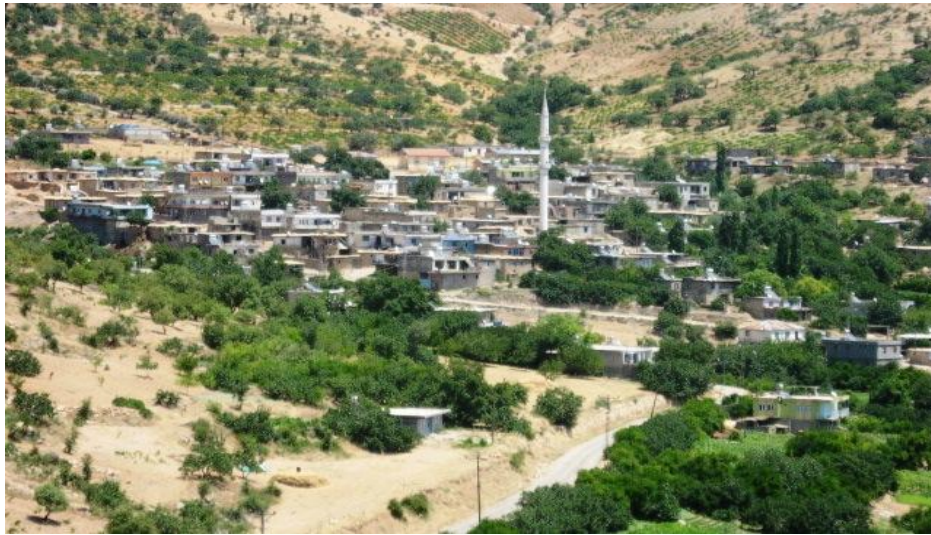
Köyler	Vadi	Sırt	Nehir Kenarı
Akçatepe	✓		
Boyundere	✓		
Çiftlik	✓		
Havutlu			✓
Kaşlıca	✓		
Köseli		✓	
Meryemuşağı	✓		
Öğütlü			✓
Yalankoz		✓	
Yaylımlı			✓
Tepecik	✓		
Elçiler	✓		
Yeşilyurt	✓		
Ünlüce		✓	
Toplam	8	3	3

Kaynak: Araştırma Sahası Arazi Gözlemleri (2012)

Grafik 13. Tut İlçesi'nde Köylerin Morfolojik Birimlere Göre Oransal Dağılışı

Köylerin araştırma sahasında yükselti basamaklarına göre dağılışına baktığımızda köylerin % 57,14'ü 500-750 m. yükseltileri arasında, % 35,71'i 751-1000m. yükseltileri arasında, % 7,15'inin ise 1001-1250 m. yükseltileri arasında yer aldığı görülmektedir (Harita 13). Saha içerisinde 1.100 m. rakımı ile en yüksekte yer alan köy Kaşlıca iken 700 m. rakım ile en alçakta yer alan köy ise Havutlu'dur (Harita 13).

Fotoğraf 6. Kuruluş yeri bakımından sınıflandırılan köylerin büyük çoğunluğunun vadilerde yer aldığı görülmektedir (Akçatepe Köyü, Fatma Önal-2012).

Araştırma sahasında yerleşmeler daha çok doğal çevre ile uyumlu olan elverişli sahalarda kurulmuştur. Genel olarak alçak plato alanlarında kurulan köylerin birçoğu vadilerde yer almaktadır. Öyle ki yerleşmelerin %58'i vadilerde, %21'i sırtlarda, %21'i ise nehir kenarında kurulmuştur. Akçatepe, Boyundere, Çiftlik, Kaşlıca, Meryemuşağı, Tepecik, Elçiler, Yeşilyurt köyleri vadilerde kurulmuş köylerdir (Fotoğraf 9). Köseli, Yalankoz, Ünlüce köyleri sırtta kurulmuşken Havutlu, Öğütlü, Yaylımlı köyleri ise nehir kenarında kurulmuş köylerdir (Tablo 27, Grafik 13).

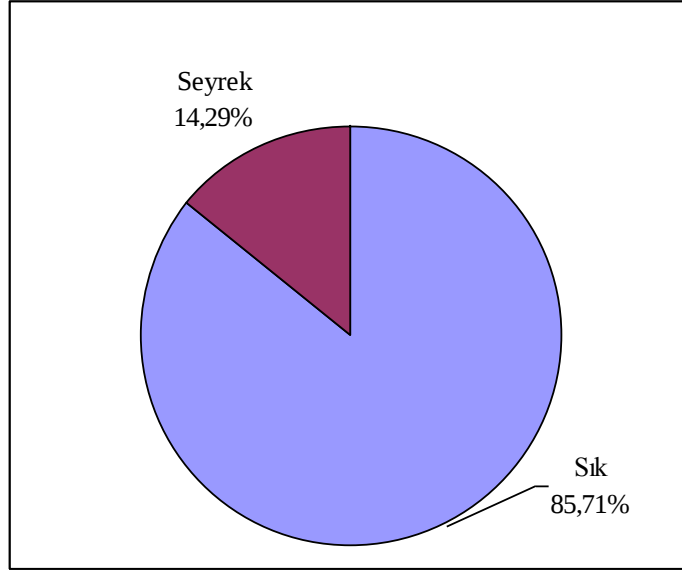
3.3.2.3.3. Yerleşme Dokusuna Göre Köyler

Yerleşme dokuları üzerinde arazinin engebeli, düz, parçalı, yüksek vb. gibi doğal çevre faktörlerinin etkisi son derece fazladır. Bunun yanı sıra beşeri faktörlerde yerleşmelerin dokusunun şekillenmesinde oldukça etkili olmaktadır. Ekonomik, tarihi ve kültürel faktörlerin etkisi öne çıkmaktadır.

Tablo 28. Tut İlçesi'nde Köylerin Yerleşme Dokularına Göre Durumu

Köyler	Sık	Seyrek
Akçatepe	✓	
Boyundere	✓	
Çiftlik	✓	
Havutlu	✓	
Kaşlıca		✓
Köseli	✓	
Meryemuşağı		✓
Öğütlü	✓	
Yalankoz	✓	
Yaylımlı	✓	
Tepecik	✓	
Elçiler	✓	
Yeşilyurt	✓	
Ünlüce	✓	
Toplam	12	2

Kaynak: Araştırma Sahası Arazi Gözlemleri (2012)

Grafik 14. Tut İlçesi'nde Köylerin Yerleşme Dokularına Göre Oransal Durumu

Araştırma sahasında coğrafi birimlerinde katkısı ile birkaç köy hariç sahada yer alan en yaygın köyler sık dokuya sahip köylerdir. Araştırma sahası içerisinde yer alan 14 köyden sadece Kaşlıca ve Meryemüşağı köyleri seyrek dokulu köyler iken, bunun dışında kalan Akçatepe, Boyundere, Çiftlik, Tepecik, Elçiler, Yeşilyurt, Köseli, Yalankoz, Öğütlü, Yaylımlı, Havutlu ve Ünlüce köyleri ise sık dokuya sahip köylerdir (Fotoğraf 7, Tablo 28, Grafik 14).

Fotoğraf 7. Tut İlçesi'ne bağlı köylerdeki hakim yerleşme dokusu sık yerleşmelerdir (Elçiler Köyü, Fatma Önal-2012).

3.3.2.3.4. Geçim Kaynaklarına Göre Köyler

Ülkemizde köyler tanımlanırken, fonksiyonları tarımsal fonksiyonlar olarak tanımlanır. Böylece köylerin aslında iktisadi faaliyet açısından tek tip, homojen bir ekonomik sisteminin olduğuna vurgu yapılır (Akdemir, 2004; 172).

Araştırma sahasındaki tüm köylerde hâkim iktisadi faaliyeti bitkisel üretimdir, aynı şekilde tüm köylerde bitkisel üretimden sonra hâkim olan ikinci iktisadi faaliyet türü ise hayvancılıktır. Köylerde hizmet faaliyetleri son derece sınırlıdır. Köylerde hâkim geçim kaynağı olan bitkisel üretimi tarla tarımı ve bahçe tarımı olarak ele aldığımızda köylerdeki ağırlıklı geçim kaynaklarının da bu sınıflamaya göre farklılık gösterdiği görülmektedir (Tablo 29). Hatta zaman içerisinde dahi köylerde tarla tarımı ve bitkisel tarımın sıralamasında da değişiklik olmuştur. Bitkisel üretimin köylerdeki oransal dağılışı birbirinden farklıdır. Yalankoz, Yaylımlı, Elçiler ve Yeşilyurt köylerinde ağırlıklı olan hâkim ekonomik faaliyet % 95’lik oran ile tarım iken, bu köylerde hayvancılık % 4’lük bir orana sahiptir. Geriye kalan % 1’lik oran ise hizmet fonksiyonuna aittir. Kaşlıca, Köseli, Öğütlü köylerinde hayvancılık faaliyetlerinin biraz daha öne çıktığı fakat buna rağmen bitkisel üretimin önüne geçemediği bilinmektedir. Bu köylerde ağırlıklı olan hâkim ekonomik faaliyet olarak tarımın payının % 70’lere gerilediği, hayvancılık faaliyetlerinin ise % 25-28’lik gibi bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 29. Tut İlçesi’nde Köylerin Geçim Kaynaklarına Göre Durumu (1980)

Köyler	1	2	3
Akçatpe	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Boyundere	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Çiftlik	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Havutlu	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Kaşlıca	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Köseli	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Meryemuşağı	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Öğütlü	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Yalankoz	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Yaylımlı	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Tepecik	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Elçiler	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Yeşilyurt	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet
Ünlüce	Bitkisel Üretim	Hayvancılık	Hizmet

Kaynak: Tut İlçe Kaymakamlığı Brifing Raporu (2011)

1980 yılında Akçatepe, Havutlu, Meryemuşağı, Yalankoz köylerinde bahçe tarımı ilk sırada tarla tarımı ikinci sırada hayvancılık ise üçüncü sırada yer alırken Çiftlik, Öğütlü köylerinde bahçe tarımı ilk sırada hayvancılık ikinci sırada tarla tarımı ise üçüncü sırada yer almıştır. Boyundere, Kaşlıca ve Yaylımlı'da tarla tarımı ilk sırada bahçe tarımı ikinci sırada, hayvancılık ise üçüncü sırada yer almıştır. 1980 yılında sadece Köseli Köyü'nde hayvancılık ilk sırada yer almış onu tarla tarımı ve ardından bahçe tarımı takip etmiştir (Tablo 30).

Tablo 30. Tut İlçesi'nde Köylerin Ağırlıklı Ekonomik Faaliyetlerin Köylere Göre Durumu (1980)

Köyler	1	2	3
Akçatepe	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Boyundere	Tarla Tarımı	Bahçe Tarımı	Hayvancılık
Çiftlik	Bahçe Tarımı	Hayvancılık	Tarla Tarımı
Havutlu	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Kaşlıca	Tarla Tarımı	Bahçe Tarımı	Hayvancılık
Köseli	Hayvancılık	Tarla Tarımı	Bahçe Tarımı
Meryemuşağı	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Öğütlü	Bahçe Tarımı	Hayvancılık	Tarla Tarımı
Yalankoz	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Yaylımlı	Tarla Tarımı	Bahçe Tarımı	Hayvancılık
Tepecik	-	-	-
Elçiler	-	-	-
Yeşilyurt	-	-	-
Ünlüce	-	-	-

Kaynak: Köy Karneleri (1981)

2012 yılına gelindiğinde ise bu zaman zarfında bazı köylerde ağırlıklı geçim kaynakları sıralamasında değişiklik olduğu belirlenmiştir. Kaşlıca ve Öğütlü köylerinde tarla tarımının ilk sırada, bahçe tarımının ikinci sırada, hayvancılığın ise üçüncü sırada yer aldığını görmekteyiz. Bunun dışındaki tüm köylerde ise bahçe tarımı ilk sırada, tarla tarımı ikinci sırada, hayvancılık ise üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 31).

Özellikle Antep Fıstığı yetiştiriciliğinin ve bağcılığın da artması ile bitkisel üretim sahalarının tamamında hâkim duruma gelmiştir. Yapılan tahıl tarımı ve sebze tarımı hem köylünün kendi ihtiyacını karşılamaya yönelik hem de pazara yönelik üretim şeklindedir. Ayrıca her köyde günlük ihtiyaçları karşılamaya yönelik küçük ticarethaneler bulunmaktadır. Bunlar sahanın ekonomisi için henüz istenilen boyutlara ulaşamadığından fazla bir etkisi de olmamaktadır.

Tablo 31. Tut İlçesi'nde Köylerin Geçim Kaynaklarına Göre Durumu (2012)

Köyler	1	2	3
Akçatepe	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Boyundere	Tarla Tarımı	Bahçe Tarımı	Hayvancılık
Çiftlik	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Havutlu	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Kaşlıca	Tarla Tarımı	Bahçe Tarımı	Hayvancılık
Köseli	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Meryemuşağı	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Öğütlü	Tarla Tarımı	Bahçe Tarımı	Hayvancılık
Yalankoz	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Yaylımlı	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Tepecik	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Elçiler	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Yeşilyurt	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık
Ünlüce	Bahçe Tarımı	Tarla Tarımı	Hayvancılık

Kaynak: Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

3.4. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutlar

Konutlar, yerleşmelerin oluşumunu sağlayan birimlerdir. Konutlar bulundukları sahanın doğal çevre (topografya, iklim, bitki örtüsü vb.) unsurlarından oldukça etkilenmektedir. Ancak günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte yerleşmeleri oluşturan bu konutlar üzerinde beşeri faktörlerin etkisi de giderek artmaktadır. Dolayısıyla bulunduğu çevrenin hem fiziki hem de beşeri özellikleri ile şekillenen konutlar incelendiğinde saha ile ilgili bilgi elde edilebilir.

Kır hayatının en karakteristik görünümü olan iskânlı evler (eklentileri) meydana getirir. Kimi yerde tek bir evden başlayan iskân, daha başka yerlerde daha çok sayıdaki ev ve eklentileri ile devam eder. Evler toplu olarak bir arada bulunabildikleri gibi, dağınık düzende de kurulmuş olabilirler. Dağılışı ve toplanışı, sayılarının çokluğu veya azlığı, şekilleri ve tipleri ne derece değişik ve o kadar da birbirlerine benzemez olsa da, iskânı organize eden konutlar, her yerde, aşağı yukarı aynı gayeler uğrunda inşa edilmiş beşeri tesisler olmak özelliğine sahip bulunurlar (Tunçdilek, 1967; 34). Kırsal yerleşme bünyesinde olan kırsal konutlar araştırma sahasında genellikle benzer özellikleri ile karşımıza çıkmaktadır.

3.4.1. Konutların Özellikleri

Bir ev çevre şartlarını aksettirdiği nispette coğrafi bir anlam ve önem taşır. Bu nedenle bu evler arasından her şeyden önce bir bölgede en çok görülen, bölge evlerini temsil ve bölgeyi karakterize eden ev tipleriyle meşgul olur ki, bu evler daima basit ve bölge şartlarına en iyi uymuş evlerdir (Tanoğlu, 1969; 214). Bu çerçevede araştırma sahası içerisinde yer alan kırsal konutları kat sayısı, inşa malzemesi ve çatı örtü tipi özelliklerine göre sınıflandırmak mümkündür.

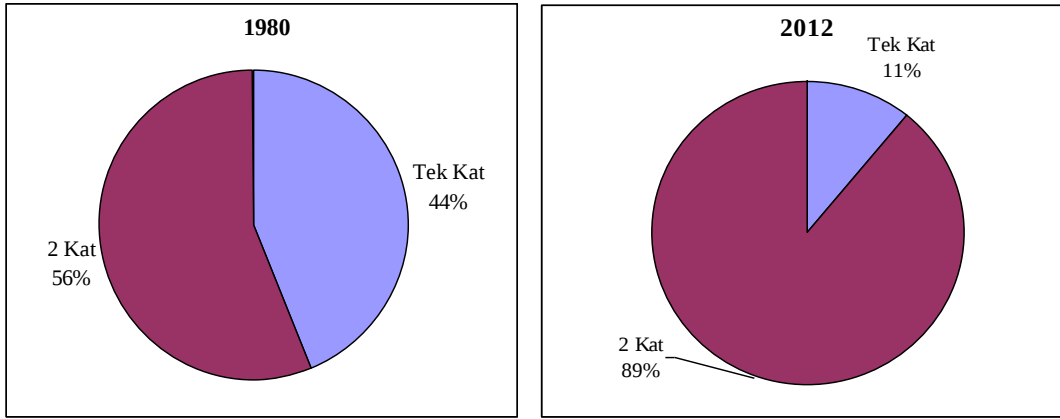
Geçmişten günümüze konutlar incelendiğinde konutların kırsal yaşam koşullarını yansıttığı ve buna göre şekillendiği açıkça görülse de imkân ve çeşitliliğin artmasına bağlı olarak kırsal konutların özellikle dış görünüşlerinde günümüze doğru oldukça büyük değişimler meydana gelmiştir.

Araştırma sahasındaki kırsal yerleşmelerin kat sayılarına göre konutlarına bakıldığında tek katlı konutlar 1980 yılında her köyde var olsa da günümüze doğru sayılarında ve oranlarında büyük azalmalar meydana gelmiştir. 1980 yılında tek katlı evlerin sayısı 547 olup, toplam hane miktarı içerisindeki oranı % 44 iken bu sayı 2012 yılında 196'ya düşmüş ve oransal olarak % 11'lere kadar gerilemiştir (Tablo 32, Grafik 15).

Tablo 32. Tut İlçesi'nde Kat Sayılarının Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012)

Köyler	1980		2012	
	Tek Kat	İki Kat	Tek Kat	İki Kat
Akçatepe	6	109	4	243
Boyundere	40	140	20	225
Çiftlik	28	30	14	56
Havutlu	5	50	3	77
Kaşlıca	180	-	47	253
Köseli	60	65	15	108
Meryemuşağı	30	30	16	64
Öğütlü	70	30	22	104
Yalankoz	1	169	-	120
Yaylımlı	127	73	27	171
Tepecik	-	-	12	58
Elçiler	-	-	3	19
Yeşilyurt	-	-	7	43
Ünlüce	-	-	6	26
Toplam	547	696	196	1.572

Kaynak: Köy Karneleri (1981), Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Grafik 15. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutların Kat Sayılarına Göre Oransal Bölünüşü (1980,2012)

Araştırma sahasındaki köylerde 1980 yılında 1.243 olan toplam hane sayısı 2012 yılında 1.768'e yükselmiştir. 2012 yılı itibari ile evlerin çoğunun iki kat olarak inşa edildiği görülmektedir. Öyle ki iki katlı konutlar 1980 yılında 196 adet olut toplam hane miktarı içerisinde ki oranı % 56 iken bu sayı 2012 yılında 1.572'ye çıkmış ve oransal olarak % 89'lara kadar yükselmiştir (Tablo 32, Grafik 15).

Fotoğraf 8. Araştırma sahasının katsayısına göre hakim mesken tipini iki katlı konutlar oluşturmaktadır (Sürmen Mezrası-Çiftlik Köy, Fatma Önal-2012).

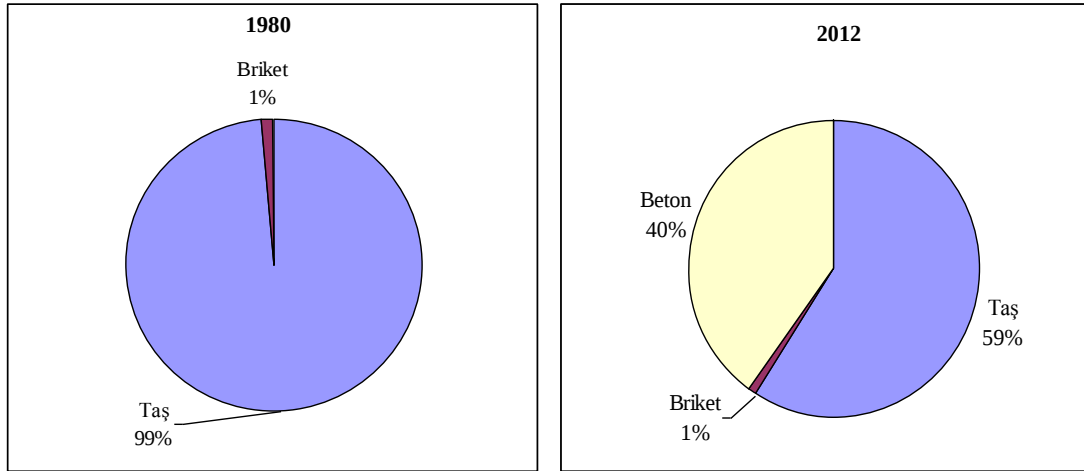
Tut İlçesi'nde konutların inşa malzemesine göre durumuna bakıldığında geçmiş yıllarda çevreden temin edilen konut inşa malzemeleri günümüzde yerini imkânların artması ile birlikte daha çok şehirlerde karşımıza çıkan konutlarda kullanılan malzemelere bırakmıştır.

Tablo 33. Tut İlçesi'nde İnşa Malzemesi Türlerinin Köylere Göre Bölünüşü (1980,-2012)

Köyler	1980			2012		
	Taş	Briket	Beton	Taş	Briket	Beton
Akçatepe	115	-	-	124	-	123
Boyundere	180	-	-	142	-	103
Çiftlik	58	-	-	43	-	27
Havutlu	53	2	-	48	-	37
Kaşlıca	180	-	-	196	-	104
Köseli	120	10	-	73	3	47
Meryemüşağı	60	-	-	52	-	28
Öğütü	100	-	-	71	-	55
Yalankoz	170	-	-	80	2	38
Yaylımlı	196	4	-	112	3	83
Tepecik	-	-	-	40	3	27
Elçiler	-	-	-	13	1	8
Yeşilyurt	-	-	-	29	2	19
Ünlüce	-	-	-	19	2	11
Toplam	1.232	16	-	1.042	16	710

Kaynak: Köy Karneleri (1981), Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Araştırma sahasında 1980 yılında taştan inşa edilen konutların oranı % 99 iken, briketten inşa edilen konutların oranı % 1'dir. O dönemde henüz hiçbir köyde betonarme ev bulunmamaktadır. 1980 yılında toplam 1.248 meskenin 1.232 tanesi taştan inşa edilmişken sadece 16 tanesi de briketten inşa edilmiştir (Tablo 33, Grafik 16).

Grafik 16. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutların İnşa Malzemesine Göre Oransal Bölünüşü (1980,2012)

2012 yılı itibari ile taş konutların miktarında büyük bir değişme görülüyor olsa da hane sayısı içerisindeki oranında büyük bir düşüş yaşanmaktadır (Fotoğraf 12). 1980 yılında % 99 olan oran 2012 yılı itibari ile % 59'a gerilemiştir. Bu oransal payın bu kadar düşmesinin temel nedeni sahada artık betonarme evlerin inşa edilmeye başlanmış olmasıdır.

Fotoğraf 9. Araştırma sahasında yer alan kırsal yerleşmelerde konutlar daha çok taştan inşa edilmiştir (Yaylımlı Köyü, Fatma Önal-2012).

Fotoğraf 10. Araştırma sahasında yer alan kırsal yerleşmelerde son dönemlerde betonarme evlerin sayısının giderek arttığı görülmektedir (Tepecik Köyü, Fatma Önal-2012).

Ancak 1980 yılına ait bu veriler günümüz itibari ile oldukça büyük değişiklikler göstermektedir. Bu durum halkın ekonomik gelir düzeyinin yükselmesi ile açıklanmaktadır (Fotoğraf 13).

2012 yılına gelindiğinde briketten inşa edilen konut sayısı toplamda 16'dır. Ancak köylerdeki dağılış miktarlarında farklılıklar meydana gelmiştir. Bu durum betonarme evlerin giderek artması ve yeni köy yerleşmelerinin oluşmasının sonucudur. 2012 yılında araştırma sahası anket sonuçlarına göre köylerde toplamda 710 betonarme ev bulunmakta ve bu miktar toplam hane sayısı içerisinde % 40'lık bir paya karşılık gelmektedir (Tablo 33, Grafik 16).

Araştırma sahasında meskenlerin inşa malzemesi ne olursa olsun üzeri düz damlıdır. Düz damlar özellikle tarım ile uğraşan ailelerin ürünlerini kurutabilmeleri için uygun bir alan olduğundan konut sakinleri için daha çok tercih edilir bir hal almaktadır.

1980 yılında 1.197 adet olan düz toprak damlar % 95'lik orana sahip iken, bunu % 3,7 ile kiremit örtülü çatılar takip etmektedir. O dönemde 5 adet olan sac örtülü çatılar ise konutların % 0,4'lük bir orana sahiptir.

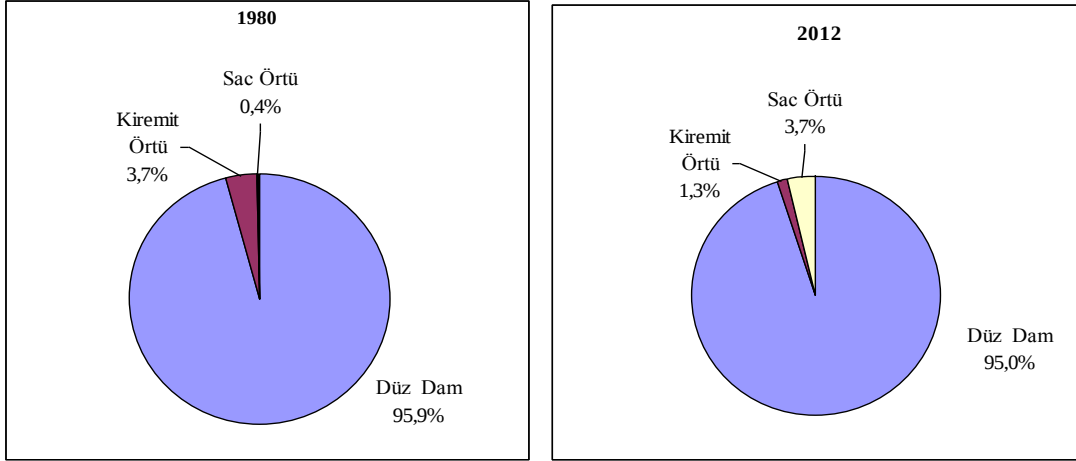
Tablo 34. Tut İlçesi'nde Çatı Örtü Malzemesi Türlerinin Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012)

Köyler	1980			2012		
	Düz	Kiremit	Sac	Düz	Kiremit	Sac
Akçatepe	113	2	-	237	1	9
Boyundere	170	10	-	233	4	8
Çiftlik	55	2	-	65	2	3
Havutlu	53	2	-	80	1	4
Kaşlıca	177	3	-	290	2	8
Köseli	129	1	-	119	-	4
Meryemuşağı	38	19	3	69	4	7
Öğütlü	99	1	-	117	2	7
Yalankoz	167	3	-	114	3	3
Yaylımlı	196	3	2	194	1	3
Tepecik	-	-	-	64	2	4
Elçiler	-	-	-	20	-	2
Yeşilyurt	-	-	-	48	-	2
Ünlüce	-	-	-	29	1	2
Toplam	1.197	46	5	1.679	23	66

Kaynak: Köy Karneleri (1981), Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

2012 yılında da konutlarda hâkim çatı örtü tipi düz dam şeklindedir. Ancak bu dönemde betonarme evlerin inşa edilmesi ile birlikte toprak olan düz damlar kısmen betonla örtülü düz dam şeklini almaktadır (Fotoğraf 14). 2012 itibari ile düz damların

sayısı 482 adet artarak toplamda 1679'a yükselmiştir. Miktar olarak düz dam sayısı artmış olsa da 2012 yılındaki oranı yine % 95'tir. Bu dönemde kiremit örtülü meskenlerin sayısı ve oranında düşüş görülürken, sac örtülü konutların sayısı ve miktarında ise artış meydana gelmiştir (Tablo 34, Grafik 17).

Grafik 17. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutların Çatı Örtü Tipine Göre Oransal Bölünüşü (1980,2012)

Fotoğraf 11. Kırsal yerleşmelerde geçmişten bu yana konutların çatı örtü tipi çoğunlukla toprak düz dam şeklinde yapılmıştır. Zamanla betonarme evlerin yapılması ile birlikte çatılar betonarme düz dam olarak örtülmeye başlanmıştır (Kaşlıca Köyü, Fatma Önal-2012).

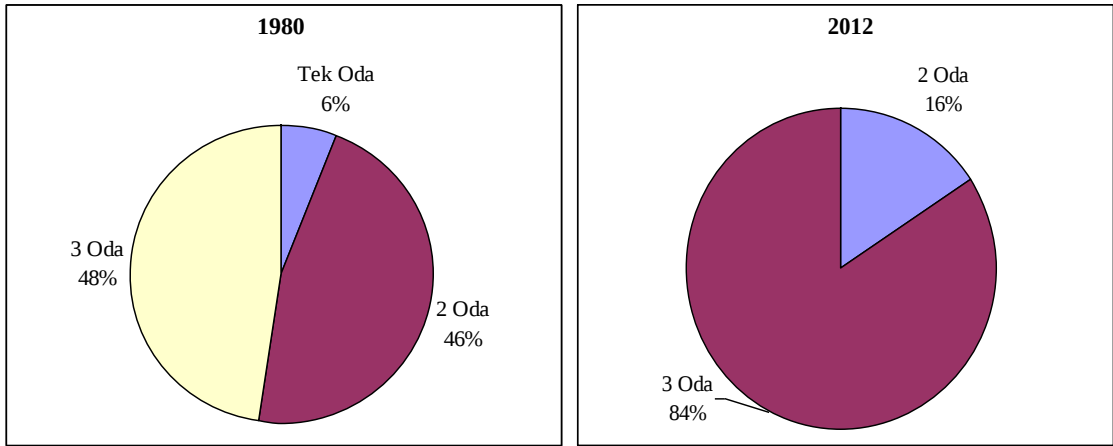
Araştırma sahasında konutların oda sayısı zaman içerisinde büyük farklılık göstermiştir. Hane sakinleri zamanla konutlarını inşa ederken oda sayılarını da arttırmışlardır. Araştırma sahasında günümüzde daha çok 3 odalı evler yapılmaktadır.

1980 yılında 78 adet olan tek odalı evler % 6'lık orana sahip iken, bunu % 46 ile 2 odalı evler takip etmektedir. O dönemde 600 adet olan 3 odalı evler ise meskenlerin % 48'lik bir orana sahiptir (Tablo 35, Grafik 18).

Tablo 35. Tut İlçesi'nde Oda Sayısına Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012)

Köyler	1980			2012		
	Tek Oda	İki Oda	Üç Oda	Tek Oda	İki Oda	Üç Oda ve üstü
Akçatepe	5	50	60	-	25	222
Boyundere	60	80	40	-	45	200
Çiftlik	-	30	28	-	17	53
Havutlu	-	53	2	-	15	70
Kaşlıca	-	-	180	-	10	290
Köseli	-	80	50	-	30	93
Meryemuşağı	-	40	20	-	15	65
Öğütlü	10	80	10	-	20	106
Yalankoz	-	60	110	-	25	95
Yaylımlı	3	97	100	-	35	163
Tepecik	-	-	-	-	20	50
Elçiler	-	-	-	-	5	17
Yeşilyurt	-	-	-	-	10	40
Ünlüce	-	-	-	-	7	25
Toplam	78	580	600	-	279	1.489

Kaynak: Köy Karneleri (1981), Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Grafik 18. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutların Oda Sayısına Göre Oransal Bölünüşü (1980,2012)

2012 yılında da konutların çoğunluğu 3 odalı olarak şekillenmiştir. Bu dönemde tek odalı ev hiç yoktur. 2012 itibari ile 2 odalı konutların sayısında 301 adet azalma olmuş ve toplamda 279'a düşmüştür. 2012 yılında 2 odalı konutların oranı ise % 16'dır. Bu dönemde 3 odalı konutların sayısı ve oranında aşırı bir artış görülmektedir. 889 adet

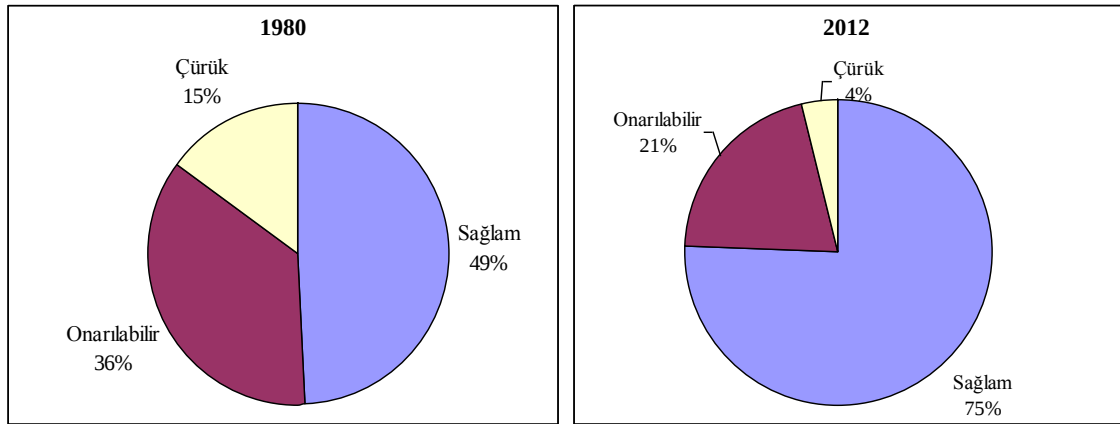
artarak 1.489 olan 3 odalı evler, konutların toplam % 84'üne karşılık gelmektedir (Tablo 35, Grafik 18).

Araştırma sahasındaki konutların durumlarına baktığımızda 1980 yılında 613 adet olan sağlam evler % 49, 448 adet olan onarılabilir evler % 36, 187 adet olan çürük evler ise % 15'lik bir orana sahiptir (Tablo 36, Grafik 19).

Tablo 36. Tut İlçesi'nde Konutların Durumunun Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012)

Köyler	1980			2012		
	Sağlam	Onarılabilir	Çürük	Sağlam	Onarılabilir	Çürük
Akçatepe	80	30	5	210	30	7
Boyundere	60	120	-	215	25	5
Çiftlik	10	48	-	45	22	3
Havutlu	43	10	2	60	21	4
Kaşlıca	-	130	50	230	65	5
Köseli	50	60	20	80	35	8
Meryemuşağı	40	20	-	60	17	3
Öğütlü	70	10	20	95	28	3
Yalankoz	100	20	50	105	10	5
Yaylımlı	160	-	40	145	45	8
Tepecik	-	-	-	30	32	8
Elçiler	-	-	-	11	8	3
Yeşilyurt	-	-	-	30	16	4
Ünlüce	-	-	-	20	10	2
Toplam	613	448	187	1.336	364	68

Kaynak: Köy Karneleri (1981), Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Grafik 19. Tut İlçesi'nde Kırsal Konutların Durumunun Oransal Bölünüşü (1980,2012)

2012 yılında da konutların çoğu sağlamdır. 1986 yılında meydana gelen depremlerin ardından ve konutların inşasında daha dayanıklı inşaat malzemesinin kullanılmaya başlanması ile birlikte 1.336 adet olan sağlam evler % 75'lik orana

sahiptir. 2012 itibari ile onarılabilir konutların sayısında fazla bir azalma olmazken oranı % 21'e gerilemiştir. 2012 yılında çürük olan konutların sayısı 68'e düşerken, oranı da % 4'lere kadar düşmüştür (Tablo 36, Grafik 23).

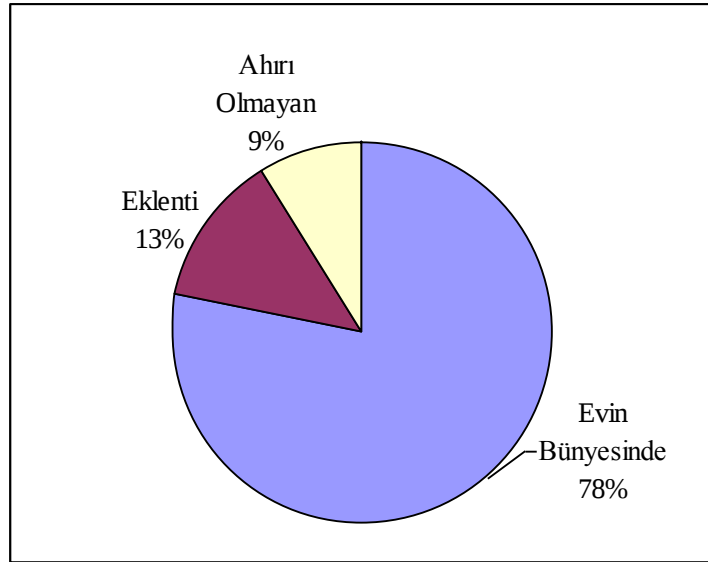
Araştırma sahasındaki konutların büyük çoğunluğunda ahırlar evin bünyesinde yer almaktadır. Özellikle iki katlı olan konutların çoğunda alt katlar ahır olarak kullanılmaktadır. Alt katın depo veya kiler olarak kullanıldığı konutlarda ise konutlara eklenti olarak yapılmış bölmeler ahır olarak kullanılmaktadır.

Tablo 37. Tut İlçesi'nde Ahırların Kırsal Konutlardaki Yeri (2012)

Ahırların Meskenlerdeki Yeri	Konut Sayısı	%
Evin Bünyesinde	1.380	78
Eklenti	230	13
Ahır Olmayan	158	9
Toplam	1.768	100

Kaynak: Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Araştırma sahasında ahırların 1.380'i yani %78'i evin bünyesinde yer alırken, 230'u yani %13'ü eklenti olarak yer almaktadır. 158 evin ise ahır bulunmamaktadır (Tablo 37, Grafik 20).

Grafik 20. Tut İlçesi'nde Ahırların Kırsal Konutlardaki Yerinin Oransal Bölünüşü (2012)

3.5. Tut Kasabası

Coğrafi açıdan yapılan sınıflandırmaya göre köyler ile şehirlerarasında kalan yerleşmelerdir. Bünyesinde hem kırsal yerleşmelere ait bazı özellikleri hem de kentsel bazı özellikleri bulunduran yerleşmelerdir (Karabağ ve Şahin, 2009; 123).

Tut araştırma sahasında yer alan tek kasaba yerleşmesidir. 22 yıllık bir geçmişe sahip bu yerleşmede çeşitli fonksiyonlar, beşeri unsurların sahaya etkileri henüz istenilen boyutlarda gelişme gösterememiştir. Bu durum üzerinde doğal çevre faktörleri ve ulaşım faktörünün de etkisi çok büyüktür. Tut kasabası; yerleşmenin dış görünüşü, kullanım alanları, fonksiyon çeşitliliği, yapılaşması, sosyo-ekonomik imkânları ve nüfusu bakımından araştırma sahasındaki kırsal yerleşmelere oranla daha gelişmiş olup kasaba kimliğini kazanmıştır.

Kırsal alandaki tarımın egemenliği ve kapalı ekonomik yapısı, yerini hızlı ve dinamik değişken ve büyük bir ekonomik mekanizmaya bırakır. Buna bağlı olarak iş bölümü, sosyal yapı, yeme-içme, barınma gibi yaşam standartları oldukça farklı hale gelir. Bu dönüşümün hızlı veya yavaş olması farklı problemleri oluşturur (Akdemir, 2004, 182-183). Tut kasabasında da yukarıda ifade edilen durumlar karşısında pek çok sorun ortaya çıkmıştır. Özellikle Tut'un yeni bir kasaba yerleşmesi olması sağlıklı bir imar uygulamasının yapılmaması, sağlıklı bir yapılaşma sağlanamamasına neden olmuştur. Bu durum beraberinde pek çok hizmetin aksamasına ve sorunların artmasına yol açmaktadır.

3.5.1. Tut Kasabası'nın Kuruluşu ve Gelişmesi

Bugün itibari ile Tut İlçesi sınırları içinde yer alan saha 16 yy.dan itibaren çeşitli yerleşmelere ev sahipliği yapmış bir alandır. Yerleşme sahası çok büyük bir nüfus kitlesini barındırmasa da yüzyıllardır ikamet edilen bir alan olmuştur.

Cumhuriyet döneminde Tut Besni'ye bağlı bir köy statüsünde olup dönem içerisinde bağlı olduğu yerleşmelerin dönem içerisindeki idari süreci şu şekildedir: 1926 yılında Malatya İli'nden ayrılarak Gaziantep'e bağlanmıştır. 1933 yılında ise Gaziantep'ten ayrılarak yeniden Malatya İli'ne bağlanmıştır. 22 Haziran 1954'te çıkarılan bir kanun ile Besni yeni kurulan Adıyaman İline bağlanarak Adıyaman İli'nin ilçesi olmuştur. Besni'nin ilçe olması ile birlikte Besni'ye bağlı köy olan Tut 1954 yılı itibari ile bucak statüsü kazanmıştır.

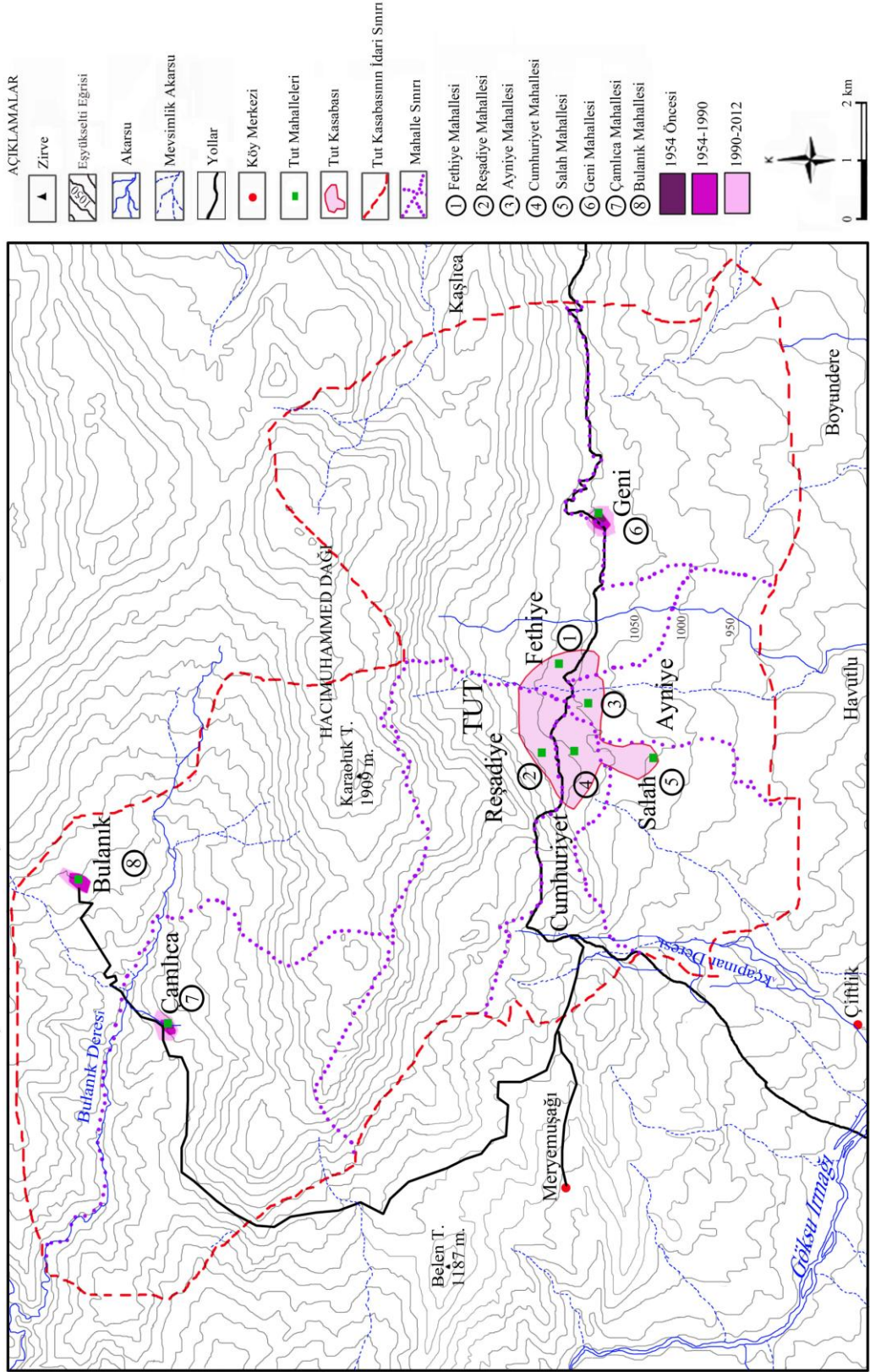
1945 yılından önce nüfuslanmanın çok az olduğu yerleşmede nüfus hiçbir dönemde aşırı bir artış yaşamamıştır. Aksine yurtiçine ve yurtdışına yapılan göçler nedeni ile bazı dönemlerde nüfus kitlesinin bir kısmını kaybetmiştir.

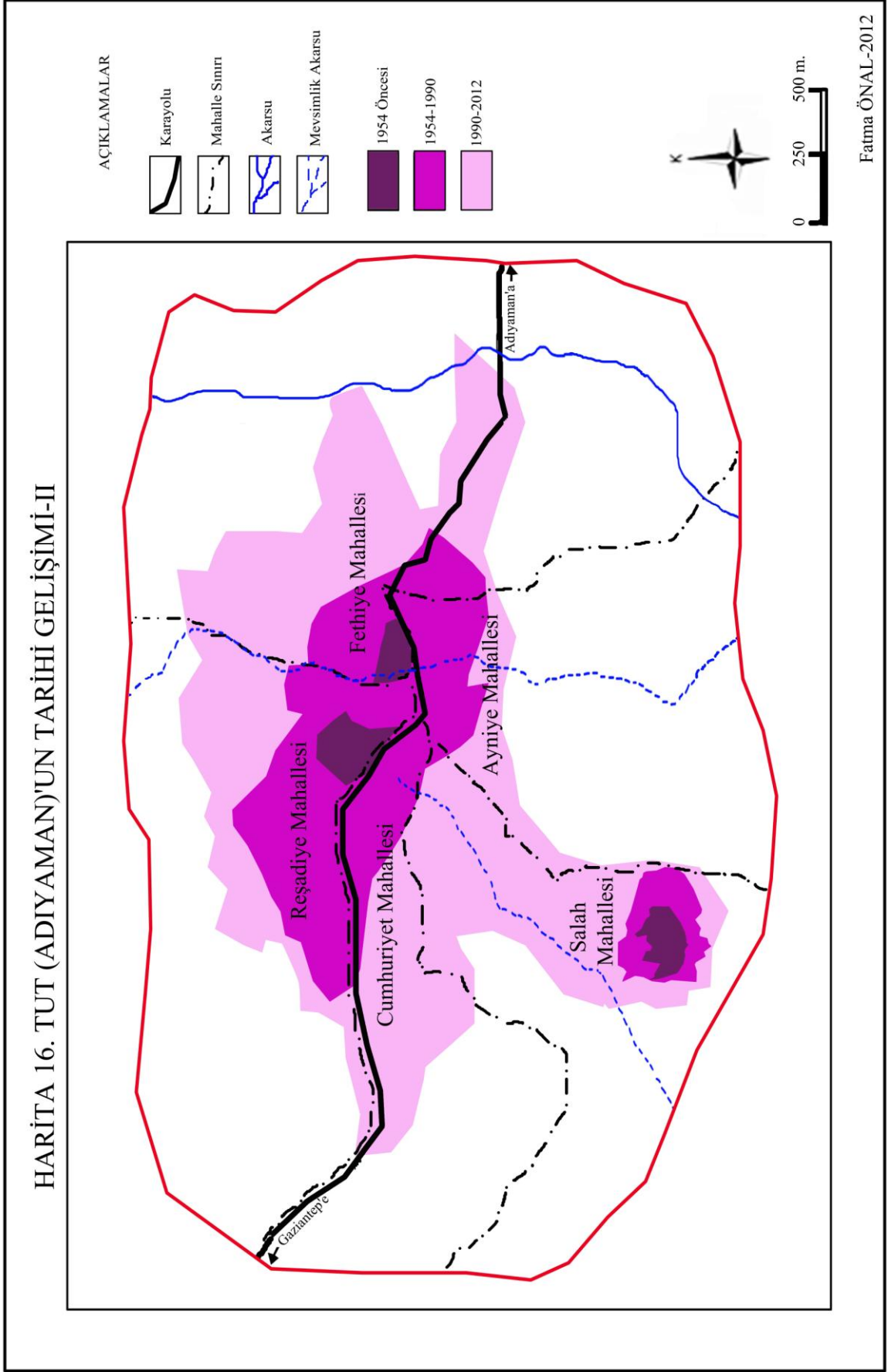
1954 yılından önce köy olan Tut'ta o dönemdeki kurumlar jandarma, okullar, sağlık ocağı ve Tarım Kredi Kooperatifidir. 1954 yılında Tut'un bucak olması ile belediye teşkilatı kurulmuştur. 1990 yılına kadar bucak olarak mülki teşkilatta yerini alan Tut Beldesi'nde 1991 yılı Ağustos ayında ilk kaymakamın görev başlamasıyla diğer kurumların teşkilatlanmasına da hız verilmiştir. Tut İlçesi'nin 1990 yılında ilçe olmasıyla birlikte yerleşmenin dış görüntüsünde, hakim fonksiyon türlerinde, hizmet sektöründe, sosyal yapı ve yaşamda, kalkınmada ve gelişmede önemli adımlar atılmıştır. Fakat bu durum yerleşmenin nüfus kaybetmesinin önüne geçememiştir.

Araştırma sahasında yapılan kişisel görüşmelerde kasabada ilk yerleşmelerin Salah Mahallesi'nde kurulduğu sonucuna varılmıştır. 1930'lu yıllardan önce var olan Salah Mahallesi o dönemde birkaç meskenin olduğu küçük bir mahalledir. Kasabada ardından Reşadiye ve Fethiye mahallelerinin olduğu alanlarda da evlerin yapılması ve nüfusun artması ile birlikte Ayniye, Fethiye ve Reşadiye mahalleleri de kurulmuştur.

Kuruluşları 1940 yılından önceye dayanan Ayniye, Fethiye ve Reşadiye mahalleleri bugün ilçe merkezinde nüfusun yoğun olduğu mahallelerdir. 1940-1980 yılları arasındaki dönemde ise Bulanık, Çamlıca ve Geni mahallelerinin kurulduğu bilinmektedir. Eskiden kom veya oba yerleşmeleri, zaman içerisinde büyüyerek mahalle kimliğini kazanmıştır. Nitekim önceleri Çamiçi Komları olarak bilinen yerleşmeler bu dönem itibari ile Çamlıca Mahallesi'ni oluşturmuştur. Bu mahallelerden Bulanık, Çamlıca Mahalleleri merkezde yer almaz iken Geni Mahallesi ise merkeze bağlıdır. Son olarak ilçe merkezinde 1980 sonrası dönemde Cumhuriyet Mahallesi'nin kurulduğu bilinmektedir. Kasabadaki diğer mahallelere göre nispeten daha küçük olan Cumhuriyet Mahallesi yeni yeni gelişmektedir. Kasabada Ayniye, Fethiye ve Reşadiye mahallelerinin birleştiği noktada yer alan ve 150 yıldan fazla bir geçmişe sahip olduğu söylenen çınar ağacı etrafında yoğunlaşan yerleşmeler ve ticarethaneler ilçe merkezindeki nüfusun yaklaşık % 70'inin bu üç mahallede toplanmasına neden olmuştur. Özellikle ilçe ekonomisi için oldukça önemli küçük işletmeler daha çok Zübeyde Hanım Caddesi boyunca yer almaktadır.

HARİTA 15. TUT (ADIYAMAN)'UN TARİHİ GELİŞİM HARİTASI-I

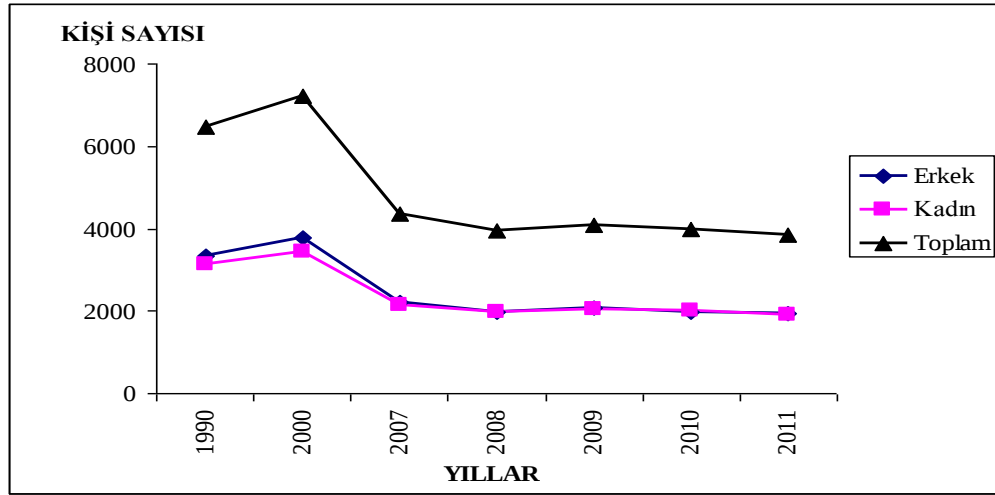

1990 yılında ilçe olan Tut Kasabası'nın nüfusu 1990 yılında 6.466 kişi olup 2000 yılında 7.213 kişiye yükselmiştir. 2007 yılında ise yeni nüfus kayıt sistemi olan ADNKS'nin uygulanması ile yerleşmelerin asıl nüfus miktarları tespit edilmiş ve yeni uygulanmaya başlanan bu sistem ile birlikte kasaba nüfusu 4.369 olarak belirlenmiştir. 2008 yılında 435 kişi azalan nüfus 3.934 kişi olmuştur. 2009 yılında 167 kişilik bir nüfus artışı yaşanmıştır. Bu artışın yaşanmasının nedeni doğal nüfus artışı ve ilçeye atanan memur ve işçi aileleridir. Tut Kasabası hala nüfus kaybetmektedir. Son nüfus sayımı itibari ile Tut Kasabası'nın nüfusu 3.848 kişidir (Tablo 38, Grafik 21).

Tablo 38. Tut Kasabası'nda Nüfusun Cinsiyete Göre Bölünüşü (1990-2011)

Yıllar	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
1990	3.324	51,40	3.142	48,60	6.466
2000	3.791	52,55	3.422	47,45	7.213
2007	2.213	50,65	2.156	49,35	4.369
2008	1.959	49,79	1.975	51,21	3.934
2009	2.063	50,30	2.038	49,70	4.101
2010	1.979	49,67	2.005	51,33	3.984
2011	1.933	50,23	1.915	49,77	3.848

Kaynak: Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

Grafik 21. Tut Kasabası'nda Nüfusun Sayım Yıllarına Göre Gelişimi (1990-2011)

Kasabada nüfusun cinsiyet bölünüşüne baktığımızda 1990, 2000, 2007, 2009 ve 2011 yıllarında erkek nüfusun az da olsa kadın nüfustan fazla olduğu görülmektedir. 2008 yılında kadın nüfusun 14 kişi daha fazla olduğu, 2010 yılında ise kadın nüfusun 26 kişi daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum doğal nüfus artışları ve erkek nüfusun

çeşitli nedenlerle göç etmesi ile açıklanmaktadır. Fakat kasabada hiçbir dönemde nüfusun cinsiyet bölünüşünde aşırı bir farklılık söz konusu olmamıştır.

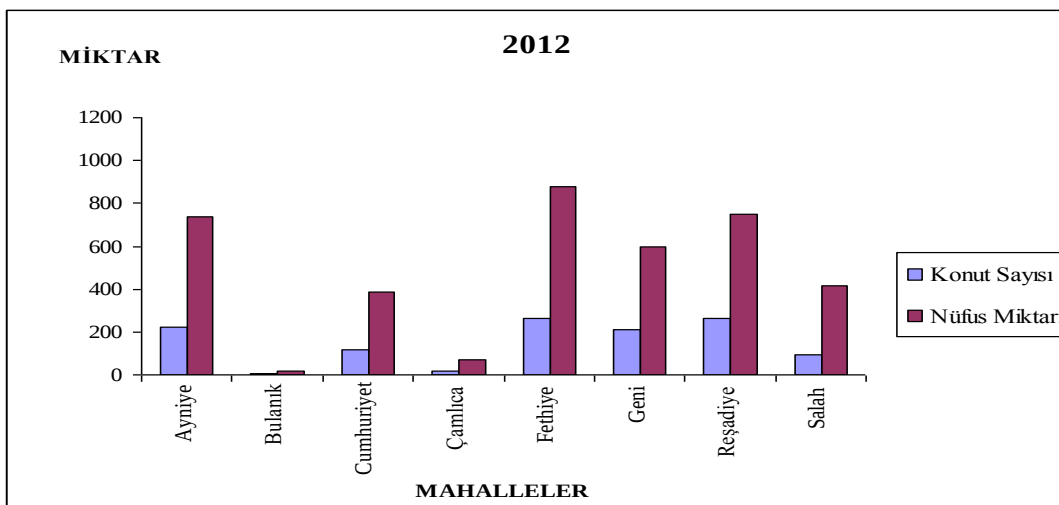
3.5.2. Tut Kasaba'sında Nüfus Dağılışı

2011 yılı nüfus sayımı itibarı ile mahalle nüfuslarına baktığımızda 879 kişi ile Fethiye Mahallesi en çok nüfusa sahip mahalle iken onu 747 kişi ile Reşadiye Mahallesi ve 737 kişi ile Ayniye Mahallesi takip etmektedir. Geni Mahallesi'nin nüfusu 596 kişi Salah Mahallesi'nde ise 416 kişi olup ilçe merkezindeki son mahalle olan Cumhuriyet Mahallesi nüfusu ise 388 kişidir. İlçe merkezine bağlı olan Çamlıca Mahallesi'nin nüfusu 68 kişi iken Bulanık Mahallesinin nüfusu 17 kişi olup 2011 yılında Tut Kasabası'nda toplam nüfus 3.848 kişidir (Tablo 39, Grafik 22).

Tablo 39. Tut Kasabası'nda Konut Sayısı ve Nüfus Miktarının Mahallelere Göre Bölünüşü (2011)

Mahalleler	Konut Sayısı	%	Nüfus Miktarı	%
Ayniye	224	18,7	737	19,15
Bulanık	6	0,6	17	1,71
Cumhuriyet	116	9,7	388	10
Çamlıca	17	1,4	68	3,29
Fethiye	265	22,2	879	25,75
Geni	209	17,5	596	
Reşadiye	262	21,9	747	22,79
Salah	96	8	416	14,71
Toplam	1.195	100	3.848	100

Kaynak: Tut İlçe Nüfus Müdürlüğü

Grafik 22. Tut Kasabası'nda Konut Sayısı ve Nüfus Miktarının Mahallelere Göre Bölünüşü (2011)

3.5.3. Tut Kasabası'nın Fonksiyonları

Bir yerleşmenin şehir olarak kabul edilmesi için Devlet Planlama Teşkilatı 10.000 olan bir nüfus kriteri belirlemiştir. Fakat sadece bu kriter bir yerleşmenin şehir olarak kabul edilmesi için yeterli olmamaktadır. Tarım dışı fonksiyonların bulunduğu, tarımsal faaliyetlerin azalıp yerini çeşitlenen ve artan diğer fonksiyonlara bıraktığı bir yapının hâkim olması gereklidir.

Tut kasabasında idari, sağlık, eğitim, sosyal, ekonomik fonksiyonun ihtiyacı karşılamaya yönelik olduğu görülmektedir (Harita 17). Kasaba nüfus, yerleşme, iktisadi ve sosyal fonksiyonel çeşitlilik açısından tam bir şehir kimliği kazanamamıştır.

3.5.3.1. Tut Kasabası'nın İdari Fonksiyonları

Tut 1954 yılına kadar köy statüsünde iken, 1954 yılında bucak, 20 Mayıs 1990 tarih ve 20523 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 9 Mayıs 1990 tarih ve 3644 sayılı Kanun ile Besni'den ayrılarak ilçe olmuştur.

Araştırma sahası içerisinde çeşitli dönemlerde meydana gelen idari değişiklikler sahadaki nüfus miktarı, dağılışı ve yerleşmeler açısından farklılıklar yaşanmasına yol açmıştır.

Araştırma sahasında dönem dönem idari değişimler yaşanmıştır. 1945 yılında 9 köy vardır. 1950 yılı nüfus sayımlarında araştırma sahasına Dandırmaz Köyü eklenmiştir. 1954 yılında Tut'un bucak olması ile belediye teşkilatı kurulmuştur. Tut'a bağlı olup da sonradan Tut'tan ayrılan yerleşmeler de bulunmaktadır. Balyan Köyü 1955 sayım dönemine kadar, Cankara 1960 sayım dönemine kadar ve Dandırmaz 1970 sayım dönemine kadar Tut nüfusu içerisinde yer almıştır. Havutlu Boyundere'den, Çiftlik ise Meryemuşağı'ndan ayrılarak köy olmuştur. O dönemde henüz köy olmamış Tepecik, Elçiler, Yeşilyurt ve Ünlüce'nin nüfusları ile ilgili bilgi köy olmaları ile birlikte nüfus kayıtlarında yer almıştır. Bunlardan Tepecik, Yalankoz Köyü'nden ayrılmış ve daha sonra Elçiler de Tepecikten ayrılarak köy olmuşlardır. Yeşilyurt da araştırma sahasında yer alan Köseli Köyü'ne bağlı Muş ve Mezere mezralarının birleşmesi ile köy olmuştur. Ünlüce ise Öğütlü Köyü'nden ayrılarak köy olmuştur. Araştırma sahası içerisinde daha önceden başka bir idari birime bağlı olup ayrıldıktan sonra Tut'a bağlanan tek köy ise Yaylımlı'dır. Yaylımlı Köyü 1985 yılına kadar Adıyaman İli'nin Besni İlçesi'ne bağlı Şambayat Bucağı'nın bir köyü iken 1990 yılı nüfus sayımı itibari ile Tut nüfusu içerisinde yer almaya başlamıştır.

Fotoğraf 12. Tut İlçesi'nin idari fonksiyon merkezi olan Tut Kaymakamlığı (Fatma Önal-2012).

Fotoğraf 13. Tut İlçesi'nin idari fonksiyon merkezlerinden bir diğeri olan Tut Belediyesi (Fatma Önal-2012).

1995 yılı itibariyle Kaymakamlık (Fotoğraf 15), İlçe Jandarma Komutanlığı, Belediye Başkanlığı (Fotoğraf 16), Adliye, Müftülük, Meteoroloji Memurluğu, Nüfus Müdürlüğü, İlçe Özel İdare Müdürlüğü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Mal Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü, Halk Eğitim Müdürlüğü, Sağlık Ocağı, İlçe Tarım Müdürlüğü, Tarım Kredi Kooperatifi, TEDAŞ, Orman Muhafaza Memurluğu ve Ziraat Bankası Bürosu teşkilatlanmış kurumlardır. Teşkilatlanan bu kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu kamu hizmetlerinde çalıştırılmak üzere ilçeye memur ve işçi göreve başlamıştır. Ancak aileleriyle gelenler Tut nüfusunun azalmasındaki açığı kapatamaya yetmemiş, sosyal ve ekonomik açıdan belirgin bir faklılığa yol açmamıştır.

3.5.3.2. Tut Kasabası'nın Eğitim Fonksiyonu

Kasabada da ilçe genelinde olduğu gibi eğitim düzeyi yüksektir. Bazı köy okulları öğretmen ve malzeme eksikliğinden kaynaklanan nedenlerden dolayı başka köylere veya Tut Kasabası'na taşınmalı eğitimle gitmektedirler.

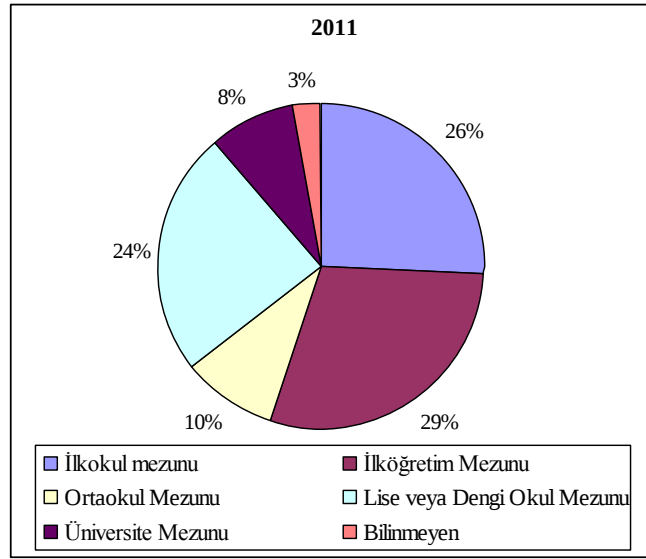
Tablo 40. Tut Kasabası Nüfusunun Eğitim Düzeylerine Göre Durumu (2011)

Eğitim Durumu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Okuma Yazma Bilmeyen	90	20	358	80	448	13,2
Okuma Yazma Bilen	316	48,3	337	51,7	653	19,2
İlkokul Mezunu	252	42,4	342	57,6	594	17,4
İlköğretim Mezunu	359	53,2	315	46,8	674	19,8
Ortaokul mezunu	155	70,7	64	29,3	219	6,4
Lise veya Dengi Okul Mezunu	347	62,4	209	37,6	556	16,4
Üniversite Mezunu	132	67,6	63	32,4	195	5,7
Bilinmeyen	33	50	33	50	66	1,9
Toplam	1.684	100	1.721	100	3.405	100

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>.

2011 yılı itibari ile okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %13, okuma-yazma bilenlerin oranı ise % 85'tir. Nüfusun % 2'lik kısmının ise okur-yazarlık durumu bilinmemektedir. Kasabada 1 Anaokulu, 3 ilköğretim okulu ve biri çok programlı olmak üzere 2 lise vardır. Okul sayısı nüfus ihtiyacını karşılamaktadır.

Kasabada okur-yazarlık durumuna bakıldığında okuma-yazma bilmeyen kadın sayısının 358 kişi olduğu görülmektedir. Ancak okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmemiş olan kadın sayısı daha fazladır. İlkokul mezunu olanlarında çoğunluğunu % 57,6'lık pay ile kadınlar oluşturmaktadır. Fakat ilköğretim, ortaöğretim, lise-dengi okul ve üniversite mezunlarına baktığımızda erkeklerin oranında aşırı artış olduğunu ve kadın mezunlar ile arasındaki farkında çok büyük olduğu görülmektedir. En büyük fark ise 41,4 ile ortaokul mezunlarında görülmektedir (Tablo 40, Grafik 23).

Grafik 23. Tut Kasabası Nüfusunun Eğitim Durumunun Oransal Bölünüşü (2011)

3.5.3.3. Tut Kasabası'nın Sağlık Fonksiyonu

Tüm ilçeye sağlık hizmeti veren 1 ilçe hastanesi bulunmaktadır. Yaklaşık 12.000 nüfusa hizmet veren hastane Tut Kasabası'na 1 km., en uzak yerleşim birimine 27 km. Adıyaman Merkez İlçe'ye 62 km. uzaklıkta yer almaktadır. Hastane arazisi 2002 yılında, Meryemuşağı köyünde ikamet etmekte olan Ekrem Atalay tarafından bağışlanmıştır. 2007 Haziran ayında 30 yatak kapasitesi ile hizmete açılmıştır. Toplam 5.302 m² olan arsanın 2.704 m²'si kapalı alandır. İlçede 1945 yılından 1968 yılına kadar bir sağlık memuru tarafından götürülen sağlık hizmeti, 1968 yılında merkez sağlık ocağının faaliyete geçmesiyle kapsamlı olarak yürütülmeye başlamıştır. 1933'ten 1945'e kadar ise gezici sağlık görevlileri basit hizmetleri vermişlerdir. Bu çerçevede iki tane de eczane sağlık sektöründe hizmet vermektedir (<http://www.tutilcehastanesi.gov.tr>, Fotoğraf 18).

Tut Devlet Hastanesi'nde Acil, Aile Hekimliği, Diş Polikliniği, Kadın Doğum Polikliniği, Laboratuvar, Radyoloji birimleri ve mevcut personeli ile faaliyet göstermektedir (Tablo 41). Hastane var olan klinikleri ile gerek ilçe halkının gerekse bağlı bulunan köylerin sağlık hizmetlerini karşılamaya yeterlidir. Ancak henüz açılmamış olan klinikler ile ilgili hizmet veremediğinden nüfus Gaziantep veya Adıyaman illerine gelerek sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadır.

Tablo 41. Tut İlçe Hastanesi, Personel Durumu ve Lojman Sayıları (2011)

Doktor	Diş Doktoru	Sağlık Memuru	Hemşire	Ebe	Tıbbi Sekreter	Acil İlk Yardım
8	1	6	4	2	2	5
Laboratuvar Teknisyen	Röntgen Teknisyeni	Şoför	Hizmetli	Lojman		
3	3	2	1	4		

Kaynak: <http://www.tutilcehastanesi.gov.tr>

Fotoğraf 15. İlçede sağlık hizmeti veren Tut Devlet Hastanesi

Yalankoz Köyü'ndeki sağlık ocağı ve Akçatepe Sağlikevi, Köseli Sağlikevi, Boyundere Sağlikevi, Yaylımlı Sağlikevi sağlık hizmeti vermek için açılmış olmalarına rağmen personel olmaması sebebiyle hizmet verememektedirler. Yalankoz Sağlık Ocağı ise 1 doktor ve 1 sağlık memuru ile hizmet vermektedir (Fotoğraf 19). İlçeye bağlı diğer sağlık birimi olan sağlık evleri personel eksikliğinden dolayı yeterince hizmet verememektedir (Tablo 42, Fotoğraf 20).

Tablo 42. Tut İlçesi Merkez Sağlık Ocağına Bağlı Birimler, Personel ve Lojman Durumu (2011)

Bağlı Birimin Adı	Personel				Lojman
	Doktor	Hemşire	Ebe	Sağlık Memuru	
Yalankoz Sağlık Ocağı	1	-	-	1	2
Akçatepe Sağlikevi	-	-	-	-	1
Köseli Sağlikevi	-	-	1	-	1
Boyundere Sağlikevi	-	-	-	-	1
Yaylımlı Sağlikevi	-	-	-	-	-

Kaynak: <http://www.tutilcehastanesi.gov.tr>

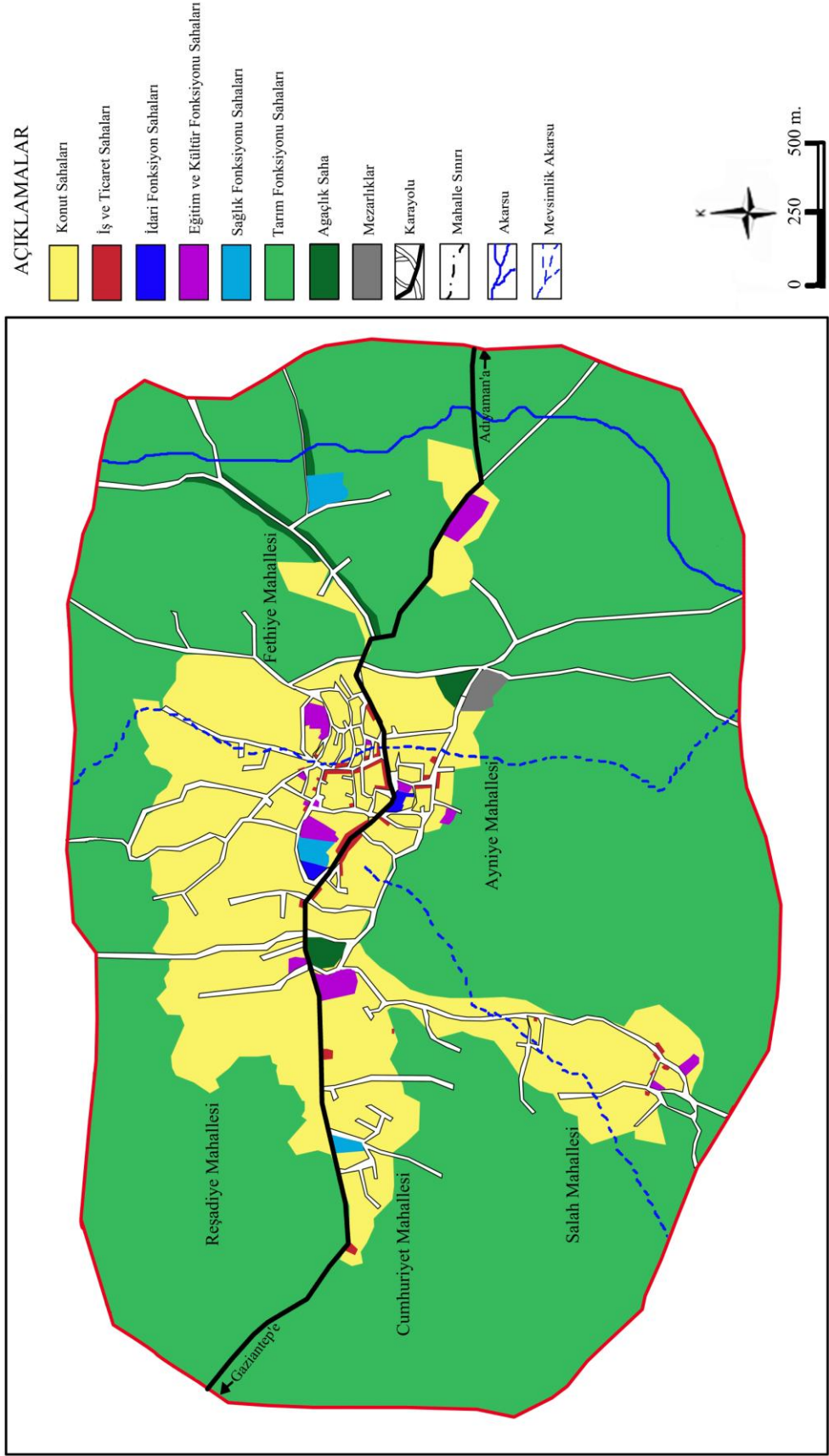

Fotoğraf 16. Yalankoz ve çevresindeki diğer köylere sağlık hizmeti veren Yalankoz Sağlık Ocağı (Yalankoz Köyü, Fatma Önal-2012).

3.5.3.4. Tut Kasabası'nın Sosyal ve Kültürel Fonksiyonları

Sosyal fonksiyon bir yerleşmeye niteliğini veren unsurlardandır. Sosyal tesisler yalnızca yerleşme merkezindeki nüfusa değil, köylere ve yakın çevreye de hizmet götürmek mecburiyetindedir. Çünkü şehir; doktorları, eczaneleri, dispanserleri ve hastaneleri ile bütün çevresinde belli bir bölgenin sıhhi merkezidir (Karaboran, 1989; 90). İlçede dinlenme tesisleri, dernekler, vakıflar, oyun parkları bulunmaktadır. Fakat ihtiyacı karşılamamaktadır. Aynı şekilde ilçede bir halı saha ve bir basketbol sahası bulunmaktadır. Ayrıca okullarda voleybol ve basketbol oynamak için alanlar mevcuttur. Ama bu ihtiyacı karşılamamakta, kapalı spor salonuna ihtiyaç duyulmaktadır. İlçedeki sosyal ve kültürel fonksiyonun en belirgin öğeleri camiler, türbeler ve ziyaretlerdir. Bunlardan; Ulu Cami, Salah Cami, Musalla Cami, Kaşlıca Kalesi, Malkayısı, Memekli Mağarası, Geyik Mağarası, Şovak Köprüsü, Şeyh Ali Baba Türbesi, Menevşe Ziyareti bu fonksiyonları taşıyan alanların başında gelmektedir.

HARİTA 17. TUT (ADİYAMAN)'UN ARAZİ KULLANIMI

3.5.3.5. Tut Kasabası'nın Ekonomik Fonksiyonları

Herhangi bir yerleşmenin şehir olup olmama kriterlerinden birisi de iktisadi fonksiyonlardır. İktisadi fonksiyonların oranları iktisaden faal nüfustan ne kadar bir istihdamın yapıldığı bilgileri şehrin hem bugününe hem de geleceğine ışık tutabilir. Buna göre nüfusun % 50'sinden fazlası tarım dışı sektörlerde çalışıyor ise o yerleşim birimi kent kabul edilmektedir (Doğanay, 1997; 424)

Tut Kasabası'nda ekonomik faaliyetlerin dağılışına baktığımızda bitkisel üretimin % 50, hizmet sektörünün ise % 30 civarında olduğu bilinmektedir. % 20'lik pay ise bir ekonomik faaliyet kolu olan hayvancılığa aittir. Çünkü sahada henüz bir sanayi faaliyeti hayata geçmemiştir. Tut'ta Krom ve Mermer madeni bulunmaktadır. İlçede 2 yerde krom madeni ocağı bulunmaktadır. Ancak işletilmemektedir. Bu sahadaki çalışmalar sürmektedir. Özellikle ilçenin Köseli, Çiftlik köyleri, Çamlıca ve Bulanık mahallelerindeki maden aramalarının olumlu sonuçlanması sahadaki işsizliğe de çare olacaktır. Daha önce bahsettiğimiz gibi ilçede hâkim ekonomik faaliyet tarımsal faaliyetlerdir. Yaklaşık 90.000 dekarlık alanda tarım yapılmaktadır. Bu tarımsal faaliyetler içerisinde de halkın önemli bir geçim kaynağı sebzeçiliktir. Yaylımlı, Öğütlü, Boyundere, Havutlu gibi Göksu kenarındaki köylerde sebze üretimi pazara yönelik olarak yapılmaktadır.

Kasabada ticaret faaliyetleri de istenilen düzeye ulaşamamıştır. Ulaşımın, beşeri faktörlerin ve fiziki faktörlerin herhangi tetikleyici bir durum yaratmaması ticari hayatın canlanmasının ve gelişmesinin önündeki en büyük engellerdir.

Tut Kasabası'nda küçük işletme olarak nitelendirilen iş yerleri toplam 210 tanedir. Araştırma sahasında hâkim ekonomik faaliyetleri sırasıyla tarım ve hayvancılık faaliyetleri olup sahadaki ekonomik fonksiyon üzerinde bu küçük işletmelerinde rolü vardır. Kasabanın ekonomisinin küçük çaplı da olsa canlanmasını sağlamaktadır.

Tablo 43. Tut Şehri'nde Küçük İşletmelerin Sayısı ve İstihdam Ettikleri Nüfus (2011)

İş Yeri	İş Yeri Sayısı	İş Yeri	İş Yeri Sayısı
Konfeksiyon-Manifaturacı	5	Pastane	1
Akaryakıt istasyonu	3	Züccaciye	8
Elektrik tesisatçısı	1	Kırtasiye	3
Market-Bakkal-Büfe	56	Lokanta	4
Kahvehane-Çay Ocağı	20	Ayakkabıcı	1
Telekom Bayii	1	Nalburiye	1
Tüp Gaz bayii	7	Terzi	5
Kasap	3	Değirmen	3
Fırın	6	Alım-Satımcı	20
Noter	1	Nakliyecisi (Yük-Yolcu)	13
Mobilyacı	3	Tamirci	5
Kuyumcu		Oyun Salonu	5
Eczane	2	Diğer	30

Kaynak: Tut İlçe Mal Müdürlüğü (2011)

Küçük işletmeler içerisinde en fazla olan market, bakkal ve büfe kategorisinde olan işletmeler olup sahada 56 adet bulunmaktadır. Bunu 20 adet ile kahvehane-çay ocağı takip etmektedir (Tablo. 43). Diğer işletmeler daha çok halkın gündelik ihtiyacına yönelik işletmelerdir. Araştırma sahasındaki bu küçük işletmeler Ayniye, Fethiye, Reşadiye mahallelerin birleşme noktası olan alanda yoğunlaşmıştır. Ve işletmeler genelde iki veya daha fazla katlı konutların alt katlarında yer almaktadır. Gerek şehir merkezinin gerekse bağlı köylerin ihtiyacını karşılayan bu işletmeler saha için önemli geçim kaynağı olmuştur.

Tut Kasabası'nın idari, eğitim, sağlık, ekonomik fonksiyonların etki sahaları ilçe sınırı ile paralellik göstermektedir. Tut Kasaba'sı kendisine bağlı 7 mezra, 6'sı imar alanı içinde 2'si imar alanı dışında toplam 8 mahalle ve 14 köyün idari merkezi olup tüm bu köylere gerekli hizmetleri sunmaktadır (Harita 18). Ancak ilçe sınırları içerisinde sunulan hizmetlerin yetersiz kaldığı durumlarda halk ihtiyacını karşılayacak çeşitli hizmetlerden faydalanabilmek için Adıyaman ve Gaziantep illerine gitmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TUT İLÇESİ'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI

1954 yılına kadar köy, 1954 yılında bucak ve 1990 yılında Besni'den ayrılarak ilçe haline gelen Tut'ta günümüze kadar geçmiş olan dönemde ekonomik ve toplumsal hayatta değişiklikler meydana gelmiş olsa da çok büyük değişimler söz konusu değildir. İlçe, Gölbaşı İlçesi gibi bir kavşak noktasında bulunmaması, ulaşım imkânlarının fazla gelişmiş olmaması, demiryolu bulunmaması, sanayinin olmaması, yeraltı kaynaklarının yok denecek kadar az olması, arazinin engebeli ve dağlık olması ve buna bağlı olarak tarım aktivitelerinin fazla gelişmiş olmaması gibi sebeplerden ötürü ekonomik anlamda büyük gelişmeler gösterememekte hatta bu sebeplerden dolayı göç vermektedir.

Geçmişte tarım ve hayvancılık ile uğraşan nüfus günümüzde de aynı ekonomik faaliyetleri devam ettirmektedir. İnsanların geçmişe göre toprakları daha iyi değerlendirmeye başlaması ve sulama imkânlarının artması ile birlikte ekonomik anlamda verim artışı olsa da ulaşım şartlarının gelişmemiş olması ve pazar imkânlarının kısıtlı olması, insanların elde ettiği gelirin azalmasına neden olmaktadır.

Tarım ve hayvancılık dışında önemli bir alternatif ekonomik faaliyet alanı olmayan ilçede insanlar geçim sıkıntısı yüzünden göç etmekte ve göç eden nüfus da ekonomik ve iş gücü anlamında ilçeyi olumsuz yönde etkilemektedir.

4.1. Ekonomik Faaliyetleri Etkileyen Doğal Çevre Faktörleri ve Beşeri Faktörler

Ekonomik faaliyetlerin şekillenmesinde doğal çevre faktörleri ve beşeri faktörler önemli bir etkiye sahiptir. Doğal çevre faktörleri ve beşeri faktörlerden birinde meydana gelebilecek bir değişikliğin olumlu veya olumsuz olması nüfus yapısında veya ekonomik faaliyet üzerindeki etkileri bütün sistemde çok farklı sonuçlara yol açabilmektedir. Arazinin jeolojik ve jeomorfolojik yapısı, toprak şartları, hidrografyası, iklimi ve bitki örtüsü, ekonomik faaliyetin türünü, yayıldığı alanı, ürünün ekim miktarını ve kalitesini belirler (Akdemir, 2004; 216-217).

Ekonomik faaliyetlerin şekillenmesinde etkili olan en önemli doğal çevre faktörü topografyadır. Morfolojik birimler ekonomik faaliyet alanını kısıtlayabildiği gibi geniş alanlara yayılmasını da sağlayabilirler.

Araştırma sahası olan Tut İlçesi'nde ekonomik faaliyet alanları iki bölümde ele alınabilir. Birinci bölüm Akdağ ve Gilisi Dağı'nın bulunduğu kuzeydeki dağlık kesim, ikinci bölüm ise ilçenin batı ve güney sınırını da oluşturan Göksu Çayı'nın yer aldığı alçak plato sahasıdır.

Akdağ ve Gilisi Dağı'nın bulunduğu kuzeye doğru gidildikçe eğimli, engebeli ve taşlık sahaların artması ekonomik faaliyet alanını kısıtlamaktadır. Bu alanlar tarıma fazla elverişli olmayan sahalar oldukları için, tarım arazileri daralmaktadır. Eğime ve engebeye bağlı olarak bu alanlarda hayvancılık diğer kesimlere göre daha fazla ön plana çıkmaktadır.

Göksu Çayı'nın bulunduğu güneye doğru inildikçe alçak plato sahaları ve düzlük sahalar kendini gösterir. Bu alanlarda hâkim ekonomik faaliyet tarımdır. Plato sahalarının bulunduğu alanlarda yer alan meraların mevcudiyetine bağlı olarak bu alanlarda hayvancılık da yapılmaktadır.

Göksu Çayı tarımsal açıdan olumlu bir özellik gösterse de olumsuz bir yanı da söz konusudur. Bu da Göksu Çayı ve kollarının çevresindeki arazileri parçalayarak tarım alanları ve yerleşme sahalarının kısıtlanıp daralmasına neden olmasıdır. Bu kısıtlanmaya bağlı olarak tarım arazileri küçük alanlar haline gelmekte, bu da verimin ve gelirin düşmesine neden olmaktadır.

Ekonomik faaliyet üzerinde etkili olan bir diğer doğal çevre faktörü ise iklimdir. İklim tarım ürünlerinin ekilmesi ve hasadı sırasında uygun şartları oluşturması bakımından önem kazanmaktadır.

Araştırma sahasının içinde bulunduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, kışları soğuk ve yağışlı, yazları sıcak ve kurak bir iklim hüküm sürmektedir. Ovalarda ve düzlük alanlarda en fazla tarımsal alan tahıllara ayrılmıştır. Tahıllar içerisinde ise en büyük pay buğdaya aittir.

Araştırma sahasında ayrıca eğimli plato sahalarında üzüm de yetiştirilmektedir. Ayrıca ilçede özellikle ekonomik değeri yüksek olan Antep fıstığı da önemli yer tutmaktadır. Buna ayrıca bir başlık altında değinilecektir.

İlçede ekonomik faaliyet alanını ve ekonomik faaliyetin niteliğini etkileyen bir başka unsur da bitki örtüsüdür. Araştırma sahasında düzlük ve alçak sahalarda hâkim olan bitki örtüsü bozkırdır. Bu bozkır alanları tarım alanlarını daraltarak ekonomik faaliyetin kısıtlanmasına neden olmaktadır. Bozkır alanlarında hayvancılık özellikle koyun yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Tarım ve yerleşme alanlarını kısıtlayan ve daraltan bir diğer alan da ormanlık alanlardır. Bu alanlar, eğimin ve yükseltinin arttığı kuzeydeki dağlık kütleyle doğru gidildikçe kendini gösterir. Ormanlık alanlarda meşe, kızılçam ve ardıç ağaçları hâkimdir. Bu alanları insanlar önceleri keçilerini otlatmak için yani hayvancılık amaçlı kullanıyorlardı. Ancak ormanların koruma altına alınması ile hayvancılık faaliyeti kısıtlanmış ve faaliyet alanı daralan insanlar başka alanlara göç etmek durumunda kalmıştır.

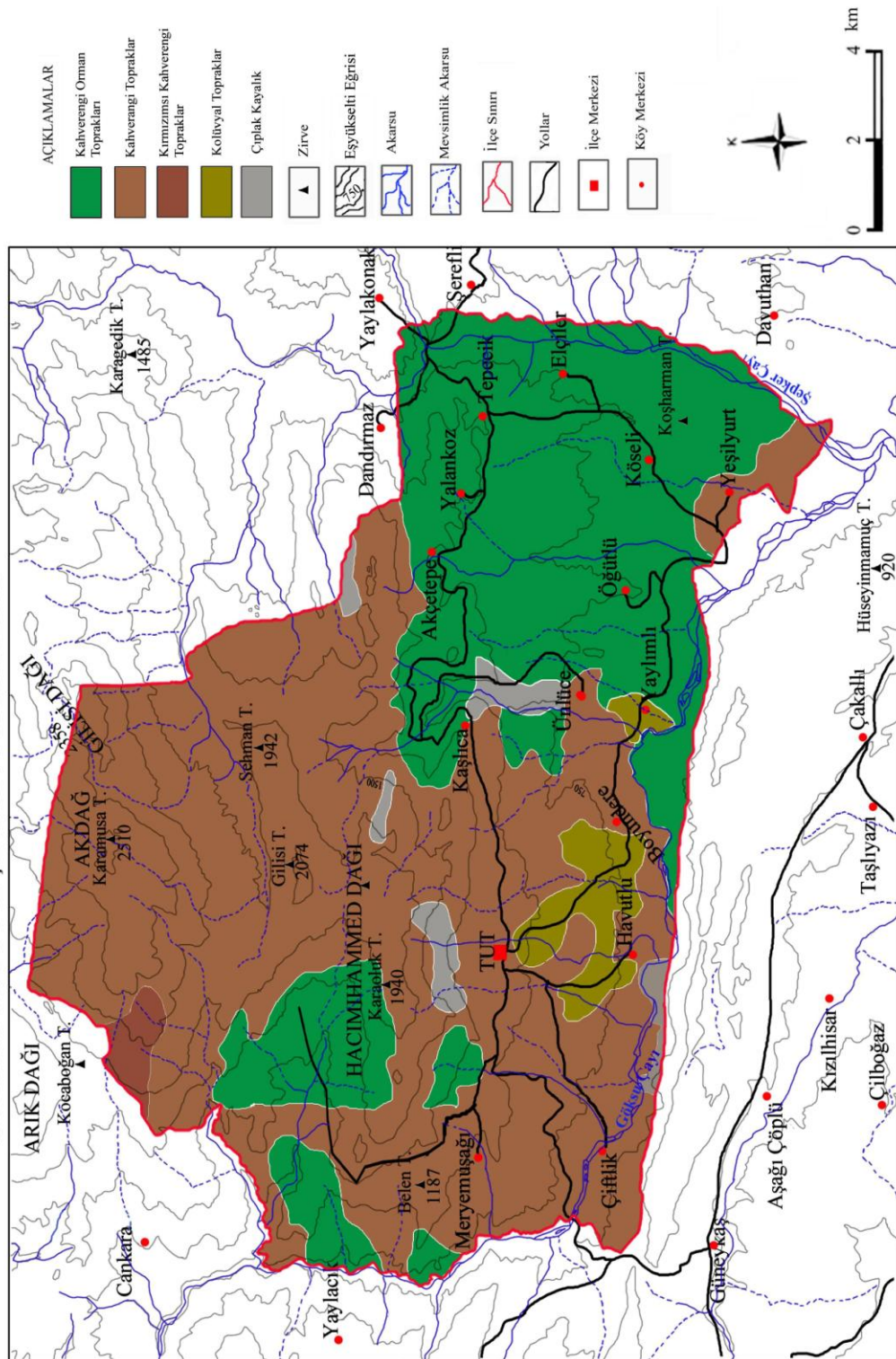
Araştırma sahasında ayrıca kuzeydeki dağlık kütleyle kavuşmadan yüksek platoluk sahalar bulunmaktadır. Bu sahalar çayır ve meralarla kaplıdır. Bu alanlar da tarım ve yerleşme alanlarının daralmasına, doğal olarak da ekonomik faaliyet alanının kısıtlanmasına neden olmaktadır. Bu alanlarda insanlar ekonomik faaliyet olarak hayvancılık yapmaktadır.

Hidrografik birimlerinde iktisadi faaliyetlerin şekillenmesinde oldukça yüksek payları vardır. Akdemir'in de belirttiği gibi özellikle sahadaki dağlık kütle üzerinden yağışı Göksu, Aksu ve göllere aktaran geçici akarsular daha çok sentripedal bir drenaj ağı meydana getirirler. Dağlık kütle boyunca eğimin fazla olmasına bağlı olarak, hızlı bir şekilde ve sel karakterinde havza tabanlarına doğru akışa geçen akarsuların geçtikleri sahalarda, üst kesimdeki yüzey malzemesini ve toprak örtüsünü koparıp eteğe doğru taşıması, dağlık sahanın yüksek kesimlerinde ekonomik faaliyetin azalmasına veya yok olmasına neden olur. Etek üzerinde oluşturdıkları vadiler ise ekonomik faaliyetlerin birbirinden kopuk, küçük ve dar alanlarda yapılmasına zemin hazırlar. Ayrıca sonbahar ve kış aylarında sel karakterinde akışa geçen akarsular, tahıl alanlarına zarar verir (Akdemir, 2004; 226).

İlçede ki hidrografik unsurlardan en önemli olanlar; Çiftlik, Boyundere, Havutlu, Yaylımlı, Köseli ve Öğütlü köylerini sulayan Göksu, Elçiler, Köseli ve Yeşilyurt'u sulayarak Göksu'ya karışan Şepker Çayı ve Kaşlıca, Ünlüce ve Yaylımlı köylerini sulayarak Göksu'ya karışan, yan kollarla birleşerek Şovak Çayı adını alan Soğukpınar'dır. Araştırma sahasında bu hidrografik birimler ve çevresi ekonomik faaliyet için en elverişli sahalar olsa da yan kollarla birlikte arazinin parçalanmasına neden olan bu birimler, çevrelerindeki tarım alanlarının ve yerleşme sahalarının kısıtlanıp daralmasına neden olmuşlar ve bu sebeple tarım alanları küçük ve dar alanlara sıkışmak zorunda kalmış, bu da verimin düşmesine sebep olmuştur.

Araştırma sahasının toprak yapısına bakıldığında sade bir yapıya sahip olduğu dikkati çekmektedir. Sahada kahverengi toprak türleri hâkim yapıdadır. Aşırı bir toprak zenginliğinden bahsetmek de söz konusu değildir. Kahverengi Orman Toprakları, orman örtüsü altında geliştiği için toprak organik madde ve mineral açısından oldukça zengin ve koyu renklidir. Yağış durumu ve bitki örtüsüne göre farklı özellik gösterirler. Dağlık alanlarda aşınmadan dolayı toprağın çoğunlukla B horizonu gelişmemiştir. Dağların yüksek kesimlerinde podzollaşmadan dolayı toprağın rengi boz veya esmerdir (Atalay, 2004; 190). Bu topraklar dağların yamaçlarından taşınan malzemenin dağların eteklerinde birikmesiyle oluşmaktadır. Fizyolojik derinliği fazla olan bu topraklar üzerinde özellikle bağ alanları iyi gelişme göstermektedir (Atalay, 2004; 197). Sahanın doğu kesimine baktığımızda tek bir renk halinde kahverengi orman topraklarının hâkimiyetini görüyoruz. Ayrıca kuzeydeki dağlık kesimin bulunduğu sahada da kahverengi orman toprakları yer almaktadır. Sadece Yeşilyurt'ta kahverengi topraklar ve Yaylımlı'nın batı kesiminde dar bir alan kaplayan kolüvyal toprakları görmekteyiz (Harita 19).

HARİTA 18. TUT İLÇESİNİN TOPRAKLARI

Araştırma sahasında Havutlu ve Boyundere köylerinin çevresi ile Yaylımlı Köyünün batısında dar bir alanda kolüvyal topraklar bulunmaktadır.

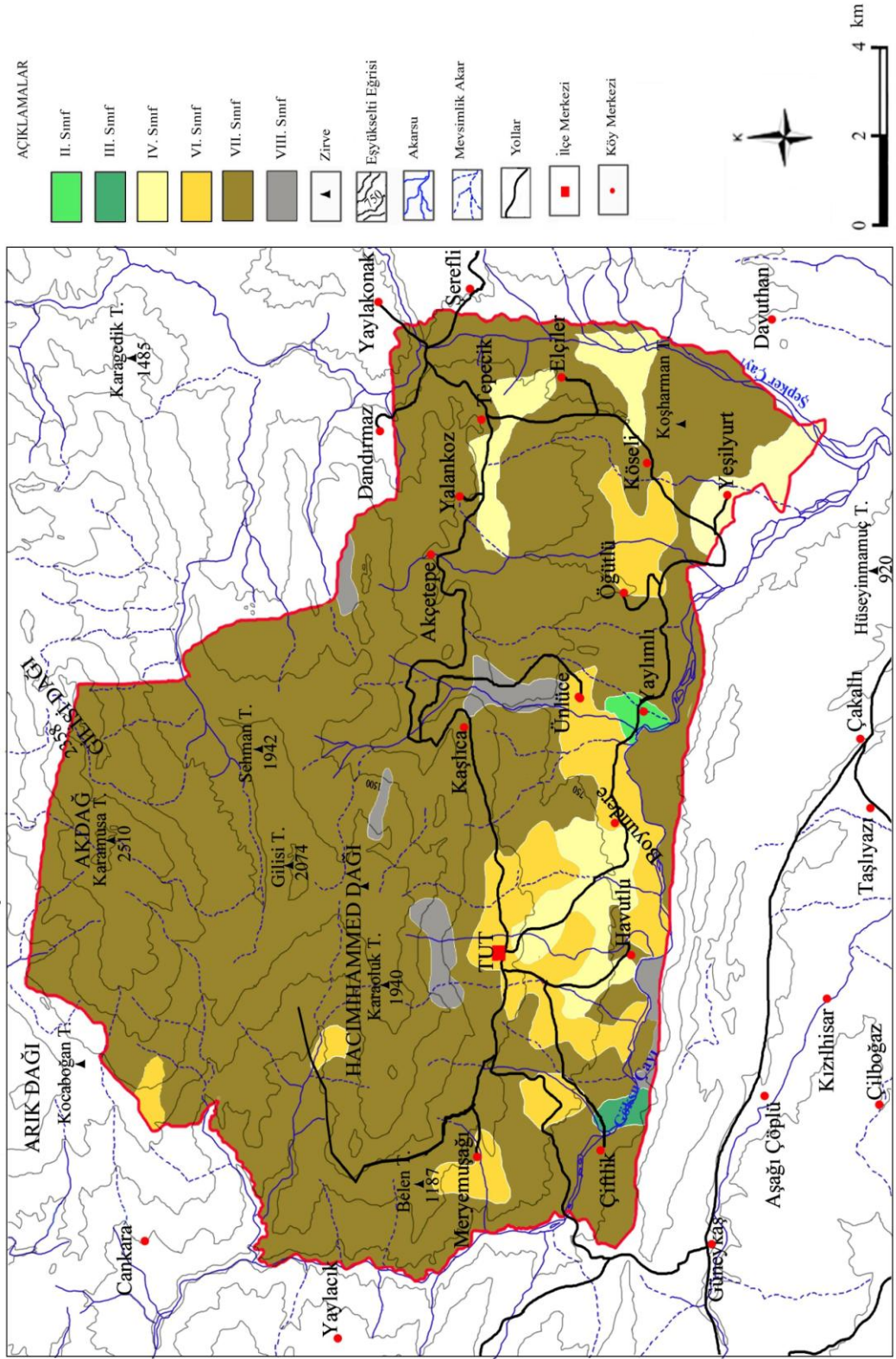
Araştırma sahasının büyük bir bölümünü kahverengi topraklar oluşturmaktadır. Batıda Meryemuşağı, güneybatıda Çiftlik köyünün bulunduğu alan, güneydoğuda Yeşilyurt, kasabanın çevresi ve kuzeydeki alanda kahverengi topraklar hâkimdir (Harita 19). Bu toprakların profillerinde bol miktarda kalsiyum bulunmaktadır. Bitkisel besinlerce zengin, doğal drenajları iyidir. Doğal bitki örtüsü kısa ot ve çalılardır. Hayvancılık için elverişli alanlardır. Toprağın altında çoğunlukla sertleşmiş kireç bulunur. Bu da tarımı olumsuz yönde etkilemektedir.

Araştırma sahasının arazi kabiliyet sınıflarına bakıldığında sahanın yaklaşık %75'inin VII. sınıf araziler üzerinde olduğunu görmekteyiz. Özellikle sahanın doğu ve kuzey kesimlerinin %90'a yakını VII. sınıf araziler üzerinde yer almaktadır. Bu araziler, eğim derecesinin yüksek olduğu, taşlık ve kayalık alanlarla dolu, toprak örtüsünün fazla gelişemediği arazi sınıfıdır. Bu nedenlerden ötürü bu alanlar tarımsal aktivite açısından elverişli alanlar değildir. Ancak insanlar bu sahalardan zorunlu olarak tarımsal açıdan yararlanma yoluna gitmişlerdir (Harita 20).

İlçede VII. sınıf arazilerden sonra en fazla alanı IV. ve VI. sınıf araziler kaplamaktadır. Ayrıca Yaylımlı Köyü'nün çevresinde II. sınıf araziler, Kaşlıca ile Ünlüce arasında ve ilçenin kuzeyinde ki dağlık sahada yer yer VIII. sınıf araziler yer almaktadır (Harita 20).

Araştırma sahasında IV. sınıf araziler iki alanda yoğunluk göstermektedir. Birinci alan ilçenin doğusunda Köseli, Yalankoz ve Elçiler arasında kalan kısım ile Yeşilyurt'un bulunduğu alan, ikinci alan ise ilçenin güneyinde yer alan Havutlu ve Boyundere'nin bulunduğu sahadır. Bu IV. sınıf araziler toprak derinliğinin yüksek, taşlık ve kayalık unsurların fazlaca bulunduğu arazi sınıfıdır. Her tür ürün yetiştirmeye uygun araziler olmasa da bu sahalarda bağcılık ve fıstıkçılık açısından elverişli sahalardır (Harita 20).

HARİTA 19. TUT İLÇESİNİN ARAZI KABİLİYET SINIFLARI

VI. sınıf araziler ilçenin batısında Meryemüşağı, güneybatıda Çiftlik, güneyde Havutlu, Boyundere ve Ünlüce çevresinde, güneydoğuda Öğütlü Köyü ve kasabanın güney kesiminde yer almaktadır. Bu arazilerde eğim derecesi yüksek, taşlık ve kayalık alanların oldukça bol olduğu arazilerdir. Bu nedenle bu alanlar sürülmeye yani tarıma elverişsiz sahalardır. Ancak VII. sınıf arazilerde olduğu gibi insanlar bu alanlarda da hayvancılıkla ilgilenmelerine rağmen mecburiyetten ötürü bu alanlardan tarımsal aktivite amaçlı da faydalanmaktadırlar (Harita 20).

Araştırma sahasının doğal çevre koşullarının bazı sahalardan dışında tarımsal aktiviteleri olumsuz yönde etkilediğini ve tarım alanlarının kısıtlanmasına neden olduğunu dile getirmiştik. Doğal çevre koşullarının tarımsal aktivitelere sınırlı imkânlar tanınması sonucunda tarımın fazla nüfusu geçindirememesi ve hayvancılık faaliyeti ortaya çıkmıştır. Bulunduğu alanda farklı ekonomik faaliyet alanının olmaması, arazi kabiliyetinin düşük olması insanların başka alanlara göç etmesine neden olmuştur.

1990 yılında ilçe olan Tut'ta geçen 22 yıllık dönemde çok büyük değişimler söz konusu değildir. 1954-1990 yılları arası belde statüsünde olan Tut, 1990 yılında ilçe olması ile kentsel nüfusa kavuşmuş olsa da kentsel nüfus hiçbir dönem kırsal nüfusu geçememiştir. Bugünde nüfusun büyük bölümü köylerde yani kırsal alanlarda yaşamaktadır. Arazinin yapısının dağlık ve engebeli olması, eğim derecesinin yüksek olması insanların yaşam alanlarını da kısıtlamış ve insanların belirli noktalarda yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Araştırma sahasında arazi koşulları elverişli olmasa da insanların birincil geçim kaynakları tarımdır. Nüfusun büyük bölümü tarımla uğraşmaktadır. Bununla birlikte hayvancılıkla geçinen nüfus da söz konusudur. Bu nüfus köylerde ikamet etmektedir. Tarım ve hayvancılığın alternatifi olan bir ekonomik faaliyet bulamayan insanlar, alternatif olarak göç etmiş, dış şehirlerde ve ülkelerde çalışmaya gitmişlerdir. İlçe özellikle yurt dışına çok göç vermektedir.

Araştırma sahasında arazi şartlarına bağlı olarak alçak plato sahaları ve düzlük alanlar nüfusun ve tarımsal aktivitelerin yoğunlaştığı yerlerdir. Dağlık ve engebeli sahalara yaklaştıkça nüfus ve yerleşme ile tarımsal aktiviteler azalmaktadır.

İlçede hane sayısının ve nüfusun fazla olduğu Kaşlıca, Boyundere, Akçatepe, Yalankoz köyleri ekonomik faaliyetin ve üretimin de en fazla olduğu alanlar olarak dikkati çekmektedir. Bu da ekonomik faaliyet ile nüfusun paralellik gösterdiğinin güzel bir kanıtıdır. İlçe merkezi nüfusun en fazla olduğu alandır. Burada yaşayan nüfusun

neredeyse tamamı hizmet sektöründe çalışmaktadır. Nüfusun bir kısmı ise ilçe merkezinde yaşamasına rağmen köylerdeki arazilerini işleyerek veya icara (kiraya) vererek geçimlerini sağlamaktadırlar.

Ekonomik faaliyetleri etkileyen önemli faktörlerden biri de arazinin mülkiyet durumudur. Bu durum ayrıca nüfus hareketlerini de etkilemektedir.

Osmanlı döneminde mir-i ve miranlık ile gelen ve bölgenin nüfuzlu kimselerine dağıtılan toprak parçalarına ‘Mir’lere verilen anlamında, Mir-i veya verilecek anlamında miranlık olarak nitelenen arazi parçaları mevcuttu. Mir-i Sistemin bozulması ile birlikte, 1858’de Osmanlı Arazi Kanunnamesi ile tımar sistemi terk edildi. Özel mülkiyet edinme hakkı tanındı. Fakat Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaşayanların arazileri üzerinde herhangi bir yeniden paylaşırma yapılmadı. Böylece bozuk mülkiyet yapısı Cumhuriyete taşınmış oldu (Köymen-Öztürkcan, 1999; 80-81). Buna bağlı olarak bölgede ağalık düzeninden kalan toprak yapılarının muhafazasına devam edilmektedir. Fakat Cumhuriyet’ten günümüze arazi mülkiyet durumunda bazı değişiklikler olmuştur. Miras yoluyla arazinin bölünmesi, satılması, evlilik ve boşanma ile arazi paylaşımı vb. neticesinde meydana gelen gelişmeler arazinin mülkiyet durumunu kısmen de olsa değiştirmiştir (Akdemir, 2004; 236-237).

Araştırma sahasında hiç toprağı olmayan ile 25 dekardan az toprağı olan hane sayısı 654’tür. Oranı %52,78’dir. En fazla hane sayısının olduğu arazilerdir. Bu arazilerin arazi parça sayısı 2.089 ve oranı da %40,14’tür. Toplam arazi büyüklüğü ise 7.834 dekar ve oranı ise %17,82’dir. 25 dekardan fazla ve 50 dekardan az toprağı olan hane sayısı 326, oranı %26,31’dir. Arazi parça sayısı 1.634, bunun oranı %31,40’tır. 1.2296 dekar ve %27,97 ile toplam arazi miktarının ve oranının en yüksek olduğu arazilerdir. 50 dekardan fazla ve 100 dekardan az araziye sahip olan hane sayısı 184, oranı % 14,85’dir. Arazi parça sayısı 998 ile % 19,18’lik orana sahiptir. 12.224 dekar toplam arazi miktarına ve % 27,81’lik orana sahiptir. 100 dekardan fazla, 200 dekardan az toprağı sahip olan hane sayısı 63, oranı %5,10’dur. Arazi parça sayısı 387 ile %7,43’lük orana denk gelmektedir. Toplam arazi büyüklüğü 8262 dekarla % 18,79’luk orana sahiptir. Araştırma sahasında en büyük arazi büyüklüğü alanını 200 dekardan fazla, 500 dekardan az olan topraklar oluşturmaktadır. Bu arazilerdeki hane sayısı 12, oranı ise % 0,96’dır. Arazi parça sayısı 95 ile % 1,85’lik oranı oluşturmaktadır. Toplam arazi büyüklüğü ise 3.332 dekar ile % 7,61’lik orana denk gelmektedir (Tablo 44).

Tablo 44. Tut İlçesi'nde Tarımsal Arazinin, Arazi Büyüklüğü Gruplarına Bölünüşü (1980)

Arazi Büyüklüğü (dekar)	Hane Sayısı	%	Arazi Parçası Sayısı	%	Toplam Arazi Büyüklüğü (dekar)	%
0-25	654	52,78	2089	40,14	7834	17,82
26-50	326	26,31	1634	31,40	12296	27,97
51-100	184	14,85	998	19,18	12224	27,81
101-200	63	5,10	387	7,43	8262	18,79
201-500	12	0,96	95	1,85	3332	7,61
Toplam	1239	100	5203	100	43948	100

Kaynak: Köy Karneleri (1981)

Az toprak sahibi olmak veya hiç toprağı olmamak araştırma sahasındaki nüfus hareketlerinin önemli sebeplerinden birisidir. Arazi mülkiyetine bağılı olarak araştırma sahasında hiç toprağı olmayan veya az toprak sahibi olanların bir kısmı göç etmişlerdir. Ayrıca tarlaları kiralama yolu ile işleyenler de arazi sahipleri ile çıkan anlaşmazlıklar sonrası, bu alanları terk ederek başka alanlara yönelmişlerdir. Araştırma sahasında VI. ve VII. sınıf arazilerde geçimlerini tarımla sağılayan nüfus, kendilerine fazla arazi düşmeyince, ekonomik faaliyet alanlarının daralması ve geçimlerini sağılamalarının zorlaşması sonucu göç yolunu seçmişlerdir.

Arazi mülkiyet bölünüşü, alanların büyüklüğüne bağılı olarak değışiklik göstermektedir. Alanları büyük olan Kaşlıca, Boyundere, Akçatepe, Yaylımlı, köylerinde arazi parsel büyüklükleri de fazladır. Fakat Ünlüce, Elçiler, Tepecik gibi köylerde arazi parsel büyüklükleri de düşüktür.

Araştırma sahasında ekonomiyi destekleyen unsurlardan biri de yurt dışı dövizleridir. Doğal çevre koşullarının ekonomik faaliyetleri olumsuz etkilemesinden, insanların başka alternatif faaliyetler bulamadığı için yurt dışına göç ettiklerinden daha önce bahsetmiştik. İşte bu yurt dışına göç eden nüfus ilçe ile bağıını tamamen koparmamıştır. Yazları izinlerinde ilçelerine gelerek tatillerini geçirmekte ve ilçeye döviz bırakmaktadırlar. Bu sebeptendir ki ilçenin nüfusu yazları artmaktadır. Gurbetçi olarak adlandırılan bu nüfus sadece para harcayarak ilçeye yardım etmemektedir. Ayrıca ilçe de çeşme, cami, bina gibi yapılar yaparak da ilçeye katkıda bulunmaktadır.

4.2. Tut İlçesi'nde Genel Arazi Kullanımı

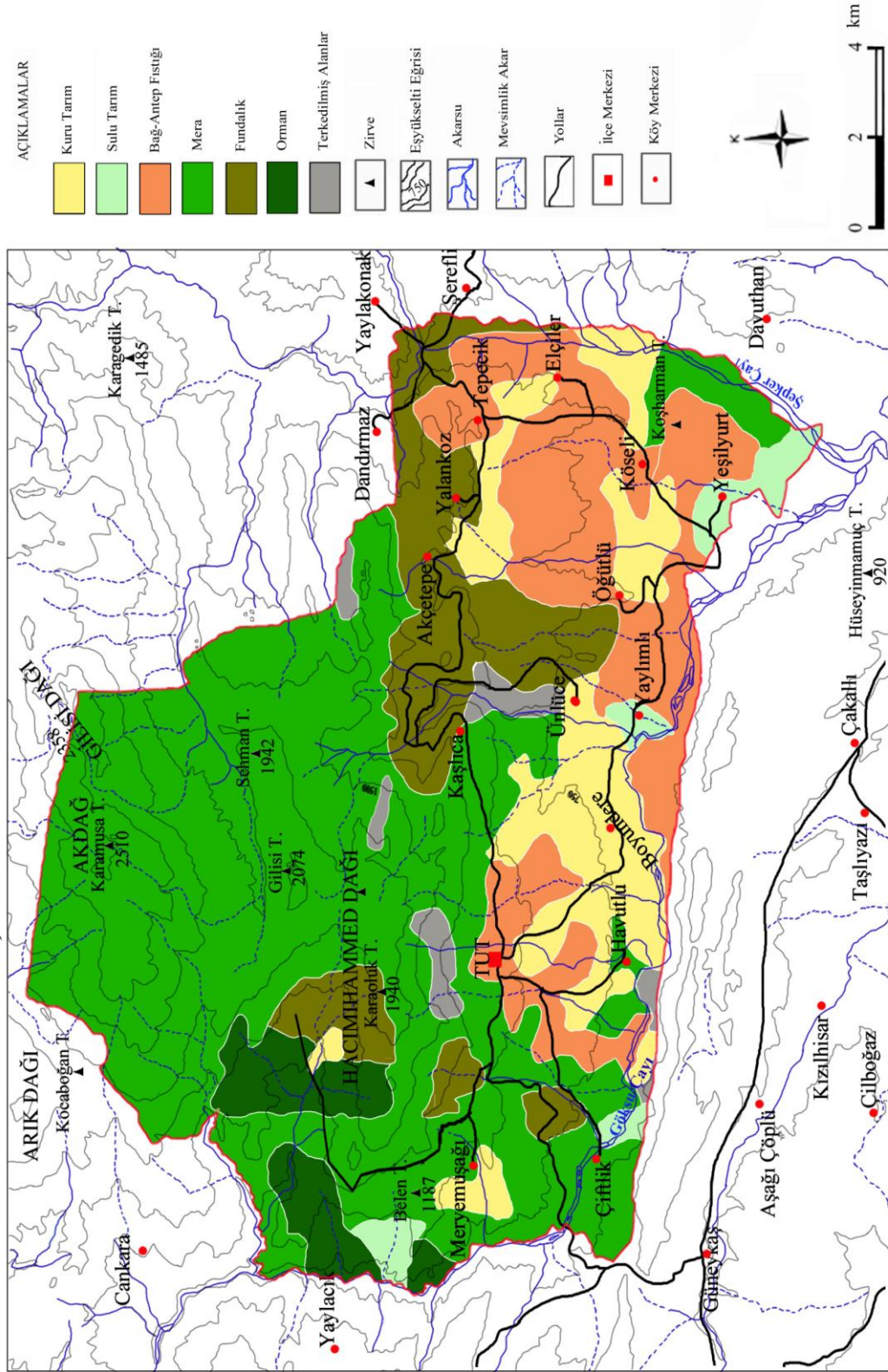
Araştırma sahasında ekonomik faaliyetlerin ortaya çıkışında, insanların çevresiyle olan ilişkisi oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Öyle ki insanın doğal çevreye uyumu ve doğal çevreyle olan ilişkisi sonucunda insanların araziyi kullanım şekilleri ortaya çıkmış, bu da insanların ekonomik faaliyetlerinin belirlenmesi ve ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır.

Tablo 45. Tut İlçesi'nde Köylere Göre Genel Arazi Kullanımı (1980-dekar)

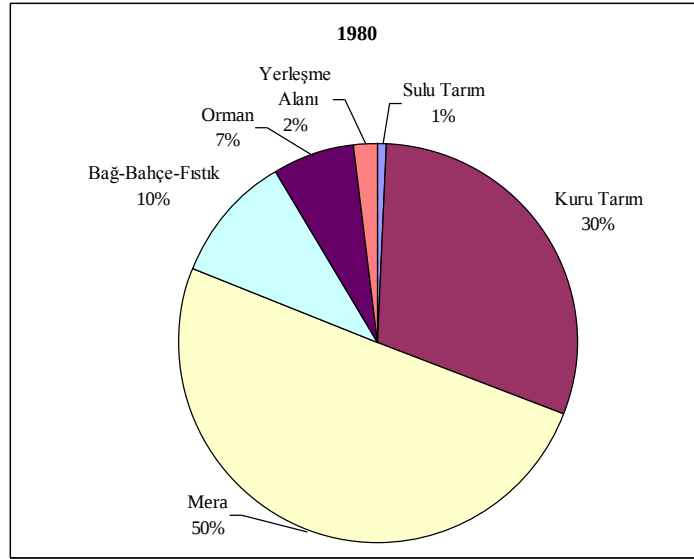
Köyler	Sulu Tarım	Kuru Tarım	Mera	Bağ,Bahçe -Fıstık	Orman	Yerleşme Alanı	Toplam
Akçatepe	-	3.982	6.367	1037	2.875	350	14.611
Boyundere	-	3.744	6.221	2.397	-	200	12.562
Çiftlik	-	2.662	9.676	1.524	-	200	14.62
Havutlu	-	688	5.442	1.280	-	27	7.437
Kaşlıca	1.200	1.800	16.725	660	-	500	20.885
Köseli	-	10.898	5.375	1.612	4.565	300	22.750
Meryemuşağı	-	1.937	8.195	620	2.250	250	13.252
Öğütlü	-	4.556	6.059	1.072	-	250	11.937
Yalankoz	-	8.694	4.875	2.756	-	300	16.625
Yaylımlı	-	3.912	3.045	1.580	-	400	8.937
Tepecik	-	-	-	-	-	-	-
Elçiler	-	-	-	-	-	-	-
Yeşilyurt	-	-	-	-	-	-	-
Ünlüce	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	1.200	42.873	71.980	14.538	9.690	2.777	143.058

Kaynak: Köy Karneleri (1981)

HARİTA 20. TUT İLÇESİNİN GENEL ARAZİ KULLANIMI

Araştırma sahası olan Tut ilçesi köylerinin 1980 yılı genel arazi kullanımı tablosuna baktığımız zaman en fazla payın 71.980 dekarlık alan ile mera arazilerine ait olduğunu görmekteyiz. Mera arazileri toplam arazinin %50'sini oluşturmaktadır (Tablo 45, Grafik 24). Mera arazilerinin fazla olması, optimum seviyelerde olmasa da hayvancılık faaliyetlerinin yapılması ve tarım arazisi olarak kullanılmayan alanların doğal mera arazisi olarak kullanılmasının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Grafik 24. Tut İlçesi'nde Genel Arazi Kullanımının Oransal Bölünüşü (1980)

Arazi kullanımı açısından ikinci sırayı alan araziler ise 42.873 dekarlık alan ile kuru tarım arazileridir. Bu araziler toplam arazinin % 30'unu meydana getirmektedir. Buna bağlı olarak çok yoğun bir tarımsal faaliyet olması düşünülürken böyle bir durum da söz konusu değildir. Bu durumun temel sebepleri ise insanların bu alanları yeterince iyi değerlendirememesi, bu alanların büyük bir bölümünün sürüme elverişli olmayan taşlık alanlardan meydana gelmesi ve kuru tarımın ekonomik olarak fazla bir getirisinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu sebepten dolayı buğday tarımı da istenilen seviyelerde olmamaktadır.

Bağ-bahçe ve fıstık alanları da araştırma sahasında 14.538 dekar alana ve % 10'luk bir orana sahiptir. Köylerde su sıkıntısı olmasından ötürü insanlar sebze yetiştiriciliğini kendi ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı yapmaktadırlar. Antep fıstığı araştırma sahasında ekonomik açıdan önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Yalankoz Köyü'nde arazinin neredeyse tamamı Antep fıstığına ayrılmıştır. Bunun en önemli

sebebi Antep fıstığının ekonomik getirisinin yüksek olmasıdır. Ayrıca arazide düzlük alanların az olmasından dolayı insanlar engebeli alanları Antep fıstığı ağaçlarını ekerek değerlendirmişlerdir.

Orman alanları arazi kullanımı açısından 9.690 dekarlık alanı kaplar ve % 7'lik bir orana sahiptir. Orman alanı sadece Akçatepe, Köseli ve Yalankoz köylerinin bulunduğu kısımda yer almaktadır. Bu alanlar doğal güzellik ve hava temizliği açısından olumlu özellik arz etseler de tarım alanlarını kısıtlamaları açısından da olumsuz bir özellik göstermektedirler.

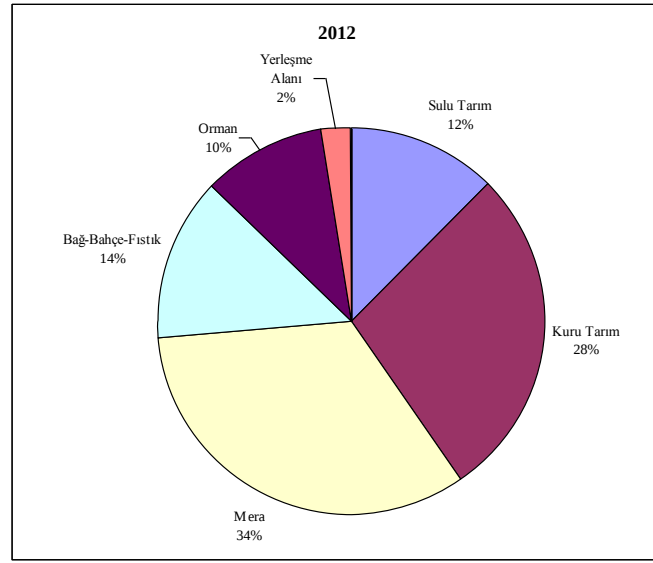
Araştırma sahasına baktığımız zaman 1980 yılında sulu tarım alanının sadece 1.200 dekarlık bir alanla Kaşlıca Köyü'nde olduğunu görüyoruz. Bu da sahada yaşanan su sıkıntısını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo 46. Tut İlçesi'nde Köylere Göre Genel Arazi Kullanımı (2012-dekar)

Köyler	Sulu Tarım	Kuru Tarım	Mera	Bağ,Bahçe-Fıstık	Orman	Yerleşme Alanı	Toplam
Akçatepe	1.750	3.300	5.860	1.650	3.200	365	16.125
Boyundere	1.000	2.500	3.750	1.080	-	270	8.600
Çiftlik	1.800	2.600	300	1337	4.500	220	10.757
Havutlu	600	700	4.000	1.400	-	67	6.767
Kaşlıca	3.000	4.200	11.600	1.100	-	528	20.428
Köseli	-	2.700	3.108	850	2.500	190	9.348
Meryemuşağı	1.200	1.550	3.800	823	1250	280	8.903
Öğütlü	100	3.140	1.400	927	-	270	5.837
Yalankoz	-	3.480	1.000	3.326	-	140	7.946
Yaylımlı	3.400	6.450	4.500	2.069	-	470	16.889
Tepecik	600	1.100	1.100	700	1.044	100	4.644
Elçiler	100	400	400	560	400	60	1.920
Yeşilyurt	2.200	3.103	2.500	1.340	1.100	140	10.383
Ünlüce	900	2.100	1.530	1.200	-	120	5.850
Toplam	16.650	37.323	44.848	18.362	13.994	3.220	134.397

Kaynak: Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Araştırma sahasının 2012 yılı genel arazi kullanımına bakıldığında zaman arazi kullanımında meydana gelen değişiklikler dikkati çekmektedir. 1980 yılında 71.980 dekarlık alana ve %50'lik orana sahip olan mera arazileri 2012 yılına geldiğimiz zaman 44.848 dekarlık alana ve %34'lük orana gerilemiştir. Bu gerileme bu alanların bir kısmının sulu ve kuru tarım alanlarına dönüştürülmesinden kaynaklanmaktadır (Tablo 46, Grafik 25, Harita 21).

Grafik 25. Tut İlçesi'nde Genel Arazi Kullanımının Oransal Bölünüşü (2012)

Genel arazi kullanımında kuru tarım alanlarının payı 1980 yılında 42.873 dekar alana sahip olan ve genel arazinin %30'unu oluşturan arazinin 2012 yılına gelindiğinde 37.323 dekarlık alana ve %28'lik orana sahip olduğu görülmektedir. Yani bu arazilerde de az da olsa hem alansal hem de oransal anlamda bir küçülme söz konusudur. Bu küçülme de bu alanların bir kısmının sulu tarım alanına çevrilmesinden ve insanların bu alanları zaman ilerledikçe eskiye oranla daha iyi değerlendirebilmesinden kaynaklanmaktadır. Sulamaya bağlı olarak bağ-bahçe ve fıstık alanlarında da bir artış söz konusudur. 1980 yılında 14.538 dekar alan kaplayan bu araziler 2012 yılında 18.362 dekara çıkmıştır. Sulamanın artmasına bağlı olarak sebze alanları da artış göstermiştir. İnsanlar çoğunlukla kendi ihtiyaçlarını karşılamak için sebze ekimi yapsa da Havutlu, Boyundere, Çiftlik, Meryemuşağı, ve Ünlüce köylerinde insanlar sebzeciliği geçim kaynağı olarak yapmaya başlamışlardır. Antep fıstığı alanları da artış göstermiştir. Bu arazilerin artış göstermesi Antep fıstığının ekonomik getirisinin yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

1980 yılında 9.690 dekar alan kaplayan ve %7'lik bir paya sahip olan orman örtüsü 2012 yılına geldiğimizde 13.994 dekar alana ve %10'luk bir paya sahip olarak artış göstermiştir. Bu artışta halkın bilinçlenmesinin, orman tahribatı ve ağaç kesiminin azalmasının ve ağaçlandırma çalışmalarının önemi büyüktür.

2012 yılına geldiğimizde 1980 yılına göre en önemli farkın sulu tarım alanlarında olduğunu görüyoruz. 1980 yılında sadece Kaşlıca da 1.200 dekar sulu tarım

alanı varken ve bu arazinin oranı genel arazinin %1’lik bir kısmını kaplarken, 2012 yılında bu arazilerin 16.650 dekarlık alana ve %12’lik bir orana çıktığını görüyoruz. Bunun temel sebepleri de başta yapılan kanallarla, yağmurlama sistemi ve damlama sulama ile sulamanın önemli ölçüde artması, buna bağlı olarak bazı mera ve kuru tarım alanlarının sulu tarım alanına çevrilmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Yerleşim birimlerine ayrılan arazi miktarına baktığımız zaman 2012 yılında 1980 yılına göre Köseli ve Yalankoz köyleri hariç tüm köylerde arazi miktarının hane sayısına da bağlı olarak arttığını görmekteyiz. Köseli ve Yalankoz köylerinde yerleşim yeri ve arazi miktarının azalmasının sebebi ise Köseli Köyü’nden Yeşilyurt’un, Yalankoz’dan da önce Tepecik’in ve daha sonra da Tepecik’ten de Elçiler’in ayrılarak köy olmasından kaynaklanmaktadır.

4.3. Tut İlçesi’nde Bitkisel Üretim

Araştırma sahasında bitkisel üretim önemli bir yer tutmakta ve farklı alanlarda farklı özellik ve şekillerde kendini göstermektedir. Bitkisel üretim alanları kuru tarım alanları, sulu tarım alanları, bağ-bahçe alanları, Antep fıstığı alanları ve meyve alanları olarak ayrılmaktadır.

4.3.1. Kuru Tarım

Araştırma sahasının büyük bölümünü kuru tarım alanları oluşturmaktadır. Öyle ki 2012 yılına gelindiği zaman Tut İlçesi’nde 36.290 dekar bir alan kuru tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu da toplama arazi içerisinde %27’lik bir orana denk gelmektedir. Her ne kadar zaman geçtikçe sulamaya bağlı olarak alanı azalma gösterse de yine de tarım alanları içerisinde en yüksek pay bu alanlara aittir. Fakat bu alanlar daha çok taşlık ve sürülüp, işlenemeyen arazilerden meydana geldiği için bu alanlarda yapılan tarımın kalitesi ve verimi de istenilen seviyelerde değildir. İnsanlar bu alanların büyük bir kısmından yararlanamamakta ve bir kısım kuru tarım alanını da nadas uygulaması ile bir yıl dinlendirmek zorunda kalmaktadır.

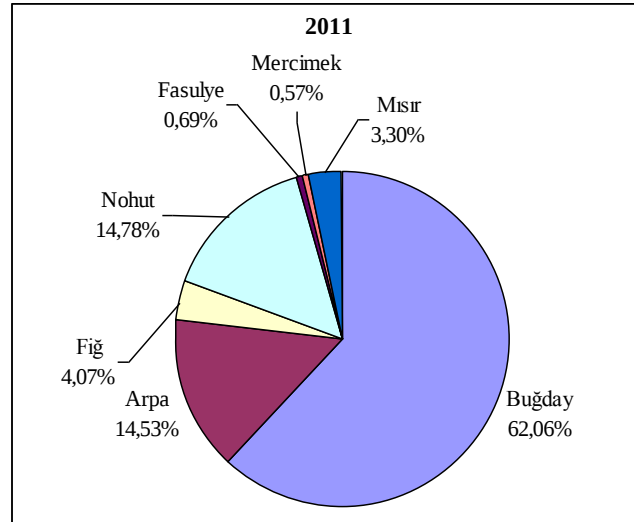
Kuru tarım alanları araştırma sahasında kuzeyden güneye doğru gidildikçe genişler. Eğimin yüksek olduğu ve coğrafi şartların ekonomik faaliyetleri kısıtladığı alanlarda, bu arazilerde de daralmalar meydana gelmektedir. Araştırma sahasının büyük bölümü kuru tarım alanları ile çevrilidir. Bu alanlar güneyde Göksu Irmağı’nın

kıyısından başlayarak kuzeye doğru genişler ve plato sahalarına kadar devam eder. Eğimin arttığı yüksek kesimlerde ve dağlık sahalarda kesintiye uğrar.

Tablo 47. Tut İlçesi'nde Kuru Tarım Alanlarının Ürün Gruplarına Göre Bölünüşü (2011)

Ürün Adı	Ekim Alanı (dekar)	%	Üretim Miktarı (ton)	%
Buğday	18.255	62,06	8.397	64,45
Arpa	4.275	14,53	1.967	15,09
Fiğ	1.200	4,07	1.200	9,21
Nohut	4.350	14,78	392	3
Fasulye	200	0,69	25	0,21
Mercimek	160	0,57	17	0,15
Mısır	974	3,3	1.029	7,89
Toplam	29.414	100	13.027	100

Kaynak: Adıyaman İl Tarım Müdürlüğü Verileri (2011)

Grafik 26. Tut İlçesi'nde Kuru Tarım Alanlarının Ürün Gruplarına Göre Oransal Bölünüşü (2011)

Kuru tarım alanlarında en fazla tahıl tarımı kendini göstermektedir. Suyu fazla ihtiyaç duymamaları, farklı iklim özelliklerine uyum sağlamaları, bozulmadan uzun süre dayanabilmeleri ve hayati besinlerin hammaddesi olmalarından dolayı tercih edilmektedirler.

Araştırma sahasında kuru tarım alanlarının ürün gruplarına göre bölünüşüne bakıldığında en fazla payın tahıl tarımına ait olduğunu görmekteyiz. Tahıllar içerisinde en büyük pay ise Türkiye genelinde olduğu gibi bu alanda da buğdaya aittir. Buğday hem ekim alanı olarak hem de üretim olarak ilk sırada yer almaktadır. 18.255 dekarlık

alan ile toplam alan içerisinde %62,06'lık bir alanı kaplayan buğday, 8.397 ton üretimle de tüm üretim içerisinde %64,45 gibi büyük bir paya sahiptir (Tablo 47, Grafik 26).

Buğdaydan sonra ilçede en fazla üretilen tahıl arpadır. 4.275 dekarlık alan kaplayan arpa, toplam alan içerisinde %14,53'lük bir orana karşılık gelmektedir. 1.967 tonluk üretimle toplam üretim içerisinde %15,09'luk bir paya sahiptir. Arpanın, buğdaya göre soğuğa daha dayanıklı olması ve hayvan yemi olarak da kullanılması sebebiyle hayvancılığın yoğunlaştığı kuzeydeki dağlık ve engebeli sahaya gidildikçe ekim alanı genişler.

İlçede ekimi yapılan diğer bir tahıl da fiğdir. 1.200 dekarlık bir alan ile tüm alan içerisinde %4,07'lik bir alana ve 1.200 tonluk üretimle toplam üretim içerisinde %9,21'lik bir orana sahiptir. Fiğin yetiştirme alanı bulması hayvan yemi olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple kuzeye doğru ekim alanı genişlemektedir. Ayrıca ülke çapında uygulanan tarım politikalarının da payı vardır.

Tahıllardan sonra en fazla ekilen ürün baklagillerdir. Baklagillerin ziraat şartları tahıllara çok yakındır. Ticari getirisi yüksek olmasına karşın, yetiştirme süresinin uzun olması, bakımının ve hasadının zor olması, kalitesiz topraklarda veriminin düşük olması ve yoğun işgücü gerektirmesi sebebiyle sahada tahıllar gibi geniş alanlara yayılamamıştır. Baklagiller içerisinde nohut 4.350 dekarlık alanı ile %14,53'lük orana sahiptir. 392 ton üretimle toplam üretim içerisinde %3'lük bir paya sahiptir. Fasulye de 200 dekarlık alan ile %0,69 gibi bir orana denk gelmekte, 25 ton üretimle de %0,21'lik bir paya sahiptir. Su isteyen bir ürün olması sebebiyle fazla yetiştirme alanı bulamamış, sadece güneydeki Göksu Çayı etrafındaki sahada, küçük alanlarda ekimi yapılmaktadır. Mercimek de 160 dekar alanda 17 tonluk üretime sahiptir (Tablo 47).

Araştırma sahasının önemli bir diğer kuru tarım ürünü de mısır'dır. 974 dekarlık ekim alanı, toplam alan içerisinde %3,3 gibi bir alana karşılık gelmektedir. 1029 ton üretimle ise toplam üretim içerisinde %7,89'luk bir paya sahiptir. Mısır kuru tarım ürünü olmasına karşın sulu tarım şartlarını daha fazla seven bir üründür. Sıcaklık yetiştirme için tek başına yeterli değildir. Bu nedenle özellikle Göksu Çayı etrafındaki sulu tarım alanlarının etrafındaki sahalarda daha fazla yetiştirilmektedir.

4.3.2. Sulamalı Tarım

Tut İlçesi'nde sulamalı tarım imkânları oldukça kısıtlıdır. Sulamalı tarım her ne kadar artmış olsa da sulamalı tarımın çok fazla geliştiği gibi bir şey söylemek mümkün

değildir. İnsanlar bu dönemde sulamalı tarım yapmak için çeşitli teknolojilerden yararlanmış olsa da yine de yeterince bir gelişim söz konusu olmamıştır. 1980 yılında 1.200 dekar olan ve %1'lik orana denk gelen sulamalı tarım alanı 2012 yılına gelindiğinde 17.150 dekar alana ve %13'lük bir orana yükselmiştir. Bu artışın yüksek görünmesinin nedeni araştırma sahasının arazisinin fazla büyük olmamasından kaynaklanmaktadır.

Fotoğraf 17. Yaylımlı, Öğütlü ve Ünlüce köylerinin topraklarını sulayan sulama kanalı (Fatma Önal- 2012).

Araştırma sahasında sulamalı tarımın en fazla geliştiği alanlar, ilçenin güneyinde Göksu Çayı'nın geçtiği Çiftlik, Boyundere, Havutlu, Yaylımlı ve Yeşilyurt köyleridir. Kuzeyde Şovak suyu tarafından sulanan Kaşlıca Köyü de sulamalı tarımın geliştiği alanlardandır. Bu alanlarda ki düzlük sahalar Göksu Çayı ve kollarının taşıdığı alüvyonlar sayesinde bu sahalar verimli alanlardır. Fakat Göksu Çayı ve kolları geçtikleri yerlerdeki arazilerin parçalanmasına neden oldukları için bu alanlardaki tarlalar lokal sahalar haline dönüşmüş ve bu da verimin düşmesine neden olmuştur.

Araştırma sahasında tamamen insanların çabaları sonucunda sulamalı tarım yapılan alanlar da söz konusudur. İnsanlar kuyu vurarak, kanallar yaparak suyu taşımak suretiyle arazilerini sulamayı başarmışlardır. Nitekim Yaylımlı, Ünlüce ve Öğütlü ortak bir kanal aracılığıyla da arazilerini sulamaktadırlar. Ancak kanal Öğütlü'nün yön olarak güneyinde, diğer bir deyişle Öğütlü'nün kanala göre yüksek kalması sebebiyle bu

alandanda insanlar sadece kanala yakın olan, alçak sahalardaki arazilerini sulayabilmektedirler.

Sahada Yeşilyurt Köyü'nde de bir sulama kanalı mevcuttur. Ayrıca burada insanlar damlama sulama sistemi ve yağmurlama sisteminden de sulamada yararlanmaktadırlar. En verimli sulama sistemi damlama sistemi olmasına rağmen sahada fazla gelişmemiştir. Bunun nedeni ise bu sistemin maliyetinin yüksek olması ve insanların maddi durumlarının buna imkân vermemesidir.

Fotoğraf 18. Sulamalı tarımda tarlaların sulaması açısından büyük öneme sahip olan yağmurlama sistemi kullanılmaktadır (Yeşilyurt Köyü, Fatma Önal-2012).

Fotoğraf 19. Sulamalı tarımda sulama açısından en etkili ve verimin en fazla olduğu, ancak maliyetinin yüksek olması nedeniyle insanların çok fazla tercih edemediği yöntem damlama sistemi (Yeşilyurt Köyü, Fatma Önal-2012).

Araştırma sahasında sulamalı tarım yapılan alanlarda en çok yetiştirilen tarla ürünlerini sebzeler oluşturmaktadır. Özellikle hıyar, fasulye, domates ve biber yetiştiriciliği ön plandadır. Ayrıca mısır da ilçede değeri artan bir üründür. Bunda devlet desteğinin ve arazi şartlarının mısır ekimine uygun olmasının etkisi çok büyüktür.

4.3.3. Sebze ve Meyvecilik

Araştırma sahasında arazi şartlarının ve sulama imkânlarının sulu tarım ürünlerinin ekimine fazla elverişli olmadığından daha önce bahsedildi. Ayrıca tarım alanlarının lokal sahalar halinde olduğunu da dile getirildi. Buna bağlı olarak sebze ve meyve tarımı da lokal, dar sahalarda yapılmaktadır. Hemen her aileye ait sebze ve meyve tarımı yapılan küçük alanlar mevcuttur.

4.3.3.1. Bağcılık ve Antep Fıstığı Tarımı

Tut İlçesi'nde dikili alanlarda en fazla ziraatı yapılan ürünlerin başında üzüm ve Antep fıstığı gelmektedir. Özellikle bu ürünler yüksek gelir getirmeleri sebebiyle de tercih edilmektedirler. Araştırma sahasının her alanında üzüm bağları bulunmaktadır.

Bağların yetiştirme sahasında yaz yağışı alan coğrafi alanlar dışında, bir iklim özelliğini aramaması, yaz yağışı alan Doğu Karadeniz Bölümü hariç, ülkemizin tüm bölgelerinde yetiştirilir hale gelmesini sağlamıştır (Doğanay, 1999; 198).

Tut İlçesi'nde üzüm bağları önemli ölçüde yer almakta ancak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde üzümün tarımdaki payına göre bu oran çok düşük seviyelerde kalmaktadır. Bunun nedeni ise arazinin büyük bölümünün eğimli ve engebeli sahalardan meydana gelmesi, az eğimli sahaların fazla bulunmamasıdır.

Araştırma sahasında bağ ve Antep fıstığı alanları 1980 yılında 14.538 dekar alan sahip iken bu rakam 2012 yılında 18.362 dekar alana çıkmıştır. 1980 yılında Öğütlü, Yalankoz, Boyundere, Köseli ve Yaylımlı köylerinde bu alanlar oldukça fazla yer kaplamaktadır. Yalankoz'da 18,9'luk oran ile en fazla bağ ve fıstık alanına sahip köydür. 2012 yılına gelindiğinde bağ ve Antep fıstığı alanı 3.824 dekar artarak 18.362 dekara çıkmıştır. %17,7'lik oranı ile en fazla orana sahip köy yine Yalankoz'dur. (Tablo 48).

Fotoğraf 20. İlçe ekonomisinde önemli bir paya sahip olan Antep fıstığı alanları (Yalankoz Köyü, Fatma Önal-2012)

Tablo 48. Tut İlçesi'nde Bağ ve Antep Fıstığı Alanlarının Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012)

Köyler	1980		2012	
	Alan (dekar)	Oran (%)	Alan (dekar)	Oran (%)
Akçatepe	1.037	7,2	1.650	9
Boyundere	2.397	16,5	1.080	5,9
Çiftlik	1.524	10,6	1337	7,4
Havutlu	1.280	8,8	1.400	7,6
Kaşlıca	660	4,5	1.100	6
Köseli	1.612	11,1	850	4,7
Meryemuşağı	620	4,3	823	4,6
Öğütlü	1.072	7,4	927	5,1
Yalankoz	2.756	18,9	3.326	17,7
Yaylımlı	1.580	10,7	2.069	11,3
Tepecik	-	-	700	3,8
Elçiler	-	-	560	3
Yeşilyurt	-	-	1.340	7,3
Ünlüce	-	-	1.200	6,6
Toplam	14.538	100	18.362	100

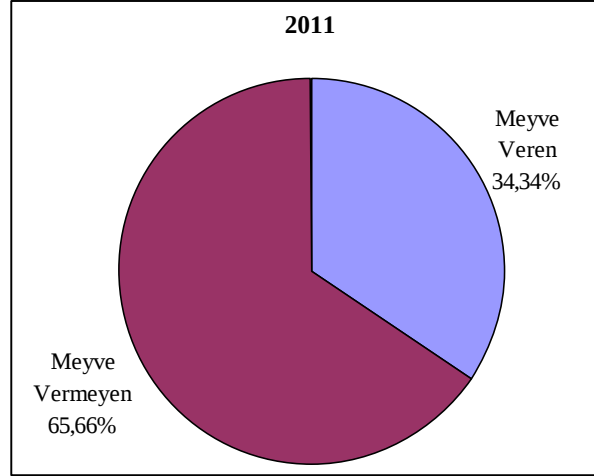
Kaynak: Köy Karneleri (1981), Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Antep fıstığı etek düzlüklerinden başlayarak 1.800 metreye kadar çıkabilen alanlarda kendiliğinden yetişebilmekte, fakat insan kontrolünde olmayan yüksek sahalarda meyve vermemekte veya çok az meyve vermektedir (Akdemir, 2004; 266). Araştırma sahasında 175.300 meyve veren (34,34), 335.208 meyve vermeyen (65,66) Antep fıstığı ağacı bulunmaktadır (Tablo 49, Grafik 27).

Tablo 49: Tut İlçesi'nde Antep Fıstığı Ekim Alanı ve Ağaç Sayısı (2011)

Ürün Türü	Kapladığı Alan (dekar)	Meyve Veren Ağaç Miktarı	Meyve Vermeyen Ağaç Miktarı	Toplam	Üretim Miktarı (ton)
Antep Fıstığı	20.167	175.300	335.208	510.508	701

Kaynak: Adıyaman İl Tarım Müdürlüğü Verileri (2011)

Grafik 27. Tut İlçesi'nde Meyve Veren ve Meyve Vermeyen A. Fıstığı Ağaçlarının Oransal Bölünüşü (2011)

Adıyaman İli'nde 1995-2011 yılları arası Antep fıstığı üretiminin ilçelere göre dağılışına baktığımız zaman araştırma sahamız olan Tut'un Antep fıstığı üretimi açısından Adıyaman İli için önemli bir yer tuttuğu dikkati çekmektedir. Öyle ki 1995 yılından 2011 yılına kadar geçen zamanda Antep fıstığı üretiminde Besni ve Gölbaşı İlçesi'nden sonra gelmektedir.

Besni Adıyaman İli Antep fıstığı üretiminin en önemli üreticisidir. 1995 ve 2011 yılları arasında geçen 16 yıllık dönemde Besni toplam 72.249 tonluk üretimin 51.242 tonluk kısmını üretmiştir. Besni de üretimin bu kadar fazla olması ise Gaziantep'e olan yakınlığı, Antep fıstığının ekonomik anlamda getirisinin yüksek olması, ulaşım ve pazar sıkıntısının olmamasından kaynaklanmaktadır (Tablo 50).

Tablo 50. Adıyaman İli'nde İlçelere Göre Antep Fıstığı Üretim Miktarları (Ton) (1995-2011)

İlçeler	Tut	Merkez	Gerger	Gölbaşı	Kâhta	Besni	Samsat	Sincik	Çelikhan	Toplam
Yıllar										
1995	58	100	9	370	20	2.120	5	3	1	2.686
1996	346	271	18	740	63	3.362	14	6	2	4.822
1997	346	271	35	740	42	1.032	14	7	-	2.487
1998	294	271	12	709	40	1.665	13	6	-	3.010
1999	261	258	9	709	21	1.549	12	4	1	2.824
2000	270	203	3	634	38	3.099	10	5	1	4.263
2001	253	40	-	187	-	775	-	-	-	1.255
2002	234	40	1	320	8	516	5	2	1	1.127
2003	600	271	18	782	42	5.163	15	8	2	6.901
2004	94	40	3	310	11	1.232	3	3	1	1.697
2005	317	95	8	388	19	2.064	5	3	1	2.900
2006	317	95	7	398	19	2.064	7	3	2	2.912
2007	455	419	6	405	163	4.113	27	76	16	5.680
2008	455	539	9	809	195	2.530	33	96	20	4.686
2009	812	463	12	396	125	3.028	21	45	6	4.908
2010	167	543	14	418	158	9.465	13	45	5	10.828
2011	701	421	21	455	160	7.465	26	12	2	9.263
Toplam	5.980	4.340	185	8.770	1.124	51.242	223	324	61	72.249

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>, Tarımsal İstatistik Verileri

Antep fıstığı üretiminde Besni'den sonra en önemli üretim Gölbaşı'na aittir. Gölbaşı da bu geçen zaman dilimi içerisinde 8.770 tonluk üretim gerçekleştirmiştir. Özellikle bu alanda üretimin temel sebepleri ise Antep fıstığının ekonomik açıdan yüksek değerde olması, Gölbaşı'nın bir kavşak noktası olması açısından ulaşım ve pazar sıkıntısının olmamasından kaynaklanmaktadır.

Araştırma sahamız olan Tut ise bu dönem içerisinde 11.980 ton gibi bir üretime ulaşmıştır. Bu üretim ise toplam üretim içerisinde %15,31'lik bir orana denk gelmektedir. Araştırma sahamızda Antep fıstığının bu kadar önemli olması ise ekonomik getirisinin yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca arazinin engebeli olduğu Yalankoz Köyü'nde insanlar bu engebeli alanları fıstık ağaçları ile değerlendirmişlerdir. Fakat daha önce de dile getirdiğimiz gibi insan kontrolünde olmayan yüksek sahalarda bulunan fıstık ağaçları ya meyve vermemekte ya da çok az miktarda meyve vermekte olduğu için bu ağaçlardan verim alınamamıştır.

Adıyaman İli Antep fıstığı üretiminde en son sırada geçen bu zaman dilimi içerisinde ürettiği 61 ton ile Çelikhan bulunmaktadır. En az üretimin burada olmasının nedeni ise insanların bu alanlarda yer alan arazilerin neredeyse tamamına yakınına Türkiye çapında meşhur olan tütün ekmelerinden kaynaklanmaktadır.

Araştırma sahamızda üzüm önemli bir ekonomik kaynak olsa da Adıyaman İli 1995-2011 yılları arası üzüm üretiminin ilçelere göre dağılışına baktığımızda araştırma sahamızın Adıyaman İli üzüm üretimi açısından pek de önemli olmadığı dikkati çekmektedir. Geçen 16 yıllık süre zarfında en fazla üretim 234.182 ton ile Gölbaşı İlçesi'ne aittir. Özellikle Gölbaşı'nın bir kavşak noktası olması, ulaşım ve pazar imkânlarının gelişmiş olması, üzümün soğuğa dayanıklı bir ürün olması, yaz yağışı alan coğrafi alanlar (Doğu Karadeniz Bölümü) dışında her bölgede yetiştirebilir olması ve ekonomik değerinin olması bu alanda üzüm yetiştiriciliğini cazip hale getirmektedir. Ancak 1995 yılında 24.650 ton olan üretim 2011 yılında 8.100 tona kadar düşmüştür. Bunun nedeni de kavşak noktası olması dolayısıyla gelişmesine bağlı olarak artan nüfusun konut ihtiyacını da beraberinde getirmesi ve bu sebeple bağlık alanların ve tarım alanlarının konutlaşma dolayısıyla istimlâk edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Gölbaşı İlçesi'nden sonra en fazla üretim 162.799 ton ile Merkez İlçeye aittir. Bu alanda bağların fazla olmasının sebebi ise arazinin büyük ve geniş olması, üzümün hemen her bölgede yetiştirilebilir olması, soğuğa dayanıklı bir ürün olması ve ekonomik değerinin olmasından kaynaklanmaktadır. Fakat Merkez İlçe de Gölbaşı İlçesi'nde olduğu gibi gelişmeye ve nüfus artışına bağlı olarak ortaya çıkan konut ihtiyacının giderilmesi amacıyla bu alanların istimlâk edilmesi üretimde düşüş olmasına neden olmuştur (Tablo 51).

Tablo 51. Adıyaman İli'nde İlçelere Göre Üzüm Üretim Miktarları (Ton) (1995-2011)

İlçeler	Tut	Merkez	Gerger	Gölbaşı	Kâhta	Besni	Samsat	Sincik	Çelikhan	Toplam
Yıllar										
1995	450	18.000	6.650	24.650	3.900	3.500	945	840	1.610	60.555
1996	450	19.360	6.650	24.650	3.180	3.000	945	840	1.610	60.685
1997	450	15.000	2.850	25.500	3.180	3.150	945	480	920	52.475
1998	360	12.250	3.325	21.350	3.300	3.150	800	400	360	45.295
1999	320	11.280	2.800	18.000	3.135	3.060	760	600	540	40.495
2000	300	9.200	2.250	18.000	3.600	3.060	900	560	600	38.470
2001	225	6.000	1.625	17.700	2.400	2.700	510	455	532	32.147
2002	255	6.000	1.600	12.000	2.100	3.130	375	422	600	26.452
2003	285	5.850	1.860	12.000	2.030	2.700	435	381	600	26.141
2004	495	3.000	1.650	8.000	1.512	2.250	406	360	600	18.273
2005	511	3.120	1.500	8.000	2.160	2.250	390	360	645	18.936
2006	560	4.440	1.750	8.200	2.520	3.500	429	420	704	22.523
2007	336	4.775	1.557	5.607	417	6.675	267	214	801	20.649
2008	378	5.365	1.750	6.600	470	7.550	300	240	900	23.553
2009	378	10.252	1.750	7.700	560	7.650	303	240	1.050	29.883
2010	2.193	17.057	3.005	8.125	175	13.903	477	287	1.350	46.572
2011	1.605	11.850	2.760	8.100	1.898	14.994	510	350	900	42.967
Toplam	9.551	162.799	45.332	234.182	36.537	86.222	9.697	7.449	14.322	606.091

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>, Tarımsal İstatistik Verileri

Özellikle üzüm üretimi açısından en önemli alanların başında Besni gelmektedir. Besni üzümü Türkiye çapında meşhur bir üzüm türüdür. Besni de 86.222 tonluk üretime sahiptir. Üzümün hemen her bölgede yetiştirilebilir olması, soğuğa dayanıklı bir ürün olması, ekonomik değerinin olması, ulaşım ve pazar sıkıntısının olmaması gibi nedenlerden dolayı bu alanda insanlar üzüm yetiştiriciliğine yönelmiştir. Besni de Merkez İlçe ve Gölbaşı İlçesi'nin tam tersi bir durum söz konusudur. 1995 yılında 3.500 ton olan üretim 2011 yılına gelindiğinde 14.994 tona ulaşmıştır. Özellikle Besni üzümüne olan talebin artması ve buna bağlı olarak ekonomik değerinin yükselmesi insanların ekonomik getirisi az olan ürünlerin bulunduğu alanları da bağlık alanlara çevirmesini sağlamış ve bu da üretim artışını beraberinde getirmiştir.

Araştırma sahamız olan Tut ise geçen 16 yıllık sürede toplam 9.551 ton üretim ile 7.449 ton üretim ile son sırada yer alan Sincik İlçesi'nden sonra gelmektedir. Araştırma sahamızda bağcılık Antep fıstığı ile birlikte önemli bir yer tutsa da Adıyaman İli genelinde üretimde son sıralarda yer almasının nedenleri ise toplam arazi miktarının düşük olması, arazisinin dağlık ve engebeli oluşu sebebiyle ulaşım sıkıntısının olması, arazinin Göksu ve kolları tarafından parçalanması nedeniyle arazilerin küçük lokal sahalar haline gelmesi ve bunun verimin düşmesine neden olması ve pazar sıkıntısının

olmasından kaynaklanmaktadır (Tablo 51). Tut'ta da son yıllarda üretimde artış söz konusudur. Bu da az eğimli sahaların ve kuru tarım alanlarının bir kısmının bağlık alanlara çevrilmesinden kaynaklanmaktadır.

4.3.3.2. Diğer Meyveler

Araştırma sahasında meyvecilik de önemli bir faaliyet alanıdır. Sebzeciliğe göre daha geniş alanlarda yapılmaktadır. Sebzeciliğin yapılamadığı alanlarda insanlar meyve ağaçlarının daha dayanıklı olması sebebiyle meyveciliğe yöneldiği için bu faaliyet alanı daha geniş alanlara yayılmıştır.

Tablo 52. Tut İlçesi'nde Meyve Ağacı Sayısının Türlerine Göre Bölünüşü (2011)

Meyve Türü	Kapladığı Alan (dekar)	%	Meyve Veren Ağaç Miktarı	Meyve Vermeyen Ağaç Miktarı	Toplam	Üretim Miktarı (ton)
A. Fıstığı	20.167	92,18	175.300	335.208	510.508	701
Armut	40	0,18	2.000	3.582	5.582	30
Badem	300	1,37	10.310	5.120	15.430	82
Ceviz	425	1,94	1.960	10.240	12.200	78
Dut	300	1,37	3.565	4.100	7.665	143
Elma	125	0,57	4.920	8.750	13.670	155
Erik	50	0,23	3.100	2.200	5.300	78
İncir	150	0,69	2.615	1.855	4.470	131
Kayısı	40	0,18	1.900	14.215	16.115	57
Kiraz	70	0,32	1.275	1.585	2.860	26
Nar	200	0,91	1.805	11.564	13.369	54
T.Hurması	12	0,05	1.330	1.500	2.830	20
Toplam	21.879	100	210.080	399.919	642.791	1.555

Kaynak: Adıyaman İl Tarım Müdürlüğü Verileri (2011)

Tut İlçesi'nde meyve ağacı sayılarının türlere bölünüşüne bakıldığında toplam ağaç sayısı bakımından ilk sırada 510.508 ağaç ile Antep fıstığı gelmektedir. Üretim açısından da Antep fıstığı 701 ton üretimle ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada 16.125 ağaç sayısı ile kayısı bulunmaktadır. Özellikle meyve vermeyen ağaç sayısı bakımından da ikinci sırada yer alan kayısı üretim bakımındansa orta sıralarda bulunur. Bu da verimin düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca kayısı kapladığı alan bakımındansa 40 dekarlık alanla Trabzon hurmasından sonra armut ile birlikte son sırada yer almaktadır (Tablo52).

Toplam 15.430 ağaç sayısı ile toplam ağaç sayısı bakımından kayısıdan sonra gelen badem ise 10.310 ağaç sayısı ile meyve veren ağaç sayısı bakımından da ikinci sırada yer almaktadır. Elma, nar ve ceviz de toplam ağaç sayısı bakımından da 10.000'den fazla ağaç sayıları ile kayısı ve bademi izlemektedirler. Ağaç sayısı en az olan meyve ise Trabzon hurmasıdır (Tablo 52).

Araştırma sahasında meyve türlerinin ekim alanına bakıldığında en fazla alanı da yine Antep fıstığının kapladığı görülmektedir. Öyle ki 20.167 dekarlık ekim alanı ile toplam meyve ekim alanının % 92,18'lik alanını kaplamaktadır. Bunun nedeni de Antep fıstığının ekonomik değerinin yüksek olmasıdır. Antep fıstığından sonra en fazla alanı 425 dekarlık alan ile ceviz kaplamaktadır. Özellikle meyve vermeyen ağaç sayısının da fazla olması üretiminin istenilen seviyede olmasını engellemiştir. Badem ve dut da cevizden sonra 300 dekar alan ile en fazla alanı kaplayan ürünlerdir. Nar ve incir ve elma da ilçede önemli ekim alanına sahip meyve türleridir (Tablo 52).

Tut İlçe'si meyve türlerinin üretim miktarlarının bölünüşüne bakıldığında 701 ton üretim ile ilk sırada bulunan Antep fıstığından sonra ikinci sırada 155 tonluk üretimle elma yer almaktadır. Elmanın üretiminin fazla olmasının nedeni elmanın soğuğa dayanıklı olması, su isteğinin az olması ve hemen her bölgede yetiştirilebilir olmasından kaynaklanmaktadır. İlçenin neredeyse tamamında elma ağaçları mevcuttur. Üretim bakımından ikinci sırada yer alan meyve ise 143 tonluk üretimle duttur (Tablo 52). Özellikle ilçenin en büyük yerleşim alanı olan Kaşlıca Köyü'nün birincil geçim kaynağını oluşturmaktadır. Hatta köyün tamamına yakını dut ağaçları ile kaplıdır.

Fotoğraf 21. İlçe ekonomisinde önemli payı olan meyve dut'un kurutulması
(Kaşlıca Köyü, Fatma Önal-2012).

Ayrıca ilçede İncir de 131 tonluk üretime sahiptir. Hemen her alanda bulunan İncir hem ihtiyacını karşılama amaçlı hem de geçimlerini sağlamak amaçlı üretilmektedir. Badem ve ceviz de üretim miktarı fazla olan türlerdir. Badem 82 tonluk üretime, ceviz ise 78 tonluk üretime sahiptir. Ceviz su isteği fazla olan bir meyve olduğu için özellikle Göksu Çayı çevresinde daha fazla yer almaktadır. Kapladığı alan bakımından son sıralarda yer almasına rağmen toplam ağaç sayısı bakımından ikinci sırada bulunan kayısı ise 57 tonluk üretime sahiptir (Tablo 52).

Araştırma sahasının bağlı olduğu Adıyaman İli'nin en önemli ürünlerinden olan Nar da ilçede 54 tonluk üretime sahiptir. Sahada en az paya sahip olan ürünler ise 30 tonluk üretimle armut, 26 tonluk üretimle kiraz ve 20 tonluk üretimle en az paya sahip olan Trabzon hurmasıdır.

4.3.3.3. Sebzecilik

Araştırma sahasında arazi şartlarının ve sulama imkânlarının sulu tarım ürünlerinin ekimine fazla elverişli olmadığından daha önce bahsedildi. Ayrıca tarım alanlarının lokal sahalar halinde olduğunu da dile getirildi. Buna bağlı olarak sebze tarımı da lokal, dar sahalarda yapılmaktadır. Hemen her aileye ait sebze ve meyve tarımı yapılan küçük alanlar mevcuttur. Bunların bir kısmı evlerinin yanında küçük bahçeler halinde yer alırken, bir kısım bahçelerde evlerinden fazla uzak olmayan bir mesafede yer almaktadır.

Tablo 53. Tut İlçesi'nde Sebze Tarımı Alanlarının Ürün Gruplarına Göre Bölünüşü (2011)

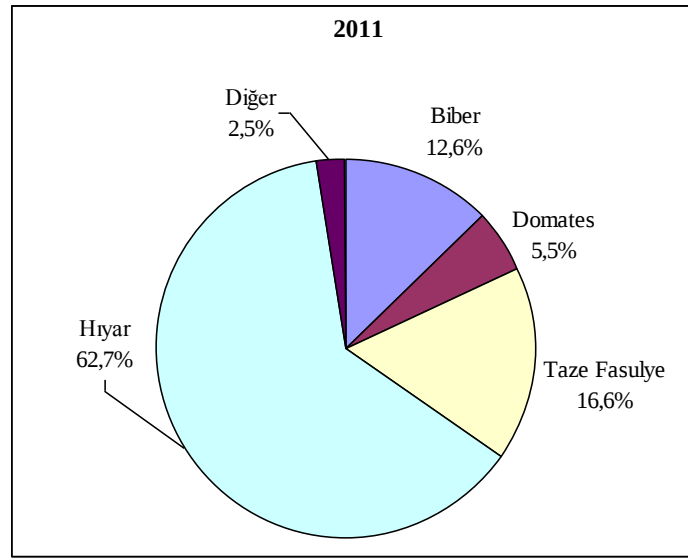
Ürün Adı	Ekim Alanı (dekar)	%	Üretim Miktarı (ton)	%
Biber	800	12,64	960	7,20
Domates	350	5,52	740	5,75
Taze Fasulye	1.050	16,64	788	5,95
Hıyar	3.970	62,74	9.925	73,98
Diğer	157	2,46	247	2,22
Toplam	6327	100	12.660	100

Kaynak: Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2011)

Araştırma sahasının bitkisel üretime elverişli olduğu alanlarda sebze yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bu daha çok insanların kendi ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları bir faaliyettir. Ancak bazı alanlarda insanlar ekonomik geçim kaynağı olarak sebzecilik yapmaktadırlar. Tut İlçesi köylerinde yapılan anketlere göre Havutlu,

Boyundere, Çiftlik, Meryemuşağı, ve Ünlüce köylerinde insanlar satma amaçlı sebze yetiştiriciliği yapmakta iken diğer köylerde sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamak için sebze yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Sahada ekonomik amaçlı sebze yetiştiriciliğinin yapıldığı alanlara baktığımız zaman bu alanların güneydeki Göksu Çayı boyunca uzandıklarını görmekteyiz. Bu alanlar Göksu Çayı ve kolları tarafından sulanan alanlar oldukları için üretimin fazla olduğu alanlardır. Ancak daha önce de söylediğimiz gibi parçalanmış tarım alanları verimin düşmesine neden olmaktadır.

Grafik 28. Tut İlçesi'nde Sebze Tarımı Alanlarının Ürün Gruplarına Göre Oransal Bölünüşü (2011)

Sahada sebze ekim alanlarının oransal bölünüşüne baktığımızda, alanın yarısından fazlasının hıyar üretimine ayrıldığı dikkati çekmektedir. Toplam ekim alanının %62,7'sine karşılık gelmektedir (Tablo 53, Grafik 28).

Hıyardan sonra en fazla pay taze fasulye ve bibere aittir. Ayrıca domates de ekonomik değeri olan sebzeler içerisinde yer almaktadır. Diğer olarak adlandırdığımız kısımda ise üretimi daha az yapılan maydanoz, kavun, sarımsak, patlıcan ve soğan yer almaktadır.

Araştırma sahasının ürünlerinin üretim miktarlarına oransal bölünüşüne baktığımızda hıyar ekim alanının 3.970 dekarlık alanı kapladığını görüyoruz. Bu alanda ekilen hıyarın üretim miktarına baktığımızda 9.925 tonluk bir üretim göze çarpmaktadır. Bu üretim miktarı toplam sebze üretiminin %73,98'lik kısmını oluşturmaktadır. Hıyardan sonra ekim alanı en fazla olan ürün 1.050 dekarlık alanla taze fasulye olmuş

olsa da üretim miktarı olarak ikinci sırada 960 tonla biber yer almaktadır. Toplam üretimin %7,20'sini biber oluştururken, taze fasulyenin 788 ton olan üretim miktarının oranı %5,95'dir. Domates 350 dekarlık alan ve 740 ton üretim miktarına sahiptir. Bu üretim miktarı ile toplam üretim miktarının %5,5'ine denk gelmektedir. Diğerleri adı altında toplanan ürünler ise 157 dekarlık bir alanı kaplamakta, 247 tonluk üretimle de toplam üretimin %2,22'lik kısmını oluşturmaktadırlar (Tablo 53).

4.4. Tut İlçesi'nde Hayvancılık

Hayvancılık insanoğlu için geçmişten günümüze kadar gelmiş önemli bir ekonomik faaliyet alanı olmuştur. Araştırma sahası olan Tut İlçesi'nde bitkisel üretimden sonra en önemli ekonomik faaliyet olarak hayvancılık görülmektedir. Ancak sahadaki hayvancılık faaliyetleri halkın kendi ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Araştırma sahasının büyük bir bölümünün eğimi yüksek, işlenemeyen, verimi düşük ve taşlık alanlardan oluşması insanlar için hayvancılığı da zorunlu bir hale getirmiştir.

Hayvancılık her ne kadar insanlar için önemli bir ekonomik faaliyet olsa da yıllar geçtikçe önemi eskiye nazaran azalan bir ekonomik faaliyet haline gelmiştir. Araştırma sahasında hayvancılık önemli bir ekonomik faaliyet olsa da sadece

Araştırma sahasında yer alan yaklaşık 15.000 dekarlık orman alanı da önceleri hayvancılık için olumlu alanlar olmuş olsa da günümüzde hayvancılığı kısıtlayan alanlar haline gelmiştir. Önceleri hayvanlarını, özellikle keçilerini insanlar bu ormanlarda otlatırken, günümüzde hem insanların bilinçlenmesi hem de ormanların Orman Muhafaza Memurluğu tarafından koruma altına alınması hayvancılığı da kısıtlamıştır.

4.4.1. Küçükbaş Hayvancılık

Araştırma sahası olan Tut İlçesi'nde küçükbaş hayvancılığı inceleyecek olursak 1980 yılı ve 2012 yılları arasında bir değişim göze çarpmaktadır. 1980 yılında küçükbaş hayvancılığa baktığımızda 3.590 koyun ve 4.280 keçi olduğunu görüyoruz. Bu da toplam içerisinde keçinin %54'lük, koyunun ise %46'lık bir paya sahip olduğunu göstermektedir (Tablo 54, Grafik 29).

1980 yılı küçükbaş hayvan sayısında keçi sayısının koyun sayısından fazla olması, ormanlık alanların varlığı, arazinin eğimli ve engebeli olmasından ve bu şartlara keçinin koyuna göre daha uygun olmasından kaynaklanmaktadır. 2012 yılına

gelindiğinde koyun sayısının 3.188 olduğu ve toplam küçükbaş hayvan sayısının %61’lik kısmını, keçinin ise 2.049 sayı ile %39’luk paya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 54, Grafik 29).

Hem keçi sayısında hem de koyun sayısında bir azalma olmasına karşın koyun sayısı yüzde olarak artmış fakat keçi sayısı hem miktar hem de oran olarak düşmüştür. Koyun sayısının azalmasına rağmen koyun oranında artış olması keçi sayısındaki azalmanın daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

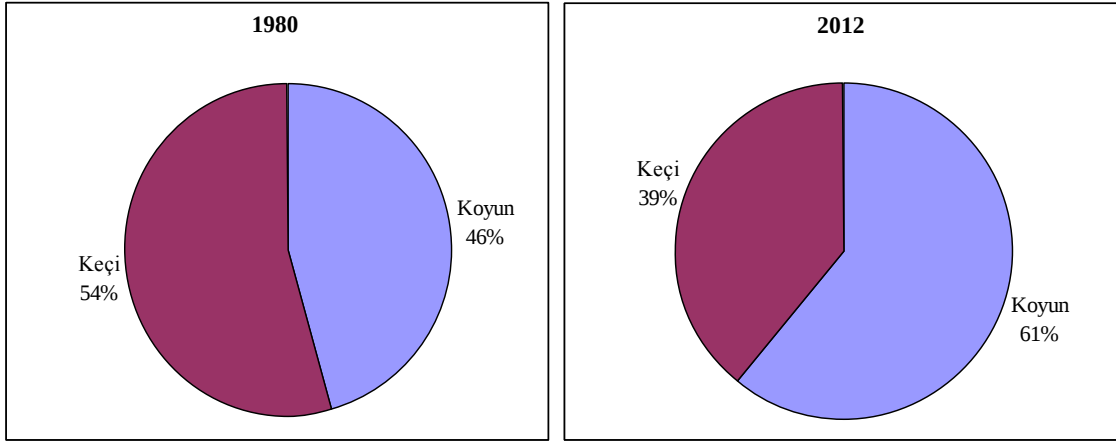
Tablo 54. Tut İlçesi’nde Küçükbaş Hayvan Sayısının Köylere Bölünüşü (1980,2012)

Köyler	1980		2012	
	Koyun	Keçi	Koyun	Keçi
Akçatepe	150	400	72	30
Boyundere	200	500	54	25
Çiftlik	200	500	670	400
Havutlu	40	150	120	70
Kaşlıca	500	700	400	200
Köseli	1.500	1.000	640	530
Meryemuşağı	200	200	320	150
Öğütlü	150	250	-	27
Yalankoz	500	500	35	18
Yaylımlı	150	80	742	400
Tepecik	-	-	15	27
Elçiler	-	-	-	15
Yeşilyurt	-	-	100	127
Ünlüce	-	-	20	30
Toplam	3.590	4.280	3.188	2.049

Kaynak: Köy Karneleri (1981), Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Keçi sayısının 1980 yılına göre bu kadar düşmesi ormanların koruma altına alınmasıyla keçilerin artık otlatılmak için götürüldüğü ormanlardan yararlanamamasından kaynaklanmaktadır.

Tut İlçesi’nde küçükbaş hayvan sayılarının köylere dağılışına baktığımızda coğrafi şartlara bağlı olarak ormanlık, eğimli ve engebeli sahalarda keçi lehine bir gelişme görülürken, alçak platoluk alanlarda koyun keçi sayısı birbirine yaklaşır, alçak ve düzlük sahalarda ise bu sayı koyun lehine gelişme göstermektedir.

Grafik 29. Tut İlçesi'nde Küçükbaş Hayvanların Oransal Bölünüşü (1980,2012)

Araştırma sahasında 1980 yılında sadece Köseli ve Yaylımlı köylerinde koyun sayısı keçi sayısından daha fazladır. Köseli'de 1.500 koyun 1.000 keçi, Yaylımlı'da 150 koyun ve 80 keçi vardır (Tablo 54, Grafik 29). Bu da bu alanlarda koyun yetiştirilmesine elverişli, alçak ve düzlük sahaların mevcudiyetinden kaynaklanmaktadır. Meryemuşağı ve Yalankoz köyleri de iki türün de eşit olduğu alanlar olarak dikkati çekmektedir. 1980 yılında Köseli küçükbaş hayvan sayısının en fazla olduğu köydür. Bunun temel sebebi ise 1980 yılında Köseli'de birincil ekonomik faaliyetin hayvancılık olmasından kaynaklanmaktadır.

2012 yılına geldiğimizde 1980 yılında keçi lehine olan durumun tamamen değiştiğini, koyun sayısının keçi sayısından fazla olduğunu görüyoruz. Bu durumun değişme nedeni ise daha önce de bahsettiğimiz gibi ormanlık alanların koruma altına alınmasıyla keçi otlatılacak alanların daralmasından dolayıdır.

Tut İlçesi köylerinde artık hâkim olan küçükbaş hayvan türü koyundur. Özellikle güneydeki düzlük ve alçak sahalar koyunun yetişmesi için ideal alanlardır. Bu alanlarda keçi fazla yetişme ortamı bulamasa da kuzeydeki dağlık ve eğimli sahalarda, sayıları azalsa da keçi önemli bir tür olmaya devam etmektedir.

Yaylımlı ve Köseli köyleri hayvan sayıları azalmış olsa da 1980 yılında olduğu gibi yine küçükbaş hayvan sayısı açısından ilk sıralarda yer almaktadır. Bunlara 2012 yılında Çiftlik Köyü de katılmıştır. Buna rağmen 2012 yılında hayvancılık hiçbir köyün birincil ekonomik kaynağı olmamıştır. Bu da tüm Türkiye çapında olduğu gibi araştırma sahasında da hayvancılığın gün geçtikçe önemini yitirmesinden kaynaklanmaktadır.

4.4.2. Büyükbaş Hayvancılık

Araştırma sahası olan Tut İlçesi'nde önceleri küçükbaş hayvancılık ön planda iken günümüze geldikçe, ormanların koruma altına alınması, insanların mera hayvancılığından vazgeçmek istemeleri vb. sebeplerle küçükbaş hayvan sayısı azalırken, tam tersi büyükbaş hayvan sayısında bir artış meydana gelmiştir.

1980 köy karnelerine göre araştırma sahası Tut İlçesi'nde 150'si erkek olmak üzere 920 sığır ve 877 yük ve çeki hayvanı bulunmaktadır. Büyükbaş hayvanların %51'i sığırdan, %49'u ise yük ve çeki hayvanlarından oluşmaktadır (Tablo 55) .

Tablo 55. Tut İlçesi'nde Büyükbaş Hayvan Sayısının Köylere Göre Bölünüşü (1980,2012)

Köyler	1980		2012	
	Sığır	Yük ve Çeki	Sığır	Yük ve Çeki
Akçatepe	80	156	162	95
Boyundere	150	45	371	92
Çiftlik	50	53	64	42
Havutlu	50	60	224	45
Kaşlıca	50	165	234	108
Köseli	125	135	178	75
Meryemuşağı	40	50	221	67
Öğütlü	75	68	358	105
Yalankoz	150	60	55	38
Yaylımlı	150	85	230	88
Tepecik	-	-	49	35
Elçiler	-	-	38	37
Yeşilyurt	-	-	145	50
Ünlüce	-	-	42	22
Toplam	920	877	2371	899

Kaynak: Köy Karneleri (1981), Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

2012 yılına geldiğimizde sığır sayısı 1.451 artarak 350'si erkek olmak üzere 2.371 olmuştur. Sığır oran olarak ise büyükbaş hayvanların %73'lük bölümünü oluşturmaktadır. Yük ve çeki hayvanının sayısı da 22 artarak 899 olmuş fakat sığır sayısındaki artışa bağlı olarak yük ve çeki hayvanı oransal olarak düşmüştür (Tablo 55).

Araştırma sahasının eğimi fazla olan alanlarında yük ve çeki hayvanının sayısı artmaktadır. Çünkü buralarda insanlar yük ve çeki hayvanlarından ulaşım ve taşımacılıkta faydalanmaktadırlar. Motorlu araçların dahi gidemeyeceği yerlere ulaşmak için yük ve çeki hayvanlarını kullanmaktadırlar.

Son teknolojik gelişmeler ve ulaşım koşullarının gelişmesine bağlı olarak çoğu köyde yük ve çeki hayvanı sayısı azalmasına rağmen 2012 yılında ki yük ve çeki

hayvanı sayısındaki artışın tek sebebi 1980 yılında köy olmayan Tepecik, Ünlüce, Elçiler ve Yeşilyurt'un köy olmasından kaynaklanmaktadır.

4.4.3. Diğer Hayvancılık Faaliyetleri

Tut İlçesi köylerinde yapılan diğer hayvancılık faaliyetleri yok denecek kadar azdır. Bu faaliyetlerle az sayıda aile uğraşmaktadır.

Araştırma sahasında kümes hayvancılığı önemli bir faaliyet değildir. Ailelerin çoğunun kümes hayvanı olmasına rağmen bunlar sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bu hayvanları beslemekte ve ekonomik anlamda bir faaliyet olarak bunu yapmamaktadırlar.

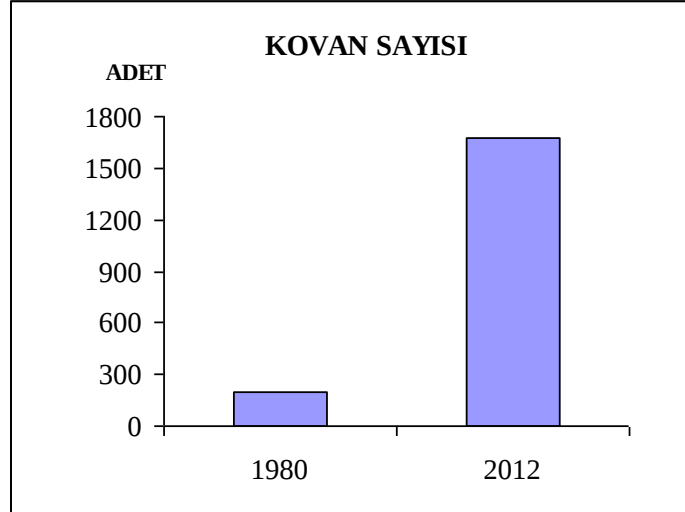
Tablo 56. Tut İlçesi'nde Kovan Sayısının Köylere Bölünüşü (1980,2012)

Köyler	1980	2012
	Kovan Sayısı	Kovan Sayısı
Akçatepe	-	-
Boyundere	200	73
Çiftlik	-	15
Havutlu	-	178
Kaşlıca	-	689
Köseli	-	20
Meryemüşağı	-	80
Öğütlü	-	130
Yalankoz	-	110
Yaylımlı	-	80
Tepecik	-	65
Elçiler	-	75
Yeşilyurt	-	40
Ünlüce	-	120
Toplam	200	1.675

Kaynak: Köy Karneleri (1981), Araştırma Sahası Anket Sonuçları (2012)

Arıcılık faaliyeti için doğal çevre şartları elverişli olsa da özellikle bağlarda ve meyveliklerde yapılan ilaçlamalar yüzünden arıcılık faaliyeti yapılamamakta, yapılsa bile istenen verim alınamamaktadır (Akdemir, 2004; 281).

Arıcılık faaliyeti doğal çevreye bağlı olan bir faaliyettir. 1980 yılında fazla yapılmayan bu ekonomik faaliyet 2012 yılına gelindiğinde devlet desteğine de bağlı olarak bir artış gösterse de yine de istenilen seviyede yapılan bir faaliyet değildir. Öyle ki arıcılıkla sadece 25 aile uğraşmakta ve bu ailelerin toplam 1.675 kovayı bulunmaktadır (Tablo 56, Grafik 30).

Grafik 30. Tut İlçesi'nde Kovan Sayısı (1980,2012)

4.5. Tut İlçesi'nde Ulaşım

İlçe merkezi 57 km'lik asfalt yolla il merkezine bağlıdır. İlçenin Adıyaman-Malatya Karayoluna bağlantısı 14 km. lik asfalt yolla sağlanmaktadır. Söz konusu yolun en tipik özelliği ise virajlı bir yapıya sahip olmasıdır. Bu yoldan Adıyaman'la 60 km.lik bir mesafe söz konusudur. Mesafeyi 20 km kısaltan ikinci bağlantı ise asfalt yoldur (Tablo 57). İlçe'nin İl'e üçüncü bağlantısı da nispeten sarp bir güzergâh olan Akçatepe, Yalankoz ve Adıyaman Merkez Şerefli köyleri üzerinden sağlanır. Bu güzergâh fazla uzak olduğu için fazla cazip değildir. Ulaşım ağı topografyanın olumsuz etkisinden dolayı yeterince gelişmemektedir.

İlçe'de doğu-batı yönlü uzanan karayolu güzergâhı ilçenin ortasından geçmekte ve kollara ayrılarak köylere doru uzanırken topografyanın etkisi ile şekillenmiştir. Saha içerisinde ulaşım ağının yerleşmeler üzerinde yerleşmeleri büyüten ve geliştiren bir etkisi fazla olmamıştır. Karayolu doğuda Adıyaman İli'ne doğru uzanırken, batıda Adıyaman-Gaziantep karayoluna bağlanır. Köy yolları genel olarak asfalt yoldan oluşmaktadır. Mezra yollarının tümü ise stabilize yollardan oluşmaktadır. Köylere giden bazı yollar bakım ve onarım gerektirmektedir. İlçe merkeze en uzak köy 23 km ile Meryemuşağı Köyü iken, en yakın köy 5 km ile Boyundere ve Kaşlıca'dır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ

Tut İlçesi'nde nüfusunun gelişim seyrinde günümüze doğru artış yaşanmıştır. Fakat bu artışta son zamanlarda kısmen göçlerle olmakla birlikte nüfus sayım sisteminin değişerek ADNKS'nin uygulanmasından kaynaklanan bir azalma söz konusudur. Tut İlçesi'nin konumu, yer şekilleri, beşeri ve iktisadi yapısından kaynaklanan nedenlerden dolayı ilçede nüfus istenilen düzeyde değildir. Buna bağlı olarak sosyal ve ekonomik hayatta sıkıntılar yaşamakta olup ilçenin fiziksel ve beşeri gelişimi engellenmekte ve ilçenin gelişimini yavaşlatmaktadır.

Göçler Tut Kasabası'nda ve köylerde nüfus kaybına yol açmakta olup nüfusun gelişimindeki en büyük sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kasaba kısmen şehrsel fonksiyonlara sahip olsa da çeşitli ekonomik ve sosyal etkenlerden dolayı, köylerde ise gerek geçim kaygısıyla gerekse kentlerin cazibesinden dolayı göçler yaşanmaktadır. Bu göçler yurtiçine özellikle Adana ve Mersin illerine doğru olurken, yurtdışına ise Almanya'ya doğru gerçekleşmiştir. Son dönemlerde göç yoluyla kaybedilen nüfus miktarı giderek artmaktadır.

Nüfusu barındıran yerleşmeler genellikle toplu yerleşmeler şeklinde olup genel arazi yapısının daha elverişli olduğu alanlarda toplanmıştır. Genellikle Göksu Çayı ve kollarının suladığı yerlerde köylerin iktisadi faaliyetlerini karşılayabilecekleri alanlar yerleşmelerin kuruluşunda etkili olmuş ve nüfuslanmışlardır.

İlçenin hakim ekonomik faaliyeti tarımdır. Bu tarım faaliyetleri yerleşmelerin yakınında yapılmaktadır. Araştırma sahasında hem kuru hem de sulu tarım yapılmaktadır.

Hizmet sektörü kasaba dışında yok denecek kadar azdır. İlçede sağlıklı bir imar politikası uygulanmadığından konutlar zaten az olan tarım arazilerinin üzerine inşa edilmektedir.

Tut'ta yerleşim birimlerinin geçmişi yaklaşık 300-400 yıllık bir geçmişe sahiptir. 16 yy. itibari ile bu alandaki yerleşmelere ait çeşitli bilgiler salnamelerde yer almaya başlamıştır. Cumhuriyet dönemi ile birlikte daha net bilgiler edinilmeye başlanmıştır.

Araştırma sahasında yerleşmeler daha çok toplu dokuya sahip yerleşmelerdir. Konutlar hem doğal çevre faktörlerinden hem de beşeri ve ekonomik faktörlerin etkisi ile şekillenmiştir.

Evlerin büyük bir kısmı iki katlı olup alt kat ahır, kiler, depo olarak kullanılmaktadır. Evlerin üstü çeşitli ihtiyaçları gidermesi için düz dam olarak örtülmüştür. Günümüzde yerleşmelerdeki betonarme evlerin sayısı hızla artmaya başlamıştır. Yerleşmelerdeki hane sayısı, konut sayısı, konutların kat ve oda sayılarında da artış yaşanmıştır.

İlçede 7 mezra, 6'sı imar alanı içerisinde 2'si imar alanı dışında olmak üzere 8 mahalle ve 14 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Tüm mahalleler ilçe merkeze bağlıdır. Bunlardan Reşadiye, Cumhuriyet, Fethiye, Salah, Ayniye ve Geni merkezde; Bulanık 14 km, Çamlıca 9 km uzaklıktadır. İlçe merkeze en uzak köy 23 km ile Meryemuşağı Köyü iken, en yakın köy 5 km ile Boyundere ve Kaşlıca'dır.

Tut kasabasının etki sahası ilçe sınırını oluşturan idari sınır ile paralellik gösterir. Bu sınır içerisinde kalan yerleşmelere hizmet verir.

İlçede doğal çevre faktörlerinin kısıtlayıcı etkisi, hizmet sektörünün az olması, sanayi sektörünün olmaması, ulaşımın elverişsiz olması vs. sebepler yeni yerleşmelerin kurulamamasına neden olmuştur. Aynı zamanda var olan yerleşmelerin de gelişip büyümesine engel olmuştur.

Araştırma sahası fazla nüfus kitlesine hitap edemediğinden nüfus kaybetmektedir. Bu duruma son verecek olan ekonomik yatırımların yapılması gerekmektedir. Ayrıca cazibe unsuru olabilecek sosyal ve kültürel yatırımlarında yapılması şarttır. Bu sayede az da olsa bu kaybın önüne geçilebilecektir.

Araştırma sahasında eğimli, yükseltisi fazla, engebeli ve taşlık sahalar büyük yer kaplamaktadır. Bu sahalar tarımı olumsuz yönde etkilemekte ve tarım alanlarının dar alanlara sıkışmasına neden olmaktadır.

Araştırma sahasının arazi koşullarına bağlı olarak dar alanlarda gerçekleştirilen tarım faaliyetlerinde geleneksel usuller kullanılmaktadır.

Araştırma sahasında orman alanlarının koruma altına alınması, bazı mera alanlarının kuru ve sulu tarım alanlarına dönüştürülmesi sonucu hayvancılık faaliyetleri önemini yitirmektedir.

Araştırma sahasının güneyi Göksu Çayı ve kolları tarafından sulanmaktadır. İlçenin en önemli kaynağı olan Göksu Çayı'ndan insanlar yeterince faydalanamamaktadır.

Araştırma sahasında Akçatepe, Yalankoz, Yaylımlı, Öğütlü, Tepecik ve Elçiler köylerinde ekonomik değeri yüksek olan Antep fıstığı üretimi yapılmaktadır. Ancak yalnızca Yalankoz köyünde üretimi fazladır.

Araştırma sahasında üreticiler ürünleri komisyoncu aracılığıyla satmakta bu da gelirlerinin düşmesine neden olmaktadır.

Saha içerisinde sanayi tesislerinin kurulması, var olan maden kaynaklarının çıkarımı için gerekli tesisler açılmamıştır.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, İ. O.,** 2004, Gölbaşı İlçesinin (Adıyaman) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Coğ. Ana Bilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- AKKAYAN, T.,** 1979, Göç ve Değişme, İstanbul Üniv. Edebiyat. Fak. Yay. No:2573, İstanbul.
- AKŞİT, B., AKÇAY, A.,** 1999,” Gap Bölgesinde Nüfus Hareketleri”, 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Tarih Vakfı Yay. s:323-333, Ankara,
- APAYDIN, İ. K.,** 1996, “Adıyaman Şehir Coğrafyası”, Türkiye Coğ. Araştırma Ve Uygulama Merkezi., III. Coğ. Sempozyumu Bildiri Özetleri, s:89-81, Ankara
- ARSLAN, H.,-ÇAĞLIYAN, A.,** 2006, “Bir Plan Bölge Olarak GAP’ta Okullaşma Oranlarına Coğrafi Bir Yaklaşım” Ankara Üniv. TUCAUM, IV. Coğrafya Sempozyumu, s:225-236.
- ASLANTAŞ, Y. (2008),** “Paleolitik Çağ’da Elazığ Yöresi” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 18, S:2, s:367-377, Elazığ.
- AVCI, S.,** 1993, “Türkiye’de Şehir ve Şehirli Nüfusun Dağılışı”, Türk Coğrafya Dergisi S:28, s:249-269, İstanbul.
- AVCI, S.,** 2003, “Gelişimi ve Sorunları Açısından Türkiye’de Şehirleşme” Sırrı Erinç Sempozyumu Genişletilmiş Bildiri Özetleri, İstanbul.
- BİRİCİK, A. S.,** 1997, “ Gölbaşı Depresyonu (Adıyaman)”, Türk Coğ. Dergisi, S:30, s:13-23, İstanbul.
- BOOKCHIN, M.,** 1999, Kentsiz Kentleşme, Ayrıntı Yay., İstanbul.
- CANPOLAT, F. A.,** 2011, Büyükçay Havzasının (Elazığ) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Fırat Üniv., Sosyal Bilimler Enst. Coğ. Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniv. Sos. Bil. Enst., Elazığ.
- ÇAĞLIYAN, A.,** 2002, Baskil İlçesi (Elazığ) Coğrafyası, Fırat Üniv., Sosyal Bilimler Enst. Coğ. Ana Bilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- ÇELİK, C.,-GÜNDÜZ, M.,** 2012, Türkiye’de Antep Fıstığı Üretimi ve Dağılışı, Fırat Üniv., Fen-Edebiyat Fak.Coğrafya Bölümü (Basılmamış Lisans Tezi), Elazığ.

- ÇETİN, M.,-AYHAN, G.,** 2009, Orta Fırat Bölümünde Bitkisel Üretim ve Hayvancılık, Fırat Üniv., Fen-Edebiyat Fak.Coğrafya Bölümü (Basılmamış Lisans Tezi), Elazığ.
- DEMİR, E.,** 2004, “Adıyaman Şehrinin Yerleşimi, Nüfusu ve Ekonomik Yapısı”, Türk Coğr. Dergisi, S:42, s:115-143, İstanbul.
- DENİSOFF, R.S.,-WAHRMAN R.,** 1979, Introduction to Sociology, Macmillan Publishing.comp., Network.
- DOĞANAY, H.,** 1997, Türkiye Beşeri Coğrafyası, MEB Yay., Ankara.
- DOĞANAY, H.,** 1999, Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Çizgi Kitapevi Yay., Ankara.
- DOĞANCI, E.,** 1946, “Adıyaman İlçesi”, Türk İdare Dergisi, s:245-258, Ankara.
- DURMUŞ, E.,** 2009, Ergani İlçesi’nin Coğrafyası, Fırat Üniv., Sosyal Bilimler Enst. Coğ. Ana Bilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- EMİROĞLU, M.,** 1962 “Şehirlerimiz ve Başlıca Özellikleri” İller ve Belediyeler Dergisi, s:155-159, Ankara.
- EROL, O.,** 1993, “ Türkiye’nin Doğal Yöre ve Çevreleri”, Ege Üniv. Edebiyat. Fak. Ege Coğ. Dergisi, S:7, s:13-42. İzmir.
- GÖNEY, S.,** 1984, Şehir Coğrafyası-1, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Yay. No:91, İstanbul.
- GÖZENÇ, S., GÜMÜŞ, E.,** 1994, “Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Göç olayları (1975-1985)”, İstanbul Üniv. Deniz Bil. Ve Coğ. Enst. Bülteni, S:9, s:59-68. İstanbul.
- GÜNGÖRDÜ, E.,** 2002, “Türkiye’de Nüfus Hareketleri ve Şehirleşme” Kastamonu Eğitim Dergisi, C:10, S:2, s: 409-414
- IŞIK, Ş.,** 1997,“ Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde Nüfusun Miktarı ve Yapısal Özellikleri”, Ege Ü. Ege Coğ. Dergisi, S:9, s:283-311, İzmir.
- İMAMOĞLU, M. Ş.,** 1996, “Doğu Anadolu Fay Zonu Gölbaşı Kesimi Neotektonik Özellikleri ve Gölbaşı-Saray Fay Kaması Havzası”, TJK Bülteni S:11, s:176-194, Ankara.
- KARABAĞ, S., ŞAHİN, S.,** 2009, Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Gazi Kitapevi, Ankara.
- KARABORAN, H. H.,** 1984,”Türkiye’de mevkii Adları Üzerine Bir Araştırma”, Türk Yer adları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Kültür ve turizm Bakanlığı Yay. , s:97-148, Ankara.

- KARABORAN, H. H.**, 1989, “Şehir Coğrafyası ve Şehrsel Fonksiyonlar”, Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi, C:3, S:1, s:81-118. Elazığ.
- KARADOĞAN, S.**, 2001, “Kuruluş Yeri Açısından Malatya Şehri ve Yakın Çevresinin Jeomofolojisi”, Fırat Üniv., Sosyal Bilimler Dergisi, C:11, s:27-56, Elazığ.
- KARAKAŞ, E.**, 1996, Merkezi Fonksiyonları Açısından Ağın-Arapgir-Kemaliye İlçeleri, Fırat Üniv., Sosyal Bilimler Enst. Coğ. Ana Bilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- KÖYMEN, O., ÖZTÜRKCAN, M.**, 1999, “ Türkiye Toprak Dağılımı Üstüne Bazı Notlar”, 75 Yılda Köyden Şehirlere, Tarih Vakfı Yay. S:75-98, İstanbul.
- ÖNGÖR, S.**, 1961, “1950-1955 Devresinde Türkiye’ de İç Göçler”, Türk Coğ. Dergisi, S:21, s:63-74, İstanbul.
- ÖZÇAĞLAR, A.**, 1988, “Türkiye’deki Tarım Alanlarının Coğrafi Dağılışının Doğal Çevreyle İlişkisi”, Ank. Ü. D.T.C.F. Coğ. Arşt. Dergisi S:11, s:131,150. Ankara.
- ÖZÇAĞLAR A.**, 1992, Ezinepazar Depresyonunun Coğrafyası, Ankara Üniv., Araştırma Projesi, Ankara.
- ÖZÇAĞLAR A.**, 1996, “Türkiye’de İdari Coğrafya Bakımında Köy, Bucak, ilçe, İl, Belde Kavramları Üzerine Düşünceler,” A.Ü.D.T.C.F., Coğ. Arşt. Dergisi, S:12, s:7-24, Ankara.
- ÖZDEMİR, M.A., SUNKAR, M.**, 2005, “Çelikhan Ovası (Adıyaman) ve Yakın Çevresinde Doğal Ortam İnsan İlişkileri”, Doğu Coğ. Dergisi, S:13, Konya.
- ÖZGÜR, E. M.**, 1998, Türkiye Nüfusu, GMS, Basın-Yay. Ltd. Şkt., Ankara.
- ÖZGÜR, E. M.**, 2010, Yerleşme Coğrafyası, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih, Coğ. Fak.Coğ.Bölümü Ders Notları, Ankara.
- SERGÜN, Ü.**, 1996, “Türkiye’de Kır Nüfusunun Yükselti Kademelerine Göre Dağılışı”, İstanbul. Üniv. Edebiyat. Fak. Coğ. Dergisi, S:4, s:7-16, İstanbul.
- SERGÜN, Ü.**, 1977, “Türkiye’de Nüfus Artışı ve Sorunları” İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Dergisi, S:20-21, s:211-222, İstanbul.
- SEVİN, V.**, 1994, Anadolu Arkeolojisinin ABC’si, Simavi Yay., İstanbul.
- SEZAL, İ.**, 1997, “Göçler ve Şehirleşemeyen Şehirler”, II.Ulusal Sosyoloji Kongresi,Toplum ve Göç, DİE Yay. No:2046, s:147-51.

- SÖZER, A.N.**, 1973, “ Güneydoğu Anadolu’nun Nüfus ve Kır Yerleşme Sorunlarına Coğrafi Bir Bakış”, Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye’nin Sosyal ve Ekonomik Sorunları Semineri, Atatürk Üniv. Yay. s:171-207, Erzurum.
- TANDOĞAN, A.**, 1989, Türkiye’de 1975-1980 Döneminde İller Arası Göçler, KTÜ İktisadi Ve İdari Bilimler Fak. Yay. No:5, Trabzon
- TANOĞLU A.**, 1969, Nüfus ve Yerleşme, İstanbul Üniv. Yay. No:1183, İstanbul.
- TUNÇDİLEK N.**, 1967, “Türkiye İskân Coğrafyası Kır İskânı İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Yay. S:49, s:144–145, İstanbul.
- TUNÇDİLEK N.**, 1978, “Türkiye’nin Kır Potansiyeli ve Sorunları” İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Yay. No:96, İstanbul.
- TUNCEL, H.**, 1996, “Mezra Kavramı ve Türkiye’de Mezralar”, Ankara Üniv. Coğ. Araştırma Ve Uygulama Merkezi Türkiye Coğrafyası Dergisi, S:5, Ankara
- TUNÇEL, H.**, 1995, Develi İlçesinin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, Ankara Üniv., Sosyal Bilimler Enst. Coğ. Ana Bilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- TUNÇEL, H.**, 2000, “Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler” Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi, C:10, S:2, s:23-34, Elazığ.
- TÜMERTEKİN, E.**, 1994, Beşeri Coğrafya’ya Giriş, İstanbul Üniv. Yay. No:3819, İstanbul.
- TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N.**, 1998, Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan, Çantay Kitapevi, İstanbul.
- TÜMERTEKİN, E.**, 1994, Beşeri Coğrafya’ya Giriş, İstanbul Üniv., Yay. No:3819, İstanbul.
- YİĞİT, A.**, 1994, Sivrice-Maden Yöresinin Mevzii Coğrafyası, Fırat Üniv., Sosyal Bilimler Enst. Coğ. Ana Bilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- YİĞİT, A.**, 2002, “Güneydoğu Torosların Yöresel Etüdü”, ” Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi, C:12, S:1, s:47-77, Elazığ.
- YÜCEŞAHİN, M., ÖZGÜR, E. M.**, 2008, “Türkiye Kentlerinin Kentleşme Düzeylerinin Demografik, Ekonomik ve Sosyal Değişkenlerle Belirlenmesi”, Coğrafi Bilimler Dergisi C:6, S:2, s:115-141.

HARİTA, RAPOR, BÜLTEN VE YILLIKLAR

1:25 000 Ölçekli Topografya Haritası (Urfa-M-39-b3, M-39-b4, M-39-c2, M-40-d1)

1:100 000 Ölçekli Topografya Haritası (Urfa- M-39, M-40)

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1996, Adıyaman İli Arazi Varlığı, Ankara.

Köy İşleri Bakanlığı, 1981 Köy Envanter Etüdü Anketleri: Köy Karneleri
(Akçatepe, Boyundere, Çiftlik, Havutlu, Kaşlıca, Köseli, Meryemusağı,
Öğütlü, Yalankoz, Yaylımlı, Tepecik) Ankara.

Tut İlçe Kaymakamlığı Brifing Raporları.

İNTERNET SAYFALARI

<http://www.tuik.gov.tr>, Genel Nüfus Sayımı Verileri - ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) Verileri (20.09.2012 tarihli erişim)

<http://www.adiyamanli.org/tr/cografya>. (18.09.2012 tarihli erişim)

<http://www.tut.gov.tr>, Tut İlçesi Genel Bilgiler, (18. 11. 2011 tarihli erişim)

<http://www.tutilcehastanesi.gov.tr> (08. 09. 2012 tarihli erişim)

<http://www.tut@icisleri.gov.tr>, Tut İlçe Kaymakamlığı Brifing Raporları (30. 03. 2012 tarihli erişim)

EK 1. KÖY ANKETİ

Tarih:

Adı Soyadı: Görevi:

Köyün adı: İlçesi:

1. Köy nerede kurulmuştur?

Ova(), Yamaç(), Vadi(), Etek(), Dağ(), Sırt()

2. Köy neden buraya kurulmuştur?

3. Köyde şimdiye kadar heyelan, çığ, sel(taşkın), deprem gibi doğal afetler görüldü mü? Görüldüyse zamanı ve etkileri nelerdir?

4. Köyde yer değiştirme veya bölünme olmuş mudur? Olmuşsa ne zaman ve niçin olmuştur?

Yer değiştirmiştir () Bölünmüştür ()

5. Köy hane sayısı olarak büyümekte mi yoksa küçülmekte midir?

Büyüyor (), Küçülüyor (), Önemli bir değişiklik yok ()

Büyüme veya küçülmenin sebepleri:

6. Köyde kaç hane var? Bunlardan;

Tarımla geçinenlerin sayısı

Hayvancılıkla geçinenlerin sayısı

Ticaret'le geçinenlerin sayısı

Hizmet sektöründe çalışanların sayısı

7. Köyün yerleşmesi(Dokusu) ne şekildedir ve kaç hanedir?

Toplu () Dağınık () Seyrek () Parçalı ()

8. Köyün şekli nasıldır?

Yolboyu () Kavşak () Küme () Dairesel ()

9. Yerleşmenin yolunun durumu nedir?

Asfalt(), Stabilize(), Ham Toprak()

10. Köydeki evlerin durumları:

Taş(), Kerpiç(), Betonarme(), Biriket() Tuğla() Ahşap()

Tek katlı() 2 katlı () 3 katlı() Diğer()

Tek oda() 2 Oda () 3 ve daha fazla()

Kiremit örtülü() Düz toprak dam() Sac Örtü()Diğer()

Beşik Çatı(), Kırmı Çatı(), Çadır Çatı ()

11. Ahırların kaç tanesi evin bünyesi içerisinde, ne kadarı dışarıdadır?

12. Köy sınırları içinde bu köye bağlı devamlı ve geçici kır yerleşmeleri (mahalle, mezra, çiftlik, yayla vb.) var mıdır? Varsa bunların adları ve hane sayıları nelerdir?

Mahalle:

Mezra:

Yayla:

Kom:

Ağıl:

Bağ-bahçe evi:

13. Köyün nüfusu ne kadardır?

Köyün yaz nüfusu :

Köyün kış nüfusu :

14. Kışın şehirde oturup sadece yazın gelen ailelerin sayısı ve özellikleri?

Meslek Kışın oturduğu şehir Kaç Aile

Memur

Esnaf

Emekli

Diğer

15. Köyden yurt dışına göç edenler;

Ülke adı

Göç eden aile sayısı

Göç tarihleri

16. Yurt dışından dönen aile sayısı ne kadardır, hangi yıl yurt dışından dönmüşlerdir?

Bunlar şimdi hangi işle uğraşıyorlar, köye ekonomik katkıları olmuş mudur?

17. Bugüne kadar yurt içinde nerelere göç olmuştur? Kaç aile gitmiştir?

Göç edilen yer Göç eden Aile Sayısı Göç tarihi

18. Yurt içindeki uzak veya yakın yerlerden bu köye gelip yerleşen var mı?

Geldikleri Yer Geliş Yılı Göç Sebebi Aile Sayısı Uğraştıkları İş

19. Günöbirlik iş için gidenler var mı?

Gidilen yer Kişi sayısı Yaptığı iş

20. Mevsimlik iş için bu köyden başka yerlere gidenler var mı?

Gidilen yer Kişi sayısı Yaptığı iş

21. Köy dışından farklı illerden mevsimlik iş için buraya gelenler var mı?

Gelinen yer

Kişi sayısı

Yaptığı iş

22. Köyde ortalama olarak kaç dekar arazi ekilir? Arazinin ne kadarı, hangi tarım ürünü için kullanılır?

Bahçe

Buğday

Sebze

23. Meyve türleri nelerdir ve ne kadar ürün alınır. Ürün nasıl değerlendirilir?

Bahçe alanları genişliyor mu daralıyor mu ve bunun nedenleri nelerdir?

24. Yerleşmede arazisi olduğu halde köyde oturmayan fakat arazisini işleyen aileler var mı? Varsa aile sayısı kaç tanedir ve hangi ürünü işlemektedirler?

25. İş kollarına göre bulunan ticarethanelerin sayıları:

Bakkal() Kasap() Fırın() Değirmen() Tamirhane()Demirci () Lokanta()

Benzinlik() Marangoz() Doğramacı() Berber () Terzi () Benzinlik()

Diğerleri:

26. Köyde yetiştirilen tahıl ürünlerinden hangisinden ne kadar ürün alınır?

27. Köyde sebzecilik yapılıyor ise, hangi ürünler ve ne kadar miktarda üretiliyor?

28. Köyde nadasa bırakılan arazi var mı varsa kaç dekar?

29. Köyde kaç dekar arazi sulanabilmektedir?

30. Köyde sulama kanalı var mıdır? Yapılış tarihi nedir? Kanaldaki su nereden gelmektedir? Köyde sulama kanalı yoksa arazi nereden nasıl sulanıyor?

31. Köydeki bahçelerde damlama sulama yapılan kaç bahçe var? ()

32. Köyde üretilen ürünleri köylü kendimi pazarlıyor? Yoksa tüccar veya komisyoncu köyde yerinde mi alıyor? Ve bu ürünler nerelerde pazarlanıyor?

33. Köyünüzde veya yakın köyde pazar kuruluyor mu? Nerede hangi gün? Eğer köyde pazar kurulmuyorsa nereye gidiliyor?

34. Köyde şebeke suyu var mı? Yoksa suyun kaynağı nedir?

Kaynak () Dere () Diğer ()

35. Köyün içme suyunun kontrolü yapılmış mı? Klorlama var mı?

36. Köyün yeterli ölçüde mera ve çayır var mı? Mera ve çayır yeterli ölçüde değilse hayvanlar nerede otlatılıyor?

37. Köyde ahır hayvancılığını, yoksa mera hayvancılığını yaygındır?

38. Köyde kaç aile et ticareti için besicilik yapmaktadır? Beslenen hayvanlar nerelere ve nasıl pazarlanmaktadır?

39. Köyde kaç aile süt için besiciliği yapmaktadır? Küçükbaş ve büyükbaş hayvan ne kadardır?

40. Köyde arı besleniyorsa kaç kişi arıcılık yapmaktadır? Köyde kaç adet kovan vardır? Köyde bir yılda ortalama ne kadar bal üretimi yapılmaktadır?

41. Köyde modern usulde kümes hayvanı işletmeciliği yapılıyorsa, kaç işletme vardır? Et tavukçuluğunu, Yumurta Tavukçuluğu mu yapılmaktadır?

42. Köy sınırları içinde maden alanı var mıdır? Varsa herhangi bir bilginiz var mı?

43. Köyün en fazla ticari ilişkide bulunduğu yerleşim merkezleri hangileridir?

44. Kooperatif var mı? Varsa; Türü Kuruluş yılı Üye sayısı Çalışan sayısı

Üretim ()

Tüketim()

Sulama()

Kredi ()

Kalkınma()

45. Köyde turizm faaliyetlerini arttıracak tarihi veya doğal bir yer var mıdır?

46. Köyde bulunan resmi ve özel kurumlar hangileridir? Adlarını ve burada görev yapan personel sayılarını söyler misiniz?

47. Halen köyde oturanlardan öğrenim gören öğrenci sayısı ne kadardır?

İlköğretim:

Lise ve dengi:

Üniversite:

48. Köyde hangi okullar vardır? Bunların öğrenci ve öğretmen sayıları:

50. Köydeki motorlu ulaşım araçları ve sayıları:

Otobüs() Minibüs() Otomobil() Kamyon() Kamyonet() Motosiklet () Ticari()
Özel()

51. Köydeki tarım aletlerinin sayısı nedir nasıl değerlendiriliyor?

Traktör() Batöz() Mibzer () Biçer-döğeri () Kültüratör ()Pülverizatör()
Motopomp()

52. Sağlık hizmetleri için nereye gidilmektedir?

54. Köyünüzün sorunları, ihtiyaçları ve istekleri nelerdir

ÖZGEÇMİŞ

20.10.1987 tarihinde Adıyaman'da doğdum. İlköğretim eğitimimi 2001 yılında Adıyaman Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda, Ortaöğretim eğitimimi 2004 yılında Adıyaman Atatürk Lisesi'nde tamamladım. 2006 yılında Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'ne yerleştirildim. 2010 yılında Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nden mezun oldum. 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Pedagojik Formasyon Eğitimimi tamamladım. 2010 yılında evlendim. 2011 yılı bahar döneminde Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı Türkiye Coğrafyası Dalı'nda Tezli Yüksek Lisans eğitimime başladım. 2012 yılında kızım dünyaya geldi. 2013 yılı itibari ile Tezli Yüksek Lisans eğitimimi tamamladım.

Hazırladığım bu Yüksek Lisans Tezi'nin kullanacak olan arkadaşlara faydalı olmasını dilerim.